

Protokoll

KIRKEMØTET

1997

Trondheim

9. - 14. november

**Det 14. Kirkemøtet i Den norske kirke
ble holdt i Trondheim
fra søndag 9. november til fredag 14.
november 1997.**

Møtets forhandlinger fant sted i Erkebispegården.

Innhold

I.	ÅPNING AV KIRKEMØTET 1997	s.	5
	1. Åpningsgudstjenesten		
	2. Mottakelse		
	3. Åpningsmøtet		
	4. Hovedforedraget		
II.	KONSTITUERING	s.	6
	1. Valg av dirigentskap		
	2. Innkallingen		
	3. Sakslisten		
	4. Valg av tellekorps		
	5. Valg av komiteledere		
III.	SAKSLISTE	s.	7
IV.	KOMITEINNSTILLINGER OG PLENUMSVEDTAK	s.	8
-	KM 1/97: Innstilling fra Protokollkomiteen	s.	8
-	KM 2/97: Valg og oppnevninger	s.	8
-	KM 3/97: Årsmelding for de sentralkirkelige råd 1996	s.	11
-	KM 4/97: Statsbudsjettet 1998	s.	15
-	KM 5/97: Tidfesting av Kyrkjemøtet 1999	s.	22
-	KM 6/97: Særskilde preiketekstar for 1999-2000	s.	23
-	KM 7/97: Orienteringssaker	s.	26
	- Protokoll fra Bispemøtet 1997 med bl.a. uttalelsene:		
	- Kirkens enhet og troens fundamenter		
	- Sjelesørgeriske implikasjoner av homofili-saken		
	- Årsmelding Den norske Sjømanns- misjon/Norsk kirke i utlandet 1996		
	- Melding om tilsettinger 1996-97		
	- Rapport fra generalforsamlingene i Konferansen av Europeiske Kirker og Det Lutherske Verdensforbund sommeren 1997		

-	KM 8/97:	Arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtets vedtak om homofilt samliv og kirkelig tjeneste	s. 27
-	KM 9/97:	Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke	s. 61
-	KM 10/97:	A. Regler for valg av Kirkeråd B. Regler for Kirkerådets virksomhet	s. 70 s. 79
-	KM 11/97:	Rekruttering til kirkelige stillinger i Nord-Norge	s. 85
-	KM 12/97:	Fastsetting av nye retningslinjer for Opplysningsvesenets Fond - Tilskudd til kirkelige formål	s. 95
-	KM 13/97:	Urfolk i den verdensvide kirke med utgangspunkt i samisk kirkeliv	s. 104
-	KM 14/97:	Spørsmål om deling av Agder bispedømme	s. 118
-	KM 15/97:	Felleserklæringa om Rettferdig- gjeringslæra	s. 125
-	KM 16/97:	Ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten	s. 134
V. DELTAKERE PÅ KIRKEMØTET 1997			s. 139
VI. KIRKEMØTET'S FASTE KOMITEER			s. 141
VII. HOVEDFOREDRAGSDEBATTEN OG GENERALDEBATTEN			s. 143
VIII. ØVRIGE PROGRAMINNSLAG			s. 144
IX. TALER, FOREDRAG OG HILSENER			s. 146
		Kirkerådsformann Oddbjørn Evenshaugs tale	s. 146
		Kyrkjestatsråd Jon Lilletuns hilsen	s. 156
		Kirkemøtets hovedforedrag <i>Urfolks rettigheter sett i lys av Samerettsutvalgets innstillinger</i> , av Ole Henrik Magga	s. 160
		<i>Samene - urfolk i kirken</i> , av Ole Mathis Hetta	s. 165
		Preken ved åpningsgudstjenesten 9. november ved biskop Andreas Aarflot	s. 172
		Preken ved avslutningsgudstjenesten 14. november, ved biskop Finn Wagle	s. 174

I. Åpning av Kirkemøtet 1997

1. ÅPNINGSGUDSTJENESTEN

Kirkemøtet 1997 ble åpnet med gudstjeneste i Nidaros Domkirke søndag 9. november kl. 16:00. Biskop Andreas Aarflot var predikant, som sammen med domprost Knut Andresen også var liturg. Biskop Aarflots preken er gjengitt på side 172.

2. MOTTAKELSE

Trondheim kommune inviterte Kirkemøtets deltakere og gjester til mottakelse i Erkebispegården kl. 18:45 søndag 9. november. Ordfører Marvin Wiseth hilste Kirkemøtet, og Kirkerådets formann Oddbjørn Evenshaug takket kommunen for mottakelsen og god velkomst.

3. ÅPNINGSMØTET

Åpningsmøtet ble holdt i Øysteinsalen i Erkebispegården søndag 9. november kl. 19:30.

Kirkerådets formann Oddbjørn Evenshaug holdt åpningstalen (gjengitt på side 146).

Statsråd Jon Lilletun bragte hilsen til Kirkemøtet (gjengitt på side 156).

4. HOVEDFOREDRAGET

Kirkemøtets hovedforedrag var to-delt. Ole Henrik Magga talte om "Urfolks rettigheter sett i lys av Samerettsutvalgets innstillinger" (se side 160), mens Ole Mathis Hetta tok for seg "Refleksjoner over begrepet "Urfolk i kirken" (se side 165).

Hovedforedragene med etterfølgende debatt fant sted mandag 10. november kl. 09:00 i Øysteinsalen i Erkebispegården.

II. Konstituering

Under åpningsmøtet søndag 9. november kl. 19:30 foregikk konstituering av Kirkemøtet.

Kirkerådets formann, Oddbjørn Evenshaug, ledet åpningsmøtet fram til dirigentskapet var valgt.

1. VALG AV DIRIGENTSKAP

Ved skriftlig avstemning ble følgende valgt som dirigenter:

- Nils Valde (Hoveddirigent)
Personlig varadirigent: Claus H. Jebsen
- Gunvor Kongsvik
Personlig varadirigent: Olaug Vedvik Torset
- Hans Arne Akerø
Personlig varadirigent: Ola M. Steinholt

2. INNKALLINGEN

Innkallingen til Kirkemøtet 1997 med vedlagte saksdokumenter var sendt til deltakerne til forskriftsmessig tid.

Kirkemøtet hadde ingen merknader til innkallingen.

3. SAKSLISTEN

Kirkerådets forslag til saksliste inneholdt 16 saker.

Kirkemøtet sluttet seg til Kirkerådets forslag til saksliste og til forslaget til fordeling av saker på komiteene.

4. VALG AV TELLEKORPS

Kirkemøtet ga sin tilslutning til følgende forslag til tellekorps:

- Berit Nyborg (Hovedansvarlig)
- Åge Haavik
- Jostein Lie
- Roald-Einar Ottersen
- Øyvind Tobiassen

5. VALG AV KOMITELEDERE

Ved skriftlig avstemning ble følgende valgt til komiteledere

- Komite A: Ola Steinholt
- Komite B: Berit Pihl Johansen
- Komite C: Nils-Tore Andersen
- Komite D: Otto Strand
- Komite E: Elise Haugland Madsen
- Komite F: Harald Gammelsæter

III. Sakliste

Sak KM 1/97:
Innstilling fra protokollkomiteen

Sak KM 2/97:
Valg og oppnevninger

Sak KM 3/97:
Årsmelding for de sentralkirkelige
råd 1996

Sak KM 4/97:
Statsbudsjettet 1998

Sak KM 5/97:
Tidfesting av Kyrkjemøtet 1999

Sak KM 6/97:
Særskilde preiketekstar for 1990-2000

Sak KM 7/97:
Orienteringssaker

- Protokoll fra Bispemøtet 1997 med bl.a. uttalelsene:
 - Kirkens enhet og troens fundament
 - Sjelesørgeriske implikasjoner av homofilisaken
- Årsmelding for Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet 1996
- Melding om tilsetninger 1996-97
- Rapport fra generalforsamlingene i Konferansen av Europeiske Kirker og Det Lutherske Verdensforbund sommeren 1997

Sak KM 8/97:
Arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtets vedtak om homofilt samliv og kirkelig tjeneste

Sak KM 9/97:
Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke

Sak KM 10/97:
A. Regler for valg av Kirkeråd
B. Regler for Kirkerådets virksomhet

Sak KM 11/97:
Rekruttering til kirkelige stillinger i Nord-Norge

Sak KM 12/97:
Fastsetting av nye retningslinjer for Opplysningsvesenets Fond - tilskudd til kirkelige formål

Sak KM 13/97:
Urfolk i den verdensvide kirke med utgangspunkt i samisk kirkeliv

Sak KM 14/97:
Spørsmål om deling av Agder bispedømme

Sak KM 15/97:
Felleserklæringa om rettferdiggjeringslæra

Sak KM 16/97:
Ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten

IV. Komiteinnstillinger og plenumsvedtak

Sak KM 1/97: INNSTILLING FRA PROTOKOLLKOMITEEN

SAKSDOKUMENT:

Kirkemøtedokument

Dokument 1.1 INNSTILLING FRA PROTOKOLL- KOMITEEN

Protokollkomiteen har hatt 2 møter.

Protokollkomiteen har gjennomgått vedtaksprotokollen fra Kirkemøtet 1996 før utsendelse.

Protokollkomiteen har før Kirkemøtet 1997 gått igjennom vedtaksprotokollen for Kirkemøtet 1996 og vurdert oppfølgingen av vedtakene. Komiteen har her tatt utgangspunkt i protokollene fra Kirkerådet, Mellomkirkelig Råd og Samisk kirkeråd og opplysninger fra Kirkerådets sekretariat.

Protokollkomiteen har merket seg Kirkerådets begrunnelse i sakspapirene for Kirkemøtet 1997 om at Kirkerådet har utsatt å fremme forslag om endringer i § 3 i statuttene for Mellomkirkelig Råd og Samisk kirkeråd som en konsekvens av ønsket om en samredigert årsmelding.

Protokollkomiteen finner at de tre sentralkirkelige råd har fulgt opp Kirkemøtets vedtak på en fullgod måte.

Sekretariatene har fulgt de arbeidsrutinene som var foreskrevet og har gitt komiteen gode arbeidsvilkår.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Hans Arne Akerø
Saksordfører: Vidar Horsfjord

Disse hadde ordet:

Vidar Horsfjord.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

Innstillingen fra Protokollkomiteen tas til etterretning.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 2/97: VALG OG OPPNEVNINGER

1. KIRKERÅDET
 - SUPPLERENDE VALG
 - ORIENTERING OM SUPPLERING

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.4)

INNSTILLING FRA VALGKOMITEEN:

a) Eli Halvorsen velges som varamedlem av Kirkerådet for resten av perioden 1994-98.

Berit Helgøy Kloster velges som medlem og Olaf N. Myklatun som

varamedlem av Kirkerådet for resten av perioden 1994-98.

- b) Kirkemøtet tar til orientering at Georg E. Johnson som medlem og Svanaug Ljødal som varamedlem representerer Hamar bispedømmeråd i Kirkerådet for resten av perioden 1994-98.

VALGRESULTAT:

Det ble avgitt 80 stemmer.

Valgkomiteens forslag ble enstemmig vedtatt.

2. MELLOMKIRKELIG RÅD - SUPPLERENDE VALG

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.5)

INNSTILLING FRA VALGKOMITEEN:

Marit Torp velges som medlem og Eiliv Grue som varamedlem i Mellomkirkelig Råd for resten av perioden 1994-98.

VALGRESULTAT:

Det ble avgitt 79 stemmer.

Valgkomiteens forslag ble enstemmig vedtatt.

3. VALG AV NOMINASJONSKOMITE

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.6)

INNSTILLING FRA VALGKOMITEEN:

Leke:

Claus H. Jebsen, Bjørgvin
Personlig varamedlem: Tom Solberg, Tunsberg

Olaug Vedvik Torset, Agder
Personlig varamedlem: Gunvor L. Frøyland, Stavanger

Gunvor Kongsvik, Nord-Hålogaland
Personlig varamedlem: Jorun Moe, Sør-Hålogaland

Lek kirkelig:

Anne Skonhoft, Hamar

Personlig varamedlem: Terje Jonsson, Møre

Geistlig:

Hans Arne Akerø, Oslo

Personlig varamedlem: Magne Grønlien, Borg

Disse hadde ordet: Olav Holten, Nils Valde

VALGRESULTAT

Leke:

Claus H. Jebsen 54

Personlig varamedlem:

Tom Solberg 54

Tom Solberg 25

Personlig varamedlem:

Claus H. Jebsen 25

Olaug Vedvik Torset 78

Personlig varamedlem:

Gunvor Frøyland 78

Gunvor L. Frøyland 1

Personlig varamedlem:

Olaug Vedvik Torset 1

Gunvor Kongsvik 56

Personlig varamedlem:

Jorun Moe 56

Jorun Moe 23

Personlig varamedlem:

Gunvor Kongsvik 23

Lek kirkelig:
Anne Skonhoft 23
Personlig varamedlem:
Terje Jonsson 33

Terje Jonsson 46
Personlig varamedlem:
Anne Skonhoft 46

Geistlig:
Hans Arne Akerø 44
Personlig varamedlem:
Magne Grønlien 44

Magne Grønlien 35
Personlig varamedlem:
Hans Arne Akerø 35

**Følgende ble valgt til
Nominasjonskomite:**
Claus H. Jebsen
Personlig varamedlem:
Tom Solberg

Olaug Vedvik Torset
Personlig varamedlem:
Gunvor Frøyland

Gunvor Kongsvik
Personlig varamedlem:
Jorun Moe

Terje Jonsson
Personlig varamedlem:
Anne Skonhoft

Hans Arne Akerø
Personlig varamedlem:
Magne Grønlien

Dokumenter:
- Saksorientering (Dokument 2.7)

**INNSTILLING FRA
VALGKOMITEEN:**
Wegger Strømmen
Personlig vararepresentant:
Gunnstein Instefjord

Guro Almås
Personlig vararepresentant:
Marit Moltubak

Gunvor Kongsvik
Personlig vararepresentant:
Brita Kringstad

Åge Petter Christiansen
Personlig vararepresentant:
Dag Bredvei

Berit Wenaas
Personlig vararepresentant:
Inger Prebensen

Jon Erland Boine
Personlig vararepresentant:
Øystein Gjerdrum

VALGRESULTAT:

Det ble avgitt 80 stemmer. Marit Moltubak fikk 1 stemme som representant og Guro Almås 1 stemme som personlig vararepresentant. Inger Prebensen fikk 1 stemme som representant og Berit Wenaas 1 stemme som personlig vararepresentant.

Valgkomiteens forslag ble vedtatt.

4. REPRESENTANTSKAPET FOR
KIRKENES NØDHJELP
- OPPNEVNING AV MED-
LEMMER FOR PERIODEN
1998-2000

5. KIRKENES VERDENSRÅD's
GENERALFORSAMLING
I HARARE 1998
- OPPNEVNING AV VARADE-
LEGAT

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.8)

INNSTILLING FRA VALGKOMITEEN:

Marianne Werrum Haagensen oppnevnes som varadelegat for Ragnhild Elisabeth Hoel til Kirkenes Verdensråds generalforsamling i Harare 1998.

VALGRESULTAT:

Det ble avgitt 79 stemmer.

Valgkomiteens forslag ble enstemmig vedtatt.

Sak KM 3/97:

**ÅRSMELDING FOR
DE SENTRALKIRKELIGE
RÅD 1996**

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 3.1 SAKSORIENTERING

Dokument 3.2 ÅRSMELDING FOR
KIRKERÅDET, MELLOMKIRKELIG
RÅD OG SAMISK KIRKERÅD 1996
(Eget dokument)

Dokument 3.3. SÆRFOND II 1996 -
RAPPORT OG REGNSKAP

Dokument 3.4. RAPPORT FRA SAT-
SINGSOMRÅDET «VERN OM LI-
VET»

Dokument 3.5. MELDING OM DE
SENTRALKIRKELIGE RÅDS VIRK-
SOMHET JANUAR - SEPTEMBER
1997

INNSTILLING FRA KOMITE B:

**Årsmelding for Kirkerådet (KR),
Mellomkirkelig råd (MKR) og Samisk
kirkeråd (SKR)1996**

Årsmeldingen for 1996 er i likhet med årsmeldingen for 1995 lagt opp som en samredigert melding for KR, MKR og SKR.

Til grunn for årsmeldingen for de sentralkirkelige råds virksomhet i 1996 ligger den omforente «Virksomhetsplan for 1996». Virksomhetsplanen er et uttrykk for de oppgaver rådene har prioritert, sett i forhold til «Måldokumentet for 1995-98» som Kirkemøtet 1994 vedtok.

Årsmeldingen bygger videre på "Melding om de sentralkirkelige råds virksomhet for perioden 1. januar til 30. september 1996" - som ble fremlagt for og tatt til orientering av Kirkemøtet 1996. Denne meldingen er blitt oppdatert til å omfatte hele 1996 - og inngår som årsmeldingens faktadel. I tillegg inneholder årsmeldingen en helhetsvurdering av den totale virksomhet og vurderinger av det enkelte råds virksomhet.

I henhold til regelverk og statutter legges meldingen om KR's virksomhet fram for KM til orientering - og meldingene om MKR's og SKR's virksomhet legges fram til godkjenning.

Komiteen har mottatt kommentarer til Årsmeldingen fra komite A, C, E og F. Flere av disse er innarbeidet i komiteens innstilling.

Komiteens merknader:

Generelle kommentarer:

Komiteen konstaterer at oppsettet med en samredigering av de tre rådenes virksomhet fungerer i henhold til de intensjo-

ner som lå til grunn da denne sammenstilling ble bestemt. Meldingen bidrar i sin form til en god oversikt over den samlede virksomhet - og det arbeid som er utført av det enkelte råd. Stikkordsregisteret som er lagt inn i årsmeldingen gir god hjelp til å finne fram til enkeltsaker.

De sentralkirkelige råds virksomhet i 1996 er basert på hovedmål og delmål vedtatt av Kirkemøtet. Som et overordnet utgangspunkt for komiteens vurdering av virksomheten kunne det være ønskelig at disse mål var tatt med i meldingen. Når det gjelder meldingen januar-september, vil komiteen anmode om at den sendes ut før Kirkemøtet.

I den innledende del av årsmeldingen der de enkelte rådene selv vurderer sin virksomhet, er det ønskelig med en mer helhetlig form for beskrivelse. Innholdsmessig må hovedvekten ligge på en evaluering av sentrale sider i arbeidet - knyttet opp mot meldingens faktadel. Den innledende delen er stedvis blitt for utførlig og argumenterende.

Komiteen vil uttrykke anerkjennelse for det omfattende arbeid som kommer til uttrykk i årsmeldingen. 1996 var på mange måter et ekstraordinært år med krevende arbeid knyttet til ny kirkelov og til etablering av kirkelig medlemsregister. Det kan være grunn til å drøfte om rådene presses til et for høyt aktivitetsnivå i forhold til tilgjengelige ressurser. Komiteen vil i den sammenheng gi støtte til de overveielser som ligger i meldingens helhetsvurdering, der det uttrykkes behov for en større konsentrasjon om hovedoppgaver og en sterkere prioritering av virksomhetene. Komiteen stiller seg også bak KR's understrekning av sitt behov for juridisk kompetanse for å ivareta de oppgaver som ligger på rådet.

Kommentarer til enkeltdeler i årsmeldingen:

(Tallene i parentes viser til nummerringen i Årsmeldingen)

På bakgrunn av dette års KM-behandling av homofilspørsmål beklager komiteen at ressursmateriellet om Kirken og de homofile først kom 1_ år etter KM-1995, og at dialogen i bispedømmene dermed kom sent i gang. (10)

Samarbeidsråd for Menighet og Misjon (SMM) utfører et viktig arbeid for å styrke misjonsengasjementet i menighetene. Komiteen vil framheve det samarbeid som er etablert med bispedømmene, oppretting av regionale samarbeidsråd for menighet og misjon, og at det i enkelte bispedømmer er tilsatt misjonskonsulent. (18)

Det er grunn til å overveie om ikke den samarbeidsmodell som SMM representerer kan være aktuell på flere områder, f.eks. innen det kristne barne- og ungdomsarbeid. (20)

Det er viktig at arbeidet med økumenikk på lokalplanet utvikles videre, spesielt i lys av avtalen Nådens Fellesskap, Porvoo-avtalen og Felleserklæringen om Rettferdiggjørelsen. (26)

Komiteen merker seg det store internasjonale nettverk som MKR er en del av. Det knytter Den norske kirke nærme til den universelle kirken, og er også en betydelig praktisk ressurs for menighetene. Samtidig vil komiteen oppfordre til stadig å vurdere nytten og verdien i de forskjellige kontaktene i lys av de begrensede ressurser sekretariatet har og de mange oppgavene som ligger på MKR. (36 ff)

Komiteen vil uttrykke anerkjennelse for det arbeidet som ble gjort overfor Regjering og Storting i forbindelse med gjennomføringen av Den nye kirkeloven. Dette arbeidet gjorde at innføringen har skjedd uten for store problemer. (54)

Arbeidet med veikirker har vært gjennomført på en god måte og bør videreføres. (62)

I forbindelse med innføringen av Den nye kirkeloven gjorde Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon (KA) et særdeles viktig arbeid, i samarbeid med Kirkerådet og Kirkedepartementet (KUF). Uten dette samvirket ville ikke innføringen av loven ha skjedd på en så god måte. Det er behov både for en bedre avklaring av forholdet mellom KA og KR og for en bedre samkjøring slik at det ikke legges opp til dobbeltarbeid f.eks. når det gjelder informasjon til menighetene. (64 & 66)

Komiteen gleder seg over den lovfestede samiske representasjonen i bispedømmerådene i de tre nordlige bispedømmene. (68)

Komiteen er imponert over alt det arbeid som gjøres med samisk liturgi, på tross av de begrensede ressurser. Det er viktig at dette arbeidet får den nødvendige støtte og kompetanse til å utvikles videre. (82)

Komiteen er glad for at KR har fulgt opp arbeidet med å sette "rekruttering til kirkelige stillinger i Nord-Norge" på dagsorden. (95)

Det er beklagelig at konferanse om "økumenikk i den kirkelige utdanning" ikke har funnet sted, og komiteen regner med at en utsettelse ikke betyr at tiltaket strykes. (102)

Komiteen er svært tilfreds med arbeidet som gjøres med å utarbeide kirkelig materiell på samiske språk, og regner med at det tilføres de nødvendige ressurser slik at arbeidet kan fullføres. (104)

Komiteen vil understreke betydningen av "evangelium og kultur"-prosessen og ser med forventning fram til en videre oppfølging av dette spørsmål. (116)

At KR har gått inn i samarbeid med norske TV- selskaper er meget positivt

og en virkeliggjøring av den utadvendte oppgave som ligger på rådet. (120)

MKR har gjort et godt arbeid og demonstrert god kompetanse i de forskjellige kirkeasylsaker. Rådet har med sitt internasjonale kontaktnett vært en viktig ressurs for menigheter og bispedømmeråd. Det er viktig at MKR bevarer den aktive og utadvendte profil det har vist i denne saken. (121)

Komiteen er tilfreds med den oppfølging KR har gjort av saken om "Forbruk og rettferd" (KM 10/96). Det er ønskelig med en oppsummering på KM-1998 av resultatene av de sentralkirkelige råds og bispedømmerådene arbeid med denne saken. (138)

Komiteen vil beklage at ordning for vigsling av kantorer ikke har kommet til en avklaring. Samtidig må en akseptere at grundighet i dette arbeidet er nødvendig. Komiteen innser at denne saken berører mange vanskelige problemstillinger i kirken og at avklaring derfor kan ta lengre tid enn ønsket. (188)

Komiteen imøteser en gjennomgang av draktreglementet. (190)

SÆRFOND II 1996

RAPPORT OG REGNSKAP

Som saksdokument til årsmeldingen foreligger egen rapport om anvendelsen av Særfond II s midler i 1996.

Når det gjelder anvendelsen, vil komiteén uttrykke tilfredshet med at midlene i overveiende grad investeres i oppfølging av KMs satsingsområder.

Komiteen har merket seg at tilskuddsmottakerne gjennomgående ikke overholder fristen for innsendelse av rapport og regnskap. Komiteen vil støtte rapportens konklusjon om innskjerping av regnskaps og rapporteringsplikt. En vil i den sammenheng foreslå at det ved tildelingen vedlegges mal for oppsett av rapport og regnskap.

Komitéen mener for øvrig at det er flere sider som trenger en nærmere drøfting med hensyn til anvendelsen av Særfond II-midler. Det gjelder bl.a. proportsatsen for administrasjon, overføring av ubrukte midler til neste år, fordelingsforholdet mellom bispedømme og lokalmenighetene, forholdet mellom KMs satsingsområder og andre prosjekter. Denne drøfting bør finne sted under behandlingen av Opplysningsvesenets Fond (sak KM12/97).

RAPPORT FRA SATSINGSOMRÅDET «VERN OM LIVET»

Komiteen vil takke for arbeidet som er gjort med satsingsområdet "Vern om livet". Satsingsområdet har bestått av tre deler:

- Vern om det ufødte liv
- Vern om miljø og livsgrunnlag
- Vern mot vold

Gjennom arbeidet har man hatt bred kontakt med forskjellige institusjoner og personer, spesielt når det gjelder holdningsskapende arbeid.

Kontakt med bispedømmerådene har først og fremst omfattet delmålene omsorgsarbeid og politisk arbeid.

Komiteen mener at denne saken er så viktig at den må følges opp, selv om dette spesielle prosjektet avsluttes.

Etter komitéens mening bør engasjementet innen områdene "Vern om det ufødte liv. Vern om miljø og livsgrunnlag. Vern mot vold", fortsette fortrinnsvis gjennom bispedømmerådene. Det bør spesielt arbeides for en holdningsmobilisering når det gjelder ufødt liv.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. På grunnlag av den samredigerte årsmelding for Kirkerådet, Mellomkir-

kelig Råd og Samisk kirkeråd tar Kirkemøtet Kirkerådets melding om virksomheten til orientering og godkjenner meldingen om virksomheten for Mellomkirkelig Råd og Samisk kirkeråd.

2. Kirkemøtet tar meldingen om de sentralkirkelige råds virksomhet i perioden januar -september 1997 til etterretning.
3. Kirkemøtet tar rapport og regnskap fra Særfond II 1996 til etterretning.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Gunvor Kongsvik

Saksordfører: Ole Gunnar Sæbø

Disse hadde ordet:

Ole Gunnar Sæbø, Knut Sellevold, Ivar Jarle Eliassen, Ola Steinholt, Sigurd Osberg, Harald Lindemann, Odd Bondevik, Tore Kopperud, Finn Wagle.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

1. På grunnlag av den samredigerte årsmelding for Kirkerådet, Mellomkirkelig Råd og Samisk kirkeråd tar Kirkemøtet Kirkerådets melding om virksomheten til orientering og godkjenner meldingen om virksomheten for Mellomkirkelig Råd og Samisk kirkeråd.
2. Kirkemøtet tar meldingen om de sentralkirkelige råds virksomhet i perioden januar -september 1997 til etterretning.
3. Kirkemøtet tar rapport og regnskap fra Særfond II 1996 til etterretning.

*

Vedtaket var enstemmig

**Sak KM 4/97:
STATSBUDSJETTET 1998
OG 1999**

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 4.1 SAKSORIENTERING

Dokument 4.2 STATSBUDSJETTET
1998

Dokument 4.3 FORSLAG TIL UT-
TALLELSE OM STATSBUDSJETTET 1998
OG 1999

INNSTILLING FRA KOMITE F:

Bakgrunn

Kirkemøtet skal i henhold til tidligere vedtak gi kommentarer til forslaget til Statsbudsjettet for Kirken i sin helhet.

Regjeringen la fram sitt forslag til budsjett i St.prp. nr. 1 (1997-98) i oktober. Tilleggsproposisjon ble fremlagt fredag 7 november 1997.

St. prp. nr. 1 (1997-98) og
tilleggsprp. av 7. november

I St.prp nr. 1 ligger:

- * En ny stilling ved Liturgisk senter i Trondheim og en fast pilegrimsprest i Nidaros
- * 80 mill. kroner til kirkelig virksomhet i soknene
- * En liten økning til Døvekirken
- * 2 mill. kroner til praktisk-kirkelig utdanningscenter i Tromsø

I tilleggsprp. av 7 november er det framlegg om:

- * 1,8 mill. kroner til 11 stillinger i bispedømmerådene og 1 stilling i Kirkerådet fra 1. august 1998

- * 20 mill. kroner ekstra til kirkelig virksomhet i soknene
- * 3 mill. kroner til Sjømannsmisjonen
- * 100.000 kroner til Døvekirken

Komiteens merknader:

Innledning

Det er godt samsvar mellom de mål og hovedutfordringer som Regjeringen legger frem i St.prp. nr. 1 (1997-98) og de Kirkemøtet har vedtatt i sitt "Mål og strategidokument for 1997-2000).

Det kan i denne sammenheng hentes frem følgende utsagn fra St. prp. nr 1 (1997-98):

"Fundamentalt er kirkens evne til å formidle til samtiden og kommende generasjon den tro, det håp og de verdier som utgjør dens identitet og som kommer til uttrykk i dens gudstjenestefeiring, i forvaltningen av dåpssakramentet og nattverden. Å bidra til at alle foreldre får tilbud om opplæring for sine dømte barn, fremstår i denne sammenheng som en særskilt utfordring.

Kirkens diakonale utfordring representeres av det enkelte menneske, kvinne og mann, barn og ungdom, som trenger kirkens støtte og omsorg å bygge identitets- og kulturskapende nettverk, og å målbære og virkeliggjøre fellesskapsverdier som rettferdighet, fred og vern om skaperverket.

Ansvar for å utvikle folkekirkelige strategier for å komme hovedmålet og utfordringene i møte, vil i første rekke ligge til kirkens valgte organer, og berører kirkens dåps- og konfirmasjonsopplæring, barne- og ungdomsarbeidet, grunn- og videreutdanningen for kirkelig tilsatte, utviklingen av gudstjenesteliv og menighetsfellesskap, det diakonale og kulturskapende arbeid og utviklingen av kirkens språk- og uttrykksformer" (s. 247).

“Det er lagt et godt grunnlag for den lokale kirkeforvaltning og for videreutvikling av den kirkelige virksomhet i samsvar med det hovedmål som gjelder. Utfordringen framover ligger bl.a. i å videreutvikle og profesjonalisere fellesrådene som kirkelige forvaltningsorganer, bl.a. på det økonomiske og arbeidsrettslige område, og å utnytte denne profesjonalisering og konsentrasjon av kirkelig forvaltningsmyndighet slik at menighetsrådene i større grad enn tidligere kan rette sin oppmerksomhet mot menighetsbyggende virksomhet, barne- og ungdomsarbeid, undervisning, diakoni m.v.” (s. 248).

“Etter delegasjon av myndighet fra departementet er rådene (bispedømmene og Kirkerådet) gitt nye oppgaver. Det vil i tillegg bli stilt krav om at særlig bispedømmene bistår de lokalkirkelige organer i den oppgaveløsning disse er pålagt etter lovgivningen og i tilhørende forskrifter ...

.. Opplæring av nyvalgte rådsmedlemmer vil være en viktig oppgave i 1998” (s. 250)

I forbindelse med ny kirkelovgivning ble det over statsbudsjettet 1997 bevilget 100 mill kroner som tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene. Bevilgningen, som foreslås videreført med 80 mill kroner i 1998, skal ikke kompensere for kommunenes utgiftsforpliktelser etter kirkeloven. Slik kompensasjon ble fra 1. juli 1996 innarbeidet i rammetilskuddet til kommunene.

Målsettingen med tilskuddet er å styrke det økonomiske grunnlaget for den lokale kirkelige virksomheten utover kommunenes utgiftsforpliktelser etter kirkeloven” (s.253).

“Tilskuddet (fra Opplysningsvesenets Fond til disposisjon for felleskirkelige formål) skal nyttes til kirkelige formål som ikke er en naturlig del av statens

eller kommunenes økonomiske ansvar” (s. 261).

Her nevnes viktige hovedutfordringer og resultatmål, men de fleste områder blir ikke tilgodesett med nødvendige midler.

En rekke ganger uttales det at “budsjettforslaget representerer i hovedsak en videreføring av bevilgningsnivået for 1997”, eller “en videreføring av aktivitetsnivået for 1997”.

Det er grunn til å minne om hva Stortinget sa i forbindelse med behandlingen av det fremlagte budsjettforslaget for 1997. Komiteen peker innledningsvis på at “lovgjevinga gir kyrkja gode rammevilkår for si verksemd”. Men videre uttaler komiteen:

“Fleirtalet legg vekt på at vi framleis har ei statskyrkje, og at staten difor også har eit ansvar for ressursituasjonen i kyrkja. Det gjeld m.a. eit ansvar for å gi kyrkja tilstrekkelege økonomiske og personellmessige ressursar slik at kyrkja kan arbeide i tråd med intensjonane i lova. Vidare er det viktig å setje kyrkja i stand til å vere ein god og profesjonell arbeidsgjevar for sine tilsette.”

“Komiteen ser trongen for auka innsats innafor kyrkjeforskning...Komiteen ser positivt på at kyrkja driv forskningsarbeid for å auke eigen kompetanse og innsikt”.

Til kap. 295 uttaler komiteens flertall:

“Fleirtalet vil vidare peike på trongen for auka bemanning i Den norske kyrkja. Fleirtalet syner her til sine merknader i Budsjett-Innst.S.nr 12 (1995-96) der fleirtalet i komiteen ba departementet lage ein opptrappingsplan for den kyrkjelege bemanning. Fleirtalet kan ikkje sjå at departementet har gjort dette. Fleirtalet etterlyser denne planen, og ber Regjeringen leggje fram denne planen for Stortinget seinast i statsbudsjettet for 1998.”

*

Kirkemøtet vil ut fra sin rolle som øverste organ i kirken, med et særlig ansvar for strategier når det gjelder kirkens utadrettede virksomhet, fremme følgende prioriteringer:

1. Stillinger i Bispedømmerådene og Kirkerådet

Ved innføringen av ny kirkelov var det forventet at alle 11 bispedømmene og Kirkerådet (Kapittel 0294 - Kirkelig administrasjon) skulle få minimum en stilling ved hvert kontor.

Det vises til Innst.O.nr. 46 (1995-96) der komiteen påpeker at "Dette krev i samband med lovrevisjonen ... at bispedømmene blir styrkte med ei stilling med ansvar innan egedom, bygg og anlegg. Komiteen meiner også at Kyrkerådet må få ei ny stilling av omsyn til dei felleskyrkjelege oppgåver som følgjer av denne reforma, og dei andre oppgåvene innan same område som fylgjer av det endra mandat for Kyrkjemøtet".

Konkret er det i Kirke-, utdannings- og forskningskomiteens Innst.O.nr. 46 (1995-96) nevnt nedleggelsen av Stiftsdireksjonene og overføring av ansvaret til biskop og bispedømmeråd. I tillegg kommer godkjenningssaker vedrørende kirkegårdene og låneopptak til menigheter. Videre gir Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i sitt tildelingsbrev for 1997 bispedømmene nye oppgaver i forhold til opplæring og informasjon til alle kirkelige ansatte, fellesråd og menighetsråd. Det forventes også at bispedømmene har sin kompetanseutvikling rettet mot kirkelige arbeidstakere som er lokalt ansatt. Regjeringen påpeker at rådene har fått nye oppgaver og at det "i tillegg vil bli stilt krav om at særlig bispedømmerådene bistår de lokalkirkelige organer i den oppgaveløsning disse er pålagt etter lovgivningen og tilhørende forskrifter". Bispedømmene skal også "bistå menighetene i forbindel-

se med overgangen til ny kirkelov" med opplærings- og informasjonstiltak. Erfaringene viser at det er stort behov for rådgivning og opplæring fra bispedømmekontorene, slik at gjennomføringen kan skape enhetlige forhold og god standard rundt om i bispedømmene.

Ny kirkelov medfører økt behov for juridisk ekspertise på en rekke områder. Kirkerådet utfører saksbehandling på områder som krever juridisk kompetanse. En juriststilling i Kirkerådet må derfor prioriteres.

Stillingene ved Bispedømmerådene og Kirkerådet bør etableres fra 1. mai 1998. Samlet sum 2,9 mill. kroner.

Kirkemøtet mener at det er et påtrenget behov for å gjennomgå fordelingen av stillinger og driftstilskudd til bispedømmerådene, med sikte på en styrking av de største bispedømmene senest i 1999.

Videre vil Kirkemøtet anbefale at prostesetene tilføres ressurser slik at prostene på en god måte kan avlaste biskopen (Kapittel 0295 - Presteskapet). Det kan være tjenlig med særlige virkemidler for prostiene. Kirkemøtet forventer at dette følges opp i budsjettforslaget for 1999.

2. Ny kirkelov

En undersøkelse foretatt av KA påviste i 1996 at det var behov for 150 mill. kroner som "friske" penger inn i reformen. Beløpet på 100 mill. kroner i forbindelse med ny kirkelov er videreført på samme nivå i 1998.

Undersøkelser foretatt av KA våren 1997 viser at den økonomiske situasjon for menighetsråd/fellesråd i svært mange kommuner er av en slik art at det gjør det umulig for den lokale kirke å utvikle en forvaltning ut fra de standarder Stortinget la til grunn under lovbehandlingen.

I omlag 80 kommuner har det vært reell nedgang i de økonomiske rammer

fra kommunen. Mange steder er det fortsatt ikke etablert lokale kirkekontorer.

Den vanskelige økonomiske situasjonen har medført at det de aller fleste steder ikke har vært mulig å gi menighetsrådene administrativ hjelp slik at rådene settes i stand til å utvikle en folkekirke som fyller sine målsettinger.

Det statlige tilskudd på 100 mill. kroner sammen med en stor innsats fra lokalt hold bidro til at innføringen av ny lov ikke endte i katastrofe. Det er dokumentert at beløpet på 150 mill. kroner er et minimum for å ivareta en viss standard på den lokale kirkeforvaltning.

3. Samisk kirkeliv

Kirkemøtet støtter Samisk kirkeråds arbeid med kompetanseoppbygging, rekruttering og oversettelsesprosjekter. Kirkelig ansattes kompetanse må heves både når det gjelder samisk språk og når det gjelder samiske forhold.

Det er en viktig kulturoppgave å få oversatt Bibelen til de samiske språk. I februar 1998 vil hele Det nye testamente bli presentert på nordsamisk, i ny oversettelse. Det Norske Bibelselskap begynner arbeidet med oversettelse av Det gamle testamente til nordsamisk i 1998. Over en tiårsperiode er dette arbeidet kostnadsberegnet til 10 mill. kroner. For 1998 er det foreslått bevilget 650.000 kroner i St. prp. nr. 1 (1997-98). Det er behov for ytterligere 350.000 kroner.

I forbindelse med utredningen om lovfestet rett til dåpsopplæring, bør det sikres at denne opplæringen kan foregå på morsmålet.

For å ivareta de presserende oppgavene knyttet til utvikling av litteratur på samisk og ivareta de lovpålagte forpliktelser om oversettelse i forbindelse med den kirkelige forvaltning, er det behov for språkkonsulenter for hvert av de tre samiske språk. Dette er av stor betyd-

ning for å styrke det kristne livet i de samiske områder. For 1998 søkes det om midler til stilling som språkkonsulent i nord-samisk, knyttet til Samisk kirkeråd. Beløp: 350.000 kroner.

Samlet økning til samisk kirkeliv 700.000 kroner for 1998.

Det er spesielt viktig å arbeide for å møte de utfordringer som kirken står overfor i de lulesamiske og sørsamiske områder. Kirkemøtet forventer at dette gis prioritet i 1999.

4. Tilskudd til døvekirkene

St.prp.nr. 1 (1997-98) foreslår en liten økning av "Tilskudd til døvekirken" (Post 71/Underpost 71.2). Økningen skal i hovedsak dekke renter og avdrag for lån opptatt for å kjøpe døvekirke i Stavanger.

Departementets utkast til "Ordning for døvemenighetene og døvepresttjenesten" har vært ute til høring og er lagt fram for Kirkemøtet. Ordningen forventes å tre i kraft fra 1.1.1998.

Utkastet legger ingen føringer når det gjelder finansieringsmåten for det kirkelige døvearbeidet. At prestatjenesten og enkelte andre statlige stillinger (kateket, diakon, administrasjonssekretær) kommer inn under statlig bevilgning på eget kapittel, som hittil, løser ikke det fundamentale problem med tilskudd til drift og virksomhet i de enkelte døvemenigheter. Disse kommer ikke inn under regelverket for kommunenes økonomiske forpliktelser overfor kirken. Den nye kirkeloven har således ikke fått noen positiv innvirkning på virksomheten i de lokale døvemiljøer.

Døves menigheter bør gis de samme rammevilkår som andre menigheter og omfattes av kirkelovens bestemmelser så langt det er mulig. P.g.a. tjenestens art, døvemenighetens særpreg og geografiske inndeling må staten ta det økonomiske ansvaret som kommunen etter lov

er forpliktet på overfor hørende menigheter. Statlige bevilgninger må således dekke utgifter til administrasjon og drift, virksomhet, forvaltning av kirkebygg og tjenesteboliger for de enkelte menigheter.

Ut fra de beregninger som er foretatt, vil det være nødvendig med en påplussing i størrelsesorden 2 mill. kroner for at den nye organisasjonsplanen for døvearbeidet kan bli levedyktig, jf. opplysninger til revidert nasjonalbudsjett, sommeren 1997.

Kirkemøtet viser for øvrig til Kirkemøte-sak 16/97: Ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten.

5. Den norske Sjømannsmisjon/ Norsk kirke i utlandet

På bakgrunn av Stortingets egne vurderinger (jf. St. meld. nr. 49 (1992-93), Innst. S 91 (1993-94), Innst. S 28 (1995-96)) og et tverrpolitisk flertall for en årlig opptrapping av statstilskuddet til organisasjonen, søkte Sjømannsmisjonen om 32,2 mill. kroner i tilskudd for 1998. Målet for opptrappingen er 35,8 mill. kroner. Dette utgjør full dekning av personalkostnadene til nøkkelstillinger i utarbeidet (prest, assistent og husmor) samt nødvendige administrasjons-kostnader.

I St. prp. nr. 1 (1997-98) er bevilgningen til Sjømannsmisjonen foreslått til 22,5 mill. kroner. Tilleggsproposisjon fra den nye regjeringen foreslår en påplussing med 3 mill. kroner for å opprettholde nivået fra 1997.

Kirkemøtet ber om at opptrappingen fortsetter. I tillegg til de foreslåtte 25,5 mill. kroner bør det innvilges ekstra 1 mill. kroner til kompensasjon for pris- og lønnsvekst/valutaendringer. Dessuten bør stortingsflertallets målsetting om full dekning av personalkostnader etterkommes ved en ytterligere opptrapping, primært ved at søknadsbeløpet på 32,2

mill. kroner imøtekommes eller sekundært ved at opptrappingen skjer med trinn på 4 - 5 mill. kroner årlig i en to års periode.

Kirkemøtet viser for øvrig til KM-sak 16/97 Ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten.

6. Sentralt medlemsregister for Den norske kirke

Stortinget har vedtatt at det skal etableres et sentralt medlemsregister for Den norske kirke. Kirkerådet har fått i oppdrag å gjennomføre en slik etablering i samsvar med regler gitt av Kirkedepartementet. Høsten 1997 ble første fase av etableringen avsluttet. Det kirkelige valgmanntall til bruk ved menighetsrådsvalget ble skrevet ut på bakgrunn av det foreløpige medlemsregisteret. Dette registeret inneholder 87% av befolkningen og resultatet av prosjektet kirkelig medlemsregister er tilfredstillende ut fra de små ressurser som er stilt til rådighet. Fremdeles er mange feilaktig oppført i registeret mens andre er utelatt. Kirkemøtet mener at Stortinget må sørge for at registeret blir best mulig.

Et sentralt medlemsregister for Den norske kirke skal, i tillegg til å være valgmanntall, også kunne brukes ved utregning av offentlig tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn og være et nødvendig arbeidsverktøy i det daglige arbeidet i landets vel 1300 sokn. Det er derfor viktig at registeret er mest mulig korrekt i forhold til kirkelovens bestemmelser om medlemsskap i Den norske kirke.

Kirkedepartementet har derfor gitt Kirkerådet i oppdrag å fortsette arbeidet i 1998 slik at det sentralkirkelige medlemsregisteret kan bli korrekt og registeret brukes til de formål det er tiltenkt. Kirkerådet har på den bakgrunn utarbeidet en plan for dette arbeidet. Planen er delt i tre like viktige deloppgaver:

1. Det skal lages driftsrutiner for medlemsregisteret slik at oppdateringer og påkomne rettinger blir registrert på en forsvarlig måte.
2. Det må gjennomføres en informasjonskampanje slik at alle som er registrert i det foreløpige medlemsregisteret blir tilskrevet med mulighet for å gi tilbakemelding dersom de feilaktig står i registeret.
3. Det må utvikles programvare og rutiner for distribusjon av medlemsregisteret til den lokale menighet.

Planen er kostnadsberegnet til 5,3 mill. kroner. Dersom planen gjennomføres vil medlemsregisteret kunne brukes til de formål Stortinget og Den norske kirke har forutsatt. Kirkemøtet vil presisere at dersom planens tre punkter ikke gjennomføres, vil kvaliteten på medlemsregisteret være for dårlig til at registeret kan regnes som pålitelig i flere tiår framover.

7. Kompetanseutvikling

Ny lov om Den norske kirke innebærer en klargjøring og forenkling av arbeidsgiveransvaret for kirkelig tilsatte. Dette medfører behov for bedre samordning og organisering av kompetanseutvikling mellom Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon og Kirke departementet som arbeidsgivere og Kirkerådet som Den norske kirkes strategiorgan. Det er innledet et prosjektsamarbeid mellom Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon og Kirkerådet knyttet til kompetanseutvikling og opplæring både av lokalkirkelige råd og tilsatte i kirken. Det er svært viktig som Regjeringen selv påpeker, at omstillingsarbeidet i kirken videreutvikles. Det er behov for 2 mill. kroner.

8. Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk

Målsettingen med denne posten er å stimulere til stillingsopprettelser i menighetene innenfor diakoni, undervisning og kirkemusikk. Med 1300 sokn vil det beløpet som det er gjort fremlegg om, kun utgjøre 1.500 kroner til hver menighet. Det er nødvendig å styrke feltene betraktelig. En lovfesting av retten til dåpsopplæring vil innebære betydelige endringer i posten. Kirkemøtet antar at Regjeringen vil fremme dette særskilt ut fra en egen proposisjon med økonomiske konsekvenser.

Det foreslås en foreløpig styrking av tilskudd til *dåpsopplæring* uavhengig av spørsmålet om lovfesting. For at arbeidet på dette viktige område ikke skal stoppe opp, foreslås en styrking på 5 mill. kroner.

Det er videre viktig å påpeke at det er for få *diakonistillinger* til å møte de store utfordringer kirken står overfor innen området. Kun et fåtall fellestråd mottar tilskudd til diakonistillinger. Det foreslås en økning på 3 mill. kroner.

Over 75% av *kirkemusikkstillingene* er deltidsstillinger. Den økonomiske situasjon for den lokale kirke gir i dag ikke rom for satsing på korarbeid og annen kirkemusikalsk virksomhet.

I tråd med ny kirkelov må tilskudd til kirkemusikk økes og ikke bare omfatte domkirker. Det foreslås å øke tilskuddet til kirkemusikk med 2 mill. kroner.

Samlet økning på posten tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk 10 mill. kroner

9. Stillinger

Bemanningssituasjonen i kirken er bedret betydelig grunnet de 51 nye preste-, kateket- og diakonstillinger som Stortinget har opprettet i perioden 1996-97. Opprettelsen av disse stillingene ble ikke fremmet av Regjeringen, men kom

som et resultat av Stortingets behandling.

Det må imidlertid sterkt fremholdes at det fremdeles i mange bispedømmer og prestegjeld er behov for nye prestestillinger. Det er ennå langt fram før vi har fått en forsvarlig *prestedekning*. Mange sokn sliter pga. manglende bemanning og det er registrert stor slitasje på presteskabet i eneprestegjeld. Når Regjeringsresultatmål bl.a. er å opprettholde et regelmessig og stabilt gudstjenesteliv i landets menigheter, er det beklagelig at mange kirker står stengte på søndagene. Kirkerådet får årlig inn oversikt over behovene, og registrerer at mange prestegjeld har ventet i årevis på å få opprettet nye stillinger. Det må derfor arbeides for at det blir opprettet flere nye stillinger.

Blant de opprettede stillingene er det også flere *spesialstillinger*. Siden 1994 er det bl.a. opprettet 6 studentpreststillinger og 4 stillinger for arbeid blant mennesker med psykisk utviklingshemning.

For å kunne ivareta kirkens ansvar for studentene ved universiteter og høyskoler, er det behov for å få opprettet flere studentpreststillinger. Det forventes derfor at oppbyggingen av den kirkelige betjening for studentene som er startet ved opprettelsen av de nevnte 6 stillinger, blir fulgt opp med nye stillinger, i samsvar med Kirkemøtets prioritering.

Når det gjelder arbeidet blant mennesker med psykisk utviklingshemning, er det ikke tilstrekkelig med de 4 stillingene som hittil er opprettet. Både av befolkningsmessige hensyn og den geografiske virkelighet med lange og tidkrevende reiser, er det behov for å få opprettet en ny stilling for prest, kateket eller diakon til å arbeide blant mennesker med psykisk utviklingshemning. Beløp: 300.000 kroner.

Det må videre pekes på ønsket om å få finansiert en preste- eller diakonstilling ved Kirkelig Ressurscenter for mishandlede kvinner. Senteret er et

nasjonalt senter som arbeider bl.a. gjennom gruppevirksomhet, sjelesorg og terapi, telefonkonsultasjon, informasjonsvirksomhet, kurs av kirkelige medarbeidere og nettverksarbeid. Beløp 300.000 kroner.

For å opprettholde et regelmessig gudstjenesteliv i landets menigheter, må midler bevilges slik at vikarprester kan benyttes.

Komiteen viser for øvrig til KM-sak 11/97 angående rekruttering til kirkelige stillinger i Nord-Norge.

10. Tilskudd til kirkeforskning

Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) ble på Kirkemøtet i 1996 vedtatt å være en permanent institusjon. Den norske kirke ønsker selv å bidra økonomisk for å få dette til, men er i tillegg avhengig av statlige tilskudd. Det bør settes av forskningsmidler over statsbudsjettet til forskning direkte rettet mot denne viktige samfunnssektoren, slik man også gjør for å belyse andre sektorer som utdanning, helsevesen, utvikling av næringer og samspillet mellom partene i arbeidslivet. Beløp: 2 mill. kroner.

11. Nye oppgaver/utredninger

Som kirkens øverste organ ligger det en særlig utfordring på Kirkemøtet til å ivareta de store linjer, være framtidsrettet og videreutvikle Den norske kirke som trossamfunn og folkekirke med vekt på både de strukturelle og innholdsmessige sider. Det er av stor betydning at Kirkemøtet kan spille en aktiv rolle på dette felt bl.a. med å legge premisser for den kirkelige utvikling. Det er umulig for Kirkerådet å ivareta slike oppgaver innenfor de nåværende bevilgningsrammer. Det er derfor behov for å øke Kirkerådets utredningskapasitet ved anslagsvis en styrking tilsvarende 2 årsverk, som kan nyttes til engasjementer og kjøp av tjenester på felt der Kirkerå-

det ikke har den nødvendige kapasitet.

Av aktuelle områder nevnes: Arbeidet med en opptrappingsplan for den kirkelige bemanning som skal legges frem for Stortinget (jf. Stortingsflertallets merknader i budsjett-Innst.S. nr.12 (1995-96)).

Departementet har anmodet Kirkerådet om å bistå departementet med å "fremskaffe et grunnlagsmateriale vedrørende bemanningssituasjonen i kirken, herunder også foreta en helhetsvurdering av bemanningsforholdene bispedømmene i mellom". Dette gjelder stillinger som finansieres helt eller delvis over Kirkedepartementets budsjett. Videre vil stat-kirke-utredningen kreve en betydelig satsing, særlig innen felt som religions-sosiologi, kirkerett og økonomi.

12. Internasjonale kontingenter

Det er foreslått bevilget 3.2 mill. kroner for å dekke Den norske kirkes forpliktelse overfor de økumeniske organer. For å imøtekomme behovet for forberedelse av delegater til Kirkenes Verdensråds generalforsamling i Harare i 1998, og utvirke støtte til fattige medlemskirkers deltakelse i Harare, i samsvare med innarbeidet praksis, må beløpet økes med 400.000 kroner.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Kirkemøtet tar forslaget til statsbudsjett og tilleggsproposisjon for 1998 til orientering.
2. Kirkemøtet ber Kirkerådet følge opp de prioriteringer som fremgår av innstillingen fra komite F i samband med budsjettet for 1998.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet utarbeide forslag til statsbudsjettet for 1999 på grunnlag av Kirkemøtets merknader og endelig statsbudsjett for 1998.

PLENUMSBEHANDLING :

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Olaug Vedvik Torset

Disse hadde ordet:
Olaug Vedvik Torset, Elise Haugland Madsen, Ragnhild Hellemo, Olav Holten, Ole Mathis Hetta, Gunvor Kongsvik, Erling J. Pettersen.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

1. Kirkemøtet tar forslaget til statsbudsjett og tilleggsproposisjon for 1998 til orientering.
2. Kirkemøtet ber Kirkerådet følge opp de prioriteringer som fremgår av innstillingen fra komite F i samband med budsjettet for 1998.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet utarbeide forslag til statsbudsjettet for 1999 på grunnlag av Kirkemøtets merknader og endelig statsbudsjett for 1998.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 5/97: TIDFESTING AV KYRKJEMØTET 1999

SAKSDOKUMENT:
Kyrkjemøtedokument
Dokument 5.1 SAKSUTGREIING

INNSTILLING FRÅ KOMITE E:

Komite E vil framheve at Kyrkjemøtet bør finne stad på det tidspunktet som er mest strategisk for å fremje dei sakene som Kyrkjemøtet handsamar.

Komiteen har drøfta alternative tids- punkt for gjennomføring av Kyrkjemøtet på andre tider av året, men har ikkje funne så overtydande argument at ein gjer framlegg om endra praksis.

Komiteen støttar derfor framlegget til vedtak.

FRAMLEGG TIL VEDTAK:

Kyrkjemøtet 1999 vert halde i veke 46, med start søndag 14. november og slutt fredag 19. november.

PLENUMSBEHANDLING.

Dirigent: Hans Arne Akerø

Saksordførar: Solveig Fjøsne Saltvik

Desse hadde ordet:

Solveig Fjøsne Saltvik

KYRKJEMØTET SITT VEDTAK

Kyrkjemøtet 1999 vert halde i veke 46, med start søndag 14. november og slutt fredag 19. november.

*

Vedtaket var samrøystes.

Sak KM 6/97:

SÆRSKILDE PREIKETEKSTAR FOR KYRKJEÅRET 1999-2000

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

Dokument 6.1 SAKSUTGREIING

INNSTILLING FRÅ KOMITE A:

Bakgrunn

Det meste av den tida vi har hatt

tekstrekkjene frå 1977, har ein nytta ordninga med at Kyrkjemøtet for nokre sun- og helgedagar kan fastsetja ein annan preiketekst enn den evangelieteksten som er sett opp i fyrste og andre rekkja. Saka "Særskilde preiketekstar" går difor igjen frå Kyrkjemøte til Kyrkjemøte.

Ordninga har vore praktisert såleis at ein anten har valt ein av dei to andre tekstane som gjeld for dagen, eller ein har henta inn ein av tekstane frå tilleggsrekkja. I regelen har ein gjort dette for om lag tolv sun- og helgedagar i kvart kyrkjeår.

Målsetninga med denne ordninga er å skapa større variasjon enn det den årlege alturneringa mellom fyrste og andre rekkje gjev, og å syta for at jamvel andre delar av Guds ord enn evangelietekstar vert utlagde i preika.

Framlegg til desse særskilde preiketekstane vert utarbeidd av Nemnd for Gudstenesteliv. Framlegget vert handsama av Bispemøtet, før Kyrkjerådet legg det fram til vedtak i Kyrkjemøtet.

For Kyrkjeåret 1999/2000 gjorde Nemnd for Gudstenesteliv under sak NfG 24/96 framlegg om dei tekstane som er nemnde i det fylgjande. Bispemøtet BM 97-I og Kyrkjerådet har slutta seg til framlegget frå NfG, sjå sak BM 5/97 og sak KR 24/97.

Komiteen sine merknader

På kyrkjemøtet førre året vart det peikt på at ein i år skulle fastsetja særskilde preiketekstar for *tusenårsskiftet*. Dette har Nemnd for Gudstenesteliv teke omsyn til innanfor dei retningslinene som gjeld, ved å lata både Nyårsaftan og Nyårsdag vera blant dei 12 helgedagane på lista. Komiteen har òg merka seg at teksten for Nyårsaftan/natt, Salme 90,1-4.12, av same grunn er utvida med to vers ved dette sjeldsynte høvet. Teksten for Nyårsaftan/natt vert

då Salme 90,1-4.12-14. Endeleg er det for denne gudstenesta òg sett opp ein særskild *lesetekst*, nemleg 2 Pet 3,8-9.

Komiteen sluttar seg til desse vala

Komiteen finn grunn til å peika på at tida no kan vera inne til å foreta ei evaluering av ordninga med særskilde preiketextar. Kunnskap om korleis ordninga vert vurdert i kyrkjelydane kan gje haldepunkt for korleis ein skal handsama denne saka i tida som kjem. Ein slik evalueringsprosess må omfatta både predikantane og tilhøyrarane.

FRAMLEGG TIL VEDTAK:

Kirkeåret 1999/2000 har evangelietekstene i 2. rekke som preiketekst med disse unntakene:

3. s. i adv.:
Luk 3,1-6 (T-tekst)

Nyttårsaftan/natt:
Salme 90,1-4.12-14 (T-tekst)
Merknad:
Som *lesetekst* brukes 2 Pet 3,8-9.

Nyttårsdag:
Hebr 13,5b-8

2. s. e. Kr. åp.:
Jes 55,1-3 (T-tekst)

2. s. i faste:
Jak 5,13-20

2. påskedag:
2 Kor 5,14-21

3. s. e. påske:
Salme 126

2. s. e. pinse:
1 Tim 6,6-12

6. s. e. pinse:
1 Kong 19,1-9 (T-tekst)

12. s. e. pinse:
2 Sam 12,1-9.13 (T-tekst)

18. s. e. pinse:
Jer 6,16-20

22. s. e. pinse:
Rom 8,31-39

Langfredagssteksten i året 2000 er
Joh 18,1-19,30.

*

Kyrkjeåret 1999/2000 har evangelietekstane i 2. rekkja som preiketekst med desse unnataka:

3. s. i adv.:
Luk 3,1-6 (T-tekst)

Nyttårsaftan/natt:
Salme 90,1-4.12-14 (T-tekst)
Merknad:
Som *lesetekst* nyttar ein 2 Pet 3,8-9.

Nyttårsdag:
Hebr 13,5b-8

2. s. e. Kr. op.:
Jes 55,1-3 (T-tekst)

2. s. i faste:
Jak 5,13-20

2. påskedag:
2 Kor 5,14-21

3. s. e. påske:
Salme 126

2. s. e. pinse:
1 Tim 6,6-12

6. s. e. pinse:
1 Kong 19,1-9 (T-tekst)

12. s. e. pinse:
2 Sam 12,1-9.13 (T-tekst)

18. s. e. pinse:
Jer 6,16-20

22. s. e. pinse:
Rom 8,31-39

Langfredagsteksten i året 2000 er
Joh 18,1-19,30.

PLENUMSBEHANDLING:
Dirigent: Hans Arne Akerø
Saksordførar: Mette Eggan

Desse hadde ordet:
Mette Eggan.

KYRKJEMØTET SITT VEDTAK

Kirkeåret 1999/2000 har evangelietekstene i 2. rekke som prekentekst med disse unntakene:

3. s. i adv.:
Luk 3,1-6 (T-tekst)

Nyttårsaftan/natt:
Salme 90,1-4.12-14 (T-tekst)

Merknad:
Som *lesetekst* brukes 2 Pet 3,8-9.

Nyttårsdag:
Hebr 13,5b-8

2. s. e. Kr. åp.:
Jes 55,1-3 (T-tekst)

2. s. i faste:
Jak 5,13-20

2. påskedag:
2 Kor 5,14-21

3. s. e. påske:
Salme 126

2. s. e. pinse:
1 Tim 6,6-12

6. s. e. pinse:
1 Kong 19,1-9 (T-tekst)

12. s. e. pinse:
2 Sam 12,1-9.13 (T-tekst)

18. s. e. pinse:
Jer 6,16-20

22. s. e. pinse:
Rom 8,31-39

Langfredagssteksten i året 2000 er
Joh 18,1-19,30.

*

Kyrkjeåret 1999/2000 har evangelietekstane i 2. rekkja som preiketekst med desse unntaka:

3. s. i adv.:
Luk 3,1-6 (T-tekst)

Nyttårsaftan/natt:
Salme 90,1-4.12-14 (T-tekst)

Merknad:
Som *lesetekst* nyttar ein 2 Pet 3,8-9.

Nyttårsdag:
Hebr 13,5b-8

2. s. e. Kr. op.:
Jes 55,1-3 (T-tekst)

2. s. i faste:
Jak 5,13-20

2. påskedag:
2 Kor 5,14-21

3. s. e. påske:
Salme 126

2. s. e. pinse:
1 Tim 6,6-12

6. s. e. pinse:
1 Kong 19,1-9 (T-tekst)

12. s. e. pinse:
2 Sam 12,1-9.13 (T-tekst)

18. s. e. pinse:
Jer 6,16-20

22. s. e. pinse:
Rom 8,31-39

Langfredagsteksten i året 2000 er
Joh 18,1-19,30.

*

Vedtaket var samrøystes.

Sak KM 7/97: ORIENTERINGSSAKER

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 7.1 SAKSORIENTERING

Dokument 7.2 BISPEMØTET

PROTOKOLL 1997 MED BL.A. UT-
LELSENE:

- KIRKENS ENHET OG TROENS
FUNDAMENTER
- SJELESØRGERISKE IMPLIKA-
SJONER AV HOMOFILI-SAKEN

Dokument 7.3 ÅRSMELDING 1996
FOR DEN NORSKE SJØMANNSMI-
SJON/ NORSK KIRKE I UTLANDET

Dokument 7.4 MELDING OM
BISPEDØMMERÅDENES TILSETT-
INGER 1.7.1996 - 30.6.1997

Dokument 7.5 RAPPORT FRA
GENERALFORSAMLINGENE I
KONFERANSEN AV EUROPEISKE
KIRKER OG DET LUTHERSKE VER-
DENSFORBUND SOMMEREN 1997

PLENUMSBEHANDLING:
Dirigent: Hans Arne Akerø

Sak KM 7.2:
Bispemøtet 1997

Disse hadde ordet:
Andreas Aarflot, Berit Phil Johansen,
Sigurd Osberg, Sigrid Haukvik, Olaug
Vedvik Torset, Harald Lindemann, Mag-
nar Kartveit, Trond Skard Dokka, Torleiv
Austad, Olav Øygaard, Astrid Grude
Eikseth, Tore Kopperud, Otto Strand,
Rosemarie Køhn, Eiliv Grude, Odd
Bondevik, Kåre Brekke, Lars Erlend
Kielland, Ole D. Hagesæther, Ragnhild
Hellemo, Claus H. Jebsen, Andreas
Aarflot.

Sak KM 7.3:
*Årsmelding 1996
for Den norske Sjømannsmisjon/
Norsk kirke i utlandet*

Disse hadde ordet:
Kjell Bertel Nyland, Ole D. Hagesæther,
Berit Helgøy Kloster, Sigurd Osberg,
Kari Østensen Skavoll, Terje Jonsson.

Sak KM 7.4:
*Melding om
bispedømmerådenes tilsettinger
1.7.1996-30.6.1997*

Meldingen ble lagt fram av dirigenten.

Sak KM 7.5:
*Rapport fra generalforsamlingene i
Konferansen av Europeiske Kirker og
Det Lutherske Verdensforbund
sommeren 1997*

Disse hadde ordet:
Finn Wagle (KEK), Gunvor Kongsvik
(LVF)

KIRKEMØTET'S VEDTAK

Kirkemøtet 1997 tar de fremlagte saker til orientering

*

Vedtaket var enstemmig.

SAK KM 8/97: ARBEIDSRETTSLIGE KONSEKVENSER AV KIRKEMØTETS VEDTAK OM HOMOFILT SAMLIV OG KIRKELIG TJENESTE

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 8.1 SAKSORIENTERING
Dokument 8.2 UTREDNINGEN "ARBEIDSRETTSLIGE KONSEKVENSER AV KIRKEMØTETS VEDTAK OM HOMOFILT SAMLIV OG KIRKELIG TJENESTE"

INNSTILLING FRA KOMITE C:

SAKSORIENTERING

Bakgrunn

Innstillingen "Homofile i kirken", utarbeidet av ei gruppe nedsatt av Bispemøtet, forelå våren 1995. Med bakgrunn i denne innstillingen avgav Bispemøtet en uttalelse som på en del punkter var delt i et flertall (8 stemmer) og et mindretall (3

stemmer) (sak BM 2/95 Homofiliutredningen: "Homofile i kirken").

Når det gjelder spørsmålet om homofile i kirkelige stillinger uttrykte flertallet følgende prinsipielle standpunkt:

En kirke som ut fra sin etiske overbevisning ikke kan anbefale homofilt samliv, må trekke den konsekvens at den heller ikke kan anbefale at personer som lever i homofilt samliv blir ansatt som prester eller i andre stillinger som har forkynnende, undervisende eller liturgiske funksjoner. De krav om respekt for andres personlige valg og om vilje til å integrere homofile i kirkens liv som tidligere er understreket, er ikke ensbetydende med et ja til ansettelse av homofile samboende i kirkelige stillinger.

På et prinsipielt grunnlag gikk Bispemøtets mindretall i sin uttalelse inn for full integrering i det kristne fellesskap og uttalte blant annet dette:

Til denne integrering må også høre mulighet for tilsetting i kirkelige stillinger og tjeneste som frivillige og lønnede medarbeidere.

Bispemøtets mindretall finner at det i prinsippet bør være mulig for kirken å åpne for tilsetting av homofilt samboende også i stillinger som krever vigsling. Men kirken kan ikke bare ha prinsipper for øye, heller ikke bare de homofiles ønsker. Hensynet til menigheten og dens situasjon må være avgjørende. Tilsetting av en som lever i homofilt samliv, må ikke føre til splittelse i menigheten.

I et felles etterord uttalte biskopene ved samme anledning følgende:

Bispemøtet konstaterer at det ikke har vært mulig å komme fram til et felles syn i et så viktig teologisk spørsmål. Både flertallet og mindretallet har arbeidet med saken med det alvor og den ansvarsfølelse som kreves i et spørsmål som angår både enkeltmennesker og kirken som helhet. Debatten og uenigheten har ikke svekket den respekt vi har for hver-

andre. Vi vil fortsatt stå i det tjenestefellesskap vi deler som biskoper i den samme kirke.

Det er vårt klare ønske at denne saken ikke får splitte kirken. Uenighet og debatt må ikke skygge for det som er kirkens hovedsak, og som binder oss sammen: Budskapet om den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus.

Denne enhet på tvers av meningsforskjeller må imidlertid ikke hindre oss i å fortsette en åpen debatt der vi uttrykker vårt syn klart og samtidig viser vilje og evne til å lytte til og prøve å forstå hverandre.

Bispemøtets behandling innebærer ikke at det legges opp til en endret praksis i biskopenes embetsutøvelse.

Bispemøtet anmeldte saken til videre behandling i Kirkemøtet 1995. De spørsmål som ble oversendt for videre avklaring gjaldt spørsmålet om personer som lever i homofilt samliv kan bli ansatt som prester eller i andre stillinger som har forkynnende, undervisende eller liturgiske funksjoner og spørsmål som gjaldt eventuell liturgisk ordning for forbønnshandling for personer i homofilt samliv.

På bakgrunn av henvendelsen fra Bispemøtet og med tanke på den videre forberedelsen av saken til Kirkemøtet vedtok Kirkerådet på sitt møte i mai samme våren en uttalelse til saken "Homofile i kirken", (sak KR 29/95). I denne uttalelsen heter det blant annet følgende (punkt 1 - 3):

Kirkerådet deler viljen til å inkludere homofile i kirke og menighetsliv. Kirkerådet vil i denne forbindelse særlig understreke behovet for å arbeide videre med de sjelesørgeriske utfordringer kirken her står overfor når det gjelder å møte homofile med kristen omsorg.

Kirkerådet finner samtidig grunn til å fremholde at omsorgsbegrepet ikke må brukes på en slik måte at Skriftens nor-

mativitet i praksis blir nedskrevet. Skriftens veiledningsområde omfatter dogmatiske spørsmål knyttet til kristen tro, såvel som etiske spørsmål knyttet til kristent liv. Guds ord taler klart om at det seksuelle samliv hører hjemme i ekteskapet mellom mann og kvinne. Homofilt samliv er i strid med skaperordningen, slik Skriften vitner om den, og denne grunntanke bekreftes dessuten av konkrete skriftord i Skriften. På denne bakgrunn kan seksuelt samliv mellom homofile ikke godtas som kirkens syn.

Kirkerådet kan derfor i likhet med Bispemøtets flertall ikke anbefale at personer som lever i homofilt samliv, blir ansatt i kirkelige stillinger.

I sin innstilling til Kirkemøtet 1995 anbefalte et flertall (12 stemmer) på Kirkerådets september-møte blant annet at kirkens praksis i forhold til tilsetting av og tjeneste ved personer som lever i homofilt samliv forble uendret. Et forslag til anbefaling om blant annet å stille biskopene og de kirkelige organene fritt, fikk 2 stemmer.

Med 58 stemmer for gjorde Kirkemøtet følgende vedtak til sak KM 15/95: Homofile i kirken:

1. Kirkemøtet finner ikke at det er gitt tilstrekkelig overbevisende teologiske grunner for at Den norske kirke kan endre sin nåværende praksis med hensyn til tilsetting av personer som lever i homofilt samliv.
2. Kirkemøtet finner heller ikke grunnlag for å foreslå utarbeidet en særskilt liturgisk ordning for en kirkelig forbønnshandling for personer som lever i homofilt samliv.
3. Kirkemøtet forutsetter at kirkelige tilsettingsorganer og biskopene i sin

embetsutøvelse innretter sin praksis i tråd med dette.

4. Kirkemøtet ser behov for et videre arbeid for å avklare særlig følgende spørsmål som er blitt aktualisert i denne saken:
 - Det er nødvendig at Bispemøtet viderefører arbeidet med de sjelesørgeriske utfordringer kirken står overfor i møte med homofile, inkludering i menighetens nattverdfellesskap av personer som lever i homofilt samliv og spørsmålet om bønn for homofile par utenfor rammen av en liturgisk ordning.
 - Kirkemøtet anmoder Kirkerådet og Bispemøtet om å ta del i den videre kirkelige refleksjon og samtale omkring forståelsen av kirkens enhet og troens fundamenter på bakgrunn av den aktuelle debatt og kirkelige situasjon.
 - Kirkemøtet ber Kirkerådet om å igangsette arbeidet med å utrede de arbeidsrettslige sider som saken reiser. Kirkerådet bes også - i kontakt med Bispemøtet - om å avklare nærmere hvilke stillinger, oppgaver og verv som kan tenkes omfattet av Bispemøtets uttalelse. Kirkemøtet ber om å få disse spørsmål tilbake til behandling på Kirkemøtet 1997.
5. Kirkemøtet anbefaler at kirken i sitt møte med mennesker og ut fra sitt grunnlag i Skrift og bekjennelse, fortsetter å arbeide med de teologiske og etiske utfordringer som knytter seg til homofili og homofilt samliv.
6. Kirkemøtet ber bispedømmerådene og Kirkerådet om å legge til rette for en samtale- og refleksjonsprosess i menighetene omkring disse spørsmål.

På bakgrunn av Kirkemøtets vedtak kontaktet Kirkerådet Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon våren 1996 med forespørsel om en utredning av de arbeidsrettslige spørsmål og problemstillinger som reises i forlengelsen av Bispemøtets og Kirkemøtets vedtak som gjelder homofile i kirken. Utredningen "Arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtets vedtak om homofilt samliv og kirkelig tjeneste" ble oversendt Kirkerådet i slutten av mai 1997.

For å legge til rette for en samtale- og refleksjonsprosess i menighetene omkring homofile og homofili utgav Kirkerådet våren 1997 heftet "Homofile i menigheten". Arbeidsgruppen som utarbeidet samtaleopplegget hadde blant annet representanter fra Åpen Kirkegruppe.

Parallelt med Kirkerådets arbeid igangsatte Bispemøtet med bakgrunn i det samme Kirkemøtevedtaket et utredningsarbeid omkring spørsmålet om de sjelesørgeriske utfordringene som kirken står overfor i møte med homofile og en tilrettelegging av forhold som gjelder kirkens enhet og troens fundamenter på bakgrunn av den aktuelle kirkelige situasjonen. Dette har resultert i de to utredningene "Homofili og sjelesorg" og "Kirkens enhet og troens fundamenter". En foreløpig utgave av sistnevnte dokument har vært ute til høring, med Kirkerådet og Teologisk Nemnd under Mellomkirkelig Råd som to av høringsinstansene. Verken dette eller det først nevnte dokumentet var imidlertid ferdigbehandlet fra Bispemøtets side slik at de kunne gi premisser for den foreliggende utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon eller for Kirkerådets saksbehandlingen av denne. Derimot foreligger disse dokumentene sammen med Bispemøtets uttalelse nå til årets Kirkemøte og er derfor tatt inn i komite Cs behandling.

(Uttalelsen refereres for øvrig i sin helhet nedenfor.)

Som det framgår av vedtaket fra Kirkemøtet 1995 som er sitert ovenfor, ble Kirkerådet bedt " - i kontakt med Bispemøtet - om å avklare nærmere hvilke stillinger, oppgaver og verv som kan tenkes omfattet av Bispemøtets uttalelse". Dette samarbeidet lot seg i liten grad gjøre. På grunn av at hovedtyngden når det gjelder vurderinger knyttet til frivillige oppgaver og verv ble antatt å ligge i Bispemøtets egen interne utredning om de sjelesørgeriske utfordringene, ble Kirkerådets saksorientering hovedsakelig begrenset til de arbeidsrettslige konsekvensene.

Det kan også nevnes at Bispemøtet høsten 1995 avgav en enstemmig uttalelse som konkluderte med at det "ikke er forenlig med de krav kirken stiller til sine ansatte å etablere seg i samlivsforhold utenom et ordnet ekteskap".

I forberedelsen av den foreliggende saken valgte Kirkerådet å konsultere juridisk ekspertise i tillegg til den foreliggende utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon.

Siden Kirkemøtets behandling i 1995 av homofilisaken har spørsmål som gjelder homofilt samliv og vigslet kirkelig tjeneste blitt aktualisert ved at tre prestere har inngått partnerskap. Av disse har en søkt avskjed som menighetsprest, en er i permisjon og en er for tiden ikke i kirkelig tjeneste.

Utredningen om arbeidsrettslige konsekvenser fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon

1. Generelt

Innledningsvis påpekes det i utredningen at den svært begrensede rettspraksisen som foreligger på området gjør oppgaven med å utrede arbeidsrettslige conse-

kvenser vanskelig. Det blir presisert at vurderingene derfor heller vil bære preg av anbefalinger enn klare konklusjoner om forventede domsslutninger. (Det presiseres at alle henvisninger til Bispemøtets uttalelse gjelder uttalelsen fra 1995.)

2. Den generelle samfunnsutviklingen
I kapittel 2 og på flere andre punkter i utredningen (f.eks. i kapittel 3) gis det uttrykk for at den generelle samfunnsutviklingen på ulike måter vil kunne ha betydning for utfallet av en eventuell rettssak. I særlig grad gjelder dette endringene i den kirkelige vurderingen av homofili og homofiles stilling og rettigheter.

3. Endringer i den kirkelige vurderingen
I kapitlet som beskriver endringer i den kirkelige vurderingen påpekes det at både flertallet og mindretallet synes å legge til grunn at det ikke er mulig for Kirkemøtet å gi rettslig bindende pålegg til verken menighetsråd, kirkelig fellesråd eller bispedømmeråd, men at dette forholdet likevel ikke vil være til hinder for at kirkelige arbeidsgivere kan se seg forpliktet på et kirkelig votum.

Kapittel 3 tar også opp spørsmålet om kirkelige ombud. Det hevdes her at valg av samlivsform faller utenfor den juridiske suspensjons-/uttredelseshjemmelen etter kirkelovens § 7 og § 23 for henholdsvis medlemmer av menighetsråd og bispedømmeråd. Dette vil også gjelde kirkelig fellesråd.

4. Ulike stillinger

Det fjerde kapitlet gir en vurdering av spørsmålet om hvilke stillinger det kan være aktuelt å stille krav til om å avstå fra homofilt samliv.

I motsetning til de andre kirkelige stillingene er kirkegårdsbetjening unntatt for bestemmelsen om medlemskap i Den

norske kirke, og krav som gjelder samlivsform vil være lite aktuelt når det gjelder denne gruppen. Under forutsetning av at kriteriet for eventuelt å kunne stille krav om samlivsform er at stillingen er tillagt forkynnende, undervisende eller liturgiske funksjoner, vil et slikt krav, ifølge utredningens vurderinger, heller ikke kunne sies å være særlig aktuelt når det gjelder rengjøringspersonale og rent merkantilt personell. Kirketjenere, klokkere og barnehagepersonale vil komme i en gruppe der utformingen av den enkelte stillingens funksjoner vil være avgjørende.

Når det gjelder daglig leder for kirkelig fellesråd og menighetsråd, går utredningens overveielser blant annet ut på at det vil være rimelig å stille samme krav til lederen som til dem vedkommende er satt til å lede. Et slikt resonnement vil, ifølge utredningen, finne støtte i Kirkerådets vedtak fra mai 1995, muligens også i Kirkemøtets vedtak fra samme år, men vil være uttrykk for en mer restriktiv forståelse enn Bispemøtets flertallsvedtak.

I den grad menighetssekretærer, barne- og ungdomsarbeidere og organister har forkynnende eller undervisende oppgaver, slik trolig en rekke av dem har, kan det være naturlig at det stilles de samme krav til disse stillingsinnehaverne som til de vigslede. For de regionale- og sentralkirkelige stillingenes del vil det være naturlig å stille krav ut fra samme prinsipper som anvendes på det lokale plan i kirken. At mange av disse stillingene har en stor grad av utadrettet virksomhet, kan også peke i samme retning.

Når det gjelder de vigslede stillingene, det vil si prest, kateket, diakon og eventuelt kantor, påpeker utredningen at disse vil komme inn under forbeholdet i Kirkerådets, Kirkemøtets og Bispemøtets flertallsvedtak, mens Bispemøtets mindretall ikke legger opp til prinsipielle

begrensninger når det gjelder hvilke stillinger personer som lever i homofilt samliv kan ha. Mindretallets forbehold gjelder hensynet til å unngå splittelse i menigheten.

5. Ulike arbeidsgivere, biskopens tilsyn
Utredningens 5. kapittel behandler forholdet mellom ulike kirkelige organers og arbeidsgiveres myndighetsområder.

Ansatte i Kirkerådet, på bispedømmekontorene, nesten alle prestene og mange av kateketene er statstjenestemenn. Innen det enkelte bispedømmet er det for statstjenestemennenes del biskopen som i praksis fungerer som den mest sentrale arbeidsgiveren. For de aller fleste av de øvrige kirkelig tilsatte er det imidlertid fellesrådet eller menighetsrådet som er arbeidsgiver, mens biskopen på sin side har tilsynsmyndighet. Om det skulle oppstå uenighet mellom disse instansene, vil dette naturlig nok kunne føre til problemer. I denne delen av utredningen klargjøres noen av de spørsmålene som vil være aktuelle i en slik situasjon.

Når det gjelder tjenesteordningene, har Kirkemøtet myndighet til å fastsette "kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for særskilte stillinger innen kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk". Statlige stillinger må imidlertid også ha departementets godkjenning. Utredningen viser til et brev fra Kirkedepartementet (av 11. juli 1996) til Kirkerådet der følgende påpekes (utredningen s. 14):

Kirkemøtet har ikke hjemmel for å utforme regelverket slik at det innskrenker den myndighet som er tillagt kirkelig fellesråd som tilsettingsorgan for stillingene. Det vil således ikke være anledning til å innføre en godkjenningsordning eller på andre måter gjøre kirkelig fellesråds tilsetting i disse stillingene avhengig av andre organers vedtak.

Kirkerådet har imidlertid vært uenig i denne vurderingen. Utredningen redegjør for at Kirkerådet (i saksdokumentene til sak KM 20/96) har gitt uttrykk for at kateketers, diakoners og kantorers tjenestebrev ikke blir å forstå som en ny godkjenningsordning, men som et uttrykk for det tilsynsforholdet som er opprettet ved vigsling.

Utredningen påpeker at Bispemøtet har arbeidet for å styrke kallsbrevets kirkerettslige status. Kallsbrevets rettslige status er imidlertid usikker, slik utredningen vurderer det. Men det framholdes at biskopen når det gjelder livsførsel ikke kan sies å ha noen tilsvarende myndighet når det gjelder de øvrige kirkelige stillingsinnehaverne. Om dette sier utredningen blant annet følgende:

At biskopen for disse stillingsinnehaverne ikke har noen tilsvarende *myndighet*, kan imidlertid ikke få som konsekvens at biskopens mening er uten betydning. Det følger av biskopens totale tilsynsansvar, men uten en tilhørende jurisdiksjon.

Det er et anliggende i utredningen at biskopens vigslingsmyndighet ikke må komme i konflikt med tilsettende organ. For de stillinger som krever vigsling vil biskopens beslutning når det gjelder tillatelse til vigsling være helt avgjørende. Når det imidlertid gjelder de øvrige stillingene, vil det, ifølge utredningen, trolig ikke være noe til hinder for at en domstol kan fastsette en persons rett til en stilling. En helhetlig vurdering av den kirkelige situasjonen vil i slike tilfeller bli tillagt vekt. Bispemøtets vedtak og Kirkemøtets votum vil stå sentralt i en slik vurdering (utredningen s. 18).

Utredningen gir uttrykk for den mening at Bispemøtet og Kirkemøtet ikke har instruksjonsmyndighet overfor den enkelte biskop eller overfor andre kirkelige organer.

6. Ansettelse og oppsigelse

Utredningens mest omfattende del angår ulike sider ved spørsmål som gjelder ansettelse og oppsigelse.

I utgangspunktet påpekes det at ingen søker har krav på å bli tilsatt i en stilling, men at det er visse skranker for hva en kan spørre om ved utlysning av en stilling og hva som kan vektlegges ved tilsetting. I tråd med § 55 a i Arbeidsmiljøloven vil det være åpenhet for, alt etter "stillingens karakter", å vektlegge at det vil være rimelig å ta hensyn til at livsførsel ikke skal stå i et åpenbart misforhold til det den aktuelle institusjonen står for. Hvor tungt dette hensynet ville bli vektlagt ved en eventuell rettslig prøving, blir vurdert blant annet på bakgrunn av "Diakonhjemsaken" fra 1986 og "Jens Olsen-saken" fra 1989.

Konklusjonen i utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon uttrykker tvil om hvorvidt liknende saker anvendt på spørsmål om homofilt samliv, ville fått samme utfall i dag.

På dette punktet som også på andre steder i utredningen, legges det stor vekt på at rettsvernet vil være svakere ved tilsetting enn ved oppsigelse eller som den mest drastiske reaksjonsformen, -avskjed.

Ved tilsetting (og også ved eventuell oppsigelse) vil menighetsråd og kirkelig fellestråd være underlagt bestemmelser i Arbeidsmiljøloven og saksbehandlingsreglene i Forvaltningsloven. For statstjenestemenn og embetsmenn gjelder ikke de fleste av bestemmelsene i Arbeidsmiljøloven om ansettelse og oppsigelse. Statsansatte vil derimot være underlagt Tjenestemannsloven. For tilsetting av menighetsprester foreligger egne forskrifter (Kgl. res. av 17. juni 1988, utredningen s. 25). I følge disse skal søknadene sendes fra bispedømmerådet via biskopen til menighetsrådet. Biskopen kan vedlegge anmerkninger om noen av

søkerne eventuelt ikke vil kunne rekne med å bli ordinert eller gitt kallsbrev. I en veiledning fra Kirkedepartementet om vurdering av søkerne framgår det at alle søknader skal vurderes og at spørsmål om teologisk uenighet i Den norske kirke kan komme inn som en del av vurderingen. Det presiseres at det er biskopen og ikke menighetsrådet som kan reise læresak. Videre heter det: "Så lenge man holder fast ved at helhetsvurderingen ved tilsetning ikke går ut på å utelukke personer fra tjeneste i kirken, er det likevel klart at noen søkere av teologiske grunner vanskelig vil kunne fungere i enkelte stillinger og derfor heller ikke bør tilsettes i disse." Utredningen konkluderer på dette punktet på følgende måte:

Dersom det blir åpnet for tilsetning av homofile samboende prester, vil trolig likevel både menighetsrådet og biskopen som tilsynsmyndighet vektlegge homofil samlivsstatus i sin helhetsvurdering. Og dersom Bispemøtet og Kirkemøtet kommer til at dette ikke er et spørsmål om læreavvik - vil det være i tilsettingsprosessen og ikke i Lærenemnda en slik vurdering blir foretatt.

Mens den første hoveddelen i kapittel 6 omhandler tilsetning i kirkelige stillinger, gir den andre hoveddelen en gjennomgang av eventuell oppsigelse i denne type stillinger på grunn av at stillingsinnehaver lever i et homofilt forhold.

Når det gjelder prester ligger retten til å si opp og avskjedige i Kirkedepartementet. For stillinger på menighetsplan vil retten til oppsigelse tilligge kirkelig fellesråd, med unntak av stillinger der menighetsrådet har hele arbeidsgiveransvaret, om ikke menighetsrådet har bestemt noe annet.

Oppsigelse etter Arbeidsmiljøloven må begrunnes saklig i virksomhetens, arbeidsgiverens eller arbeidstakerens forhold (Arbeidsmiljøloven, § 60, nr. 1). Utredningen framholder at forhold uten-

for tjenesten kan ha betydning for om vilkårene for oppsigelse eller avskjed foreligger, blant annet under henvisning til tap av den offentlige tillit som stillingen krever, eller som brudd på lojalitetsforpliktelsen (utredningen s. 28).

Dommene i saken Knut Løken reiste mot Kristelig Gymnasium gjennomgås med tanke på eventuell relevans i forhold til spørsmålet om homofilt samliv.

Utredningen tar for seg ulike forhold som gjelder retten til å stå i stillingen mens en eventuell oppsigelsessak pågår. Konklusjonen på dette punktet er at det må antas at "det skal godt gjøres om man får rettens kjennelse for fratreden ved en sak om oppsigelse av en som lever i homofilt samliv" (utredningen s. 32).

Ved avskjed som er en vesentlig sterkere reaksjonsform enn oppsigelse, har ikke arbeidstakeren rett til å stå i stillingen. Retten kan eventuelt unntaksvis bestemme noe annet. Det advares i utredningen mot å benytte avskjed i tilfeller hvor kirkelig ansatte inngår et homofilt parforhold. Blant annet hevdes det at det akutte i avskjedsformen vil være i konflikt med en sjelesørgerisk tilnærming, som Bispemøtet tar til orde for i sin uttalelse.

Tjenestemannslovens bestemmelser når det gjelder kriteriene for opphør av tjenesten gjennomgås. Med hjemmel i § 10 vil fast tilsatt tjenestemann med mer enn to års sammenhengende tjeneste og midlertidig ansatt med mer enn fire års tjenestetid kunne sies opp med seks måneders frist blant annet om han/hun ikke lengre har de kvalifikasjoner som er nødvendig eller foreskrevet for stillingen eller av andre grunner er varig uskikket for stillingen (utredningen s. 35). Dette er det mest nærliggende kriteriet når det gjelder homofilt samliv som problem, men i følge utredningen vil denne bestemmelsen "trolig ikke kunne gi hjemmel for å gå til oppsigelse av statstjenes-

temann på grunn av homofilt samliv". Om denne oppsigelsesbestemmelsen skulle kunne anvendes, så må det likevel være kriteriene for avskjed som må legges til grunn.

Den bestemmelsen som i så tilfellet eventuelt ville være aktuell, er bestemmelsen om at en embets- eller tjenestemann kan avskjediges når vedkommende "ved utilbørlig adferd i eller utenfor tjenesten viser seg uverdigg til sin stilling eller bryter ned den aktelse eller tillit som er nødvendig for stillingen" (Tjenestemannsloven § 15). Om denne bestemmelsen vil kunne benyttes når det gjelder homofilt samliv drøftes i utredningen, også i forhold til bestemmelsene om ordensstraff, som imidlertid ikke blir vurdert til å være en egnet reaksjonsform. "Utilbørlig adferd" vil etter utredningen, bare gjelde særdeles grove forhold, mens "å bryte ned aktelse eller tillit" vil måtte sees i sammenheng med type stilling og stillingens sammenheng for øvrig. Det antas i utredningen at ved en eventuell rettssak vil både alminnelige holdninger i samfunnet, reaksjoner i menighetene og synspunktene i kirkens organer komme med i vurderingen. Utredningens konklusjon blir at det kan være vanskelig å se at homofilt samliv i dagens situasjon vil fylle Tjenestemannslovens kriterier for avskjed.

Kirkerådets uttalelse om innstillingen om "Kirkens enhet og troens fundament"

Som påpekt ovenfor, har Bispemøtets betenkning om "Kirkens enhet og troens fundament" betydning når det gjelder arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtets homofilvedtak. I det følgende vil det gis en sammenfatning av noen av de mest relevante punktene i Kirkerådets høringsuttalelse til det første utkastet av

betenkningen. Uttalelsen er avgitt av Arbeidsutvalget etter fullmakt fra rådet.

Det påpekes i uttalelsen at den betydelige endringen når det gjelder samfunnets generelle syn på homofili har utfordret Den norske kirke både når det gjelder forkynnelsen av lov og evangelium, som fellesskap og på det etiske plan. Selv om Kirkemøtet ikke har gått inn for en endring av kirkens tradisjonelle syn, er det fra offisielt kirkelig hold allikevel lagt opp til og gitt rom for, selvsagt også for vigslede og ordinerte medarbeidere, et fortsatt arbeid med teologiske og etiske spørsmål knyttet til homofili og homofilt samliv.

Samtidig presiseres følgende:

.... at lojalitet i forhold til flertallsvedtak, i spørsmål som er tillagt avgjørelsesmyndighet i kirkens valgte rådsorganer, er en minst like stor selvfølge i kirkelig sammenheng som ellers, både for et eventuelt mindretall og for de som er ansatt for å iverksette flertallets beslutninger. Dette betyr ikke at man er forpliktet på selv å skifte standpunkt, men til å akseptere at det er flertallets beslutning som har vunnet frem i det aktuelle spørsmål.

Når det gjelder forholdet mellom Kirkemøtets, Bispemøtets og den enkelte biskops myndighetsområde, framholdes det at Kirkerådet er innforstått med at den læremessige og etiske vurderingen når det gjelder homofilt samliv, først og fremst tilligger det kirkelige tilsynsembetet. "Verken teologisk eller kirkerettslig sett er det grunnlag for en forståelse av Kirkemøtet som overordnet den enkelte biskop når det gjelder vurdering og tilsyn med kirkens lære, selv om Kirkemøtet i en rekke saker er tillagt myndighet til å fatte vedtak også i saker av læremessig karakter", heter det i uttalelsen. Det påpekes også at heller ikke Bispemøtet har en slik overordnet rolle overfor den enkelte biskop og at dette

eksempelvis gjenspeiles i det at det kun er Kongen som kan reise læresak mot en biskop.

Men det påvises også at også Kirkemøtet har mandat til å ta stilling til en rekke spørsmål av teologisk karakter. Det er således et poeng i uttalelsen at Kirkemøtet ved å ta stilling til ordningsmessige spørsmål ofte også tar teologisk standpunkt. Når det gjelder homofilisaken, bygger Kirkemøtets standpunkt nettopp på en teologisk vurdering av homofilt samliv, og ved sin uttalelse fra mai 1995 har Kirkerådet for sin del gitt direkte uttrykk for sitt teologiske syn.

I dette spørsmålet gis det imidlertid i uttalelsen også uttrykk for at Kirkerådet er innforstått med at Kirkemøtet ikke har juridisk hjemmel for å binde verken biskopene i deres embetsutøvelse eller fellesrådene/bispedømmerådene/departementet i utøvelsen av deres tilsettingsmyndighet, men at Kirkemøtet gjennom punkt 3 i homofili-vedtaket har gitt uttrykk for sitt syn på spørsmålet.

Når det gjelder homofilispørsmålet status som lærespørsmål, det vil si om det å gi rom for homofilt samliv eventuelt må forstås som vranglære, henvises det til Bispemøtet som i sin innstilling tar til orde for at "begrepet "vranglære" bør anvendes med stor varsomhet" og videre til at "eventuell anklage om vranglære stiller krav til ordentlig saksbehandling og prosedyre". Kirkerådet påpeker at dersom det nå foreligger tvil som gjelder spørsmålet om vranglære i forhold til det kirkelige mindretallets syn på homofili, så kan dette kun avklares ved at det reises sak for Lærenemnda.

Under uttalelsens punkt om den kirkerettslige status for vedtak i Kirkemøtet for biskopenes vigslings- og ordinasjonspraksis slås det fast at biskopens ordinasjonsmyndighet verken i et teologisk eller et kirkerettslig perspektiv er underordnet Kirkemøtets eller Bispemøtets

myndighet, samtidig som uttalelsen framhever behovet for lojalitet. Om dette sies det blant annet følgende:

Vår kirkeordning er ikke bygget opp ut fra en sentralistisk tenkning "ovenfra", men ut fra en teologisk forståelse av menigheten som grunnenhet. Samtidig er det nok en tendens til at Kirkemøtets reelle og faktiske mandat i vår kirkeordning ikke blir tilstrekkelig anerkjent. I den grad dette er tilfelle, har biskopene som sentrale kirkelige lederskikkelser et ansvar for å gå foran som gode eksempler dersom ikke lojalitet mot Kirkemøtet kommer i strid med det som for en biskop alltid vil måtte være den første forpliktelse: Troskap mot evangeliet slik dette kommer til uttrykk i ordinasjonsforpliktelsen og ved formaningsordet som lyder ved bispevigslingen.

Bispemøtets vedtak angående sjelesorg og homofili og kirkens enhet og troens fundamenter

På sitt møte i oktober 1997 avgav Bispemøtet følgende enstemmige uttalelse i sak BM 14/97: Sjelesorg og homofili og sak BM 15/97: Kirkens enhet og troens fundamenter:

Bispemøtet har mottatt utredningen "*Kirkens enhet og troens fundamenter*" og "*Homofili og sjelesorg*" og takker for det arbeid som er utført av de to utvalgene.

Bispemøtet finner at begge utredninger på en konstruktiv måte kaster lys over de aktuelle problemstillinger og danner en god basis for det videre praktiske arbeid med Kirkens holdninger til homofilt samliv.

Bispemøtet har ikke tatt stilling til alle enkeltheter i utredningene, men mener at utredningene, etter at utvalgene har bearbeidet dem, bør legges fram for Kirkemøtet til orientering, og gjøres kjent for offentligheten.

Bispemøtet vil med utgangspunkt i det foreliggende materiale samlet gi uttrykk for følgende:

1. Vurderingen av homofilt samliv varierer i betydelig grad, både i forståelsen av det bibelske materiale, og i anvendelsen av samtidens sosiale og medisinske tolkningskriterier. Det er derfor et faktum at det er forskjellig syn på spørsmålet i kirken.
2. Bispemøtet har som rådgivende organ for Kirkemøtet behandlet saken og endt med et delt syn. Men også mindretallet i Bispemøtet aksepterer at Kirkemøtet i sitt vedtak har tatt utgangspunkt i den teologiske vurdering som Bispemøtets flertall har gjort gjeldende (jf. BM sak 2/95). Det er enighet i Bispemøtet om at dette i dagens situasjon og etter vår gjeldende kirkeordning er en forsvarlig prosedyre.
3. Bispemøtet har drøftet spørsmålet om homofilt samliv som et etisk prinsippsspørsmål og dermed som et lærespørsmål som berører viktige grunnlagsproblemer av dogmatisk art. Men Bispemøtet har ikke villet definere dette spørsmålet som et punkt som Kirkens tro står eller faller med. Det berører sentrale ledd i Kirkens lære som bl.a. skriftforståelsen, skapertro og menneskesyn. Bispemøtet er klar over at det finnes begrunnelser og standpunkter i denne sak som kan være i strid med Kirkens læregrunnlag, men synet på homofilt samliv er ikke i seg selv av en slik natur at det behøver å true enheten i kirken.
4. Bispemøtet finner på den annen side at det ville være til skade for enheten i Kirken om ulikt syn skulle føre til ulik praksis. Hensynet til menighetene tilsier at det bør være felles ordninger. Bispemøtet vil derfor samlet oppfordre til respekt for de retningslinjer Kirkemøtet vedtar, og biskopene vil selv respektere Kirkemøtets beslutningsmyndighet.
5. Bispemøtet er opptatt av at det må utvikles et godt samtaleklima og inkluderende holdninger i Kirken når det gjelder spørsmålet om homofiles delaktighet i Kirkens liv. Det er derfor viktig at det blir vist respekt for meningsforskjellene som finnes. Dette må gjelde begge veier. Det bør forutsettes at det ligger en alvorlig overbevisning til grunn for det standpunkt den enkelte tar til spørsmålene, enten en støtter flertallet eller mindretallet i de organer som har behandlet saken. Bispemøtet ser positivt på de bidrag som er levert til belysning av homofili-spørsmålet gjennom høringsrunden til Bispemøte-utredningen og gjennom den offentlige debatt de seneste år. Dialogen om et så viktig problemområde innen etikken kan ikke stanse, selv om det fastsettes felles ordninger for en enhetlig praksis. I denne samtale er det selvsagt plass også for biskopenes markering av sine standpunkter.
6. Bispemøtet viser til at det både blant biskopene og i Kirkemøtet har vært et sterkt ønske om å inkludere homofile i menighetens liv. Det er bl.a. på denne bakgrunn et utvalg i Bispemøtet har drøftet de sjelesørgeriske implikasjoner av Kirkens homofili-standpunkt i utredningen "Homofili og sjelesorg". Bispemøtet vil peke på at de homofiles situasjon angår hele fellesskapet i menigheten, og ikke bare er en sak som kan henvises til sjelesorgens rom. Både i den private samtale og i de kollektive holdninger bør det være

rom for både tydelighet og omsorg. Sjelesørgerens og menighetens vilje til å inkludere også dem som har valgt andre løsninger enn dem Kirken gjennom sine ordninger legger til grunn, behøver ikke tolkes som en legitimering av disse løsninger.

Når det gjelder spørsmålet om adgang til nattverden, er det ulike måter å resonnerer på. Noen i Bispemøtet vil hevde at de som lever i homofilt samliv har adgang til nattverden på linje med andre menighetslemmer.

Dersom en mener alvor når en taler om å inkludere dem i menigheten, må dette også gjelde Herrens måltid.

Andre vil hevde at en prest i sjelesorgens rom må kunne advare dem mot å gå til alters. Om noen ønsker å delta på tross av prestens advarsel, gjør de det i så fall på eget ansvar. Presten bør, om så skjer, ikke gå forbi dem ved nattverdbordet.

Begge parter i Bispemøtet konkluderer således med at en ikke vil tilrå å utelukke personer som lever i homofile forhold. Adgangen til nattverdbordet betyr etter dette ikke noen legitimering av bestemte syn på homofilt samliv, eller av de valg den enkelte har gjort i denne sammenheng.

Når det gjelder forbønn for homofile par, viser Bispemøtet til at Kirkemøtet ikke ønsket å instituere en liturgisk forbønnshandling for slike tilfeller.

Det er Bispemøtets mening at det derfor er å bryte med Kirkens enhet å etablere egne forbønns- eller velsigneshandlinger i strid med Kirkemøtets vedtak.

7. Bispemøtet har vurdert rekkevidden av de vedtak Kirkemøtet har gjort når det gjelder adgang for homofile som lever i parforhold til å inneha kirkelige stillinger. Som kjent er Bispemøtet delt i synet på om det bør være ad-

gang for homofilt samlevende til å inneha stillinger i kirken. Bispemøtet er kjent med Kirkerådets anbefaling til Kirkemøtet som innebærer at vigslede stillinger som prest, diakon og kateket ikke kan innehas av personer som lever i homofilt parforhold. Bispemøtet mener at det for å bevare enheten i Kirken er påkrevet at biskopene ikke etablerer særordninger i et så omtålelig spørsmål, men at de i sin embetsutøvelse opptrer på samme måte i lojalitet mot Kirkemøtets vedtak. Det betyr ikke at den enkelte biskop har avskåret seg fra muligheten til å arbeide for endring av praksis.

I slike spørsmål er det også rimelig å forvente at kirkelig tilsatte og rådsorganer viser lojalitet. Det betyr ikke at en er forpliktet til selv å skifte standpunkt, men til å akseptere at Kirken gjennom sine besluttede organer har tatt et standpunkt som er å betrakte som Kirkens offisielle syn, i den forstand at dette legges til grunn for Kirkens felles ordninger.

Med dette som utgangspunkt blir det ikke grunnlag for å påberope seg biskopenes standpunkter som begrunnelse for en såkalt "tilsynsfraskrivelse". Bispemøtet finner samlet at aksjoner av denne type vil være uttrykk for illojalitet mot Kirkens vedtatte ordninger.

8. Bispemøtet har drøftet spørsmålet om hvor langt det er naturlig å trekke konsekvensene av Kirkemøtets hovedstandpunkt når det gjelder andre typer av kirkelige stillinger og lederoppdrag og kirkelige tillitsverv. Her kan en på den ene side finne grunner for at det standpunkt som gjøres gjeldende for vigslede stillinger i Kirken også bør anvendes på stillinger som innholdsmessig ivaretar noen av de samme oppgavene (stillinger med forkynnen-

de, undervisende eller liturgiske funksjoner). Ut fra et prinsipielt syn på likhet i ansvar og forbildefunksjon i menigheten kan dette også trekkes over på lederoppgaver og tillitsverv. På den annen side kan det hevdes at det er naturlig å gjøre et skille mellom dem som i en vigslingshandling høytidelig har forpliktet seg til å arbeide i samsvar med Kirkens tro og ordninger og andre som har en mindre tydelig tjenesteforpliktelse. Det vil også kunne hevdes at tanken om å inkludere homofile i menighetens liv blir sterkt beskåret ved at de ikke får tildelt noen oppgaver i menighetens ansvarsområde.

Bispemøtet er seg bevisst at det vil være mange av kirkens organer, råd og institusjoner som ønsker en tydelig veiledning på dette punkt. Bispemøtet anbefaler at Kirkemøtets hovedsynpunkt om homofilt samlevendes adgang til vigslende stillinger legges til grunn for tilsetting i stillinger som har forkynnende, undervisende og liturgiske funksjoner. Men Bispemøtet har på den annen side forståelse for at slike saker kan arte seg forskjellig ut fra de lokale forhold, og at spørsmålet om tillit og om enhet eller en mulig splittelse i de respektive miljøer kan bedømmes ulikt fra sted til sted.

Det er de styrende organers ansvar å treffe den endelige avgjørelse både i slike spørsmål og i spørsmål om oppnevning til lederoppgaver og tillitsverv.

Ut fra et sjelesørgerisk synspunkt er det likevel grunn til å fastholde at heller ikke i tilsetting, valg og oppnevning av personer til slike oppgaver, bør viljen til å inkludere tolkes som en legitimering av et bestemt syn.

Komiteens merknader

Utredningen "Arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtets vedtak om homofilt samliv og kirkelig tjeneste"

Den foreliggende utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon om arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtets vedtak om homofilt samliv og kirkelig tjeneste gir en grundig oversikt over og drøfting av de tema og enkeltspørsmål som er mest aktuelle. De forskjellige instansenes ulike myndighetsområder analyseres, samtidig som Kirkemøtets rolle som Den norske kirkes øverste organ ikke underkjennes. Komiteen mener at utredningen legger for lite vekt på at det dreier seg om ordninger og regler for trossamfunnet Den norske kirke.

Når det gjelder enkeltpunkter i utredningen kan selvsagt noen av disse være gjenstand for ulike vurderinger. I særlig grad er det nærliggende å reservere seg i forhold til forståelsen av oppsigelseskriteriene i henhold til Tjenestemannslovens § 10 (Kirkens Arbeidsgiverorganisasjons utredning s. 35). Bestemmelsen angir selvstendige vilkår for oppsigelse. Dette innebærer at det ved anvendelse av bestemmelsen ikke vil være nødvendig eller korrekt å gå veien om lovens avskjedskriterier.

Generelt utgangspunkt

Som det framgår av den foreliggende utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon er det i utgangspunktet de samme generelle regler og prinsipper for tilsetting og oppsigelse/avskjed som gjelder i Den norske kirke som i henholdsvis statlig, kommunalt og privat arbeidsliv for øvrig. Når det gjelder visse typer stillinger, både kirkelige og enkelte andre, er det klar hjemmel for å stille krav til livsførsel. Dette kan slutes

på bakgrunn av de prinsipper som kommer til uttrykk i Arbeidsmiljølovens § 55 a og alminnelige forvaltningsmessige prinsipper utviklet i teori og rettspraksis. Det er lite tvil om at kirken som trossamfunn vil kunne utøve "romslig skjønn" når det gjelder til hvilke stillinger og stillingstyper det vil være nødvendig å stille krav om livsførsel. Kirkens karakter som trossamfunn vil også være av betydning når det gjelder hvilke krav som kan stilles.

Men en generell utestengning fra kirkelige stillinger av mennesker som lever i homofilt samliv, representerer et vesentlig inngrep i forhold til denne gruppe arbeidstakeres alminnelige rettsvern i samfunnet. Ved Straffeloven (§ 135 a) og Partnerskapsloven har denne typen samliv fått samfunnets godkjenning og beskyttelse, og verken private eller offentlige arbeidsgivere vil i utgangspunktet ha anledning til å forskjellsbehandle personer som lever i homofilt samliv.

Homofilt samliv som lærespørsmål

For at kirken skal kunne følge en praksis som avviker fra dette alminnelige utgangspunktet, må det være forankret i tungtveiende grunner knyttet til Kirken som trossamfunn. Det er tros- og livssynssamfunnenes rett til å stille særlige vilkår til sine ansatte som sikres gjennom unntaksbestemmelsen i Arbeidsmiljølovens § 55 a. Rettspraksis både her hjemme og i andre land viser vilje til å verne om denne retten.

I denne sammenheng vil komiteen vise til Bispemøtets vurdering når det gjelder spørsmålet om homofilt samliv som et lærespørsmål slik det kommer til uttrykk i følgende to punkter i vedtaket fra høstens møte:

Bispemøtet har drøftet spørsmålet om homofilt samliv som et etisk prinsippspørsmål og dermed som et lærespør-

mål som berører viktige grunnlagsproblemer av dogmatisk art. Men Bispemøtet har ikke villet definere dette spørsmålet som et punkt som Kirkens tro står eller faller med. Det berører sentrale ledd i Kirkens lære som bl.a. skriftforståelsen, skapertro og menneskesyn. Bispemøtet er klar over at det finnes begrunnelser og standpunkter i denne sak som kan være i strid med Kirkens læregrunnlag, men synet på homofilt samliv er ikke i seg selv av en slik natur at det behøver å true enheten i kirken. (Pkt. 3)

I slike spørsmål er det også rimelig å forvente at kirkelig tilsatte og rådsorganer viser lojalitet. Det betyr ikke at en er forpliktet til selv å skifte standpunkt, men til å akseptere at Kirken gjennom sine besluttede organer har tatt et standpunkt som er å betrakte som Kirkens offisielle syn, i den forstand at dette legges til grunn for Kirkens felles ordninger. (Fra pkt. 7)

Når det gjelder gjeldende tilsettingsforskrifter for prester, vil komiteen presisere at disse ikke er til hinder for at en kan legge vekt på de problemer som vil oppstå dersom en tilsetter en person som lever i et homofilt parforhold. Det vises videre til at ordinasjon er en forutsetning for tilsetting (jf. forskriftene § 13) og at personer som lever i homofile parforhold derfor kan utelukkes fra prestestillinger gjennom å bli nektet ordinasjon eller å bli fratatt sin ordinasjon (jf. Kirkeloven, § 32). Når det gjelder det siste, er det imidlertid ikke nevneverdig praksis for dette.

Kirkemøtets mandat

Kirken som trossamfunn ved Kirkemøtet vil, slik det allerede har gjort, kunne innta et klart standpunkt til spørsmålet om homofilt samliv og kirkelig tjeneste. Kirkemøtet, som det sentrale representative organ for Den norske kirke vil med autoritet kunne uttale kirkens oppfatning

i aktuelle spørsmål, både allment og overfor de sentrale myndigheter. (Det kan her blant annet vises til Ot. prp. nr 74 (1982-83) s. 13, spalte 2). Som det framgår ovenfor, er det et poeng også i Kirkerådets uttalelse til "Kirkens enhet og troens fundament" at Kirkemøtet har mandat til å ta stilling til en rekke spørsmål både av ordningsmessig, men også av teologisk karakter, og at disse to dimensjonene nødvendigvis ofte vil være nært forbundet med hverandre. Når det gjelder spørsmålet om homofilt samliv, heter det i uttalelsen "... Kirkemøtet har tatt offisielt standpunkt til enkelte ordningsmessige spørsmål som springer ut av og bygger på den teologiske vurdering av homofilt samliv". En slik offisiell stillingstaking foreligger også ved Kirkerådets vedtak fra 1995 og ved Bispemøtets vedtak fra inneværende år.

Utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon synes i altfor stor grad å forutsette at bare en enstemmig avgjørelse i saker av denne type kan ha rettslig bærekraft. Det er selvsagt et mål å nå fram til størst mulig konsensus, men til sist må det bli mulig å respektere at ett syn, som har fått den bredeste støtte i beslutningsprosessen, framstår som forpliktende grunnlag for kirkens ordninger. Verken Kirkemøtet eller Bispemøtet bygger på den forutsetning at de bare har autoritet hvis deres beslutninger er enstemmige.

Å akseptere at et flertallsvedtak skal virke regulerende på ordninger i Kirken, betyr ikke at alternative synspunkter og standpunkter er utelukket fra den videre debatt. Det vises her til Bispemøtets uttalelse fra 1997, hvor det i punkt 5 heter:

Dialogen om et så viktig problemområde innen etikken kan ikke stanse, selv om det fastsettes felles ordninger for en enhetlig praksis.

Hensynet til behovet for enhetsskapende ordninger

Komiteen vil peke på at uansett hvordan forhold som gjelder homofilt samliv og vigslende kirkelige stillinger tilrettelegges, vil hensynet til å unngå splittelse i menigheten være et legitimt anliggende for kirken.

Kirkelige stillinger som forutsetter vigsling

Både ut fra en teologisk og en arbeidsrettslig vurdering må en kunne hevde at når det gjelder de kirkelige tjenestene, står de vigslende stillingene i en særstilling. For den arbeidsrettslige siden av saken, er det som påvist ovenfor og ellers i den foreliggende utredningen, generelt sett legitimt å stille krav når det gjelder livsførsel, alt etter stillingens karakter, ansvar, oppgaver og krav til allmenn tillit. Dessuten faller de vigslende stillingene på en helt spesiell måte inn under et kirkelig mandat og tilsyn. Ved vigsling avkreves det et løfte som gjelder både lære og liv. I tråd med dette er følgende bestemmelse fastsatt som tjenesteordning for biskoper (Kgl. res. av 6. juni 1997):

Biskopen ser til at prestene forvalter sakramentene, forkynner og selv lever i overensstemmelse med den kristne tro, slik den er uttrykt i vår kirkes bekjennelse og ordninger, og at også andre som er vigslet til tjeneste i kirken virker og lever i samsvar med vigslingens formaning og løfte.

På bakgrunn av Kirkemøtets vedtak fra 1995 og Bispemøtets vedtak fra inneværende år vil en ikke kunne tilsette personer som lever i homofilt samliv i stillinger som forutsetter vigsling. Komiteen slutter seg til Bispemøtets vedtak om at det "for å bevare enheten i kirken er påkrevet at biskopene ikke etablerer særordninger i et så ømtålig spørsmål, men at de i sin embetsutøvelse opptrer

på samme måte, i lojalitet mot Kirkemøtets vedtak". Komiteen vil også peke på at Kirkelovens § 32 hjemler mulighet for å kunne trekke tilbake de fullmakter og rettigheter som gis ved ordinasjonen/vigslingen.

Andre typer kirkelige stillinger

Når det gjelder andre typer kirkelige stillinger som må kunne sies å ha forkynnende, undervisende eller liturgiske funksjoner, vil utformingen av den enkelte stilling og de lokale forhold for øvrig variere i stor grad. Det er verken ønskelig eller mulig at Kirkemøtet for disse stillingene utformer detaljerte regler som vil kunne dekke et hvert tilfelle. Komiteen viser for øvrig til dette punktet i Bispemøtets uttalelse:

Bispemøtet anbefaler at Kirkemøtets hovedsynspunkt om homofilt samlevendes adgang til vigslede stillinger legges til grunn for tilsetting i stillinger som har forkynnende, undervisende eller liturgiske funksjoner. Men Bispemøtet har på den annen side forståelse for at slike saker kan arte seg forskjellig ut fra de lokale forhold, og at spørsmålet om tillit og om enhet eller en mulig splittelse i de respektive miljøer kan bedømmes ulikt fra sted til sted. (Fra punkt 8)

Kirkelige ombud og frivillige oppgaver og funksjoner

Spørsmålet om kirkelige rådsfunksjoner, det vil si de kirkelige ombud, faller utenfor spørsmålet om arbeidsrettslige konsekvenser. Det gjør selvsagt også den siden av saken som gjelder homofilt samliv i forhold til frivillige oppgaver og funksjoner i menigheten. Utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon har imidlertid tatt opp spørsmålet om de kirkelige ombud. Utredningen finner at en ikke på juridisk grunnlag kan utelukke et kirkelig ombud som lever i et homofilt samliv. Når det gjelder frivilli-

ge oppgaver og funksjoner på menighetsplan, vil dette antakelig i liten grad være regulert av rettslige regler og prinsipper.

Komiteen vil vise til følgende som sies i Bispemøtets uttalelse om lederoppgaver og tillitsverv:

Det er de styrende organers ansvar å treffe den endelige avgjørelse både i slike spørsmål og i spørsmål om oppnevning til lederoppgaver og tillitsverv. (Fra punkt 8.)

I spørsmålet om oppnevninger vil det kirkelige hovedsynspunktet om homofilt samlevende i kirken være et viktig hensyn å ta. Samtidig må intensjonen fra de kirkelige uttalelsene om at homofile skal integreres som fullverdige kristne i menighetens fellesskap også ivaretas. Den endelige avveielser oppsummeres i Bispemøtets uttalelse med at et restriktivt syn i forhold til homofilt samlevende på den ene side kan trekkes over på lederoppgaver og tillitsverv ut fra et prinsipielt syn på likhet i ansvar og forbildefunksjon i menigheten. På den andre side vil imidlertid ønsket om å inkludere homofilt samlevende i menighetens liv bli sterkt beskåret ved at de ikke får tildelt noen oppgaver i menighetens ansvarsområde.

Komiteen finner det vanskelig å komme med mer konkrete tilrådinger om prosesser som forutsetter nominasjoner og valg.

Avsluttende bemerkninger

Avsluttende vil komiteen for øvrig bemerke at Bispemøtets utredning om homofili som forelå i 1995 var startpunktet for en teologisk debatt som har vært ført på ulike nivåer i kirken og i den offentlige debatt. Blant annet har spørsmålet vært belyst i en høringsrunde ved de teologiske fakultetene. Dessuten har Kirkerådet tatt initiativ til en samtaleprosess i menighetene. Selv om årets Kirke-

møte fatter nødvendige vedtak om de arbeidsrettslige konsekvensene av vedtaket fra 1995, regner vi med at den teologiske debatt vil fortsette. Det er viktig at det ikke "legges lokk" på denne debatten. Komiteen håper også at den lokale samtaleprosessen vil gå videre, for den er bare så vidt kommet i gang.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Kirkemøtet viser til sitt vedtak i sak 15/95 punkt 1: "Kirkemøtet finner ikke at det er gitt tilstrekkelig overbevisende teologiske grunner for at Den norske kirke kan endre sin nåværende praksis med hensyn til tilsetting av personer som lever i homofilt samliv." Bispemøtet har stadfestet dette ved å si at "kirken gjennom sine besluttede organer har tatt et standpunkt som er å betrakte som Kirkens offisielle syn, i den forstand at dette legges til grunn for kirkens felles ordninger." Kirkemøtet erkjenner at det er ulike syn i kirken på dette spørsmålet, og ber om at det blir utvist respekt for meningsforskjeller.
2. Kirkemøtet finner at personer som lever i homofilt samliv ikke kan inneha kirkelig tjeneste som vigslet prest, diakon eller kateket.
3. Kirkemøtet ber biskopene i sin ordinationspraksis og forvaltningsorganene i sin tilsetningspraksis legge dette synspunktet til grunn.
4. Også når det gjelder øvrig kirkelig personell som i hovedsak har forkynnende, undervisende og/eller liturgiske funksjoner, vil Kirkemøtet anbefale at ansettende organer legger dette hovedsynspunktet til grunn. Kirkemøtet slutter seg videre til Bispemøtets

"forståelse for at slike saker kan arte seg forskjellig ut fra de lokale forhold og at spørsmålet om tillit og om enhet eller en mulig splittelse i de respektive miljøer kan bedømmes ulikt fra sted til sted."

5. Kirkemøtet legger til grunn at kirken er et trossamfunn og må kunne bygge på nåværende praksis uten å komme i konflikt med gjeldende lovverk innen arbeids- eller forvaltningsrett.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Nils Valde

Saksordfører: Kjartan Almås

Disse hadde ordet:

Kjartan Almås, Oddbjørn Evenshaug, Ola Hunsager, Kåre Brekke, Halvor Bergan, Trond Skard Dokka, Ola Erslund, Ole Mathis Hetta, Olaug Vedvik Torset, Ragnhild Hellemo, Ola Steinholt, Kari Østensen Skavoll, Berit Phil Johansen, Hans Arne Akerø, Hans Thingelstad, Ole Gunnar Sæbø, Astrid Grude Eikseth, Knut Sellevold, Claus H. Jebsen, Ole D. Hagesæther, Rosemarie Køhn, Olaf N. Myklatun, Tore Kopperud, Andreas Aarflot, Bent Natvig, Torleiv Austad, Sigurd Vengen, Sigurd Osberg, Georg E. Johnson.

Endringsforslag:

Fra Olaug Vedvik Torset:

Til pkt. 4: Siste setning utgår. En ber komiteen presisere "Hovedsak"

Fra Ragnhild Hellemo:

Enhver som har kall fra Gud er - uansett rase, hudfarge, kjønn, legning og sivil status; d.v.s. gift, partnerskap eller enslig stand - velkommen til å søke tjeneste i Den norske kirke og likeverdig søker til/ innehaber av alle Kirkens stillinger.

Fra Astrid Grude Eikseth:

Tillegg:

Kirkemøtet ber bispedømmerådene og Kirkerådet om å videreføre en samtale - og refleksjonsprosess i menighetene omkring homofile i kirken (Jf. KM-vedtak p. 6 i 1995)

Fra Tore Kopperud:

Det innarbeides et nytt punkt:

Kirkemøtet vil anbefale at det på lokalt hold er det de styrende organers ansvar å treffe den endelige avgjørelse i spørsmål om tillitsverv. Også her må hensynet til å unngå splittelse i menigheten tillegges avgjørende vekt.

Fra Sigurd Vengen:

Pkt. 4.

Også når det gjelder øvrige kirkelig personell som har forkynnende, undervisende og/eller liturgiske funksjoner, vil Kirkemøtet be om at ansettende organer legger dette hovedsynspunkt til grunn.

Fra Hans Arne Akerø:

Bispedømmerådene oppfordres til å gi Åpen Kirkegruppe økonomisk støtte til å dekke reiseutgifter m.m. som bidrag til en fortsatt samtaleprosess om homofile i kirken.

Fra Olaf N. Myklatun:

I forslag til vedtak pkt. 3 tilføyes ordina- sjons- og tilsynspraksis.

Votering

Forslagene sendes tilbake til komiteen.

NY INNSTILLING FRA KOMITE C:

Saksorientering

Bakgrunn

Innstillingen "Homofile i kirken", utarbeidet av ei gruppe nedsatt av Bispemøtet, forelå våren 1995. Med bakgrunn i denne innstillingen avgav Bispemøtet en uttalelse som på en del punkter var delt i et flertall (8 stemmer) og et mindretall (3 stemmer) (sak BM 2/95 Homofiliutredningen: "Homofile i kirken").

Når det gjelder spørsmålet om homofile i kirkelige stillinger, uttrykte flertallet følgende prinsipielle standpunkt:

En kirke som ut fra sin etiske overbevisning ikke kan anbefale homofilt samliv, må trekke den konsekvens at den heller ikke kan anbefale at personer som lever i homofilt samliv blir ansatt som prester eller i andre stillinger som har forkynnende, undervisende eller liturgiske funksjoner. De krav om respekt for andres personlige valg og om vilje til å integrere homofile i Kirkens liv som tidligere er understreket, er ikke ensbetydende med et ja til ansettelse av homofile samboende i kirkelige stillinger.

På et prinsipielt grunnlag gikk Bispemøtets mindretall i sin uttalelse inn for full integrering i det kristne fellesskap og uttalte blant annet dette:

Til denne integrering må også høre mulighet for tilsetting i kirkelige stillinger og tjeneste som frivillige og lønnede medarbeidere.

Bispemøtets mindretall finner at det i prinsippet bør være mulig for Kirken å åpne for tilsetting av homofilt samboende også i stillinger som krever vigsling. Men Kirken kan ikke bare ha prinsipper for øye, heller ikke bare de homofiles ønsker. Hensynet til menigheten og dens situasjon må være avgjørende. Tilsetting av en som lever i homofilt samliv, må ikke føre til splittelse i menigheten.

I et felles etterord uttalte biskopene ved samme anledning følgende:

Bispemøtet konstaterer at det ikke har vært mulig å komme fram til et felles syn i et så viktig teologisk spørsmål. Både flertallet og mindretallet har arbeidet med saken med det alvor og den ansvarsfølelse som kreves i et spørsmål som angår både enkeltmennesker og Kirken som helhet. Debatten og uenigheten har ikke svekket den respekt vi har for hverandre. Vi vil fortsatt stå i det tjenestefellesskap vi deler som biskoper i den samme kirke.

Det er vårt klare ønske at denne saken ikke får splitte Kirken. Uenighet og debatt må ikke skygge for det som er Kirkens hovedsak, og som binder oss sammen: Budskapet om den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus.

Denne enhet på tvers av meningsforskjeller må imidlertid ikke hindre oss i å fortsette en åpen debatt der vi uttrykker vårt syn klart og samtidig viser vilje og evne til å lytte til og prøve å forstå hverandre.

Bispemøtets behandling innebærer ikke at det legges opp til en endret praksis i biskopenes embetsutøvelse.

Bispemøtet anmeldte saken til videre behandling i Kirkemøtet 1995. De spørsmål som ble oversendt for videre avklaring, gjaldt spørsmålet om personer som lever i homofilt samliv kan bli ansatt som prester eller i andre stillinger som har forkynnende, undervisende eller liturgiske funksjoner og spørsmål som gjaldt eventuell liturgisk ordning for forbønnshandling for personer i homofilt samliv.

På bakgrunn av henvendelsen fra Bispemøtet og med tanke på den videre forberedelsen av saken til Kirkemøtet vedtok Kirkerådet på sitt møte mai samme våren en uttalelse til saken "Homofile i kirken", (sak KR 29/95). I denne uttalelsen heter det blant annet følgende (punkt 1-3):

Kirkerådet deler viljen til å inkludere homofile i kirke og menighetsliv. Kirkerådet vil i denne forbindelse særlig understreke behovet for å arbeide videre med de sjelesørgeriske utfordringer kirken her står overfor når det gjelder å møte homofile med kristen omsorg.

Kirkerådet finner samtidig grunn til å fremholde at omsorgsbegrepet ikke må brukes på en slik måte at Skriftens normativitet i praksis blir nedskrevet. Skriftens veiledningsområde omfatter dogmatiske spørsmål knyttet til kristen tro, såvel som etiske spørsmål knyttet til kristent liv. Guds ord taler klart om at det seksuelle samliv hører hjemme i ekteskapet mellom mann og kvinne. Homofilt samliv er i strid med skaperordningen, slik Skriften vitner om den, og denne grunntanke bekreftes dessuten av konkrete skriftord i Skriften. På denne bakgrunn kan seksuelt samliv mellom homofile ikke godtas som Kirkens syn.

Kirkerådet kan derfor i likhet med Bispemøtets flertall ikke anbefale at personer som lever i homofilt samliv blir ansatt i kirkelige stillinger.

I sin innstilling til Kirkemøtet 1995 anbefalte et flertall (12 stemmer) på Kirkerådets september-møte blant annet at kirkens praksis i forhold til tilsetting av og tjeneste ved personer som lever i homofilt samliv, forble uendret. Et forslag til anbefaling om blant annet å stille biskopene og de kirkelige organene fritt, fikk 2 stemmer.

Med 58 stemmer for gjorde Kirkemøtet følgende vedtak til sak KM 15/95: Homofile i kirken:

1. Kirkemøtet finner ikke at det er gitt tilstrekkelig overbevisende teologiske grunner for at Den norske kirke kan endre sin nåværende praksis med hensyn til tilsetting av personer som lever i homofilt samliv.

2. Kirkemøtet finner heller ikke grunnlag for å foreslå utarbeidet en særskilt liturgisk ordning for en kirkelig forbønnshandling for personer som lever i homofilt samliv.
3. Kirkemøtet forutsetter at kirkelige tilsettingsorganer og biskopene i sin embetsutøvelse innretter sin praksis i tråd med dette.
4. Kirkemøtet ser behov for et videre arbeid for å avklare særlig følgende spørsmål som er blitt aktualisert i denne saken:
 - Det er nødvendig at Bispemøtet viderefører arbeidet med de sjelesørgeriske utfordringer Kirken står overfor i møte med homofile, inkludering i menighetens nattverdfellesskap av personer som lever i homofilt samliv og spørsmålet om bønn for homofile par utenfor rammen av en liturgisk ordning.
 - Kirkemøtet anmoder Kirkerådet og Bispemøtet om å ta del i den videre kirkelige refleksjon og samtale omkring forståelsen av kirkens enhet og troens fundamentaler på bakgrunn av den aktuelle debatt og kirkelige situasjon.
 - Kirkemøtet ber Kirkerådet om å igangsette arbeidet med å utrede de arbeidsrettslige sider som saken reiser. Kirkerådet bes også - i kontakt med Bispemøtet - om å avklare nærmere hvilke stillinger, oppgaver og verv som kan tenkes omfattet av Bispemøtets uttalelse. Kirkemøtet ber om å få disse spørsmål tilbake til behandling på Kirkemøtet 1997.
5. Kirkemøtet anbefaler at kirken i sitt møte med mennesker og ut fra sitt grunnlag i Skrift og bekjennelse, fortsetter å arbeide med de teologiske

og etiske utfordringer som knytter seg til homofili og homofilt samliv.

6. Kirkemøtet ber bispedømmerådene og Kirkerådet om å legge til rette for en samtale- og refleksjonsprosess i menighetene omkring disse spørsmål.

På bakgrunn av Kirkemøtets vedtak kontaktet Kirkerådet Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon våren 1996 med forespørsel om en utredning av de arbeidsrettslige spørsmål og problemstillinger som reises i forlengelsen av Bispemøtets og Kirkemøtets vedtak som gjelder homofile i kirken. Utredningen "Arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtets vedtak om homofilt samliv og kirkelig tjeneste" ble oversendt Kirkerådet i slutten av mai 1997.

For å legge til rette for en samtale- og refleksjonsprosess i menighetene omkring homofile og homofili utgav Kirkerådet våren 1997 heftet "Homofile i menigheten". Arbeidsgruppen som utarbeidet samtaleopplegget hadde blant annet representanter fra Åpen Kirkegruppe.

Parallelt med Kirkerådets arbeid igangsatte Bispemøtet med bakgrunn i det samme Kirkemøte-vedtaket et utredningsarbeid omkring spørsmålet om de sjelesørgeriske utfordringene som kirken står overfor i møte med homofile og en tilrettelegging av forhold som gjelder kirkens enhet og troens fundamentaler på bakgrunn av den aktuelle kirkelige situasjonen. Dette har resultert i de to utredningene "Homofili og sjelesorg" og "Kirkens enhet og troens fundamentaler". En foreløpig utgave av sistnevnte dokument har vært ute til høring, med Kirkerådet og Teologisk Næmnd under Mellomkirkelig Råd som to av høringsinstansene. Verken dette eller det førstnevnte dokumentet var imidlertid ferdigbehandlet fra Bispemøtets side slik at de

kunne gi premisser for den foreliggende utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon eller for Kirkerådets saksbehandling av denne. Derimot foreligger disse dokumentene sammen med Bispemøtets uttalelse nå til årets Kirkemøte og er derfor tatt inn i komiteens behandling. (Uttalelsen refereres for øvrig i sin helhet nedenfor.)

Som det framgår av vedtaket fra Kirkemøtet 1995 som er sitert ovenfor, ble Kirkerådet bedt "- i kontakt med Bispemøtet - om å avklare nærmere hvilke stillinger, oppgaver og verv som kan tenkes omfattet av Bispemøtets uttalelse". Dette samarbeidet lot seg i liten grad gjøre. På grunn av at hovedtyngden når det gjelder vurderinger knyttet til frivillige oppgaver og verv ble antatt å ligge i Bispemøtets egen interne utredning om de sjelesørgeriske utfordringene, ble Kirkerådets saksorientering hovedsakelig begrenset til de arbeidsrettslige konsekvensene.

Det kan også nevnes at Bispemøtet høsten 1995 avgav en enstemmig uttalelse som konkluderte med at det "ikke er forenlig med de krav kirken stiller til sine ansatte å etablere seg i samlivsforhold utenom et ordnet ekteskap".

I forberedelsen av den foreliggende saken valgte Kirkerådet å konsultere juridisk ekspertise i tillegg til den foreliggende utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon.

Siden Kirkemøtets behandling i 1995 av homofilisaken har spørsmål som gjelder homofilt samliv og vigslet kirkelig tjeneste blitt aktualisert ved at tre prester har inngått partnerskap. Av disse har en søkt avskjed som menighetsprest, en er i permisjon og en er for tida ikke i kirkelig tjeneste.

Utredningen om arbeidsrettslige konsekvenser fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon

1. Generelt

Innledningsvis påpekes det i utredningen at den svært begrensede rettspraksisen som foreligger på området, gjør oppgaven med å utrede arbeidsrettslige konsekvenser vanskelig. Det blir presisert at vurderingene derfor heller vil bære preg av anbefalinger enn klare konklusjoner om forventede domsslutninger. (Det presiseres at alle henvisninger til Bispemøtets uttalelse gjelder uttalelsen fra 1995.)

2. Den generelle samfunnsutviklingen

I kapittel 2 og på flere andre punkter i utredningen (f.eks. i kapittel 3) gis det uttrykk for at den generelle samfunnsutviklingen på ulike måter vil kunne ha betydning for utfallet av en eventuell rettssak. I særlig grad gjelder dette endringene i den kirkelige vurderingen av homofili og homofiles stilling og rettigheter.

3. Endringer i den kirkelige vurderingen

I kapitlet som beskriver endringer i den kirkelige vurderingen påpekes det at både flertallet og mindretallet synes å legge til grunn at det ikke er mulig for Kirkemøtet å gi rettslig bindende pålegg til verken menighetsråd, kirkelig fellesråd eller bispedømmeråd, men at dette forholdet likevel ikke vil være til hinder for at kirkelige arbeidsgivere kan se seg forpliktet på et kirkelig votum.

Kapittel 3 tar også opp spørsmålet om kirkelige ombud. Det hevdes her at valg av samlivsform faller utenfor den juridiske suspensjons-/uttredelseshjemmelen etter kirkelovens § 7 og § 23 for henholdsvis medlemmer av menighetsråd og bispedømmeråd. Dette vil også gjelde kirkelig fellesråd.

4. Ulike stillinger

Det fjerde kapitlet gir en vurdering av spørsmålet om hvilke stillinger det kan være aktuelt å stille krav til om å avstå fra homofilt samliv.

I motsetning til de andre kirkelige stillingene er kirkegårdsbetjening unntatt for bestemmelsen om medlemskap i Den norske kirke, og krav som gjelder samlivsform vil være lite aktuelt når det gjelder denne gruppen. Under forutsetning av at kriteriet for eventuelt å kunne stille krav om samlivsform er at stillingen er tillagt forkynnende, undervisende eller liturgiske funksjoner, vil et slikt krav, ifølge utredningens vurderinger, heller ikke kunne sies å være særlig aktuelt når det gjelder rengjøringspersonale og rent merkantilt personell. Kirketjenere, klokkere og barnehagepersonale vil komme i en gruppe der utformingen av den enkelte stillings funksjoner vil være avgjørende.

Når det gjelder daglig leder for kirkelig fellesråd og menighetsråd, går utredningens overveielser blant annet ut på at det vil være rimelig å stille samme krav til lederen som til dem vedkommende er satt til å lede. Et slikt resonnement vil, ifølge utredningen, finne støtte i Kirkerådets vedtak fra mai 1995, muligens også i Kirkemøtets vedtak fra samme år, men vil være uttrykk for en mer restriktiv forståelse enn Bispemøtets flertallsvedtak.

I den grad menighetssekretærer, barne- og ungdomsarbeidere og organister har forkynnende eller undervisende oppgaver, slik trolig en rekke av dem har, kan det være naturlig at det stilles de samme krav til disse stillingsinnehaverne som til de vigslede. For de regionale- og sentralkirkelige stillingenes del vil det være naturlig å stille krav ut fra samme prinsipper som anvendes på det lokale plan i kirken. At mange av disse stillingene har en stor grad av utadrettet virk-

somhet, kan også peke i samme retning.

Når det gjelder de vigslede stillingene, det vil si prest, kateket, diakon og eventuelt kantor, påpeker utredningen at disse vil komme inn under forbeholdet i Kirkerådets, Kirkemøtets og Bispemøtets flertallsvedtak, mens Bispemøtets mindretall ikke legger opp til prinsipielle begrensninger når det gjelder hvilke stillinger personer som lever i homofilt samliv kan ha. Mindretallets forbehold gjelder hensynet til å unngå splittelse i menigheten.

5. Ulike arbeidsgivere, biskopens tilsyn

Utredningens 5. kapittel behandler forholdet mellom ulike kirkelige organers og arbeidsgiveres myndighetsområder.

Ansatte i Kirkerådet, på bispedømmekontorene, nesten alle prestene og mange av kateketene er statstjenestemenn. Innen det enkelte bispedømmet er det for statstjenestemennenes del biskopen som i praksis fungerer som den mest sentrale arbeidsgiveren. For de aller fleste av de øvrige kirkelig tilsatte er det imidlertid fellesrådet eller menighetsrådet som er arbeidsgiver, mens biskopen på sin side har tilsynsmyndighet. Om det skulle oppstå uenighet mellom disse instansene, vil dette naturlig nok kunne føre til problemer. Denne delen av utredningen tar opp noen av de spørsmålene som vil være aktuelle i en slik situasjon.

Når det gjelder tjenesteordningene, har Kirkemøtet myndighet til å fastsette "kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for særskilte stillinger innen kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk". Statlige stillinger må imidlertid også ha departementets godkjenning. Utredningen viser til et brev fra Kirkedepartementet (av 11. juli 1996) til Kirkerådet der følgende påpekes:

Kirkemøtet har ikke hjemmel for å utforme regelverket slik at det innskrenker den myndighet som er tillagt kirkelig

fellesråd som tilsettingsorgan for stillingene. Det vil således ikke være anledning til å innføre en godkjenningsordning eller på andre måter gjøre kirkelig fellesråds tilsetning i disse stillingene avhengig av andre organers vedtak.

Kirkerådet har imidlertid vært uenig i denne vurderingen. Utredningen redegjør for at Kirkerådet (i saksdokumentene til sak KM 20/96) har gitt uttrykk for at kateketers, diakoners og kantorers tjenestebrev ikke blir å forstå som en ny godkjenningsordning, men som et uttrykk for det tilsynsforholdet som er opprettet ved vigsling.

Utredningen påpeker at Bispemøtet har arbeidet for å styrke kallsbrevets kirkerettslige status. Kallsbrevets rettslige status er imidlertid usikker, slik utredningen vurderer det. Men det framholdes at biskopen når det gjelder livsførsel ikke kan sies å ha noen tilsvarende myndighet når det gjelder de øvrige kirkelige stillingsinnehaverne. Om dette sier utredningen blant annet følgende:

At biskopen for disse stillingsinnehaverne ikke har noen tilsvarende *myndighet*, kan imidlertid ikke få som konsekvens at biskopens mening er uten betydning. Det følger av biskopens totale tilsynsansvar, men uten en tilhørende jurisdiksjon.

Det er et anliggende i utredningen at biskopens vigslingsmyndighet ikke må komme i konflikt med tilsettende organ. For de stillinger som krever vigsling, vil biskopens beslutning når det gjelder tillatelse til vigsling være helt avgjørende. Når det imidlertid gjelder de øvrige stillingene vil det, ifølge utredningen, trolig ikke være noe til hinder for at en domstol kan fastsette en persons rett til en stilling. En helhetlig vurdering av den kirkelige situasjonen vil i slike tilfeller bli tillagt vekt. Bispemøtets vedtak og Kirkemøtets votum vil stå sentralt i en slik vurdering.

Utredningen gir uttrykk for den mening at Bispemøtet og Kirkemøtet ikke har instruksjonsmyndighet overfor den enkelte biskop eller overfor andre kirkelige organer.

6. Ansettelse og oppsigelse

Utredningens mest omfattende del angår ulike sider ved spørsmål som gjelder ansettelse og oppsigelse.

I utgangspunktet påpekes det at ingen søker har krav på å bli tilsatt i en stilling, men at det er visse skranker for hva en kan spørre om ved utlysning av en stilling og hva som kan vektlegges ved tilsetning. I tråd med § 55 a i Arbeidsmiljøloven vil det være åpenhet for, alt etter "stillingens karakter", å vektlegge at det vil være rimelig å ta hensyn til at livsførsel ikke skal stå i et åpenbart misforhold til det den aktuelle institusjonen står for. Hvor tungt dette hensynet ville bli vektlagt ved en eventuell rettslig prøving, blir vurdert blant annet på bakgrunn av "Diakonhjemsaken" fra 1986 og "Jens Olsen-saken" fra 1989.

Konklusjonen i utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon uttrykker tvil om hvorvidt liknende saker anvendt på spørsmål om homofilt samliv, ville fått samme utfall i dag.

På dette punktet som også på andre steder i utredningen, legges det stor vekt på at rettsvernet vil være svakere ved tilsetning enn ved oppsigelse eller som den mest drastiske reaksjonsformen, -avskjed.

Ved tilsetning (og også ved eventuell oppsigelse) vil menighetsråd og kirkelig fellesråd være underlagt bestemmelser i Arbeidsmiljøloven og saksbehandlingsreglene i Forvaltningsloven. For statstjenestemenn og embetsmenn gjelder ikke de fleste av bestemmelsene i Arbeidsmiljøloven om ansettelse og oppsigelse. Statsansatte vil derimot være underlagt Tjenestemannsloven. For tilsetning av

menighetsprester foreligger egne forskrifter (Kgl. res. av 17. juni 1988). Ifølge disse skal søknadene sendes fra bispedømmerådet via biskopen til menighetsrådet. Biskopen kan vedlegge anmerkninger om noen av søkerne eventuelt ikke vil kunne rekne med å bli ordinert eller gitt kallsbrev. I en veiledning fra Kirkedepartementet om vurdering av søkerne framgår det at alle søknader skal vurderes og at spørsmål om teologisk uenighet i Den norske kirke kan komme inn som en del av vurderingen. Det presiseres at det er biskopen og ikke menighetsrådet som kan reise læresak. Videre heter det:

Så lenge man holder fast ved at helhetsvurderingen ved tilsetting ikke går ut på å utelukke personer fra tjeneste i kirken, er det likevel klart at noen søkere av teologiske grunner vanskelig vil kunne fungere i enkelte stillinger og derfor heller ikke bør tilsettes i disse.

Utredningen konkluderer på dette punktet på følgende måte:

Dersom det blir åpnet for tilsetting av homofile samboende prester, vil trolig likevel både menighetsrådet og biskopen som tilsynsmyndighet vektlegge homofil samlivsstatus i sin helhetsvurdering. Og dersom Bispemøtet og Kirkemøtet kommer til at dette ikke er et spørsmål om læreavvik - vil det være i tilsettingsprosessen og ikke i Lærenemnda en slik vurdering blir foretatt.

Mens den første hoveddelen i kapittel 6 omhandler tilsetting i kirkelige stillinger, gir den andre hoveddelen en gjennomgang av eventuell oppsigelse i denne type stillinger på grunn av at stillingsinnehaver lever i et homofilt forhold.

Når det gjelder prester, ligger retten til å si opp og avskjedige i Kirkedepartementet. For stillinger på menighetsplan vil retten til oppsigelse tilligge kirkelig fellestråd, med unntak av stillinger der menighetsrådet har hele arbeidsgiveran-

svaret, om ikke menighetsrådet har bestemt noe annet.

Oppsigelse etter Arbeidsmiljøloven må begrunnes saklig i virksomhetens, arbeidsgiverens eller arbeidstakerens forhold (Arbeidsmiljøloven § 60, nr. 1). Utredningen framholder at forhold utenfor tjenesten kan ha betydning for om vilkårene for oppsigelse eller avskjed foreligger, blant annet under henvisning til tap av den offentlige tillit som stillingen krever, eller som brudd på lojalitetsforpliktelsen.

Dommene i saken Knut Løken reiste mot Kristelig Gymnasium, gjennomgås med tanke på eventuell relevans i forhold til spørsmålet om homofilt samliv.

Utredningen tar for seg ulike forhold som gjelder retten til å stå i stillingen mens en eventuell oppsigelsessak pågår. Konklusjonen på dette punktet er at det må antas at "det skal godt gjøres om man får rettens kjennelse for fratreden ved en sak om oppsigelse av en som lever i homofilt samliv".

Ved avskjed som er en vesentlig sterkere reaksjonsform enn oppsigelse, har ikke arbeidstakeren rett til å stå i stillingen. Retten kan eventuelt unntaksvis bestemme noe annet. Det advares i utredningen mot å benytte avskjed i tilfeller hvor kirkelig ansatte inngår et homofilt parforhold. Blant annet hevdes det at det akutte i avskjedsformen vil være i konflikt med en sjelesørgerisk tilnærming, som Bispemøtet tar til orde for i sin uttalelse.

Tjenestemannslovens bestemmelser når det gjelder kriteriene for opphør av tjenesten gjennomgås. Med hjemmel i § 10 vil fast tilsatt tjenestemann med mer enn to års sammenhengende tjeneste og midlertidig ansatt med mer enn fire års tjenestetid kunne sies opp med seks måneders frist blant annet om han/hun ikke lenger har de kvalifikasjoner som er nødvendig eller foreskrevet for stillingen

eller av andre grunner er varig uskikket for stillingen. Dette er det mest nærliggende kriteriet når det gjelder homofilt samliv som problem, men ifølge utredningen vil denne bestemmelsen "trolig ikke kunne gi hjemmel for å gå til oppsigelse av statstjenestemann på grunn av homofilt samliv". Om denne oppsigelsesbestemmelsen skulle kunne anvendes, så må det likevel være kriteriene for avskjed som må legges til grunn.

Den bestemmelsen som i så tilfelle eventuelt ville være aktuell, er bestemmelsen om at en embets- eller tjenestemann kan avskjediges når vedkommende "ved utilbørlig adferd i eller utenfor tjenesten viser seg uverdigg til sin stilling eller bryter ned den aktelse eller tillit som er nødvendig for stillingen" (Tjenestemannsloven § 15). Om denne bestemmelsen vil kunne benyttes når det gjelder homofilt samliv, drøftes i utredningen, også i forhold til bestemmelsene om ordensstraff, som imidlertid ikke blir vurdert til å være en egnet reaksjonsform. "Utilbørlig adferd" vil etter utredningen, bare gjelde særdeles grove forhold, mens "å bryte ned aktelse eller tillit" vil måtte sees i sammenheng med type stilling og stillingens sammenheng for øvrig. Det antas i utredningen at ved en eventuell rettssak vil både alminnelige holdninger i samfunnet, reaksjoner i menighetene og synspunktene i kirkens organer komme med i vurderingen. Utredningens konklusjon blir at det kan være vanskelig å se at homofilt samliv i dagens situasjon vil fylle Tjenestemannslovens kriterier for avskjed.

Kirkerådets uttalelse om innstillingen om "Kirkens enhet og troens fundament"

Som påpekt ovenfor har Bispemøtets betenkning om "Kirkens enhet og troens

fundamenter" betydning når det gjelder arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkerådets homofilivedtak. I det følgende vil det gis en sammenfatning av noen av de mest relevante punktene i Kirkerådets høringsuttalelse til det første utkastet av betenkningen. Uttalelsen er avgitt av arbeidsutvalget etter fullmakt fra rådet.

Det påpekes i uttalelsen at den betydelige endringen, når det gjelder samfunnets generelle syn på homofili, har utfordret Den norske kirke både når det gjelder forkynnelsen av lov og evangelium, som fellesskap og på det etiske plan. Selv om Kirkemøtet ikke har gått inn for en endring av Kirkens tradisjonelle syn, er det fra offisielt kirkelig hold allikevel lagt opp til og gitt rom for, selvsagt også for vigslede og ordinerte medarbeidere, et fortsatt arbeid med teologiske og etiske spørsmål knyttet til homofili og homofilt samliv.

Samtidig presiseres følgende:

.... at lojalitet i forhold til flertallsvedtak, i spørsmål som er tillagt avgjørelsesmyndighet i kirkens valgte rådsorganer, er en minst like stor selvfølge i kirkelig sammenheng som ellers, både for et eventuelt mindretall og for de som er ansatt for å iverksette flertallets beslutninger. Dette betyr ikke at man er forpliktet på selv å skifte standpunkt, men til å akseptere at det er flertallets beslutning som har vunnet frem i det aktuelle spørsmål.

Når det gjelder forholdet mellom Kirkemøtets, Bispemøtets og den enkelte biskops myndighetsområde, framholdes det at Kirkerådet er innforstått med at den læremessige og etiske vurderingen når det gjelder homofilt samliv, først og fremst tilligger det kirkelige tilsynsambetet. "Verken teologisk eller kirkerettslig sett er det grunnlag for en forståelse av Kirkemøtet som overordnet den enkelte biskop når det gjelder vurdering og tilsyn med Kirkens lære, selv om Kirke-

møtet i en rekke saker er tillagt myndighet til å fatte vedtak også i saker av læremessig karakter”, heter det i uttalelsen. Det påpekes også at heller ikke Bispemøtet har en slik overordnet rolle overfor den enkelte biskop og at dette eksempelvis gjenspeiles i det at det kun er Kongen som kan reise læresak mot en biskop.

Men det påvises at også Kirkemøtet har mandat til å ta stilling til en rekke spørsmål av teologisk karakter. Det er således et poeng i uttalelsen at Kirkemøtet ved å ta stilling til ordningsmessige spørsmål ofte også tar teologisk standpunkt. Når det gjelder homofilisaken, bygger Kirkemøtets standpunkt nettopp på en teologisk vurdering av homofilt samliv, og ved sin uttalelse fra mai 1995 har Kirkerådet for sin del gitt direkte uttrykk for sitt teologiske syn.

I dette spørsmålet gis det imidlertid i uttalelsen også uttrykk for at Kirkerådet er innforstått med at Kirkemøtet ikke har juridisk hjemmel for å binde verken biskopene i deres embetsutøvelse eller fellestrådene/bispedømmerådene/departementet i utøvelsen av deres tilsettingsmyndighet, men at Kirkemøtet gjennom punkt 3 i homofili-vedtaket har gitt uttrykk for sitt syn på spørsmålet.

Når det gjelder homofilis spørsmålets status som lærespørsmål, det vil si om det å gi rom for homofilt samliv eventuelt må forstås som vranglære, henvises det til Bispemøtet som i sin innstilling tar til orde for at “begrepet ‘vranglære’ bør anvendes med stor varsomhet” og videre til at “eventuell anklage om vranglære stiller krav til ordentlig saksbehandling og prosedyre”. Kirkerådet påpeker at dersom det nå foreligger tvil som gjelder spørsmålet om vranglære i forhold til det kirkelige mindretallets syn på homofili, så kan dette kun avklares ved at det reises sak for Lærenemnda.

Under uttalelsens punkt om den kirkerettslige status for vedtak i Kirkemøtet for biskopenes vigslings- og ordinasjonspraksis slås det fast at biskopens ordinasjonsmyndighet verken i et teologisk eller et kirkerettslig perspektiv er underordnet Kirkemøtets eller Bispemøtets myndighet, samtidig som uttalelsen framhever behovet for lojalitet. Om dette sies det blant annet følgende:

Vår kirkeordning er ikke bygget opp ut fra en sentralistisk tenkning “ovenfra”, men ut fra en teologisk forståelse av menigheten som grunnenhet. Samtidig er det nok en tendens til at Kirkemøtets reelle og faktiske mandat i vår kirkeordning ikke blir tilstrekkelig anerkjent. I den grad dette er tilfelle, har biskopene som sentrale kirkelige lederskikkelser et ansvar for å gå foran som gode eksempler dersom ikke lojalitet mot Kirkemøtet kommer i strid med det som for en biskop alltid vil måtte være den første forpliktelse: Troskap mot evangeliet slik dette kommer til uttrykk i ordinasjonsforpliktelsen og ved formaningsordet som lyder ved bispevigslingen.

Bispemøtets vedtak angående sjelesorg og homofili og kirkens enhet og troens fundament

På sitt møte i oktober 1997 avgav Bispemøtet følgende enstemmige uttalelse i sak BM 14/97: Sjelesorg og homofili og sak BM 15/97: Kirkens enhet og troens fundament:

Bispemøtet har mottatt utredningene “Kirkens enhet og troens fundament” og “Homofili og sjelesorg” og takker for det arbeid som er utført av de to utvalgene.

Bispemøtet finner at begge utredninger på en konstruktiv måte kaster lys over de aktuelle problemstillinger og danner en god basis for det videre prak-

tiske arbeid med Kirkens holdninger til homofilt samliv.

Bispemøtet har ikke tatt stilling til alle enkeltheter i utredningene, men mener at utredningene, etter at utvalgene har bearbeidet dem, bør legges fram for Kirkemøtet til orientering, og gjøres kjent for offentligheten.

Bispemøtet vil med utgangspunkt i det foreliggende materiale samlet gi uttrykk for følgende:

1. Vurderingen av homofilt samliv varierer i betydelig grad, både i forståelsen av det bibelske materiale, og i anvendelsen av samtidens sosiale og medisinske tolkningskriterier. Det er derfor et faktum at det er forskjellig syn på spørsmålet i kirken.
2. Bispemøtet har som rådgivende organ for Kirkemøtet behandlet saken og endt med et delt syn. Men også mindretallet i Bispemøtet aksepterer at Kirkemøtet i sitt vedtak har tatt utgangspunkt i den teologiske vurdering som Bispemøtets flertall har gjort gjeldende (jf. BM sak 2/95). Det er enighet i Bispemøtet om at dette i dagens situasjon og etter vår gjeldende kirkeordning er en forsvarlig prosedyre.
3. Bispemøtet har drøftet spørsmålet om homofilt samliv som et etisk prinsippspørsmål og dermed som et lærespørsmål som berører viktige grunnlagsproblemer av dogmatisk art. Men Bispemøtet har ikke villet definere dette spørsmålet som et punkt som Kirkens tro står eller faller med. Det berører sentrale ledd i Kirkens lære som bl.a. skriftforståelsen, skapertro og menneskesyn. Bispemøtet er klar over at det finnes begrunnelser og standpunkter i denne sak som kan være i strid

med Kirkens læregrunnlag, men synet på homofilt samliv er ikke i seg selv av en slik natur at det behøver å true enheten i Kirken.

4. Bispemøtet finner på den annen side at det ville være til skade for enheten i Kirken om ulikt syn skulle føre til ulik praksis. Hensynet til menighetene tilsier at det bør være felles ordninger. Bispemøtet vil derfor samlet oppfordre til respekt for de retningslinjer Kirkemøtet vedtar, og biskopene vil selv respektere Kirkemøtets beslutningsmyndighet.
5. Bispemøtet er opptatt av at det må utvikles et godt samtaleklima og inkluderende holdninger i Kirken når det gjelder spørsmålet om homofiles delaktighet i Kirkens liv. Det er derfor viktig at det blir vist respekt for meningsforskjellene som finnes. Dette må gjelde begge veier. Det bør forutsettes at det ligger en alvorlig overbevisning til grunn for det standpunkt den enkelte tar til spørsmålene, enten en støtter flertallet eller mindretallet i de organer som har behandlet saken. Bispemøtet ser positivt på de bidrag som er levert til belysning av homofilis spørsmålet gjennom høringsrunden til Bispemøte-utredningen og gjennom den offentlige debatt de seneste år. Dialogen om et så viktig problemområde innen etikken kan ikke stanse, selv om det fastsettes felles ordninger for en enhetlig praksis. I denne samtale er det selvsagt plass også for biskopenes markering av sine standpunkter.
6. Bispemøtet viser til at det både blant biskopene og i Kirkemøtet har vært et sterkt ønske om å inkludere homofile i menighetens liv. Det er bl.a. på denne bakgrunn et utvalg i Bispemøtet har

drøftet de sjelesørgeriske implikasjoner av Kirkens homofilistandpunkt i utredningen "Homofili og sjelesorg". Bispemøtet vil peke på at de homofiles situasjon angår hele fellesskapet i menigheten, og ikke bare er en sak som kan henvises til sjelesorgens rom. Både i den private samtale og i de kollektive holdninger bør det være rom for både tydelighet og omsorg. Sjelesørgerens og menighetens vilje til å inkludere også dem som har valgt andre løsninger enn dem Kirken gjennom sine ordninger legger til grunn, behøver ikke tolkes som en legitimering av disse løsninger. Når det gjelder spørsmålet om adgang til nattverden, er det ulike måter å resonnerer på. Noen i Bispemøtet vil hevde at de som lever i homofilt samliv har adgang til nattverden på linje med andre menighetslemmer. Dersom en mener alvor når en taler om å inkludere dem i menigheten, må dette også gjelde Herrens måltid. Andre vil hevde at en prest i sjelesorgens rom må kunne advare dem mot å gå til alters. Om noen ønsker å delta på tross av prestens advarsel, gjør de det i så fall på eget ansvar. Presten bør, om så skjer, ikke gå forbi dem ved nattverdbordet. Begge parter i Bispemøtet konkluderer således med at en ikke vil tilrå å utelukke personer som lever i homofile forhold. Adgangen til nattverdbordet betyr etter dette ikke noen legitimering av bestemte syn på homofilt samliv, eller av de valg den enkelte har gjort i denne sammenheng. Når det gjelder forbønn for homofile par, viser Bispemøtet til at Kirkemøtet ikke ønsket å instituere en liturgisk forbønnshandling for slike tilfeller. Det er Bispemøtets mening at det derfor er å bryte med Kirkens enhet å etablere egne forbønns- eller velsig-

nelseshandlinger i strid med Kirkemøtets vedtak.

7. Bispemøtet har vurdert rekkevidden av de vedtak Kirkemøtet har gjort når det gjelder adgang for homofile som lever i parforhold til å inneha kirkelige stillinger. Som kjent er Bispemøtet delt i synet på om det bør være adgang for homofilt samlevende til å inneha stillinger i kirken. Bispemøtet er kjent med Kirkerådets anbefaling til Kirkemøtet som innebærer at vigslede stillinger som prest, diakon og kateket ikke kan innehas av personer som lever i homofilt parforhold. Bispemøtet mener at det for å bevare enheten i Kirken er påkrevet at biskopene ikke etablerer særordninger i et så omtålelig spørsmål, men at de i sin embetsutøvelse opptrer på samme måte i lojalitet mot Kirkemøtets vedtak. Det betyr ikke at den enkelte biskop har avskåret seg fra muligheten til å arbeide for endring av praksis. I slike spørsmål er det også rimelig å forvente at kirkelig tilsatte og rådsorganer viser lojalitet. Det betyr ikke at en er forpliktet til selv å skifte standpunkt, men til å akseptere at Kirken gjennom sine besluttede organer har tatt et standpunkt som er å betrakte som Kirkens offisielle syn, i den forstand at dette legges til grunn for Kirkens felles ordninger. Med dette som utgangspunkt blir det ikke grunnlag for å påberope seg biskopenes standpunkter som begrunnelse for en såkalt "tilsynsfraskrivelse". Bispemøtet finner samlet at aksjoner av denne type vil være uttrykk for illojalitet mot Kirkens vedtatte ordninger.
8. Bispemøtet har drøftet spørsmålet om hvor langt det er naturlig å trekke konsekvensene av Kirkemøtets hoved-

standpunkt når det gjelder andre typer av kirkelige stillinger og lederoppdrag og kirkelige tillitsverv. Her kan en på den ene side finne grunner for at det standpunkt som gjøres gjeldende for viglede stillinger i Kirken også bør anvendes på stillinger som innholdsmessig ivaretar noen av de samme oppgavene (stillinger med forkynnende, undervisende eller liturgiske funksjoner). Ut fra et prinsipielt syn på likhet i ansvar og forbildefunksjon i menigheten kan dette også trekkes over på lederoppgaver og tillitsverv. På den annen side kan det hevdes at det er naturlig å gjøre et skille mellom dem som i en vigslingshandling høytidelig har forpliktet seg til å arbeide i samsvar med Kirkens tro og ordninger og andre som har en mindre tydelig tjenesteforpliktelse. Det vil også kunne hevdes at tanken om å inkludere homofile i menighetens liv blir sterkt beskåret ved at de ikke får tildelt noen oppgaver i menighetens ansvarsområde.

Bispemøtet er seg bevisst at det vil være mange av Kirkens organer, råd og institusjoner som ønsker en tydelig veiledning på dette punkt. Bispemøtet anbefaler at Kirkemøtets hovedsynpunkt om homofilt samlevendes adgang til viglede stillinger legges til grunn for tilsetting i stillinger som har forkynnende, undervisende og liturgiske funksjoner. Men Bispemøtet har på den annen side forståelse for at slike saker kan arte seg forskjellig ut fra de lokale forhold, og at spørsmålet om tillit og om enhet eller en mulig splittelse i de respektive miljøer kan bedømmes ulikt fra sted til sted.

Det er de styrende organers ansvar å treffe den endelige avgjørelse både i slike spørsmål og i spørsmål om oppnevning til lederoppgaver og tillitsverv.

Ut fra et sjelesørgerisk synspunkt er det likevel grunn til å fastholde at heller ikke i tilsetting, valg og oppnevning av personer til slike oppgaver, bør viljen til å inkludere tolkes som en legitimering av et bestemt syn.

Komiteens merknader

Utredningen "Arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtets vedtak om homofilt samliv og kirkelig tjeneste"

Den foreliggende utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon om arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtets vedtak om homofilt samliv og kirkelig tjeneste gir en grundig oversikt over og drøfting av de tema og enkeltspørsmål som er mest aktuelle. De forskjellige instansenes ulike myndighetsområder analyseres, samtidig som Kirkemøtets rolle som Den norske kirkes øverste organ ikke underkjennes. Komiteen mener at utredningen legger for lite vekt på at det dreier seg om ordninger og regler for trossamfunnet Den norske kirke.

Når det gjelder enkeltpunkter i utredningen, kan selvsagt noen av disse være gjenstand for ulike vurderinger. I særlig grad er det nærliggende å reservere seg i forhold til forståelsen av oppsigelseskriteriene i henhold til Tjenestemannslovens § 10 (Kirkens Arbeidsgiverorganisasjons utredning s. 35). Bestemmelsen angir selvstendige vilkår for oppsigelse. Dette innebærer at det ved anvendelse av bestemmelsen ikke vil være nødvendig eller korrekt å gå veien om lovens avskjedskriterier.

Generelt utgangspunkt

Som det framgår av den foreliggende utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon, er det i utgangspunktet de samme generelle regler og prinsipper for

tilsetting og oppsigelse/avskjed som gjelder i Den norske kirke som i henholdsvis statlig, kommunalt og privat arbeidsliv for øvrig. Når det gjelder visse typer stillinger, både kirkelige og enkelte andre, er det klar hjemmel for å stille krav til livsførsel. Dette kan sluttes på bakgrunn av de prinsipper som kommer til uttrykk i Arbeidsmiljølovens § 55 a og alminnelige forvaltningsmessige prinsipper utviklet i teori og rettspraksis. Det er lite tvil om at kirken som trossamfunn vil kunne utøve "romslig skjønn" når det gjelder til hvilke stillinger og stillingstyper det vil være nødvendig å stille krav om livsførsel. Kirkens karakter som trossamfunn vil også være av betydning når det gjelder hvilke krav som kan stilles.

Men en generell utestengning fra kirkelige stillinger av mennesker som lever i homofilt samliv, representerer et vesentlig inngrep i forhold til denne gruppe arbeidstakeres alminnelige rettsvern i samfunnet. Ved Straffeloven (§ 135 a) og Partnerskapsloven har denne typen samliv fått samfunnets godkjenning og beskyttelse, og verken private eller offentlige arbeidsgivere vil i utgangspunktet ha anledning til å forskjellsbehandle personer som lever i homofilt samliv.

Homofilt samliv som lærespørsmål

For at kirken skal kunne følge en praksis som avviker fra dette alminnelige utgangspunktet, må det være forankret i tungtveiende grunner knyttet til kirken som trossamfunn. Det er tros- og livssynssamfunnenes rett til å stille særlige vilkår til sine ansatte som sikres gjennom unntaksbestemmelsen i Arbeidsmiljølovens § 55 a. Rettspraksis både her hjemme og i andre land viser vilje til å verne om denne retten.

I denne sammenheng vil komiteen vise til Bispemøtets vurdering når det

gjelder spørsmålet om homofilt samliv som et lærespørsmål slik det kommer til uttrykk i følgende to punkter i vedtaket fra høstens møte (punkt 3 og fra punkt 7):

Bispemøtet har drøftet spørsmålet om homofilt samliv som et etisk prinsippspørsmål og dermed som et lærespørsmål som berører viktige grunnlagsproblemer av dogmatisk art. Men Bispemøtet har ikke villet definere dette spørsmålet som et punkt som Kirkens tro står eller faller med. Det berører sentrale ledd i Kirkens lære som bl.a. skriftforståelsen, skapertro og menneskesyn. Bispemøtet er klar over at det finnes begrunnelser og standpunkter i denne sak som kan være i strid med Kirkens læregrunnlag, men synet på homofilt samliv er ikke i seg selv av en slik natur at det behøver å true enheten i kirken.

I slike spørsmål er det også rimelig å forvente at kirkelig tilsatte og rådsorganer viser lojalitet. Det betyr ikke at en er forpliktet til selv å skifte standpunkt, men til å akseptere at Kirken gjennom sine besluttede organer har tatt et standpunkt som er å betrakte som Kirkens offisielle syn, i den forstand at dette legges til grunn for Kirkens felles ordninger.

Når det gjelder gjeldende tilsetningsforskrifter for prester, vil komiteen presisere at disse ikke er til hinder for at en kan legge vekt på de problemer som vil oppstå, dersom en tilsetter en person som lever i et homofilt parforhold. Det vises videre til at ordinasjon er en forutsetning for tilsetting (jf. forskriftene, § 13) og at personer som lever i homofile parforhold derfor kan utelukkes fra prestestillinger gjennom å bli nektet ordinasjon eller å bli fratatt sin ordinasjon (jf. Kirkeloven, § 32). Når det gjelder det siste, er det imidlertid ikke nevneverdig praksis for dette.

Kirkemøtets mandat

Kirken som trossamfunn ved Kirkemøtet vil, slik det allerede har gjort, kunne innta et klart standpunkt til spørsmålet om homofilt samliv og kirkelig tjeneste. Kirkemøtet, som det sentrale representative organ for Den norske kirke vil med autoritet kunne uttale Kirkens oppfatning i aktuelle spørsmål, både allment og overfor de sentrale myndigheter. (Det kan her blant annet vises til Ot. prp. nr 74 (1982-83) s. 13, spalte 2). Som det framgår ovenfor, er det et poeng også i Kirkerådets uttalelse til "Kirkens enhet og troens fundament" at Kirkemøtet har mandat til å ta stilling til en rekke spørsmål både av ordningsmessig, men også av teologisk karakter, og at disse to dimensjonene nødvendigvis ofte vil være nært forbundet med hverandre. Når det gjelder spørsmålet om homofilt samliv, heter det i uttalelsen "... Kirkemøtet har tatt offisielt standpunkt til enkelte ordningsmessige spørsmål som springer ut av og bygger på den teologiske vurdering av homofilt samliv". En slik offisiell stillingstaking foreligger også ved Kirkerådets vedtak fra 1995 og ved Bispemøtets vedtak fra inneværende år.

Utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon synes i altfor stor grad å forutsette at bare en enstemmig avgjørelse i saker av denne type kan ha rettslig bærekraft. Det er selvsagt et mål å nå fram til størst mulig konsensus, men til sist må det bli mulig å respektere at ett syn, som har fått den bredeste støtte i beslutningsprosessen, framstår som forpliktende grunnlag for kirkens ordninger. Verken Kirkemøtet eller Bispemøtet bygger på den forutsetning at de bare har autoritet hvis deres beslutninger er enstemmige.

Å akseptere at et flertallsvedtak skal virke regulerende på ordninger i Kirken, betyr ikke at alternative synspunkter og standpunkter er utelukket fra den videre

debatt. Det vises her til Bispemøtets uttalelse fra 1997 hvor det i punkt 5 heter:

Dialogen om et så viktig problemområde innen etikken kan ikke stanse, selv om det fastsettes felles ordninger for en enhetlig praksis.

Hensynet til behovet for enhetsskapende ordninger

Komiteen vil peke på at uansett hvordan forhold som gjelder homofilt samliv og vigslede kirkelige stillinger tilrettelegges, vil hensynet til å unngå splittelse i menigheten være et legitimt anliggende for kirken.

Kirkelige stillinger som forutsetter vigsling

Både ut fra en teologisk og en arbeidsrettslig vurdering må en kunne hevde at når det gjelder de kirkelige tjenestene, står de vigslede stillingene i en særstilling. For den arbeidsrettslige siden av saken, er det som påvist ovenfor og ellers i den foreliggende utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon, generelt sett legitimt å stille krav når det gjelder livsførsel, alt etter stillingens karakter, ansvar, oppgaver og krav til allmenn tillit. Dessuten faller de vigslede stillingene på en helt spesiell måte inn under et kirkelig mandat og tilsyn. Ved vigsling avkreves det et løfte som gjelder både lære og liv. I tråd med dette er følgende bestemmelse fastsatt som tjenesteordning for biskoper (Kgl. res. av 6. juni 1997):

Biskopen ser til at prestene forvalter sakramentene, forkynder og selv lever i overensstemmelse med den kristne tro, slik den er uttrykt i vår kirkes bekjennelse og ordninger, og at også andre som er vigslet til tjeneste i Kirken, virker og lever i samsvar med vigslingens formaning og løfte.

På bakgrunn av Kirkemøtets vedtak fra 1995 og Bispemøtets vedtak fra inneværende år vil en ikke kunne tilsette personer som lever i homofilt samliv i stillinger som forutsetter vigsling. Komiteen slutter seg til Bispemøtets vedtak om at det "for å bevare enheten i kirken er påkrevet at biskopene ikke etablerer særordninger i et så ømtålig spørsmål, men at de i sin embetsutøvelse opptrer på samme måte, i lojalitet mot Kirkemøtets vedtak". Komiteen vil også peke på at Kirkelovens § 32 hjemler mulighet for å kunne trekke tilbake de fullmakter og rettigheter som gis ved ordinasjonen/vigslingen.

Andre typer kirkelige stillinger

Når det gjelder andre typer kirkelige stillinger som må kunne sies å ha forkyndende, undervisende eller liturgiske funksjoner, vil utformingen av den enkelte stilling og de lokale forhold forøvrig variere i stor grad. Det er verken ønskelig eller mulig at Kirkemøtet for disse stillingene utformer detaljerte regler som vil kunne dekke et hvert tilfelle. Når det gjelder daglig leder for kirkelig fellestråd og menighetsråd vil det være rimelig å stille samme krav til ledere som til dem vedkommende er satt til å lede.¹ Komiteen viser forøvrig til dette punktet i Bispemøtets uttalelse (fra punkt 8):

Bispemøtet anbefaler at Kirkemøtets hovedsynspunkt om homofilt samlevendes adgang til vigslede stillinger legges til grunn for tilsetting i stillinger som har forkyndende, undervisende eller liturgiske funksjoner. Men Bispemøtet har på den annen side forståelse for at slike saker kan arte seg forskjellig ut fra de lokale forhold, og at spørsmålet om tillit og om enhet eller en mulig splittelse i de respektive miljøer kan bedømmes ulikt fra sted til sted.

¹ (Denne setningen ble vedtatt mot en stemme.

Kirkelige ombud og frivillige oppgaver og funksjoner

Spørsmålet om kirkelige rådsfunksjoner, det vil si de kirkelige ombud, faller utenfor spørsmålet om arbeidsrettslige konsekvenser. Det gjør selvsagt også den siden av saken som gjelder homofilt samliv i forhold til frivillige oppgaver og funksjoner i menigheten. Utredningen fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon har imidlertid tatt opp spørsmålet om de kirkelige ombud. Utredningen finner at en ikke på juridisk grunnlag kan utelukke et kirkelig ombud som lever i homofilt samliv. Når det gjelder frivillige oppgaver og funksjoner på menighetsplan vil dette antakelig i liten grad være regulert av rettslige regler og prinsipper.

Komiteen vil vise til følgende som sies i Bispemøtets uttalelse om lederopp-gaver og tillitsverv (fra punkt 8):

Det er de styrende organers ansvar å treffe den endelige avgjørelse både i slike spørsmål og i spørsmål om oppnevning til lederopp-gaver og tillitsverv.

I spørsmålet om oppnevninger vil det kirkelige hovedsynspunktet om homofilt samlevende i Kirken være et viktig hensyn å ta. Samtidig må intensjonen fra de kirkelige uttalelsene om at homofile skal integreres som fullverdige kristne i menighetens fellesskap også ivaretas. Den endelige avveielser oppsummeres i Bispemøtets uttalelse med at et restriktivt syn i forhold til homofilt samlevende på den ene side kan trekkes over på lederopp-gaver og tillitsverv ut fra et prinsipielt syn på likhet i ansvar og forbildefunksjon i menigheten. På den andre side vil imidlertid ønsket om å inkludere homofilt samlevende i menighetens liv bli sterkt beskåret ved at de ikke får tildelt noen oppgaver i menighetens ansvarsområde.

Komiteen finner det vanskelig å komme med mer konkrete tilrådinge om prosesser som forutsetter nominasjoner

og valg, men også her må hensynet til mulig splittelse veie tungt.

Avsluttende bemerkninger

Avsluttende vil komiteen for øvrig bemerke at Bispemøtets utredning om homofili, som forelå i 1995, var startpunktet for en teologisk debatt som har vært ført på ulike nivåer i Kirken og i den offentlige debatt. Blant annet har spørsmålet vært belyst i en høringsrunde ved de teologiske fakultetene. Dessuten har Kirkerådet tatt initiativ til å utvikle materiell for en samtaleprosess i menighetene. Selv om årets Kirkemøte fatter nødvendige vedtak om de arbeidsrettslige konsekvensene av vedtaket fra 1995, regner vi med at den teologiske debatt vil fortsette. Det er viktig at det ikke "legges lokk" på denne debatten. Komiteen håper også at den lokale samtaleprosessen vil gå videre, for den er bare så vidt kommet i gang. Skal vi få en reell dialog og åpen meningsutveksling ut fra det som nå vedtas som Kirkens syn, har vi alle et ansvar for å prøve våre standpunkter med en åpen, lyttende og selvransakende holdning.

Komiteen har vært seg bevisst at denne saken hele veien berører mennesker og deres livsforhold. Debatten har vist at det ofte er en smertefull spenning mellom prinsipiell tenkning og vilje til respekt og inkluderende holdninger. Komiteen håper at den videre behandling av disse spørsmålene må være preget av gjensidig tillit og ønsket om å komme videre på en slik måte at fellesskapet innenfor Kirken kan bli utdypet og styrket.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Kirkemøtet viser til sitt vedtak i sak 15/95 punkt 1: "Kirkemøtet finner ikke at det er gitt tilstrekkelig overbe-

visende teologiske grunner for at Den norske kirke kan endre sin nåværende praksis med hensyn til tilsetting av personer som lever i homofilt samliv." Bispemøtet har tatt konsekvensen av dette ved å si at "Kirken gjennom sine besluttede organer har tatt et standpunkt som er å betrakte som Kirkens offisielle syn, i den forstand at dette legges til grunn for kirkens felles ordninger".

2. Kirkemøtet erkjenner at det er ulike syn i kirken på dette spørsmålet, og ber om at det blir utvist respekt for meningsforskjeller. Kirkemøtet sier seg glad for den dialog som pågår i kirken, og ser det som avgjørende at forholdene legges til rette for at prosessen kan bli ført videre i større bredde.
3. Kirkemøtet finner at personer som lever i homofilt samliv ikke kan inneha kirkelig tjeneste som vigslet prest, diakon eller kateket.
4. Kirkemøtet ber biskopene i sin embetsutøvelse og forvaltningsorganene i sin tilsetningspraksis legge dette synspunkt til grunn.
5. Også når det gjelder øvrige kirkelige stillinger som i hovedsak har forkynnende, undervisende og/eller liturgiske funksjoner, vil Kirkemøtet anbefale at ansettende organer legger dette hovedsynspunkt til grunn. Kirkemøtet slutter seg videre til Bispemøtets forståelse for at tilsettingssaker "kan arte seg forskjellig ut fra de lokale forhold og at spørsmålet om tillit og om enhet eller en mulig splittelse i de respektive miljøer kan bedømmes ulikt fra sted til sted".

6. Kirkemøtet legger til grunn at Kirken er et trossamfunn og må kunne bygge på nåværende praksis uten å komme i konflikt med gjeldende lovverk innen arbeids- eller forvaltningsrett.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Nils Valde

Saksordfører: Kjartan Almås

Disse hadde ordet:

Kjartan Almås, Ragnhild Hellemo, Trond Skard Dokka, Olaf N. Myklatur, Sigurd Vengen, Tore Kopperud, Klaus Iversen, Astrid Grude Eikseth, Ole Gunnar Sæbø, Bent Natvig, Nils-Tore Andersen, Ola Steinholt, Sigurd Osberg, Andreas Aarflot, Finn Wagle, Ole Hagesæther, Ola Ersland, Ivar Jarle Eliassen, Kåre Brekke, Claus H. Jebsen, Jostein Molde, Rosemarie Køhn, Hans Arne Akerø, Olaug Vedvik Torset, Georg Johnson, Øystein Larsen, Sigrid Haukvik, Oddbjørn Evenshaug, Andreas Aarflot, Berit Helgøy Kloster, Odd Bondevik, Karl Johan Tveiten, Harald Lindemann, Eiliv Grue.

Endringsforslag:

Fra Ragnhild Hellemo:

Enhver som har kall fra Gud, er - uansett rase, hudfarge, kjønn, legning og sivil status; d.v.s. - gift, partnerskap eller enslig stand - velkommen til å søke tjeneste i Den norske kirke og likeverdige søker til /innehaver av alle Kirkens stillinger.

Fra Trond Skard Dokka:

1. Kirkemøtet bekrefter den vilje til åpen dialog og til inkludering av homofile i kirke og menighet som tidligere er vedtatt av Kirkemøtet (sak 15/95), av Bispemøtet (sak 2/95 og 15/97) og av

Kirkerådet (sak 29/95 og 38/97).

Kirkemøtet sier seg glad for at dialogen nå har kommet i gang, og ser det som avgjørende at forholdene legges til rette for at prosessen kan bli ført videre i større bredde.

2. Ordningmessig finner Kirkemøtet fortsatt at personer som lever i homofilt samliv ikke kan inneha kirkelig tjeneste som vigslet prest, diakon eller kateket.

3. Når det gjelder andre kirkelige stillinger, samt stillinger i virksomheter der kirkelige organ har tilsetningsmyndighet (så som menighetsbarnehager og sykehjem), anbefaler Kirkemøtet at det ikke knyttes noen særskilte restriksjoner til å ansette homofilt samlevende.

Fra Sigurd Vengen/Olaf N. Myklatur/
Klaus Iversen:

Pkt. 5:

Kirkemøtet finner at personer som lever i homofilt samliv ikke kan ha øvrige kirkelige stillinger som har forkynnende, undervisende og/eller liturgiske funksjoner. Kirkemøtet anbefaler at alle kirkelige organer som utøver arbeidsgiveransvar, følger denne praksis.

Fra Tore Kopperud:

Nytt punkt 7:

Kirkemøtet forutsetter at det i lokalmenighetene er de styrende organers ansvar å treffe den endelige avgjørelse i spørsmål om tillitsverv. Hensynet til å unngå splittelse i menigheten må tillegges avgjørende vekt.

Fra Ole Gunnar Sæbø:

Pkt. 2 siste linje:

Ordet "prosessen" erstattes av uttrykket "denne dialogen".

Votering:

Ragnhild Hellemo sitt forslag fikk 11 stemmer og falt.

Trond Skard Dokka sitt forslag fikk 8 stemmer og falt.

Vengen, Myklatun og Iversen sitt forslag fikk 19 stemmer og falt.

Tore Kopperud sitt forslag fikk 22 stemmer og falt.

Ole Gunnar Sæbøs forslag ble inntatt i komiteens forslag til vedtak.

Protokolltilførsel fra Claus H. Jebsen:

Stemmeforklaring:

Jeg gir min tilslutning til forslag til vedtak fra komite C i sak 8/97 som et uttrykk for ønske om at dialogen skal fortsette, selv om jeg i hovedsak er uenig.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

1. Kirkemøtet viser til sitt vedtak i sak 15/95 punkt 1: "Kirkemøtet finner ikke at det er gitt tilstrekkelig overbevisende teologiske grunner for at Den norske kirke kan endre sin nåværende praksis med hensyn til tilsetting av personer som lever i homofilt samliv." Bispemøtet har tatt konsekvensen av dette ved å si at "Kirken gjennom sine besluttende organer har tatt et standpunkt som er å betrakte som Kirkens offisielle syn, i den forstand at dette legges til grunn for kirkens felles ordninger".

Enstemmig vedtatt.

2. Kirkemøtet erkjenner at det er ulike syn i Kirken på dette spørsmålet, og ber om at det blir utvist respekt for meningsforskjeller. Kirkemøtet sier

seg glad for den dialog som pågår i Kirken, og ser det som viktig at forholdene legges til rette for at denne dialogen kan bli ført videre i større bredde.

Enstemmig vedtatt.

3. Kirkemøtet finner at personer som lever i homofilt samliv ikke kan inneha kirkelig tjeneste som vigslat prest, diakon eller kateket.

Enstemmig vedtatt.

4. Kirkemøtet ber biskopene i sin embetsutøvelse og forvaltningsorganene i sin tilsettingspraksis legge disse synspunkt til grunn.

Vedtatt mot 1 stemme.

5. Også når det gjelder øvrige kirkelige stillinger som i hovedsak har forkyndende, undervisende og/eller liturgiske funksjoner, vil Kirkemøtet anbefale at ansettende organer legger foran nevnte hovedsynspunkt til grunn.

Kirkemøtet slutter seg videre til Bispemøtets forståelse for at tilsettingssaker "kan arte seg forskjellig ut fra de lokale forhold og at spørsmålet om tillit og om enhet eller en mulig splittelse i de respektive miljøer kan bedømmes ulikt fra sted til sted".

Vedtatt mot 8 stemmer.

6. Kirkemøtet legger til grunn at Den norske kirke er et trossamfunn og må kunne bygge på nåværende praksis uten å komme i konflikt med gjeldende lovverk innen arbeids- eller forvaltningsrett.

Enstemmig vedtatt.

SAK KM 9/97: PLAN FOR KONFIRMASJONSTIDEN I DEN NORSKE KIRKE

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 9.1 SAKSORIENTERING

Dokument 9.2 "PLAN FOR KONFIRMASJONSTIDEN I DEN NORSKE KIRKE"

Dokument 9.3 "KONFIRMASJON OG DE UDØPTE"

INNSTILLING FRA KOMITE B:

Saksorientering

Arbeidsutvalget i Kirkens undervisningsråd oppnevnte på sitt møte 27.10.1993, etter fullmakt fra rådet, et utvalg som fikk i oppgave å revidere Plan for Konfirmasjonstiden i Den norske kirke.

Et utkast til revidert Plan for konfirmasjonstiden ble, etter behandling i Nemnd for undervisning, sendt ut på høring.

Kirkerådet mottok 108 høringsuttalelser, og hovedinntrykket fra høringsrunden var en gjennomgående positiv tilslutning til planen som helhet og de grunnleggende premisser for denne. Samtidig framkom det også kritiske merknader til utkastet. Forslaget til revidert plan er bearbeidet på grunnlag av høringsuttalelsene, og flere ganger behandlet i Nemnd for undervisning og i Kirkerådet. Det ble dessuten tatt initiativ for å få utredet spørsmål knyttet til udøpte som melder seg til kirkens konfirmasjonsopplæring. Arbeidsgruppen som ble bedt om å utrede disse spørsmålene, leverte sin innstilling i mars 1997, og utvalgets anbefalinger knyttet til selve rammeplanen, ble innarbeidet i planforslaget.

Komiteens merknader

Komiteen understreker at konfirmasjonsopplæringen er et av de viktigste arbeidsfeltene i menighetene. I konfirmasjonstiden får kirken kontakt med store deler av ungdomskullet som er i en avgjørende fase i livet. Gjennom konfirmasjonsopplæringen får de unge kunnskap om og opplevelse av troen og veiledning i viktige livsspørsmål.

Komiteen registrerer at det har foregått et grundig forarbeid med planforslaget. Det er sendt ut til en bred høring og mange av innvendingene fra høringen er innarbeidet i planforslaget. Komiteen registrerer også at det er gjort et grundig arbeid i form av en egen utredning om de udøptes plass i konfirmasjonsopplæringen. Komiteen er tilfreds med den måten Kirkerådet har behandlet denne saken på. Det foreliggende forslaget til revidert konfirmasjonsplan legger til rette for konfirmantarbeidet i menighetene på en god måte. Samtidig vil komiteen påpeke at virkeliggjøringen av planen lokalt er avhengig av at man har tilstrekkelige ressurser og kompetanse hos dem som skal gjennomføre planen i praksis.

Komiteen vil understreke at foreliggende planforslag er en revisjon av PKT 1978, og at det derfor ikke innebærer en fullstendig ny tenkning med nye rammer omkring konfirmasjonsopplæringen i Den norske kirke. Planen viderefører i hovedsak de prinsipper og bestemmelser som er basis for PKT 1978. Konfirmasjonstiden er likevel satt inn i en ny sammenheng, idet den er definert innenfor rammen av "Plan for dåpsopplæring". Det er grunn til å ha forventninger til at dåpsopplæringen etter hvert blir utbygd i et slikt omfang at mange av de som kommer til kirken som konfirmanter har hatt jevnlig kontakt med menigheten gjennom sin oppvekst.

Komiteen er glad for at Kirkerådet i revisjonen har lagt opp til en rammeplan

som gir muligheter for ulike modeller og lokale planer i menighetene. Kirkevirkeligheten er svært forskjellig i landet, og det er derfor viktig at planen legger til rette for lokale varianter. Den lokale planen skal tilpasse konfirmantarbeidet til tilgjengelige ressurser og lokale forhold.

Komiteen har merket seg at planforslaget åpner for at menighetene kan gjennomføre konfirmasjonstiden i etapper, ved at noen av samværene og noe av innholdet kan legges til 11- og 13-årsfasen. Komiteen mener at dette kan imøtekomme menigheters ønske om fleksibilitet i forhold til satsing på opplæring for ulike aldersgrupper.

Bestemmelsene om konfirmasjonstidens omfang er videreført fra gjeldende plan, og fastsetter 8 måneders konfirmasjonstid. Komiteen mener at de lokale behov for noe mer fleksible løsninger ivaretas ved at biskopen på søknad kan dispensere fra rammene.

Komiteen har drøftet ansvarsfordelingen mellom menighetsråd, prest og kateket, og vil fremheve det positive i at menighetsrådet nå tillegges et formelt ansvar for å vedta den lokale planen. Menigheten blir på denne måten i sterkere grad ansvarliggjort i konfirmantarbeidet. Samtidig vil det fortsatt være prest og kateket som har ansvaret for å gjennomføre konfirmasjonsopplæringen, og derfor også de som må legge fram for menighetsrådet forslag til lokal plan. Planutkastet forholder seg til de gjeldende tjenesteordninger for prest og kateket. Komiteen vil understreke at det konfirmasjonsplanen sier om ansvarsfordelingen i forbindelse med konfirmasjonsopplæringen, ikke fjerner alle muligheter for konflikter lokalt. Konfirmantarbeidet i menigheten forutsetter derfor et godt samarbeid mellom prest, kateket og menighetsråd. I de menighetene som ikke har kateket, vil det fortsatt være

presten som har ansvaret for gjennomføringen.

Planforslaget gir uttrykk for at kirken har forventninger til konfirmantene og foreldrene deres, og komiteen mener at det er viktig at dette kommuniseres i forbindelse med konfirmasjonstiden. Det må legges til rette for informasjon, kontakt og samarbeid med konfirmantenes foreldre/foresatte.

Komiteen har drøftet planutkastets formuleringer når det gjelder hvor foreldre/foresatte skal henvende seg hvis de ønsker å påpeke uheldige sider ved konfirmasjonsopplæringen, eller fremme klager på konkrete saker. Komiteen mener at de fleste slike spørsmål må kunne løses i en dialog mellom den ansvarlige konfirmantleder og foreldrene/de foresatte. Det kan likevel oppstå situasjoner hvor det er nødvendig med en mer formell klageadgang. Komiteen finner det naturlig at en eventuell klage i en slik situasjon først går til menighetsrådet, som er ansvarlig for den lokale planen. Dersom konflikten ikke kan løses lokalt, kan saken fremmes for biskopen. Komiteen fremmer forslag om endring i planen på dette punkt.

Komiteen er tilfreds med at samisktalende konfirmanters språklige rettigheter er understreket i planutkastet, og forutsetter at det stilles midler til rådighet for å virkeliggjøre disse. Det er kirkelig fellesråd som har ansvaret for å budsjettere og fordele midler til konfirmasjonsopplæringen, og komiteen er tilfreds med at dette er fastslått i planen.

Komiteen har drøftet forholdet mellom dømte og udømte i konfirmasjonstiden, og mener at planutkastet på en god måte legger til rette for at udømte kan bli inkludert i konfirmasjonsopplæringen. Komiteen vil, i tråd med utredningen "Konfirmasjon og de udømte" fastholde sammenhengen mellom dåp og konfirmasjon, og at dåp er en forutsetning for

konfirmasjonen. Når det gjelder tidspunkt for dåp av konfirmanter, mener komiteen at dette kan formuleres noe åpnere i planen. Dette må avgjøres ut fra hensynet til den enkelte konfirmant. Det må være et krav at det gjennomføres dåpssamtale med disse konfirmantene. Komiteen fremmer forslag om endring av planens formuleringer på disse punktene.

Når det gjelder planens omtale av konfirmasjonstidens innhold, mener komiteen at den i tilstrekkelig grad gir rom for lokal tilpasning. Komiteen ønsker å framheve at det f.eks. kan være aktuelt å gi konfirmantene hjelp til å møte mennesker med en annen religiøs tro. I mange lokalsamfunn er dette en stor utfordring.

Komiteen er i hovedsak tilfreds med rammeplanens innhold, men foreslår noen mindre redaksjonelle endringer. Dessuten foreslår komiteen at det tas inn et nytt delemne: "Når vi møter sorg og død".

Planutkastet skiller mellom obligatoriske og valgfrie arbeidsformer. Komiteen vil peke på betydningen av at menighetene legger til rette for valgfrie arbeidsformer, og foreslår en språklig endring som i sterkere grad forplikter menighetene til å gi slike tilbud. I den forbindelse kan det særlig nevnes de mange gode erfaringer som er gjort med leirarbeid, natur- og miljøprofil og musikalier i konfirmasjonstiden. Komiteen vil likevel understreke at denne type arbeidsformer ikke må føre til at konfirmantene trekkes helt ut av menigheten i konfirmasjonsopplæringen. Planens intensjon om å hjelpe konfirmantene til å finne en plass i menighetens fellesskap, er viktig.

Komiteen er opptatt av den store utfordringen som ligger i fortsatt kontakt med konfirmantene etter konfirmasjonstiden, slik at konfirmasjonstiden i større

grad kan oppleves som et ledd i en livslang dåpsopplæring.

Komiteen vil understreke behovet for at det utarbeides håndbok med veiledning til denne nye konfirmasjonsplanen, og ønsker at dette skal være en del av Kirkemøtets vedtak. Håndboken bør bl. annet ta opp forholdet mellom konfirmasjonsopplæringen og det nye kristendomsfaget, få fram noen av de gode erfaringene fra tidligere års konfirmantarbeid, gi forslag til salmer til bruk i konfirmasjonstiden, inneholde materiale om ungdom og ungdomskulturer og gi en generell veiledning til hvordan planen kan virkeliggjøres i menighetene. Planen bør også senere følges opp med disitribusjon av erfaringer man høster i innføringsperioden.

Komiteen mener også at det må gis informasjon og veiledning om den nye planen til bispedømmene og menighetene, slik at innføringen av planen kan gjennomføres på en best mulig måte. Det må også oppmuntres til fortsatt forsøksvirksomhet omkring konfirmantarbeidet i menighetene.

Avslutningsvis vil komiteen be om at det igangsettes et arbeid med å revidere formuleringene av de bønnene som blir bedt for den enkelte konfirmant ved konfirmasjonsgudstjenesten.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Med hjemmel i Lov om Den norske kirke, § 24, vedtar Kirkemøtet Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke som retningsgivende rammeplan for konfirmasjonsopplæringen i menighetene, med følgende endringer:

- A)s. 7, 2. avsnitt siste setning forandres til: "En slik lyttende holdning til konfirmantens liv, må også få konsekvenser for hvordan vi tar imot de

unge som ønsker å delta i kirkens konfirmasjonsopplæring, men som ikke er døpt.”

B)s. 9, 5. avsnitt forandres til: “Deltakelse i den avsluttende konfirmasjonsgudstjenesten forutsetter dåp. Ungdom som ikke er døpt kan likevel delta i det øvrige konfirmasjonsprogrammet. De ansvarlige for konfirmasjonsopplæringen må så tidlig som mulig få klarhet i hvem som ikke er døpt, og ta initiativ til en dialog med konfirmant og foreldre/foresatte om dette. *Tidspunkt for dåp av konfirmanter bør fastsettes ut fra hensynet til den enkelte konfirmant. Før dåpen skal det gjennomføres dåpssamtale.*”

C)s.10, 7. avsnitt, fra 3. setning, forandres til: “*Dersom foreldre/foresatte har klager på opplegget eller gjennomføringen, bør disse i første omgang tas opp med den ansvarlige for opplæringen. Ønsker foreldre/foresatte å gå videre med en klage, skal denne rettes til menighetsrådet. Kan konflikten ikke løses lokalt, forelegges saken biskopen. Det anbefales at det utarbeides en avtale med konfirmantene og deres foreldre/foresatte, hvor det framgår hva konfirmasjonstiden innebærer av rettigheter og forpliktelser. Brudd på denne avtalen fra konfirmantens side, kan medføre utsettelse av konfirmasjonen. Klage på avgjørelse om utsettelse forelegges biskopen.*”

D)s. 18: Konfirmanten og Gud: “Frelseshistorien” endres til “*Trekk av frelshistorien*”.

E) s. 21: Konfirmanten i Guds verden.
Nytt delemne: “*Når vi møter sorg og død*”. Salme 103.13-17, Joh.5.24-27, Joh.11.1-44, Joh.Åp. 21.1-5.

F) s. 23, 1. avsnitt, forandres til: “Det skal legges til rette for at konfirmantene kan få velge mellom ulike arbeidsformer som en større eller mindre del av konfirmasjonstiden”.

2. Kirkemøtet forutsetter at det i forbindelse med ferdigstillingen av konfirmasjonsplanen utgis en håndbok slik at det vil være mulig å ta planen i bruk fra høsten 1998.

3. Kirkemøtet ber Kirkerådet gi informasjon og veiledning om den nye planen til bispedømmene og menighetene, for å bidra til at planen blir tatt i bruk.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Gunnar Stave

Disse hadde ordet:
Gunnar Stave, Lars Erlend Kielland, Finn Wagle, Elise Haugland Madsen, Vidar Horsfjord, Terje Jonsson, Tore Kopperud, Per Frick Høydal, Finn Wagle, Kjartan Almås, Eiliv Grue.

Endringsforslag:

Fra Finn Wagle:
Forslag til endring i Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke

2. Konfirmasjonstiden i historisk og teologisk lys, side 5.

Forslag:

Etter at Kirkemøtet vedtok Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke, har vi for første gang fått en gjennomgående plan for kirkens egen opplæring av de døde.

5. Målgruppe, side 13

Forslag:

Noen av de unge har i oppveksten hatt kontakt med kirken og gjennom dette lært Gud å kjenne. Andre kommer fra hjem hvor kontakten med kirken ikke har vært sterk, men hvor hjemmet har stått for en viktig kristen tradisjonsformidling. Andre igjen har vokst opp i hjem og miljø hvor kristen tro ikke har vært synliggjort.

Votering:

Tilbake til komiteen.

NY INNSTILLING FRA KOMITE B:

Saksorientering

Arbeidsutvalget i Kirkens undervisningsråd oppnevnte på sitt møte 27.10.1993, etter fullmakt fra rådet, et utvalg som fikk i oppgave å revidere Plan for Konfirmasjonstiden i Den norske kirke.

Et utkast til revidert Plan for konfirmasjonstiden ble, etter behandling i Nemnd for undervisning, sendt ut på høring.

Kirkerådet mottok 108 høringsuttalelser, og hovedinntrykket fra høringsrundten var en gjennomgående positiv tilslutning til planen som helhet og de grunnleggende premisser for denne. Samtidig framkom det også kritiske merknader til utkastet. Forslaget til revidert plan er bearbeidet på grunnlag av høringsuttalelsene, og flere ganger behandlet i Nemnd for undervisning og i Kirkerådet. Det ble dessuten tatt initiativ for å få utredet spørsmål knyttet til udøpte som melder seg til kirkens konfirmasjonsopplæring. Arbeidsgruppen som ble bedt om å utrede disse spørsmålene, leverte sin innstilling i mars 1997, og utvalgets anbefalinger knyttet til selve rammeplanen, ble innarbeidet i planforslaget.

Komiteens merknader

Komiteen understreker at konfirmasjonsopplæringen er et av de viktigste arbeidsfeltene i menighetene. I konfirmasjonstiden får kirken kontakt med store deler av ungdomskullet som er i en avgjørende fase i livet. Gjennom konfirmasjonsopplæringen får de unge kunnskap om og opplevelse av troen og veiledning i viktige livsspørsmål.

Komiteen registrerer at det har foregått et grundig forarbeid med planforslaget. Det er sendt ut til en bred høring og mange av innvendingene fra høringen er innarbeidet i planforslaget. Komiteen registrerer også at det er gjort et grundig arbeid i form av en egen utredning om de udøptes plass i konfirmasjonsopplæringen. Komiteen er tilfreds med den måten Kirkerådet har behandlet denne saken på. Det foreliggende forslaget til revidert konfirmasjonsplan legger til rette for konfirmantarbeidet i menighetene på en god måte. Samtidig vil komiteen påpeke at virkeliggjøringen av planen lokalt er avhengig av at man har tilstrekkelige ressurser og kompetanse hos dem som skal gjennomføre planen i praksis. Konfirmasjonsopplæringen i dag stiller konfirmantlærerne, både de fast tilsatte og de frivillige, overfor store pedagogiske utfordringer. Dette er en utfordring som komiteen mener bør fanges opp av de institusjoner som utdanner prester og kateketer, og av lokalmenighetene når det gjelder å gi opplæring og veiledning til frivillige medarbeidere i konfirmasjonsopplæringen.

Komiteen vil understreke at foreliggende planforslag er en revisjon av PKT 1978, og at det derfor ikke innebærer en fullstendig ny tenkning med nye rammer omkring konfirmasjonsopplæringen i Den norske kirke. Planen viderefører i hovedsak de prinsipper og bestemmelser som er basis for PKT 1978. Konfirmasjonstiden er likevel satt inn i en ny

sammenheng, idet den er definert innenfor rammen av "Plan for dåpsopplæring". Det er grunn til å ha forventninger til at dåpsopplæringen etter hvert blir utbygd i et slikt omfang at mange av de som kommer til kirken som konfirmanter, har hatt jevnlig kontakt med menigheten gjennom sin oppvekst.

Når det gjelder dåpsopplæringen, vil komiteen påpeke at den historiske gjennomgangen er unøyaktig, idet man fra skolen ble etablert i 1739 fram til 1969 hadde en gjennomgående plan for opplæring av de dømte i skolen. Komiteen foreslår derfor en endring i planen på dette punkt.

Komiteen er glad for at Kirkerådet i revisjonen har lagt opp til en rammeplan som gir muligheter for ulike modeller og lokale planer i menighetene. Kirkevirkeligheten er svært forskjellig i landet, og det er derfor viktig at planen legger til rette for lokale varianter. Den lokale planen skal tilpasse konfirmantarbeidet til tilgjengelige ressurser og lokale forhold.

Komiteen har merket seg at planforslaget åpner for at menighetene kan gjennomføre konfirmasjonstiden i etapper, ved at noen av samværene og noe av innholdet kan legges til 11- og 13-årsfasen. Komiteen mener at dette kan imøtekomme menigheters ønske om fleksibilitet i forhold til satsning på opplæring for ulike aldersgrupper.

Bestemmelsene om konfirmasjonstidens omfang er videreført fra gjeldende plan, og fastsetter 8 måneders konfirmasjonstid. Komiteen mener at de lokale behov for noe mer fleksible løsninger ivaretas ved at biskopen på søknad kan dispensere fra rammene.

Komiteen har drøftet ansvarsfordelingen mellom menighetsråd, prest og kateket, og vil framheve det positive i at menighetsrådet nå tillegges et formelt ansvar for å vedta den lokale planen.

Menigheten blir på denne måten i sterkere grad ansvarliggjort i konfirmantarbeidet. Samtidig vil det fortsatt være prest og kateket som har ansvaret for å gjennomføre konfirmasjonsopplæringen, og derfor også de som må legge fram for menighetsrådet forslag til lokal plan. Planutkastet forholder seg til de gjeldende tjenesteordninger for prest og kateket. Komiteen vil understreke at det konfirmasjonsplanen sier om ansvarsfordelingen i forbindelse med konfirmasjonsopplæringen ikke fjerner alle muligheter for konflikter lokalt. Konfirmantarbeidet i menigheten forutsetter derfor et godt samarbeid mellom prest, kateket og menighetsråd. I de menighetene som ikke har kateket, vil det fortsatt være presten som har ansvaret for gjennomføringen.

Når det gjelder planforslagets beskrivelse av unge menneskers forhold til den kristne arv, finner komiteen denne ikke dekkende. Beskrivelsen kommer ikke til rette med vår faktiske folkekirkesituasjon, hvor mange av de unge har vokst opp i hjem hvor kristen tro har vært synliggjort, men hvor kontakten med kirken ikke har vært sterk. Det foreslås derfor at beskrivelsen på dette punkt nyanseres.

Planforslaget gir uttrykk for at kirken har forventninger til konfirmanter og foreldrene deres, og komiteen mener at det er viktig at dette kommuniseres i forbindelse med konfirmasjonstiden. Det må legges til rette for informasjon, kontakt og samarbeid med konfirmantenes foreldre/foresatte.

Komiteen har drøftet planutkastets formuleringer når det gjelder hvor foreldre/foresatte skal henvende seg hvis de ønsker å påpeke uheldige sider ved konfirmasjonsopplæringen, eller fremme klager på konkrete saker. Komiteen mener at de fleste slike spørsmål må kunne løses i en dialog mellom den

ansvarlige konfirmantleder og foreldrene/de foresatte. Det kan likevel oppstå situasjoner hvor det er nødvendig med en mer formell klageadgang. Komiteen finner det naturlig at en eventuell klage i en slik situasjon først går til menighetsrådet, som er ansvarlig for den lokale planen. Dersom konflikten ikke kan løses lokalt, kan saken fremmes for biskopen. Komiteen fremmer forslag om endring i planen på dette punkt.

Komiteen er tilfreds med at samisktalende konfirmanters språklige rettigheter er understreket i planutkastet, og forutsetter at det stilles midler til rådighet for å virkeliggjøre disse.

Det er kirkelig fellesråd som har ansvaret for å budsjettere og fordele midler til konfirmasjonsopplæringen, og komiteen er tilfreds med at dette er fastslått i planen.

Komiteen har drøftet forholdet mellom dømte og udømte i konfirmasjonstiden, og mener at planutkastet på en god måte legger til rette for at udømte kan bli inkludert i konfirmasjonsopplæringen. Komiteen vil i tråd med utredningen "Konfirmasjon og de udømte" fastholde sammenhengen mellom dåp og konfirmasjon, og at dåp er en forutsetning for konfirmasjonen. Når det gjelder tidspunkt for dåp av konfirmanter, mener komiteen at dette kan formuleres noe åpnere i planen. Dette må avgjøres ut fra hensynet til den enkelte konfirmant. Det må være et krav at det gjennomføres dåpssamtale med disse konfirmantene. Komiteen fremmer forslag om endring av planens formuleringer på disse punktene.

Når det gjelder planens omtale av konfirmasjonstidens innhold, mener komiteen at den i tilstrekkelig grad gir rom for lokal tilpasning. Komiteen ønsker å framheve at det f.eks. kan være aktuelt å gi konfirmantene hjelp til å møte mennesker med en annen religiøs

tro. I mange lokalsamfunn er dette en stor utfordring.

Komiteen er i hovedsak tilfreds med rammeplanens innhold, men foreslår noen mindre redaksjonelle endringer. Dessuten foreslår komiteen at det tas inn et nytt delemne: "Når vi møter sorg og død". Videre foreslås det at Joh.1.29 - "Guds lam" tilføyes under delemnet "Jesu død og oppstandelse", at "Vern om livet" føyes til formuleringen "Før jeg formet deg" under delemnet "Menneskeverdet", og at 1.Mos.1.27-28 - "Seksualitet" føres inn under delemnet "Familie og samliv".

Planutkastet skiller mellom obligatoriske og valgfrie arbeidsformer. Komiteen vil peke på betydningen av at menighetene legger til rette for valgfrie arbeidsformer. I den forbindelse kan det særlig nevnes de mange gode erfaringer som er gjort med leirarbeid, natur- og miljøprofil og musikal i konfirmasjonstiden. Komiteen vil likevel understreke at denne type arbeidsformer ikke må føre til at konfirmantene trekkes helt ut av menigheten i konfirmasjonsopplæringen. Planens intensjon om å hjelpe konfirmantene til å finne en plass i menighetens fellesskap, er viktig. I den sammenheng vil komiteen framheve planens vektlegging av gudstjenestearbeid og andaktsliv. Mange har erfaring for at det er nettopp de opplevelser konfirmantene får med denne delen av konfirmasjonsopplæringen som senere i livet får størst betydning, selv om de i konfirmasjonsalderen ikke er de mest populære.

Komiteen er opptatt av den store utfordringen som ligger i fortsatt kontakt med konfirmantene etter konfirmasjonstiden, slik at konfirmasjonstiden i større grad kan oppleves som et ledd i en livslang dåpsopplæring.

Komiteen vil understreke behovet for at det utarbeides håndbok med veiled-

ning til denne nye konfirmasjonsplanen, og ønsker at dette skal være en del av Kirkemøtets vedtak. Håndboken bør bl.a. ta opp forholdet mellom konfirmasjonsopplæringen og det nye kristendomsfaget, få fram noen av de gode erfaringene fra tidligere års konfirmantarbeid, gi forslag til salmer til bruk i konfirmasjonstiden, inneholde materiale om ungdom og ungdomskulturer og gi en generell veiledning til hvordan planen kan virkeliggjøres i menighetene. Det er viktig at håndboken i sin omtale både av planarbeidet og av samarbeidet med foreldrene har et realistisk ambisjonsnivå. Det er også viktig at håndboken utformes på en slik måte at den virker inspirerende på konfirmantlærerne og gir frimodighet til å ta egne evner i bruk. Planen bør også senere følges opp med disitribusjon av erfaringer man høster i innføringsperioden.

Komiteen mener også at det må gis informasjon og veiledning om den nye planen til bispedømmene og menighetene, slik at innføringen av planen kan gjennomføres på en best mulig måte. Det må også oppmuntres til fortsatt forsøksvirksomhet omkring konfirmantarbeidet i menighetene.

Avslutningsvis vil komiteen be om at det igangsettes et arbeid med å revidere formuleringene av de bønnene som blir bedt for den enkelte konfirmant ved konfirmasjonsgudstjenesten.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Med hjemmel i Lov om Den norske kirke, § 24, vedtar Kirkemøtet Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke som retningsgivende rammeplan for konfirmasjonsopplæringen i menighetene, med følgende endringer:

A)s. 5, 6. avsnitt, 1. setning forandres til:

“Etter at Kirkemøtet 1991 vedtok Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke, har vi for første gang fått en gjennomgående plan for *kirkens egen* opplæring av de døpte.”

B)s. 7, 2. avsnitt, siste setning, forandres til: “En slik lyttende holdning til konfirmantens liv, må også få konsekvenser for hvordan vi tar imot de unge som ønsker å delta i kirkens konfirmasjonsopplæring, men som ikke er døpt.”

C)s. 9, 5. avsnitt forandres til: “Deltakelse i den avsluttende konfirmasjonsgudstjenesten forutsetter dåp. Ungdom som ikke er døpt, kan likevel delta i det øvrige konfirmasjonsprogrammet. De ansvarlige for konfirmasjonsopplæringen må så tidlig som mulig få klarhet i hvem som ikke er døpt, og ta initiativ til en dialog med konfirmant og foreldre/foresatte om dette. *Tidspunkt for dåp av konfirmanter bør fastsettes ut fra hensynet til den enkelte konfirmant. Før dåpen skal det gjennomføres dåpssamtale.*”

D)s. 10, 7. avsnitt, fra 3.setning, forandres til: “*Dersom foreldre/foresatte har klager på opplegget eller gjennomføringen, bør disse i første omgang tas opp med den ansvarlige for opplæringen. Ønsker foreldre/foresatte å gå videre med en klage, skal denne rettes til menighetsrådet. Kan konflikten ikke løses lokalt, forelegges saken biskopen.* Det anbefales at det utarbeides en avtale med konfirmantene og deres foreldre/foresatte, hvor det framgår hva konfirmasjonstiden innebærer av rettigheter og forpliktelser. Brudd på denne avtalen fra konfirmantens side, kan medføre utsettelse av konfirmasjonen. Klage på avgjørelse om utsettelse forelegges biskopen.”

- E) s. 13, 4. avsnitt, fra 2. setning, forandres til: "Noen av de unge har i oppveksten hatt kontakt med kirken og gjennom dette lært Gud å kjenne. *Andre kommer fra hjem hvor kontakten med kirken ikke har vært sterk, men hvor hjemmet har stått for en viktig kristen tradisjonsformidling. Andre igjen har vokst opp i hjem og miljø hvor kristen tro ikke har vært synliggjort.*
- F) s. 18: "Konfirmanten og Gud": "Frelsehistorien" endres til "*Trekk av frelseshistorien*".
- G) s. 19: Under delemnet "Jesu død og oppstandelse" tilføyes Joh 1,29: "Guds lam".
- H) s. 21: Under delemnet "Menneskeverdet" føyes formuleringen "Vern om livet" til "Før jeg formet deg".
- I) s. 21: Under delemnet "Familie/samliv" tilføyes 1.Mos 1,27-28 "Seksualitet".
- J) s. 21: Konfirmanten i Guds verden. Nytt delemne: "*Når vi møter sorg og død*" Salme 103,13-17; Joh 5,24-27; Joh 11,1-44; Åp 21,1-5.
2. Kirkemøtet forutsetter at det i forbindelse med ferdigstillingen av konfirmasjonsplanen utgis en håndbok slik at det vil være mulig å ta planen i bruk fra høsten 1998.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet gi informasjon og veiledning om den nye planen til bispedømmene og menighetene, for å bidra til at planen blir tatt i bruk.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Gunnar Stave

Disse hadde ordet:
Gunnar Stave, Sigurd Osberg

KIRKEMØTET'S VEDTAK

1. Med hjemmel i Lov om Den norske kirke, § 24, vedtar Kirkemøtet Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke som retningsgivende rammeplan for konfirmasjonsopplæringen i menighetene, med følgende endringer:

- A) s. 5, 6. avsnitt, 1. setning, forandres til: "Etter at Kirkemøtet 1991 vedtok Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke, har vi for første gang fått en gjennomgående plan for *kirkens egen* opplæring av de dømte."
- B) s. 7, 2. avsnitt, siste setning, forandres til: "En slik lyttende holdning til konfirmantens liv, må også få konsekvenser for hvordan vi tar imot de unge som ønsker å delta i kirkens konfirmasjonsopplæring, men som ikke er døpt."
- C) s. 9, 5. avsnitt, forandres til: "Deltakelse i den avsluttende konfirmasjonsgudstjenesten forutsetter dåp. Ungdom som ikke er døpt, kan likevel delta i det øvrige konfirmasjonsprogrammet. De ansvarlige for konfirmasjonsopplæringen må så tidlig som mulig få klarhet i hvem som ikke er døpt, og ta initiativ til en dialog med konfirmant og foreldre/foresatte om dette. *Tidspunkt for dåp av konfirmanter bør fastsettes ut fra hensynet til*

den enkelte konfirmant. Før dåpen skal det gjennomføres dåpssamtale.”

D)s. 10, 7. avsnitt, fra 3.setning, forandres til: *“Dersom foreldre/foresatte har klager på opplegget eller gjennomføringen, bør disse i første omgang tas opp med den ansvarlige for opplæringen. Ønsker foreldre/foresatte å gå videre med en klage, skal denne rettes til menighetsrådet. Kan konflikten ikke løses lokalt, forelegges saken biskopen. Det anbefales at det utarbeides en avtale med konfirmantene og deres foreldre/foresatte, hvor det framgår hva konfirmasjonstiden innebærer av rettigheter og forpliktelser. Brudd på denne avtalen fra konfirmantens side, kan medføre utsettelse av konfirmasjonen. Klage på avgjørelse om utsettelse forelegges biskopen.”*

E) s. 13, 4. avsnitt, fra 2. setning, forandres til: *“Noen av de unge har i oppveksten hatt kontakt med kirken og gjennom dette lært Gud å kjenne. Andre kommer fra hjem hvor kontakten med kirken ikke har vært sterk, men hvor hjemmet har stått for en viktig kristen tradisjonsformidling. Andre igjen har vokst opp i hjem og miljø hvor kristen tro ikke har vært synliggjort.*

F) s. 18: “Konfirmanten og Gud”: “Frelsheshistorien” endres til *“Trek av frelsheshistorien”*.

G)s. 19: Under delemnet “Jesu død og oppstandelse” tilføyes Joh 1,29: *“Guds lam”*.

H)s. 21: Under delemnet “Menneskeverdet” føyes formuleringen *“Vern om livet”* til *“Før jeg formet deg”*.

I) s. 21: Under delemnet “Familie/samliv” tilføyes 1.Mos 1,27-28 *“Seksualitet”*.

J) s. 21: Konfirmanten i Guds verden. Nytt delemne: *“Når vi møter sorg og død” Salme 103,13-17; Joh 5,24-27; Joh 11,1-44; Åp 21,1-5.*

2. Kirkemøtet forutsetter at det i forbindelse med ferdigstillingen av konfirmasjonsplanen utgis en håndbok slik at det vil være mulig å ta planen i bruk fra høsten 1998.

3. Kirkemøtet ber Kirkerådet gi informasjon og veiledning om den nye planen til bispedømmene og menighetene, for å bidra til at planen blir tatt i bruk.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 10 A/97: REGLER FOR VALG AV KIRKERÅD

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 10A.1 SAKSORIENTERING

Dokument 10A.2 REGLER FOR VALG AV KIRKERÅD KGL.RES. AV 13. SEPTEMBER 1985

Dokument 10A.3 STEMMESEDDEL, KM SAK 2/94

Dokument 10A.4 FORSLAG TIL STEMMESEDDEL

INNSTILLING FRA KOMITE D:

Bakgrunn

Kirkemøtet skal i medhold av Lov om Den norske kirke, § 25, siste ledd, fastsette regler for valg av Kirkeråd. Kirkemøtet vil på et senere tidspunkt bli forelagt nye regler for valg av Mellomkirkelig Råd og Samisk kirkeråd. Valgregler for disse organer er inntatt i deres statutter.

Kirkeloven § 25, første ledd, inneholder bestemmelse om Kirkerådets sammensetning:

Kirkemøtet velger på sitt første møte i bispedømmerådenes valgperiode for perioden fram til Kirkemøtets første møte i den påfølgende valgperiode et Kirkeråd bestående av 10 leke medlemmer, hvorav en er kirkelig tilsatt, og 4 prester, alle med personlige varamedlemmer. Alle bispedømmeråd skal være representert i rådet. Ved siden av de foran nevnte medlemmer skal rådet ha som medlem en biskop med varamedlem valgt av Bispemøtet.

I Kirkeordningslovens § 55 het det at det skulle være "minst en" lek kirkelig tilsatt. Dette er nå forandret til "en" kirkelig tilsatt.

Et notat om nye regler for valg av Kirkeråd ble av Kirkerådets sekretariat 9. juni 1997 sendt ut på høring til bispedømmerådene, med høringsfrist 5. september s.å. 10 av bispedømmerådene har avgitt et svar.

Ved utforming av nye valgregler er det delvis tatt utgangspunkt i tidligere valgregler vedtatt i Kgl. res. av 13. september 1985, samtidig som det fremlagte forslaget til nye valgregler er tilpasset regler for valg av bispedømmeråd, vedtatt av KM 1996.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til de prinsipper som ligger til grunn for utformingen av de nye reglene, og som også høringsuttalelsene stort sett er enige i. Det gjelder bl.a.:

- Valgordningen må være slik at Kirkemøtet foretar reelle valg, og at det er det samlede Kirkemøtet som avgjør Kirkerådets sammensetning.
- Valgregler og nominasjonsprosedyre må være av en slik karakter at Kirkerådet kan få en sammensetning som både gir representativitet og bredde og hvor kjønnsfordeling og ungdomsrepresentasjon blir ivaretatt, jf. Kirkemøtets tidligere vedtak.
- Valgdeltagerne må ha kontroll over det som skjer. En må unngå at det blir avgitt stemmesedler som ikke er i samsvar med reglene og således må forkastes. Veiledningen overfor velgerne må være entydig og klar.
- Valgprosedyren bør forenkles, slik at den er enkel å praktisere også når det gjelder selve valgoppgjøret.
- Kandidatene må presenteres på en tilstrekkelig måte overfor Kirkemøtet.

Komiteen har på bakgrunn av disse momenter drøftet forslaget, og vurdert alternative valgordninger, alternative nominasjonsprosedyrer, andre måter å ordne eller strukturere valgreglene på og andre måter å gjennomføre valget på. Komiteen har også vurdert de merknader som høringsinstansene har kommet med.

Nominasjon og valg av Kirkeråd kan gjennomføres på mange forskjellige måter. De ulike løsningene har både svakheter og fordeler.

Komiteen har drøftet de ulike alternativene og slutter seg i hovedsak til den valgordning og de regler som er foreslått i saksorienteringen og som komiteen mener ivaretar de ovennevnte anliggender på en tilfredsstillende måte. I en del paragrafer er det foretatt mindre endringer, endring av plassering, språklige forbedringer o.l.

Komiteen har imidlertid på enkelte områder etter en grundig vurdering foreslått andre løsninger enn det som forelå i det opprinnelige forslaget. Det gjelder hvor mange kandidater som Nominasjonskomiteen skal sette opp på kandidatlisten innenfor de ulike kategorier, om det skal være som i forslaget, minimum 14 leke, 4 lek kirkelig tilsatte og 6 prester eller om det skal være 3 ganger så mange som det skal velges innen hver kategori, dvs. henholdsvis 21, 3 og 9. Oppsett av kandidatlisten har komiteen vurdert i lys av valgoppgjøret, og hva som vil kunne sikre et enkelt og mest mulig rettferdig valgoppgjør. Ved at det i hver kategori skal stå 3 ganger så mange kandidater som det skal velges, vil stemmene til alle kandidatene ha "lik vekt", noe som bl.a. vil være vesentlig i tilfelle stemmelikhet.

Komiteen slutter seg til at det fra bispedømmerådene skal velges 7 leke medlemmer, 3 prester og den ene lek kirkelig tilsatte. Dette medfører at det på fritt grunnlag skal velges 1 prest og 2 leke medlemmer.

Komiteen går inn for at valget skjer i etapper, ved at det først velges leder, deretter velges medlemmene fra de 11 bispedømmene og til sist velges de 3 representantene på fritt grunnlag.

Komiteen slutter seg til at bispedømmerådene skal foreslå 4 kandidater. Minst 2 av disse skal være leke medlemmer og kandidatene skal føres opp i prioritert rekkefølge.

På bakgrunn av de forslagene som Nominasjonskomiteen har fått inn eller selv foreslått, må komiteen legge frem forslag til lederkandidater, kandidater fra bispedømmerådene og kandidater på fritt grunnlag. I dette arbeidet skal Nominasjonskomiteen ta hensyn til en rekke faktorer bl.a. kjønn, ungdomsrepresentasjon, stilling, kompetanse, hvilke kategorier som de enkelte bispedømmer tidligere har vært representert ved osv. Det er derfor viktig at man både har god bredde og tilstrekkelig antall kandidater, slik at Kirkemøtet kan foreta et reelt valg.

Selv om det enkelte bispedømmeråd er nærmest til å vurdere hvilke av "sine" medlemmer en ønsker å være representert ved, er det viktig at Nominasjonskomiteen får tilstrekkelig handlefrihet ved utforming av den endelige kandidatliste. Det er Nominasjonskomiteen som sitter med helhetsbildet, og som må ha ansvar for at kandidatlistene har en sammensetning som gjør det mulig å velge et Kirkeråd med bredest mulig sammensetning.

For at Kirkemøtets deltakere skal ha et best mulig grunnlag for sin stemmegivning, foreslås det at alle kandidatene blir presentert med navn, adresse/bosted, alder, stilling/yrke og eventuelle andre opplysninger f.eks. om offentlige og kirkelige verv o.l., foruten opplysninger om kategori og bispedømme.

Siden det også på Kirkemøtet kan foreslås lederkandidater og kandidater på fritt grunnlag, bør dette helst gjøres tidlig i møtet, slik at Valgkomiteen får tid til å utarbeide den endelige stemmeseddelen.

Kirkeloven forutsetter at hvert medlem av Kirkerådet har personlig varamedlem. Dette bør etter komiteens mening også skje ved valg så langt det er mulig.

Komiteen har også vurdert om man bør opprettholde bestemmelsen om at en person som har gjort tjeneste som valgt medlem av Kirkerådet i to sammenheng-

ende perioder, ikke kan velges igjen for den derpå følgende valgperiode. Siden bestemmelsen er opprettholdt når det gjelder valg til bispedømmeråd, finner imidlertid komiteen ikke å ville foreslå endring på dette punkt.

FORSLAG TIL VEDTAK:

I medhold av lov av 7. juni 1996 om Den norske kirke, § 25, siste ledd, fastsetter Kirkemøtet følgende

REGLER FOR VALG AV KIRKERÅD

§ 1 KIRKERÅDETS SAMMENSETNING OG TIDSPUNKT FOR VALG

§ 1-1 Kirkemøtet velger på sitt første møte i bispedømmerådernes valgperiode et Kirkeråd bestående av 10 leke medlemmer, hvorav en er kirkelig tilsatt, og 4 prester, alle med personlige varamedlemmer. Alle bispedømmeråd skal være representert i rådet. Ved siden av de foran nevnte medlemmer skal rådet ha som medlem en biskop med varamedlem valgt av Bispemøtet (jf. kirke-loven, § 25, første ledd).

§ 1-2 Kirkerådet velges for en periode på 4 år, og trer i funksjon 1. januar året etter at valget har funnet sted.

§ 2 NOMINASJONSKOMITE

§ 2 - 1 Kirkemøtet forut for det Kirkemøtet som skal velge Kirkeråd, velger en nominasjonskomite bestående av 5 personer, hvorav 1 prest, 1 kirkelig tilsatt og 3 leke medlemmer.

§ 2 -2 Komiteen velger selv leder. En tilsatt i Kirkerådets sekretariat er sekretær for komiteen.

§ 3 NOMINASJON

Nominasjon av lederkandidater

§ 3-1 Nominasjonskomiteen foreslår kandidater til leder av Kirkerådet.

§ 3-2 Bispedømmerådene kan komme med forslag til kandidater.

§ 3-3 Det kan fremmes forslag til kandidater på Kirkemøtet.

Nominasjon av kandidater fra bispedømmerådene

§ 3-4 Nominasjonskomiteen ber bispedømmerådene foreslå 4 av sine medlemmer som kandidater, minimum to skal være leke medlemmer. Kandidatene føres opp i prioritert rekkefølge.

§ 3-5 Nominasjonskomiteen fremlegger på grunnlag av bispedømmerådernes prioriteringer forslag på 3 kandidater fra hvert bispedømmeråd. Listen skal inneholde 21 leke kandidater, 3 kandidater som er lek kirkelig tilsatt og 9 prester. Nominasjonskomiteen bør ta hensyn til hvilke kategorier bispedømmerådene tidligere har vært representert ved.

Nominasjon av kandidater på fritt grunnlag

§ 3-6 Nominasjonskomiteen legger frem forslag til kandidater på fritt grunnlag, minimum 4 leke kandidater og 2 prester.

§ 3-7 Bispedømmerådene kan komme med forslag til kandidater på fritt grunnlag.

§ 3-8 Det kan fremmes forslag til kandidater på Kirkemøtet.

§ 4 KANDIDATLISTEN

§ 4-1 Nominasjonskomiteen setter opp en todelt kandidatliste. Første del skal inneholde kandidatene fra bispedømmerådene og ordnes bispedømmevis og i prioritert rekkefølge. Andre del skal inneholde kandidatene som skal velges på fritt grunnlag og settes opp alfabetisk. Kandidatene føres opp på listen med angivelse av fullstendig navn, adresse, stilling og alder, og evt. andre opplysninger om kandidatene. Det må videre fremgå om vedkommende er lek, lek kirkelig tilsatt eller prest.

§ 4-2 Nominasjonskomiteen skal tilstrebe at begge kjønn er representert med ikke mindre enn 40 prosent på den samlede kandidatliste og at listen inneholder kandidater som er under 30 år.

§ 5 VALG

§ 5-1 Valgkomiteen leder valget og forestår valgoppgjøret. Etter at kandidatlisten foreligger sørger valgkomiteen for stemmesedler.

§ 5-2 Stemmegivningen er hemmelig og skjer skriftlig i tre etapper.

Valg av leder

§ 5-3 Kirkemøtet velger først leder av Kirkerådet ved særskilt avstemning. Hvis ingen ved første stemmegivning får flertall av de stemmer som er avgitt, holdes ny stemmegivning. Ved denne skal det bare stemmes på de to som ved første stemmegivning

har fått flest stemmer. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning. Den som blir valgt til leder er samtidig valgt til medlem av Kirkerådet for hele valgperioden.

§ 5-4 Lederen velges for to år. Ved valg av leder midt i valgperioden, velger Kirkemøtet leder blant rådets medlemmer. Lederen kan gjenvelges. Kirkerådet velger selv nestleder for en periode på 2 år.

Valg av representanter fra bispedømmerådene

§ 5-5 Deretter velges de 11 bispedømmerådsrepresentantene, 1 fra hvert bispedømmeråd. Hvert medlem av Kirkemøtet skal avgi 11 stemmer på henholdsvis 7 leke, 1 lek kirkelig tilsatt og 3 prester.

Dersom leder er valgt blant kandidatene fra bispedømmerådene, vil vedkommende representere vedkommende bispedømmeråd, og det skal kun foretas valg på 10 kandidater fordelt på de øvrige bispedømmeråd.

Valg av representanter på fritt grunnlag

§ 5-6 Etter at resultatet av ovenstående valg foreligger, foretas det valg av representanter på fritt grunnlag. Hvert medlem av Kirkemøtet skal avgi 3 stemmer på henholdsvis 1 prest og 2 leke.

Dersom leder er valgt inn på fritt grunnlag, foretas den nødvendige justering i denne valgomgang.

Valgoppgjør

§ 5-7 De som har fått flest stemmer, er valgt dersom Kirkerådet derved får

sammensetning som nevnt under § 1-1. Kandidater med færre stemmer går imidlertid foran kandidater med flere stemmer når det er nødvendig for at Kirkerådet skal få en slik sammensetning. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning.

§ 5-8 Varamedlem for lek representant fra et bispedømmeråd, er den leke kandidaten som har fått nest flest stemmer fra vedkommende bispedømmeråd. Hvis det ikke er avgitt stemmer på annen kandidat eller hvis det ikke er annen kandidat, utpeker vedkommende bispedømmeråd vararepresentanten.

§ 5-9 Varamedlem for lek kirkelig tilsatt er dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

§ 5-10 Varamedlem for prest innvalgt fra et bispedømme er dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

§ 5-11 Varamedlem for representanter valgt på fritt grunnlag, er de(n) representant(er) som kommer deretter i stemmetall. Der det er 2 representanter fra en kategori, er vararepresentanten med flest stemmer personlig varamedlem for den representanten som har fått flest stemmer, og vararepresentanten som har fått nest flest stemmer er personlig varamedlem for den representanten som har fått nest flest stemmer.

§ 6 VALGBARHET OG UTTREDEN

§ 6-1 For å være valgbar til Kirkerådet må man ha kirkelig stemmerett. Den som har gjort tjeneste som valgt medlem av Kirkerådet i to sammenhengende perioder, kan ikke velges

igjen for den derpå følgende valgperiode.

§ 6-2 Enhver ordinert prest er valgbar til Kirkerådet ved valg av kandidater på fritt grunnlag. Ordinert prest ved bispedømmekontor eller i de sentralkirkelige råd er ikke valgbar.

§ 6-3 Ansatte ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbare til Kirkerådet.

§ 6-4 Hvis det grunnlag et medlem er valgt inn i Kirkerådet på faller bort, må vedkommende tre ut av rådet. Det gjelder f.eks. ved flytting fra bispedømmet eller ved skifte av kategori.

§ 6-5 Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om en person er valgbar eller om en kandidat må tre ut av rådet, jf. § 6-4.

§ 7 ØVRIGE BESTEMMELSER

§ 7-1 Reglene trer i kraft fra 14. november 1997.

§ 7-2 Kirkemøtet gir Kirkerådet myndighet til å foreta mindre endringer i valgreglene.

§ 7-3 Kirkemøtet ber om at regler for valg av Kirkeråd blir evaluert etter valget i 1998.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Nils Valde

Saksordfører: Otto Strand

Disse hadde ordet:

Otto Strand, Gunvor Kongsvik, Jorun Moe, Claus H. Jebsen, Terje Jonsson, Astrid Grude Eikseth, Ole Harald Neergård, Andreas Aarflot, Astrid Grude Eikseth.

Endringsforslag:

Fra Gunvor Kongsvik:

§ 3-4 Ny setning:

... leke medlemmer.:

Fra bispedømmerådene i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bør minst en av de foreslåtte kandidatene være same.

Votering: Gunvor Kongsviks forslag fikk 58 stemmer.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

I medhold av lov av 7. juni 1996 om Den norske kirke, § 25, siste ledd, fastsetter Kirkemøtet følgende

REGLER FOR VALG AV KIRKERÅD

§ 1 KIRKERÅDETS SAMMEN- SETNING OG TIDSPUNKT FOR VALG

§ 1-1 Kirkemøtet velger på sitt første møte i bispedømmerådenes valgperiode et Kirkeråd bestående av 10 leke medlemmer, hvorav en er kirkelig tilsatt, og 4 prester, alle med personlige varamedlemmer. Alle bispedømmeråd skal være representert i rådet. Ved siden av de foran nevnte medlemmer skal rådet ha som medlem en biskop med varamedlem valgt av Bispemøtet (jf. kirkeloven § 25 første ledd).

§ 1-2 Kirkerådet velges for en periode på 4 år, og trer i funksjon 1. januar året etter at valget har funnet sted.

§ 2 NOMINASJONSKOMITE

§ 2 -1 Kirkemøtet forut for det Kirkemøtet som skal velge Kirkeråd, velger en nominasjonskomite bestående av 5 personer, hvorav 3 leke medlemmer, 1 kirkelig tilsatt og 1 prest.

§ 2 -2 Komiteen velger selv leder. En tilsatt i Kirkerådets sekretariat er sekretær for komiteen.

§ 3 NOMINASJON

Nominasjon av lederkandidater

§ 3-1 Nominasjonskomiteen foreslår kandidater til leder av Kirkerådet.

§ 3-2 Bispedømmerådene kan komme med forslag til kandidater.

§ 3-3 Det kan fremmes forslag til kandidater på Kirkemøtet.

Nominasjon av kandidater fra bispedømmerådene

§ 3-4 Nominasjonskomiteen ber bispedømmerådene foreslå 4 av sine medlemmer som kandidater, minimum to og maksimum tre skal være leke medlemmer. Fra bispedømmene i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bør minst en av de foreslåtte kandidatene være same. Kandidatene føres opp i prioritert rekkefølge.

§ 3-5 Nominasjonskomiteen fremlegger på grunnlag av bispedømmerådenes prioriteringer forslag på 3 kandidater fra hvert bispedømmeråd. Listen skal inneholde 21 leke kandidater, 3 kandidater som er lek kirkelig tilsatt og 9 prester. Nominasjonskomiteen bør ta hensyn til hvilke kategorier bispedøm-

merådene tidligere har vært representert ved. Dersom de innsendte forslag ikke innfrir de ovenfornevnte krav, innhenter nominasjonskomiteen supplerende forslag.

Nominasjon av kandidater på fritt grunnlag

§ 3-6 Nominasjonskomiteen legger frem forslag til kandidater på fritt grunnlag, minimum 4 leke kandidater og 2 prester.

§ 3-7 Bispedømmerådene kan komme med forslag til kandidater på fritt grunnlag.

§ 3-8 Det kan fremmes forslag til kandidater på Kirkemøtet.

§ 4 KANDIDATLISTEN

§ 4-1 Nominasjonskomiteen setter opp en todelt kandidatliste. Første del skal inneholde kandidatene fra bispedømmerådene og ordnes bispedømmevis og i prioritert rekkefølge. Andre del skal inneholde kandidatene som skal velges på fritt grunnlag og settes opp alfabetisk. Kandidatene føres opp på listen med angivelse av fullstendig navn, adresse, stilling og alder, og evt. andre opplysninger om kandidatene. Det må videre fremgå om vedkommende er lek, lek kirkelig tilsatt eller prest.

§ 4-2 Nominasjonskomiteen skal tilstrebe at begge kjønn er representert med ikke mindre enn 40 prosent på den samlede kandidatliste og at listen inneholder kandidater som er under 30 år.

§ 5 VALG

§ 5-1 Valgkomiteen leder valget og forestår valgoppjøret. Etter at kandidatlisten foreligger sørger valgkomiteen for stemmesedler.

§ 5-2 Stemmegivningen er hemmelig og skjer skriftlig i tre etapper.

Valg av leder

§ 5-3 Kirkemøtet velger først leder av Kirkerådet ved særskilt avstemning. Hvis ingen ved første stemmegivning får flertall av de stemmer som er avgitt, holdes ny stemmegivning. Ved denne skal det bare stemmes på de to som ved første stemmegivning har fått flest stemmer. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning. Den som blir valgt til leder er samtidig valgt til medlem av Kirkerådet for hele valgperioden.

§ 5-4 Lederen velges for to år. Ved valg av leder midt i valgperioden, velger Kirkemøtet leder blant rådets medlemmer. Lederen kan gjenvelges. Kirkerådet velger selv nestleder for en periode på 2 år.

Valg av representanter fra bispedømmerådene

§ 5-5 Deretter velges de 11 bispedømmerådsrepresentantene, 1 fra hvert bispedømmeråd. Hvert medlem av Kirkemøtet skal avgi 11 stemmer på henholdsvis 7 leke, 1 lek kirkelig tilsatt og 3 prester.

Dersom leder er valgt blant kandidatene fra bispedømmerådene, vil vedkommende representere vedkommende bispedømmeråd, og det skal kun

foretas valg på 10 kandidater fordelt på de øvrige bispedømmeråd.

Valg av representanter på fritt grunnlag

§ 5-6 Etter at resultatet av ovenstående valg foreligger, foretas det valg av representanter på fritt grunnlag. Hvert medlem av Kirkemøtet skal avgi 3 stemmer på henholdsvis 2 leke og 1 prest.

Dersom leder er valgt inn på fritt grunnlag, foretas den nødvendige justering i denne valgomgang.

Valgoppgjør

§ 5-7 De som har fått flest stemmer, er valgt dersom Kirkerådet derved får en sammensetning som nevnt under § 1-1. Kandidater med færre stemmer går imidlertid foran kandidater med flere stemmer når det er nødvendig for at Kirkerådet skal få en slik sammensetning. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning.

§ 5-8 Varamedlem for lek representant fra et bispedømmeråd, er den leke kandidaten fra vedkommende bispedømmeråd som har fått nest flest stemmer. Hvis det ikke er avgitt stemmer på annen kandidat eller hvis det ikke er annen kandidat, utpeker vedkommende bispedømmeråd vararepresentanten.

§ 5-9 Varamedlem for lek kirkelig tilsatt er dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

§ 5-10 Varamedlem for prest innvalgt fra et bispedømme er dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

§ 5-11 Varamedlem for representanter valgt på fritt grunnlag, er de(n) representant(er) som kommer deretter i stemmetall. Der det er 2 representanter fra en kategori, er vararepresentanten med flest stemmer personlig varamedlem for den representanten som har fått flest stemmer, og vararepresentanten som har fått nest flest stemmer er personlig varamedlem for den representanten som har fått nest flest stemmer.

§ 6 VALGBARHET OG UTTREDEN

§ 6-1 For å være valgbar til Kirkerådet må man ha kirkelig stemmerett. Den som har gjort tjeneste som valgt medlem av Kirkerådet i to sammenhengende perioder, kan ikke velges igjen for den derpå følgende valgperiode.

§ 6-2 Enhver ordinert prest er valgbar til Kirkerådet ved valg av kandidater på fritt grunnlag. Ordinert prest ved bispedømmekontor eller i de sentralkirkelige råd er ikke valgbar.

§ 6-3 Ansatte ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar til Kirkerådet.

§ 6-4 Hvis det grunnlag et medlem er valgt inn i Kirkerådet på faller bort, må vedkommende tre ut av rådet. Det gjelder f.eks. ved flytting fra bispedømmet eller ved skifte av kategori.

§ 6-5 Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om en person er valgbar eller om en kandidat må tre ut av rådet, jf. § 6-4.

§ 7 ØVRIGE BESTEMMELSER

§ 7-1 Reglene trer i kraft fra 14. november 1997.

§ 7-2 Kirkemøtet gir Kirkerådet myndighet til å foreta mindre endringer i valgreglene.

§ 7-3 Kirkemøtet ber om at regler for valg av Kirkeråd blir evaluert etter valget i 1998.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 10B/97: REGLER FOR KIRKERÅDETS VIRKSOMHET

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 10B.1 SAKSORIENTERING
Dokument 10B.2 REGLER FOR KIRKERÅDETS VIRKSOMHET,
KGL.RES. AV 13. SEPTEMBER 1985

INNSTILLING FRA KOMITE D:

Bakgrunn

Kirkemøtet har i medhold av lov av 7. juni 1996 om Den norske kirke, § 25, siste ledd, fått myndighet til å fastsette nærmere regler for Kirkerådets virksomhet.

Kirkerådets oppgaver er grunnleggende beskrevet i kirkeloven § 25. Videre foreligger det en rekke andre bestemmelser i kirkeloven som angår Kirkerådets virksomhet. Det gjelder § 28 om retningslinjer for arbeid i møter og råd, § 29 om krav til medlemskap, § 30 om møte- og stemmeplikt og § 38 om saksbehandlingsregler og ugildhet.

Når regler for Kirkerådets virksomhet skal fastsettes kan man ikke betrakte Kirkerådet isolert, man må se på de sentralkirkelige organers forhold til hverandre og deres forhold til Kirkemøtet. Det gjelder bl.a Mellomkirkelig Råds og Samisk kirkeråds forhold til Kirkerådet, som er oppnevnt av Kirkemøtet med hjemmel i kirkeloven, § 24, siste ledd.

Kirkerådet vedtok i 1991 med virkning fra 1. januar 1992, å organisere et felles sekretariat for de sentralkirkelige råd (dengang bare KR og MKR). Man vedtok en opptrappingsplan som på sikt skulle innebære bl.a. felles økonomi og personalreglement m.v.

Det pågår høsten 1997 en gjennomgang av de sentralkirkelige råds felles sekretariats-funksjoner. Organisasjons-gjennomgangen følges opp av en grundig drøfting i alle tre råd. Det legges opp til at det vedtas foreløpige regler for Kirkerådets virksomhet, og at Statutter for Mellomkirkelig Råd og Samisk kirkeråd tas opp senere. Utfordringen vil være å få til en struktur som synliggjør hvordan kirken selv ønsker å organisere seg for å ivareta sine oppgaver innenfor kirkelovens rammer.

Regler for Kirkerådets virksomhet var tidligere gitt ved Kgl.res. av 13. september 1985. Videre omhandlet også kirkeordningslovens § 55 Kirkerådets virksomhet.

Det er tatt utgangspunkt i disse bestemmelsene når nye regler skal fastsettes, samtidig som en har forsøkt å tilpasse disse til *regler om formene for bispedømmerådets virksomhet*, som Kirkemøtet fastsatte i 1996, (sak KM 19C/96).

Komiteens merknader

Komiteen anser at det ikke er nødvendig med en detaljert gjennomgang av de enkelte paragrafer. Det fremlagte forslag ligger svært nær regler for bispedømme-

rådets virksomhet som Kirkemøtet fastsatte i 1996 og de regler som hittil har gjeldt for Kirkerådets virksomhet. Disse reglene bygger dessuten i stor grad på kommunelovens tilsvarende bestemmelser. Dette medfører at de tidligere regler for Kirkerådets virksomhet i hovedsak kan videreføres med enkelte endringer og presiseringer.

Komiteen foreslår følgende endringer i det utsendte forslaget:

- § 1 som omhandler Kirkerådets ansvarsområde bør utgå, siden oppgavene som her er nevnt finnes i kirkeloven. Dette medfører at de øvrige paragrafene forskyves tilsvarende.
- Også § 10 som gjelder Kirkerådets rapportering til Kirkemøtet kan utgå, da dette er en oppgave som Kirkemøtet kan fatte vedtak om i medhold av kirkeloven, § 25, annet ledd.
- Komiteen foreslår at reglene trer i kraft fra 1. januar 1998.
- Kirkemøtet bør også kunne gi Kirkerådet fullmakt til å foreta mindre endringer i reglene, men komiteen foreslår at slike endringer skal legges frem for Kirkemøtet til orientering.

FORSLAG TIL VEDTAK:

I medhold av lov av 7. juni 1996 om Den norske kirke, § 25, siste ledd, fastsetter Kirkemøtet følgende:

REGLER FOR KIRKERÅDETS VIRKSOMHET:

§ 1. Konstituering

1. Kirkemøtet velger Kirkerådets leder ved særskilt valg for en periode på to år.

2. Kirkerådet velger i det konstituerende møtet og senere hvert annet år nestleder. Valget foregår skriftlig.
3. Trer leder midlertidig ut av funksjon i løpet av den tid vedkommende er valgt for, rykker nestleder opp til leder. Trer leder endelig ut av funksjon i løpet av den tid vedkommende er valgt for, rykker nestleder opp til leder frem til førstkommende Kirkemøte hvor nytt ledervalg avholdes. Rådet velger midlertidig ny nestleder.

§ 2. Møteprinsippet

1. Kirkerådet treffer sine vedtak i møte.
2. Når vedtak avgjøres endelig av et annet organ enn Kirkerådet, kan lederen beslutte saken tatt opp i fjernmøte eller ved skriftlig saksbehandling. Dette kan likevel bare gjøres når det er påkrevd å treffe vedtak i saken før neste møte, eller saken er så viktig at dette må anses nødvendig. Ved behandling av personalsaker og saker med opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, kan fjernmøte ikke benyttes.
3. Det skal føres møtebok over forhandlingene i Kirkerådet. Møteboken skal enten underskrives av de tilstedeværende medlemmer etter møtet eller godkjennes av medlemmene så snart møteboken foreligger. Rådet fastsetter selv nærmere regler om føring og godkjenning av møtebok. Det enkelte medlem kan gjøre tilføyelser om ulike dissenser.

§ 3. Åpne eller lukkede møter

Møter i Kirkerådet holdes for åpne dører, dersom ikke rådet selv har bestemt noe annet. Personalsaker og

saker hvor lovbestemt taushetsplikt tilsier det, skal behandles for lukkede dører. Debatt om hvor vidt en sak skal behandles for åpne eller lukkede dører, foregår for lukkede dører.

§ 4. Fastsetting av møter. Saksliste. Innkalling. Møteledelse

1. Møter i Kirkerådet avholdes på de tidspunkter som er vedtatt av rådet selv og ellers når rådets leder finner det påkrevd eller minst 1/3 av medlemmene krever det.
2. Rådets leder har ansvar for å sette opp saksliste for det enkelte møte. Innkalling til møte skal sendes ut i god tid og senest en uke før møtet, og skal inneholde en oversikt over de saker som skal behandles, og nødvendige sakspapirer.
3. Har et medlem forfall til et møte, innkalles vararepresentanten.
4. Møte i Kirkerådet ledes av rådets leder eller nestleder. Har begge forfall, velges en særskilt møteleder ved flertallsvalg.
5. Kirkerådets direktør deltar i møtene med tale- og forslagsrett, men uten stemmerett. Rådet kan innkalle andre personer til å delta i forhandlingene, men uten stemmerett.

§ 5. Vedtaksførhet

Kirkerådet kan bare gjøre gyldig vedtak når minst halvparten av medlemmene, eller lovlig innkalte varamedlemmer, er tilstede og avgir stemme i saken.

§ 6. Endring av saksliste. Forespørsel

1. Kirkerådet kan med alminnelig flertall vedta å utsette realitetsbehandlingen av en sak på den utsendte sakslisten. Det kan også treffe vedtak i saker som ikke er oppført på sakslisten, hvis ikke møteleder eller 1/3 av de fremmøtte medlemmene motsetter seg dette.
2. Ethvert medlem av rådet kan rette forespørsler til lederen i møtet, også om saker som ikke står på sakslisten.

§ 7. Avstemninger

1. Vedtak i Kirkerådet treffes med alminnelig flertall av de stemmer som avgis, hvis ikke annet følger av lov. Ved stemmelikhet i andre saker enn valg er møteleders stemme avgjørende.
2. Ved behandling av årsbudsjett stemmes det ved den endelige avstemning over forslag til årsbudsjett som helhet. Er det fremsatt alternative forslag, og ingen av disse får flertall ved første gangs avstemning, stemmes det deretter alternativt mellom de to forslag som fikk flest stemmer ved denne.
3. Valg av nestleder holdes som flertallsvalg.
4. Valg av medlemmer til utvalg holdes som flertallsvalg.
5. Ved valg og ansettelse kan hvert enkelt medlem kreve skriftlig avstemning.
6. Ved valg og ansettelse er den eller de valgt eller ansatt som har fått mer enn

halvparten av de avgitte stemmer. Hvis ingen eller et utilstrekkelig antall får slikt flertall, holdes ny avstemning. Ved denne er den eller de valgt eller ansatt som får flest stemmer. Ved stemmelikhet avgjøres ansettelse av møtelederen, mens valg avgjøres ved loddtrekning.

§ 8. Utvalg

1. Kirkerådet kan velge et arbeidsutvalg. Antall medlemmer i arbeidsutvalget avgjøres av Kirkerådet. Arbeidsutvalget kan avgjøre saker av mindre betydning som ikke kan utsettes til neste møte i Rådet. Avgjørelsen skal refereres i det første møte etter at avgjørelsen er truffet.
2. Kirkerådet kan oppnevne utvalg til forberedende behandling av saker som hører inn under rådet, til å utføre særskilte verv, til å lede grener av rådets virksomhet og til å utføre særskilte angitte oppgaver innen Kirkerådets ansvarsområde. Til slike utvalg kan det velges også andre enn rådets medlemmer. Begge kjønn skal om mulig være representert.
3. Slike utvalg kan tildeles avgjørelsesmyndighet i alle saker som er lagt inn under utvalgets mandat hvor ikke annet er bestemt eller følger av lov.

§ 9. Nærmere regler

1. Nærmere saksbehandlingsregler for Kirkerådets virksomhet fastsettes av rådet selv innenfor de regler som Kirkemøtet har fastsatt.
2. Kirkerådet fastsetter i særskilt delegasjonsreglement hvilken myndighet som er tildelt rådets leder, arbeidsutvalget og daglig leder av rådet.

§ 10. Øvrige bestemmelser

1. Reglene trer i kraft fra 1. januar 1998.
2. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å foreta mindre endringer i disse reglene. Slike endringer skal legges frem for Kirkemøtet til orientering.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Egil Moen

Disse hadde ordet:
Egil Moen, Andreas Aarflot, Harald Gammelsæter.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

I medhold av lov av 7. juni 1996 om Den norske kirke, § 25, siste ledd, fastsetter Kirkemøtet følgende:

REGLER FOR KIRKERÅDETS VIRKSOMHET:

§ 1. Konstituering

1. Kirkemøtet velger Kirkerådets leder ved særskilt valg for en periode på to år.
2. Kirkerådet velger i det konstituerende møtet og senere hvert annet år nestleder. Valget foregår skriftlig.
3. Trer leder midlertidig ut av funksjon i løpet av den tid vedkommende er valgt for, rykker nestleder opp til leder. Trer leder endelig ut av funk-

sjon i løpet av den tid vedkommende er valgt for, rykker nestleder opp til leder frem til førstkommende Kirke-møte hvor nytt ledervalg avholdes. Rådet velger midlertidig ny nestleder.

§ 2. Møteprinsippet

1. Kirkerådet treffer sine vedtak i møte.
2. Når vedtak avgjøres endelig av et annet organ enn Kirkerådet, kan lederen beslutte saken tatt opp i fjernmøte eller ved skriftlig saksbehandling. Dette kan likevel bare gjøres når det er påkrevd å treffe vedtak i saken før neste møte, eller saken er så viktig at dette må anses nødvendig. Ved behandling av personalsaker og saker med opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, kan fjernmøte ikke benyttes.
3. Det skal føres møtebok over forhandlingene i Kirkerådet. Møteboken skal enten underskrives av de tilstedeværende medlemmer etter møtet eller godkjennes av medlemmene så snart møteboken foreligger. Rådet fastsetter selv nærmere regler om føring og godkjenning av møtebok. Det enkelte medlem kan gjøre tilføyelser om ulike dissenser.

§ 3. Åpne eller lukkede møter

Møter i Kirkerådet holdes for åpne dører, dersom ikke rådet selv har bestemt noe annet. Personalsaker og saker hvor lovbestemt taushetsplikt tilsier det, skal behandles for lukkede dører. Debatt om hvor vidt en sak skal behandles for åpne eller lukkede dører, foregår for lukkede dører.

§ 4. Fastsetting av møter. Saksliste. Innkalling. Møteledelse

1. Møter i Kirkerådet avholdes på de tidspunkter som er vedtatt av rådet selv og ellers når rådets leder finner det påkrevd eller minst 1/3 av medlemmene krever det.
2. Rådets leder har ansvar for å sette opp saksliste for det enkelte møte. Innkalling til møte skal sendes ut i god tid og senest en uke før møtet, og skal inneholde en oversikt over de saker som skal behandles, og nødvendige sakspapirer.
3. Har et medlem forfall til et møte, innkalles vararepresentanten.
4. Møte i Kirkerådet ledes av rådets leder eller nestleder. Har begge forfall, velges en særskilt møteleder ved flertallsvalg.
5. Daglig leder i Kirkerådet deltar i møtene med tale- og forslagsrett, men uten stemmerett. Rådet kan innkalle andre personer til å delta i forhandlingene, men uten stemmerett.

§ 5. Vedtaksførhet

Kirkerådet kan bare gjøre gyldig vedtak når minst halvparten av medlemmene, eller lovlig innkalte varamedlemmer, er tilstede og avgir stemme i saken.

§ 6. Endring av saksliste. Fore-spørsel

1. Kirkerådet kan med alminnelig flertall vedta å utsette realitetsbehandlingen av en sak på den utsendte sakslisten. Det kan også treffe vedtak i saker som ikke er oppført på sakslisten, hvis

ikke møteleder eller 1/3 av de fremmøtte medlemmene motsetter seg dette.

2. Ethvert medlem av rådet kan rette forespørsler til lederen i møtet, også om saker som ikke står på sakslisten.

§ 7. Avstemninger

1. Vedtak i Kirkerådet treffes med alminnelig flertall av de stemmer som avgis, hvis ikke annet følger av lov. Ved stemmelikhet i andre saker enn valg er møteleders stemme avgjørende.
2. Ved behandling av årsbudsjett stemmes det ved den endelige avstemning over forslag til årsbudsjett som helhet. Er det fremsatt alternative forslag, og ingen av disse får flertall ved første gangs avstemning, stemmes det deretter alternativt mellom de to forslag som fikk flest stemmer ved denne.
3. Valg av nestleder holdes som flertallsvalg.
4. Valg av medlemmer til utvalg holdes som flertallsvalg.
5. Ved valg og ansettelse kan hvert enkelt medlem kreve skriftlig avstemning.
6. Ved valg og ansettelse er den eller de valgt eller ansatt som har fått mer enn halvparten av de avgitte stemmer. Hvis ingen eller et utilstrekkelig antall får slikt flertall, holdes ny avstemning. Ved denne er den eller de valgt eller ansatt som får flest stemmer. Ved stemmelikhet avgjøres ansettelse av møtelederen, mens valg avgjøres ved loddrekning.

§ 8. Utvalg

1. Kirkerådet kan velge et arbeidsutvalg. Antall medlemmer i arbeidsutvalget avgjøres av Kirkerådet. Arbeidsutvalget kan avgjøre saker av mindre betydning som ikke kan utsettes til neste møte i Rådet. Avgjørelsen skal refereres i det første møte etter at avgjørelsen er truffet.
2. Kirkerådet kan oppnevne utvalg til forberedende behandling av saker som hører inn under rådet, til å utføre særskilte verv, til å lede grener av rådets virksomhet og til å utføre særskilte angitte oppgaver innen Kirkerådets ansvarsområde. Til slike utvalg kan det velges også andre enn rådets medlemmer. Begge kjønn skal om mulig være representert.
3. Slike utvalg kan tildeles avgjørelsesmyndighet i alle saker som er lagt inn under utvalgets mandat hvor ikke annet er bestemt eller følger av lov.

§ 9. Nærmere regler

1. Nærmere saksbehandlingsregler for Kirkerådets virksomhet fastsettes av rådet selv innenfor de regler som Kirkemøtet har fastsatt.
2. Kirkerådet fastsetter i særskilt delegasjonsreglement hvilken myndighet som er tildelt rådets leder, arbeidsutvalget og daglig leder av rådet.

§ 10. Øvrige bestemmelser

1. Reglene trer i kraft fra 1. januar 1998.
2. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å foreta mindre endringer i disse reglene. Slike endringer skal legges frem for Kirkemøtet til orientering.

Vedtaket var enstemmig

Sak KM 11/97: REKRUTTERING TIL KIRKELIGE STILLINGER I NORD-NORGE

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 11.1 SAKSORIENTERING

INNSTILLING FRA KOMITE E:

Saksorientering

Kirkemøtet 1995 behandlet saken om bispedømmerådenes tilsetninger for perioden 1.1.1989 - 30.6.1994, sak KM 8/95. På grunnlag av årlige meldinger til Kirkemøtet og departementet ble det utarbeidet oversikter og statistikk for å vise bispedømmerådenes forvaltning av tilsetningsordningen og hvordan denne fungerte.

Det utarbeidede materialet viste bl.a. store forskjeller mellom bispedømmene når det gjaldt søkertilgang til kirkelige stillinger. Kirkemøtet vurderte dette forholdet og fattet følgende enstemmige vedtak:

Kirkemøtet registrerer at det er ulik søkertilgang mellom bispedømmene og at det særlig til de nordligste bispedømmer er svak rekruttering. Det vil derfor være behov for ytterligere tiltak som kan bedre rekrutteringen til disse bispedømmene. Kirkemøtet ber Kirkerådet vurdere konkrete tiltak og fremme saken for Kirkemøtet, senest 1997.

Den vanskelige rekrutteringssituasjonen har lenge vært særlig merkbar i de to nordligste bispedømmene, men etter hvert også i andre bispedømmer, særlig Nidaros.

Mye verdifull dokumentasjon er lagt fram for Kirkemøtet om dette i saksdokument 11.1.

Komiteens merknader

Komiteens oppgave har vært å drøfte rekrutteringen til kirkelige stillinger i Nord-Norge spesielt. Komiteen mener imidlertid at den drøftelse som skjer og noen av de tiltak som settes i verk vedrørende rekruttering i Nord-Norge kan få betydning for hele landet.

Rekruttering til utdanning

En viktig forutsetning for rekruttering til kirkelig utdanning og tjeneste er et frivillig barne- og ungdomsarbeid, dåpsopp-lærings- og konfirmantarbeid. Gjennom dette arbeidet møter ungdommene mennesker som selv har valgt å gå inn i kirkelige stillinger. I slike personlige møter skapes kall til etterfølgelse. Konkrete kall til å gå inn i kirkelig fulltidstjeneste må i tiden som kommer med djervhet løftes fram i forkynnelsen. Men da må de unge ha kjennskap til og kunnskap om stillingsbehovet. En må våge en tilspissing av kallet som konkret nevner de nordligste bispedømmene.

Det vil være viktig strategisk å satse på miljøer som samler kristne ungdommer. Elever ved bibelskoler og folkehøyskoler må i skoleåret få møte kirkens særlige kall til tjeneste.

Skal en komme videre, må det satses økonomi på dette feltet. Først og fremst ved å støtte det ungdomsarbeidet som drives av de kristne ungdomsorganisasjonene. I en tid preget av nedskjæringer og innskrenkninger er det helt nødvendig med solid økonomisk støtte fra kirkelig hold. Går ungdomsarbeidet i stå, har vi på sikt ingen å kalle til tjeneste.

Komiteen vil konkret foreslå at det opprettes en prosjektstilling som arbeider med rekruttering, antydningvis for tre år. Kartlegging av behov, arbeid med

strategisk satsing og markarbeid vil måtte inngå i stillingen. Prosjektet skal først og fremst være rettet mot menighetene.

Rekruttering til kirkelige stillinger i samisk miljø stiller kirken overfor særlige utfordringer.

I samiske miljøer er det av stor betydning at det samiske språk blir brukt i barne- og ungdomsarbeidet. Barns identitet og selvforståelse er nært knyttet opp til morsmålet, og det er av særlig betydning at kirkens budskap også blir formidlet slik. Derfor må materiell utarbeides og gjøres tilgjengelig.

Komiteen vil også vise til de forslag til rekruttering som Bispemøtet angir i dokumentet "Veien til prestetjeneste i Den norske kirke".

Komiteen gir sin tilslutning til at saken "Ordinasjon av personer uten teologisk embetseksamen" bør forelegges Kirkemøtet så snart som mulig. Komiteen mener imidlertid at denne ordningen kun er ett virkemiddel blant mange for å bedre rekrutteringen til kirkelige stillinger i nord.

Kirkelig utdanning

Komiteen understreker det som meget vesentlig for rekruttering til stillinger i Nord-Norge at unge mennesker kan få utdanningen til disse stillingene i landsdelen. Her har de familie, slekt og venner og tilhørighet. Komiteen er derfor glad for at planene om et kirkelig utdanningssenter i nord nå realiseres. Ved dette vil man fra høsten 1998 kunne ta full utdanning til kateket og diakon i Nord-Norge. Også andre yrkesgrupper i kirken vil få utdanningstilbud her.

Det er også mulig å påbegynne kateket- og presteutdanningen ved Institutt for religionsvitenskap ved Universitetet i Tromsø ved å ta religionsvitenskap mellomfag. Etter en tilleggseksamen kan man starte rett på 2. avdeling ved

våre teologiske læresteder. Disse tilbudene vil forhåpentlig øke rekrutteringen av ungdom fra Nord-Norge til selve utdanningen og deretter til tjeneste i landsdelen.

Komiteen vil framheve det nye utdanningssenterets tverrfaglige profil og håper at denne vil bidra til å utvikle samarbeid og kollegaskap på tvers av yrkesgruppene. Komiteen anser dette som meget viktig i en landsdel der det er mange enprestsmenigheter og avstanden til kolleger fra samme yrkesgruppe ofte er stor. Med en utdanning der både trygghet på egen identitet og tverrfaglig samarbeid er i fokus, stimuleres kollegafellesskap også på tvers av profesjonene, noe som kan bidra til større trivsel i tjenesten.

Komiteen vil også understreke betydningen av at biskopene tar kontakt med studenter av ulike kategorier under studietiden. Spørsmålet bør reises om det ikke også finnes andre virkemidler som kan styrke kontakten mellom studentene og landsdelen med sikte på framtidig tjeneste.

Bispemøtets utredning "Veien til prestetjeneste" gir noen av svarene.

Kirkemusikertjenesten hører med til de grunnleggende tjenester i menigheten. Komiteen vil understreke betydningen av at denne tjeneste har nødvendig kvalitet. Derfor er det et alvorlig problem at rekrutteringen til kirkemusikertjenesten i dag må sies å være i krise.

Komiteen vil understreke behovet for å arbeide for en fornyelse av kirkemusikerutdanningen. Viktig i denne sammenheng er å styrke kontakten mellom musikk-konservatoriene og de kirkelige miljøer.

Rekruttering til kirkelig tjeneste i Nord-Norge

Det er avgjørende for å få søkere og for å beholde ansatte at de nordligste bispe-

dømmene får tilført større lønnsmidler, slik at avlønning av prestestillinger blir på samme nivå som i andre bispedømmer. Ofte er vikarspørsmålet en hindring for å få nyte godt av vedtatte ordninger som fridager, studiepermisjoner og sykemelding mm. Komiteen mener derfor det bør opprettes stillinger som prostikapellaner i de tre nordligste bispedømmene. Ved en ordning med prostikapellaner vil man styrke prostiet som en enhet i bispedømmet.

En faktor som for mange spiller en stor rolle med hensyn til valg av tjenestested, er ektefellens - kvinnens eller mannens - muligheter for å få arbeid på stedet.

Undersøkelser viser at kollegafelleskap har stor betydning for trivsel i tjenesten. Komiteen har drøftet ulike måter å styrke denne dimensjonen ved tjenesten. Ett virkemiddel kunne være å stimulere personer som allerede kjenner hverandre til å søke stillinger i samme distrikt. Kollegafelleskap på tvers av profesjonene må også tilstrebes

Komiteen vil påpeke at hele landet er ett arbeidsmarked og at erfaring fra ulike deler av landet er en styrke. Bispedømmerådene oppfordres til gjennom sin ansettelsespraksis å styrke sirkuleringen bispedømmene imellom.

For kirkemusikere er de mange deltidstillinger et problem, også m.h.t. til rekruttering.

Komiteen mener derfor at det må arbeides for hele stillinger innen kirkemusikk i menighetene, eventuelt søke å finne kombinasjonsmuligheter, f.eks. i samarbeid med de kommunale musikk-skolene (kulturskolene) som nå er blitt lovfestet.

Kateketer og diakoner har med sin utdanningsbakgrunn mulighet for mange ulike stillinger i yrkeslivet som er bedre avlønnet enn kirkelige stillinger. Det er derfor en stor utfordring for kirken å

legge disse stillingene til rette, også lønnsmessig, slik at de oppleves som attraktive for flere.

Det er en kjensgjering at mange som er utdannet teologer ikke finner veien til prestetjeneste. Tilsvarende forhold gjelder også kirkemusikere, diakoner og kateketer. Komiteen vil anmode Bispedømmet å vurdere hvordan disse kan motiveres til å gå inn i kirkelige stillinger.

Komiteen vil også bemerke hvor viktig det er at de som allerede er i kirkelig tjeneste, ser sitt ansvar overfor studenter og kandidater, slik at disse oppmuntres til å søke kirkelig stilling.

Komiteen har berørt beordring som mulig virkemiddel for rekruttering, men har ikke hatt anledning til å gå nærmere inn på dette.

Komiteen konstaterer at det er menighetspreststillinger som mangler søkere mange steder, mens spesialstillinger som sykehusprest og fengselsprest vanligvis har bedre tilgang på søkere. Det er en kjensgjerning at disse stillingene kan tilby lønns- og arbeidsforhold som er meget konkurransedyktige i stillingsmarkedet. Komiteen ser det som verdifullt om flere prester for en periode kunne inneha slik stilling og drøftet mulighetene for en type rotasjon. Slik ville flere prester også få mer allsidig erfaring som ville komme hele tjenesten til gode.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Kirkemøtet er glad for at "Kirkelig utdanningscenter i nord" er etablert. Kirkemøtet oppfordrer de kirkelige utdanningsinstitusjonene og alle andre aktuelle samarbeidsparter å bidra til at senterets målsetning skal lykkes.

Det er også viktig for rekruttering til kirkelig tjeneste i Nord-Norge at det nå er mulig å påbegynne kateket- og

- presteutdanningen ved Institutt for religionsvitenskap ved Universitetet i Tromsø.
2. Det igangsettes et tre-årig prosjekt for rekruttering til kirkelig tjeneste i Nord-Norge. Kirkemøtet forutsetter at det engasjeres prosjektleder i hel stilling som arbeider med kartlegging, strategi og praktisk markarbeid.
 3. For å bedre situasjonen for kirkelig tilsatte i nord, anbefaler Kirkemøtet følgende tiltak:
 - a) Det arbeides for å få opprettet nye stillingshjemler for prostikapellan i hvert av de tre nordligste bispedømmene. I alle fall må budsjettrammene for Sør- og Nord-Hålogaland utvides, slik at en får styrket vikartjenesten i disse to bispedømmene.
 - b) Kirkemøtet mener det er avgjørende for å få søkere og for å beholde ansatte at de nordligste bispedømmene får tilført større lønnsmidler, slik at avlønning av prestestillinger blir på samme nivå som i andre bispedømmer.
 4. Kirkemøtet anbefaler at det arbeides for å opprette et kirkemusikalsk utdanningstilbud ved konservatoriet i Tromsø, i samarbeid med Kirkelig utdanningscenter i nord.
 5. Kirkemøtet ber Bispemøtet sende et hyrdebrev til menighetene der en kaller unge mennesker til tjeneste.
 6. Kirkemøtet ber Bispemøtet gjøre henvendelse til den store gruppen av utdannede teologer, diakoner, kateketer og kirkemusikere som ikke er i kirkelig tjeneste i dag til å gå inn i kirkelige stillinger.
 7. Det kristne barne- og ungdomsarbeidet er avgjørende for langsiktig rekruttering til kirkelige stillinger. Kirkemøtet forventer at de frivillige kristne barne- og ungdomsorganisasjonene får økt økonomisk støtte til arbeidet blant barn og unge.
 8. For å styrke bemanningssituasjonen i tradisjonelt samiske områder, anbefaler Kirkemøtet følgende tiltak:
 - a) Det arbeides for å få opprettet egnede stipendordninger for samisk ungdom for utdanning til kirkelig tjeneste.
 - b) For å imøtekomme det merarbeid som må utføres i menigheter med både samisk- og norsktalende, ber Kirkemøtet Kirkerådet arbeide for å styrke bemanningen og for å sikre at merarbeid blir kompensert i form av økt lønnsbudsjetter.
 - c) Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide overfor kirkelige utdanningsinstitusjoner slik at det innarbeides samiskrelaterte emner i læreplanene.
 - d) Kirkemøtet ber Samisk kirkeråd gi støtte til å fortsette arbeidet med utarbeidelse/oversettelse av materiell til bruk i barne- og ungdomsarbeidet i samiske områder.
 9. Kirkemøtet etterlyser Kirkedepartementets oppfølging av Kirkemøtesak 18/89: Ordinasjon av ikke-teologer. Kirkemøtet ber om at saken blir fremmet for Kirkemøtet 1998.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Hans Arne Akerø

Saksordfører: Jorun Moe

Disse hadde ordet:

Jorun Moe, Trond Skard Dokka, Olav Øygaard, Ivar Jarle Eliassen, Ola Hunsager, Knut Sellevold, Claus H. Jebsen, Erling J. Pettersen, Torleiv Austad, Olav Holten, Mette Eggan, Magnar Kartveit, Øystein Larsen, Ola Steinholt, Berit Pihl Johansen, Egil Moen, Ole Mathis Hetta, Ragnar Samuelsen, Birger Foseide.

Endringsforslag:

Fra Torleiv Austad, Magnar Kartveit og Trond Skard Dokka:
Kirkemøtet ber de øvrige aktuelle utdanningsinstitusjonene innarbeide emner med særlig relevans for nordnorske forhold i sine studieplaner. (Tillegg til punkt 1 i forslag fra komiteen.)

Fra Olav Øygaard:
Punkt 3 a:
... for å få opprettet 5 nye stillingshjemler for prostikapellan.

Fra Ivar Jarle Eliassen:
Punkt 5:
Kirkemøtet anmoder Bispemøtet om å utarbeide en betenkning om kallet til tjeneste og om forkynnelsens og undervisningens betydning i denne sammenheng.

Bispemøtet bes også om å sende et hyrdebrev til menighetene der de kaller unge til tjeneste.

Fra Ola Hunsager:
Vi må nyttiggjøre oss andre kirkesamfunns erfaringer med å kalle folk som er midt i livet til kirkelig prestedtjeneste.

Fra Knut Sellevold:
Side 4, avsnitt 5:
Det er en kjensgjerning at mange som er utdannet teologer, ikke finner veien til prestedtjenesten. (En setning utelates.)

Komiteen vil anmode Bispemøtet å vurdere hvordan teologer og andre som utdanner seg til kirkelig tjeneste, kan motiveres til å gå inn i kirkelige stillinger.

Fra Claus H. Jebsen:
Punkt 3 b:
.... prestestillinger blir på minst samme
.....

Votering:

Forslagene oversendes komiteen.

NY INNSTILLING FRA KOMITE E:

Saksorientering

Kirkemøtet 1995 behandlet saken om bispedømmerådenes tilsettinger for perioden 1.1.1989 - 30.6.1994, sak KM 8/95. På grunnlag av årlige meldinger til Kirkemøtet og departementet ble det utarbeidet oversikter og statistikk for å vise bispedømmerådenes forvaltning av tilsettingsordningen og hvordan denne fungerte.

Det utarbeidede materialet viste bl.a. store forskjeller mellom bispedømmene når det gjaldt søkertilgang til kirkelige stillinger. Kirkemøtet vurderte dette forholdet og fattet følgende enstemmige vedtak:

Kirkemøtet registrerer at det er ulik søkertilgang mellom bispedømmene og at det særlig til de nordligste bispedømmer er svak rekruttering. Det vil derfor være behov for ytterligere tiltak som kan bedre rekrutteringen til disse bispedømmene. Kirkemøtet ber Kirkerådet vurdere konkrete tiltak og fremme saken for Kirkemøtet, senest 1997.

Den vanskelige rekrutteringssituasjonen har lenge vært særlig merkbar i de to nordligste bispedømmene, men etter

hvert også i andre bispedømmer, særlig Nidaros.

Mye verdifull dokumentasjon er lagt fram for Kirkemøtet om dette i saksdokument 11.1.

Komiteens merknader

Komiteens oppgave har vært å drøfte rekrutteringen til kirkelige stillinger i Nord-Norge spesielt. Komiteen mener imidlertid at den drøftelse som skjer, og noen av de tiltak som settes iverk vedrørende rekruttering i Nord-Norge, kan få betydning for hele landet.

Rekruttering til utdanning

En viktig forutsetning for rekruttering til kirkelig utdanning og tjeneste er et frivillig barne- og ungdomsarbeid, dåpsopp- lærings- og konfirmantarbeid. Gjennom dette arbeidet møter ungdommene mennesker som selv har valgt å gå inn i kirkelige stillinger. I slike personlige møter skapes kall til etterfølgelse. Konkrete kall til å gå inn i kirkelig fulltidstjeneste må i tiden som kommer med djervhet løftes fram i forkynnelsen. Men da må de unge ha kjennskap til og kunnskap om stillingsbehovet. En må våge en tilspissing av kallet som konkret nevner de nordligste bispedømmene.

Det vil være viktig strategisk å satse på miljøer som samler kristne ungdommer. Elever ved bibelskoler og folkehøyskoler må i skoleåret få møte kirkens særlige kall til tjeneste.

Skal en komme videre, må det satses økonomi på dette feltet. Først og fremst ved å støtte det ungdomsarbeidet som drives av de kristne ungdomsorganisasjonene. I en tid preget av nedskjæringer og innskrenkninger er det helt nødvendig med solid økonomisk støtte fra kirkelig hold. Går ungdomsarbeidet i stå, har vi på sikt ingen å kalle til tjeneste.

Komiteen vil konkret foreslå at det opprettes en prosjektstilling som arbeider

med rekruttering, antydningssvis for tre år. Kartlegging av behov, arbeid med strategisk satsing og markarbeid vil måtte inngå i stillingen. Prosjektet, som bør knyttes til "Kirkelig utdanningssenter i nord", skal først og fremst være rettet mot menighetene.

Rekruttering til kirkelige stillinger i samisk miljø stiller kirken overfor særlige utfordringer.

I samiske miljøer er det av stor betydning at det samiske språk blir brukt i barne- og ungdomsarbeidet. Barns identitet og selvforståelse er nært knyttet opp til morsmålet, og det er av særlig betydning at kirkens budskap også blir formidlet slik. Derfor må materiell utarbeides og gjøres tilgjengelig.

Komiteen vil også vise til de forslag til rekruttering som Bispemøtet angir i dokumentet "Veien til prestetjeneste i Den norske kirke".

Komiteen gir sin tilslutning til at saken "Ordinasjon av personer uten teologisk embetseksamen" bør forelegges Kirkemøtet så snart som mulig.

Kirkelig utdanning

Komiteen understreker det som meget vesentlig for rekruttering til stillinger i Nord-Norge at unge mennesker kan få utdanningen til disse stillingene i landsdelen. Her har de familie, slekt og venner og tilhørighet. Komiteen er derfor glad for at planene om et kirkelig utdanningssenter i nord nå realiseres. Ved dette vil man fra høsten 1998 kunne ta full utdanning til kateket og diakon i Nord-Norge. Også andre yrkesgrupper i kirken vil få utdanningstilbud her.

Det er også mulig å påbegynne kateket- og presteutdanningen ved Institutt for religionsvitenskap ved Universitetet i Tromsø ved å ta religionsvitenskap mellomfag. Etter en tilleggseksamen kan man starte rett på 2. avdeling ved våre teologiske læresteder. Disse tilbu-

dene vil forhåpentlig øke rekrutteringen av ungdom fra Nord-Norge til selve utdanningen og deretter til tjeneste i landsdelen.

Komiteen vil framheve det nye utdanningscenterets tverrfaglige profil og håper at denne vil bidra til å utvikle samarbeid og kollegaskap på tvers av yrkesgruppene. Komiteen anser dette som meget viktig i en landsdel der det er mange enprestsmenigheter og avstanden til kolleger fra samme yrkesgruppe ofte er stor. Med en utdanning der både trygghet på egen identitet og tverrfaglig samarbeid er i fokus, stimuleres kollegafellesskap også på tvers av profesjonene, noe som kan bidra til større trivsel i tjenesten.

Komiteen vil også understreke betydningen av at biskopene tar kontakt med studenter av ulike kategorier under studietiden. Spørsmålet bør reises om det ikke også finnes andre virkemidler som kan styrke kontakten mellom studentene og landsdelen med sikte på framtidig tjeneste.

Bispemøtets utredning "Veien til prestatjeneste" gir noen av svarene.

Kirkemusikertjenesten hører med til de grunnleggende tjenester i menigheten. Komiteen vil understreke betydningen av at denne tjeneste har nødvendig kvalitet. Derfor er det et alvorlig problem at rekrutteringen til kirkemusikertjenesten i dag må sies å være i krise.

Komiteen vil understreke behovet for å arbeide for en fornyelse av kirkemusikerutdanningen. Viktig i denne sammenheng er å styrke kontakten mellom musikk-konservatoriene og de kirkelige miljøer.

Rekruttering til kirkelig tjeneste i Nord-Norge

Det er avgjørende for å få søkere og for å beholde ansatte at de nordligste bispedømmene får tilført større lønnsmidler,

slik at avlønning av prestestillinger blir på samme nivå som i andre bispedømmer. Ofte er vikarspørsmålet en hindring for å få nyte godt av vedtatte ordninger som fridager, studiepermisjoner og sykemelding m.m. Komiteen mener derfor det bør opprettes stillinger som prostikapellaner i de tre nordligste bispedømmene. Ved en ordning med prostikapellaner vil man styrke prostiet som en enhet i bispedømmet.

En faktor som for mange spiller en stor rolle med hensyn til valg av tjenestested er ektefellens - kvinnens eller mannens - muligheter for å få arbeid på stedet.

Undersøkelser viser at kollegafellesskap har stor betydning for trivsel i tjenesten. Komiteen har drøftet ulike måter å styrke denne dimensjonen ved tjenesten. Ett virkemiddel kunne være å stimulere personer som allerede kjenner hverandre til å søke stillinger i samme distrikt. Kollegafellesskap på tvers av profesjonene må også tilstrebes.

Komiteen vil påpeke at hele landet er ett arbeidsmarked og at erfaring fra ulike deler av landet er en styrke. Bispedømmerådene oppfordres til gjennom sin ansettelsespraksis å styrke sirkuleringen bispedømmene imellom.

For kirkemusikere er de mange deltidstillinger et problem, også m.h.t. til rekruttering.

Komiteen mener derfor at det må arbeides for hele stillinger innen kirkemusikk i menighetene, eventuelt søke å finne kombinasjonsmuligheter, f.eks. i samarbeid med de kommunale musikk-skolene (kulturskolene) som nå er blitt lovfestet.

Kateketer og diakoner har med sin utdanningsbakgrunn mulighet for mange ulike stillinger i yrkeslivet som er bedre avlønnet enn kirkelige stillinger. Det er derfor en stor utfordring for kirken å legge disse stillingene til rette, også

lønnsmessig, slik at de oppleves som attraktive for flere.

Det er en kjensgjering at mange som er utdannet teologer ikke finner veien til prestatjeneste. Tilsvarende forhold gjelder også andre yrkesgrupper som diakoner og kateketer. Komiteen vil anmode Bispemøtet å vurdere hvordan disse kan motiveres til å gå inn i kirkelige stillinger.

Komiteen vil også bemerke hvor viktig det er at de som allerede er i kirkelig tjeneste, ser sitt ansvar overfor studenter og kandidater, slik at disse oppmuntres til å søke kirkelig stilling.

Komiteen har berørt beordring som mulig virkemiddel for rekruttering, men har ikke hatt anledning til å gå nærmere inn på dette.

Komiteen konstaterer at det er menighetspreststillinger som mangler søkere mange steder, mens spesialstillinger som sykehusprest og fengselsprest vanligvis har bedre tilgang på søkere. Det er en kjensgjerning at disse stillingene kan tilby lønns- og arbeidsforhold som er meget konkurransedyktige i stillingsmarkedet. Komiteen ser det som verdifullt om flere prester for en periode kunne inneha slik stilling og drøftet mulighetene for en type rotasjon. Slik ville flere prester også få mer allsidig erfaring som ville komme hele tjenesten til gode.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Kirkemøtet er glad for at "Kirkelig utdanningssenter i nord" er etablert. Kirkemøtet oppfordrer de kirkelige utdanningsinstitusjonene og alle andre aktuelle samarbeidsparter å bidra til at senterets målsetting skal lykkes.

Det er også viktig for rekruttering til kirkelig tjeneste i Nord-Norge at det nå er mulig å påbegynne kateket- og

presteutdanningen ved Institutt for religionsvitenskap ved Universitetet i Tromsø.

Kirkemøtet ber de øvrige aktuelle utdanningsinstitusjonene innarbeide emner med særlig relevans for nordnorske forhold i sine studieplaner.

2. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide for at det igangsettes et tre-årig prosjekt for rekruttering til kirkelig tjeneste i Nord-Norge. Kirkemøtet ber om at det engasjeres prosjektleder i hel stilling som arbeider med kartlegging, strategi og praktisk markarbeid.

3. For å bedre situasjonen for kirkelig tilsatte i nord, anbefaler Kirkemøtet følgende tiltak:

a) Det arbeides for å få opprettet nye stillingshjemler for prostikapellan i hvert av de tre nordligste bispedømmene. I alle fall må budsjettrammene for Sør- og Nord-Hålogaland utvides, slik at en får styrket vikartjenesten i disse to bispedømmene.

b) Kirkemøtet mener det er avgjørende for å få søkere og for å beholde ansatte at de nordligste bispedømmene får tilført større lønnsmidler, slik at avlønning av prestestillinger blir på minst samme nivå som i andre bispedømmer.

4. Kirkemøtet anbefaler at det arbeides for å opprette et kirkemusikalsk utdanningstilbud ved konservatoriet i Tromsø, i samarbeid med Kirkelig utdanningssenter i nord.

5. Kirkemøtet ber Bispemøtet sende et hyrdebrev til menighetene der en kaller unge mennesker til tjeneste.

6. Kirkemøtet ber utdanningsstedene vurdere hvordan de kan legge forholdene til rette for at også folk midt i livet kan kalles til prestetjeneste og sikres nødvendig utdanning.
7. Kirkemøtet ber Bispemøtet gjøre henvendelse til den store gruppen av utdannede teologer, diakoner og kateketer som ikke er i kirkelig tjeneste i dag til å gå inn i kirkelige stillinger.
8. Det kristne barne- og ungdomsarbeidet er avgjørende for langsiktig rekruttering til kirkelige stillinger. Kirkemøtet forventer at de frivillige kristne barne- og ungdomsorganisasjonene får økt økonomisk støtte til arbeidet blant barn og unge.
9. For å styrke bemanningssituasjonen i tradisjonelt samiske områder, anbefaler Kirkemøtet følgende tiltak:
 - a) Det arbeides for å få opprettet egnede stipendordninger for samisk ungdom for utdanning til kirkelig tjeneste.
 - b) For å imøtekomme det merarbeid som må utføres i menigheter med både samisk- og norsktalende, ber Kirkemøtet Kirkerådet arbeide for å styrke bemanningen og for å sikre at merarbeid blir kompensert i form av økte lønnsbudsjetter.
 - c) Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide overfor kirkelige utdanningsinstitusjoner for at det innarbeides samiskrelaterte emner i læreplanene.
 - d) Kirkemøtet ber Samisk kirkeråd gi støtte til å fortsette arbeidet med utarbeidelse/oversettelse av materiell til bruk i barne- og ungdomsarbeidet i samiske områder.

10. Kirkemøtet etterlyser Kirkedepartementets oppfølging av Kirkemøtesak 18/89: Ordinasjon av ikke-teologer. Kirkemøtet ber om at saken blir fremmet for Kirkemøtet 1998.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Jorun Moe

Disse hadde ordet:
Jorun Moe, Ola Steinholt, Torleiv Austad, Ivar Jarle Eliassen, Andreas Aarflot

Endringsforslag:

Fra Ivar Jarle Eliassen

Punkt 5:

Kirkemøtet anmoder Bispemøtet om å utarbeide en betenkning om kallet til tjeneste og om forkynnelsen og undervisningens betydning i denne sammenheng.

Bispemøtet bes også om å sende et hyrdebrev til menighetene der de kaller unge til tjeneste.

Forslaget fikk 20 stemmer og falt dermed.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

1. Kirkemøtet er glad for at "Kirkelig utdanningscenter i nord" er etablert. Kirkemøtet oppfordrer de kirkelige utdanningsinstitusjonene og alle andre aktuelle samarbeidspartner å bidra til at senterets målsetting skal lykkes.

Det er også viktig for rekruttering til kirkelig tjeneste i Nord-Norge at det nå er mulig å påbegynne kateket- og presteutdanningen ved Institutt for

religionsvitenskap ved Universitetet i Tromsø.

Kirkemøtet ber de øvrige aktuelle utdanningsinstitusjonene innarbeide emner med særlig relevans for nordnorske forhold i sine studieplaner.

2. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide for at det igangsettes et tre-årig prosjekt for rekruttering til kirkelig tjeneste i Nord-Norge. Kirkemøtet ber om at det engasjeres prosjektleder i hel stilling som arbeider med kartlegging, strategi og praktisk markarbeid.
3. For å bedre situasjonen for kirkelig tilsatte i nord, anbefaler Kirkemøtet følgende tiltak:
 - a) Det arbeides for å få opprettet nye stillingshjemler for prostikapellan i hvert av de tre nordligste bispedømmene. I alle fall må budsjetttrammene for Sør- og Nord-Hålogaland utvides, slik at en får styrket vikartjenesten i disse to bispedømmene.
 - b) Kirkemøtet mener det er avgjørende for å få søkere og for å beholde ansatte at de nordligste bispedømmene får tilført større lønnsmidler, slik at avlønning av prestepstillinger blir på minst samme nivå som i andre bispedømmer.
4. Kirkemøtet anbefaler at det arbeides for å opprette et kirkemusikalsk utdanningstilbud ved konservatoriet i Tromsø, i samarbeid med Kirkelig utdanningssenter i nord.
5. Kirkemøtet ber Bispemøtet sende et hyrdebrev til menighetene der en kaller unge mennesker til tjeneste.

6. Kirkemøtet ber utdanningsstedene vurdere hvordan de kan legge forholdene til rette for at også folk midt i livet kan kalles til prestedtjeneste og sikres nødvendig utdanning.
7. Kirkemøtet ber Bispemøtet gjøre henvendelse til den store gruppen av utdannede teologer, diakoner og kateketer som ikke er i kirkelig tjeneste i dag til å gå inn i kirkelige stillinger.
8. Det kristne barne- og ungdomsarbeidet er avgjørende for langsiktig rekruttering til kirkelige stillinger. Kirkemøtet forventer at de frivillige kristne barne- og ungdomsorganisasjonene får økt økonomisk støtte til arbeidet blant barn og unge.
9. For å styrke bemanningssituasjonen i tradisjonelt samiske områder, anbefaler Kirkemøtet følgende tiltak:
 - a) Det arbeides for å få opprettet egnede stipendordninger for samisk ungdom for utdanning til kirkelig tjeneste.
 - b) For å imøtekomme det merarbeid som må utføres i menigheter med både samisk- og norsktalende, ber Kirkemøtet Kirkerådet arbeide for å styrke bemanningen og for å sikre at merarbeid blir kompensert i form av økte lønnsbudsjetter.
 - c) Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide overfor kirkelige utdanningsinstitusjoner for at det innarbeides samiskrelaterte emner i læreplanene.
 - d) Kirkemøtet ber Samisk kirkeråd gi støtte til å fortsette arbeidet med utarbeidelse/oversettelse av materiell til bruk i barne- og ungdomsarbeidet i samiske områder.

10. Kirkemøtet etterlyser Kirkedepartementets oppfølging av Kirkemøtesak 18/89: Ordinasjon av ikke-teologer. Kirkemøtet ber om at saken blir fremmet for Kirkemøtet 1998.

*

Vedtaket var enstemmig.

**Sak KM 12/97 :
FASTSETTING AV NYE
RETNINGSLINJER FOR
OPPLYSNINGSVESENETS
FOND - TILSKUDD TIL
KIRKELIGE FORMÅL**

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 12.1 SAKSORIENTERING
Dokument 12.2 NY LOV OM OPPLYSNINGSVESENETS FOND AV 7. JUNI 1996

Dokument 12.3 MIDLERTIDIGE RETNINGSLINJER FOR FORVALTNING AV SÆRFOND II

Dokument 12.4 SØKNADSPROSEDYRER OG ANSVARFORDELING NÅR DET GJELDER SÆRFOND II-MIDLER

Dokument 12.5 OPPLYSNINGSVESENETS FOND - TILSKUDD TIL KIRKELIGE FORMÅL. BREV FRA DEPARTEMENTET AV 13.8.1997.

INNSTILLING FRA KOMITE D:

Saksorientering

Kirkemøtet 1996 behandlet som sak KM 15/96 en del spørsmål knyttet til ny Lov om Opplysningsvesenets Fond. Som

følge av den nye fondsloven vil de midlertidige retningslinjer for forvaltningen av Fondet måtte vurderes på nytt.

Kirkemøtet vil i henhold til den nye ordningen være ansvarlig for å fastsette retningslinjer for den del av avkastningen som skal knyttes til "kirkelige formål". Et forslag til nye retningslinjer skal fremlegges for Kirkemøtet 1997.

I samsvar med Kirkemøtets vedtak sendte Kirkerådet i brev av 19. februar d.å. saken ut på høring blant bispedømmerådene med høringsfrist 28. april. KR vedtok i sak 13/97 å be bispedømmerådene særlig å vurdere følgende spørsmål:

1. Fordeling mellom felleskirkelige/sentrale og regionale/lokale formål
2. Den interne fordeling mellom bispedømmerådene
3. Ordningen med fastsetting av satsingsområder
4. Prosjektmidler eller permanente driftstilskudd
5. 10% til utviklingstiltak i samarbeid med søsterkirkene

Forslag til retningslinjer er forelagt departementet til uttalelse.

Komiteens merknader

Komiteen har grundig drøftet de foreslåtte retningslinjer for disponering av tilskudd fra Opplysningsvesenets Fond til kirkelige formål. Komiteen slutter seg til de prinsipper som ligger til grunn for utformingen av retningslinjene, og som høringsuttalelsene i hovedtrekk sluttet seg til. Komiteen har valgt å disponere sine merknader i samsvar med de spørsmål som ble reist i høringsdokumentet.

1. **Fordeling mellom felleskirkelige/sentrale og regionale/lokale tiltak**
Komiteen har hatt en inngående drøfting av hvorledes midlene skal fordeles mel-

lom sentrale og regionale tiltak. Komiteen har vært opptatt av at en betydelig andel av midlene må stilles til disposisjon for bispedømmerådene. En slik bruk av midlene vil være med på å fremme at det som skjer lokalt er viktig, og at nettopp dette arbeidet trenger de utviklingsmuligheter som slike midler åpner for. Dessuten vil dette stimulere til at satsingsområdene kommer ned på menighetsplan.

Komiteen har imidlertid merket seg at Kirkemøtets andel *alene* for ettertiden må ivareta de felleskirkelige oppgaver. Frem til nå har som kjent avkastningen vært fordelt på tre parter til videre fordeling (departementet, Kirkemøtet og bispedømmerådene). Et betydelig antall sentralkirkelige tiltak er frem til nå blitt finansiert helt eller delvis ved hjelp av midler fra departementets andel av Opplysningsvesenets Fond. Dette gjelder f.eks. Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon (KA) (årlig ca 1,3 mill kroner), dåpsopp-læringstiltak i regi av IKO (variert fra 700.000 - 350.000), det kirkelige medlemsregister som i 1998 vil koste mellom 2,5 - 5 mill. kroner. Videre har departementet av sin pott årlig ytet tilskudd til Bibelselskapet for å muliggjøre oversettelse av bibler/bibeldeler til samisk (søknad 1998: 650.000). I noen tilfeller er tilskuddene til store prosjekter delt mellom departementets andel og Kirkemøtets andel. Dette har vært tilfelle for tildeling av midler til Kirkeforskning (KIFO) (søknad 1998: 2,9 mill.), Støttesenteret for mishandlede kvinner (søknad 1998: 1 mill.) og Samisk kirkeliv (1997: 700.000). En viss andel av de sentrale midler er videre bundet opp til delfinansiering av regionale og en sentral misjonskonsulent.

Komiteen mener det må være en klar forpliktelse for Kirkerådet og andre ansvarlige organer å arbeide for at flere av de nevnte prosjekter finansieres over

statsbudsjettet (KIFO, KA og medlemsregisteret). Av erfaring vet man imidlertid at dette er en tung og tidkrevende prosess. Skal Kirkerådet kunne følge opp de nevnte forpliktelser, som også i stor grad er initiert av Kirkemøtet, må Kirkemøtets andel av bevilgningen holdes på et visst nivå. I tillegg til de nevnte forpliktelser anser komiteen det som viktig å sette Kirkerådet i stand til å imøtekomme prosjektsøknader innenfor satsingsområdene fra barne- og ungdomsorganisasjonene. Det arbeidet som utføres av disse har dessuten en klar ringvirkning ut til menighetene.

På sikt må Kirkemøtet også ha rom for å kunne ta initiativ til eventuelle nye prosjekter i kirken. Det må også tas høyde for at Kirkerådet kan komme i den stilling at Stat/kirke- utredningen må finansieres via Opplysningsvesenets Fond.

Komiteen hadde ønsket å kunne øke den andel som tilfaller bispedømmerådene, og man drøftet inngående en fordeling med 60% til regionalt plan og 40% sentralt. Komiteen er imidlertid av den mening at dette ut fra de gitte forutsetninger ville være uforsvarlig. Dette ville ikke bare totalt låse situasjonen sentralkirkelig, men også medføre kraftige reduksjoner, eventuelt avvikling av prosjekter som Kirkerådet har en klar forpliktelse i forhold til. Komiteen vil understreke at den foreslåtte fordelingsnøkkel, med 50% til Kirkemøtet og 50% til bispedømmerådene, vil medføre en reell øking av bispedømmerådernes disponible midler, med en tilsvarende reduksjon av midler som kan stilles til disposisjon for felleskirkelige/sentrale tiltak.

På bakgrunn av den faktiske situasjon vil komiteen sterkt anbefale for Kirkemøtet å vedta at 50% av bevilgningen stilles til disposisjon for Kirkemøtet ved Kirkerådet til felles-kirkelige/sentrale

tiltak, og 50% til bispedømmerådene. Samtidig vil komiteen understreke nødvendigheten av at Kirkerådet arbeider aktivt for å finne alternative finansieringskilder for flere av de tunge prosjektene. Som allerede nevnt, bør flere av disse over på statsbudsjettet. Det må være en klar målsetting at bispedømmerådernes prosentvise andel på sikt økes.

2. Den interne fordeling mellom bispedømmerådene

Komiteen drøftet grundig den innbyrdes fordeling av bevilgningen bispedømmerådene imellom, herunder også ulike fordelingsmodeller. Av ulike modeller som ble drøftet kan følgende nevnes:

- Tildeling av et fast beløp beregnet ut fra en gitt norm som tar hensyn til størrelse, antall kirkelige handlinger, geografi, kommunikasjon m.v.
- Tildeling etter vurdering av søkermasse.
- Et fast basisnivå ut fra en gitt norm, dernest fordeling av et resterende beløp på grunnlag av søkermasse.

Etter komiteens mening vil den mest rettferdige fordelingsnøkkel måtte ta hensyn til flere av de ovenfor nevnte faktorer. Forholdene bispedømmene imellom varierer sterkt. Dette gjelder både m.h.t. størrelse, geografi og kommunikasjon. Men det er også betydelige variasjoner i antall søknader bispedømmene imellom. Komiteen vil derfor anbefale at man beholder dagens tildelingskriterier. Dette betyr at avkastningen fordeles etter en vurdering av søkermassen sett i forhold til satsingsområder. Videre brukes en fordelingsnøkkel som tar hensyn til folketall, antall prestegjeld, kommunikasjon m.v. som en justeringsfaktor.

Komiteen ser det som viktig at hovedtyngden av de midler som stilles til disposisjon for bispedømmerådene, skal benyttes til lokale tiltak, mens en mindre sum kan anvendes til tiltak i regi av bispedømmerådene.

Komiteen forutsetter at bispedømmerådene forholder seg lojalt til de gitte retningslinjer slik at hovedtyngden av midlene benyttes på satsingsområdene, og at en vesentlig del av midlene kanaliseres ut til menighetsbaserte prosjekter. Videre er det en klar forutsetning at regnskaps- og rapporteringsplikten overholdes.

3. Ordningen med fastsetting av satsingsområder

Komiteen gir sin tilslutning til at ordningen med et begrenset antall satsingsområder videreføres. Slik kan en sikre en overordnet strategisk bruk av midlene. Samtidig vil komiteen likevel understreke betydningen av at det både på sentralt og regionalt plan gis adgang til å bevilge noe midler til andre formål.

4. Forholdet mellom bruk av avkastningen til prosjekter/avgrensede tiltak i forhold til bruk av midler til permanente driftsutgifter

Komiteen drøftet grundig forholdet mellom prosjektstøtte og muligheten for eventuell driftsstøtte. Det ble også drøftet om barne- og ungdomsorganisasjonene her skulle være i en særstilling. Dette blant annet fordi disse organisasjoner ikke har noen "voksenorganisasjon" i ryggen. Komiteen ser det imidlertid som uheldig om organisasjonene skal komme i et økonomisk avhengighetsforhold ved fondsstøtte til drift. Komiteen ønsker å understreke at det primært skal ytes støtte til tidsbegrensede prosjekter innenfor Kirkemøtets satsingsområder. Man ønsker likevel å gi en mulighet for å yte

driftsstøtte i en begrenset periode. Dette gjenspeiles i retningslinjenes pkt. 6.

I den grad det ytes driftsstøtte, må dette gjøres gjeldende for menigheter såvel som for organisasjonene.

Komiteen har forståelse for at det er behov for å yte støtte til tyngre kirkelige pilotprosjekter som f.eks. KIFO, og at dette kan gjelde for en lengre periode. Det oppfordres likevel til at det her søkes andre finansieringskilder.

Komiteen er følgelig på linje med komiteuttalelsen fra KM 1996 som gir sin tilslutning til departementets syn om at avkastningen primært skal gå til klart definerte og tidsavgrensede prosjekter. På denne bakgrunn anser komiteen det som naturlig at ordningen med prosjekter som normalordning søkes videreført. Dette vil kunne være et insitament til utprøving av nye tiltak og prosjekter som kan bidra til en stadig fornyelse i kirken.

Komiteen vil likevel anbefale at det i tillegg åpnes for at en begrenset del av avkastningen kan gis som tilskudd til formål av mer permanent basis.

Komiteen er kjent med at det for bispedømmeadministrasjonene kan bli meget knapp behandlingstid på søknadene fra de innkommer 1. oktober og til frist for oversendelse av en prioritert søknadsliste til Kirkerådet innen 20. oktober. Komiteen vil derfor foreslå at søknadsfristen for bispedømmerådene for oversendelse til Kirkerådet settes til 1. november.

5. Retningslinjer for disponering av 10% av avkastningen til "arbeid for gjensidig utvikling i fellesskap med våre søsterkirker" (jf. vedtak på Kirkemøtet i 1996)

Komiteen ber KR om at det snarest utarbeides retningslinjer slik at en del av avkastningen kan benyttes til arbeid for gjensidig utvikling i fellesskap med våre søsterkirker.

Avslutningsvis vil komiteen få understreke at det er viktig at administrasjonsutgiftene knyttet til forvaltningen av fondet holdes nede både på bispedømme- og sentralkirkelig plan. Videre ser komiteen det som en forbedring at lokale søknader fra menighetene til bispedømmene vurderes på bispedømmeplan, og ikke lenger skal oversendes Kirkerådet. Kirkerådet vil for ettertiden kun motta en prioritert oversikt over de mottatte søknader, samt søknadene fra bispedømmerådene egne prosjekter og eventuelle søknader fra regionale foreninger og organisasjoner.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Kirkemøtet legger til grunn at den nye loven om Opplysningsvesenets Fond bygger på den forutsetning at fondets avkastning går til kirkelige formål.
2. Kirkemøtet 1997 fastsetter følgende retningslinjer for tilskudd til kirkelige formål fra Opplysningsvesenets Fond:

RETNINGSLINJER FOR DISPONERING AV TILSKUDD FRA OPPLYSNINGSVESENETS FOND TIL KIRKELIGE FORMÅL

1. Retningslinjenes bakgrunn og rekkevidde

Opplysningsvesenets Fond er regulert ved Lov av 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets Fond. Etter lovens § 4 forvaltes fondet av Kongen. Etter lovens § 6 skal fondets avkastning i første rekke benyttes til å dekke fondets utgifter, men kan ellers legges til kapitalen og benyttes til kirkelige formål etter nærmere bestemmelser av Kongen.

Nedenstående retningslinjer gjelder for disponeringen av den bevilgning fra Opplysningsvesenets Fond som etter

departementets bestemmelse, jf. lovens § 6, stilles til rådighet for Kirkemøtet ved Kirkerådet til kirkelige formål.

2. Kirkerådets kontaktmøter med departementet

Kirkerådet skal ha regelmessige kontaktmøter med departementet til drøfting av spørsmålet vedrørende fondets forvaltning.

I kontaktmøtet drøftes bl.a. hvor stor andel av den årlige avkastningen som skal legges til kapitalen som fondsavsetning, og hvor stor andel av den årlige bevilgningen fra fondet til kirkelige formål som skal stilles til disposisjon for Kirkemøtet.

Kirkerådet kan gi synspunkter på den forretningsmessige forvaltning av kapitalen og fremme forslag overfor departementet vedrørende denne forvaltning. Kirkerådet kan også ellers gi synspunkter i alle spørsmål som gjelder forvaltningen av fondets kapital, eiendommer m.v.

3. Fordelingsprinsipper

3.1 Ved tildeling av tilskudd skal det legges særlig vekt på tiltak i menighetene og felleskirkelige tiltak.

3.2 Den del av bevilgningen som stilles til disposisjon for utviklingstiltak i samarbeid med søsterkirkene er et felleskirkelig ansvar. Beregningsgrunnlaget for denne andelen skal være den samlede bevilgning.

3.3 Når bevilgningen nevnt under 3.2 er fratrukket, skal Kirkerådets administrative kostnader knyttet til disponeringen av bevilgningen dekkes av bevilgningen.

Administrasjonsutgiftene må ikke overstige 10 %.

3.4 Beregningsgrunnlaget for Kirkemø-

tets og bispedømmerådernes andel er den tildelte bevilgning, fratrukket omkostninger nevnt under pkt 3.2 og 3.3 over.

Kirkemøtet ved Kirkerådet bestemmer den faktiske anvendelse av den ene halvdel av bevilgningen. Den andre halvdel tildes og disponeres av bispedømmerådene.

3.5 Kirkerådet avgjør i henhold til kriteriene nevnt under 8.2 fordelingen av bevilgningen mellom bispedømmerådene.

4. Rapportering

4.1 Kirkerådet og bispedømmerådene skal føre regnskap med midlene og utarbeide en årlig oversikt over hvilke tiltak som er tildelt tilskudd. Foruten regnskapsrapport skal det for hvert tiltak gis en vurdering av tiltaket. Kirkerådet kan fastsette nærmere retningslinjer for rapportering, herunder om frister.

4.2 Kirkerådet rapporterer årlig til Kirkemøtet og departementet om bruken av midlene.

5. Satsingsområder

5.1 Kirkemøtet tar hvert år stilling til hvilke satsingsområder bevilgningen skal brukes innenfor. Antallet satsingsområder må ikke bli for stort. Hovedsatsingsområder må holdes stabile over noe tid. Av hensyn til tilstrekkelig tid til forberedelse av nye prosjekter treer nye satsingsområder normalt ikke i kraft første år etter at vedtak er fattet.

5.2 Kirkerådet fremmer forslag overfor Kirkemøtet om hvilke satsingsområder som skal prioriteres.

6. Hva det kan ytes tilskudd til

6.1 Det ytes primært tilskudd til tidsbegrensede prosjekter innenfor Kirkemøtets vedtatte satsingsområder. Normalt ytes det ikke støtte utover 3 år til samme tiltak.

6.2 Det kan gis driftsstøtte for en begrenset periode.

6.3 En mindre del av bevilgningen kan benyttes på fritt grunnlag uavhengig av satsingsområder.

7. Søknadsprosedyre m.v

7.1 Søknader om tilskudd kan fremmes av:

- a) Lokale og regionale råd og grupper innen Den norske kirke.
- b) Instanser innen Den norske kirke hvis virkefelt omfatter hele landet eller en større region enn et bispedømme.

7.2 Søknader fra lokale og regionale kirkelige råd og grupper sendes vedkommende bispedømmeråd. Søknadsfrist er 1. oktober.

7.3 Bispedømmerådet setter opp en prioritert oversikt over samtlige søknader med angivelse av søknadsbeløp sammen med en kort beskrivelse av tiltaket, inkludert en evaluering/anbefaling. Prioritering forutsettes å skje dels i lys av de satsingsområder Kirkemøtet har vedtatt og dels ut fra særskilte utfordringer i bispedømmet. Hovedtyngden av bispedømmerådets andel skal tildeles eksterne tiltak.

Søknader fra menighetsråd/fellesråd beholdes i bispedømmeadministrasjonene.

Søknader fra eksterne lag og foreninger samt bispedømmerådets egne prosjekter, vedlegges bispedømmerådets

samlede oversikt og sendes Kirkerådet. Bispedømmerådet anfører hvilke av søknadene som faller inn under Kirkemøtets satsingsområder, jf. pkt. 5.1.

Oversikten fra hvert bispedømme sendes Kirkerådet innen 1. november.

7.4 Instanser som har hele landet eller større regioner av landet som virkefelt, sender søknaden direkte til Kirkerådet med søknadsfrist 1. oktober.

7.5 Sekretariatet utarbeider en samlet oversikt over de tiltak som det søkes om tilskudd til. I oversikten inkluderes Kirkerådets egne forslag til prosjekter innenfor de satsingsområder Kirkemøtet har vedtatt.

8. Kirkerådets behandling av søknadene

8.1 Kirkerådet har ansvar for å avgjøre fordelingen av tilskuddsmidlene til de enkelte bispedømmeråd, jfr. pkt 3.5 .

8.2 Som grunnlag for tildeling av midler til det enkelte bispedømmeråd, foretar Kirkerådet en helhetsvurdering på bakgrunn av søkermassen primært i forhold til satsingsområder samt faste kriterier som folketall, antall prestegjeld /sokn, kommunikasjonsforhold m.v.

9. Bispedømmerådenes tildeling

9.1 Bispedømmerådenes tildeling av tilskuddsmidler skal skje på grunnlag av den prioriterte bispedømmerådene oversendte innen 1. november.

9.2 Bispedømmerådet har anledning til å omdisponere en mindre del av de tildelte midler i forhold til den prioriterte oversikten.

Inntil 10% av bispedømmerådets andel kan nyttes til administrasjonsutgifter.

9.3 Etter søknad til Kirkerådet kan ubenyttede tilskudd overføres fra ett budsjettår til neste med inntil 5% av bispedømmerådets tildelte bevilgning.

10. Kirkerådets disponering av Kirkemøtets andel

Den del av bevilgningen som Kirkemøtet skal bestemme anvendelsen av, fordeles av Kirkerådet. Det kan av denne bevilgningen tildeles midler til anvendelse for forskningsformål/større kirkelige pilotprosjekter, interne prosjekter relatert til satsingsområder, interne prosjekter og oppgaver av mer generell karakter samt tidsavgrensede prosjekter i regi av landsomfattende råd og organisasjoner.

11. Ikrafttredelse

Retningslinjene er vedtatt av Kirkemøtet 1997 og gjelder fra budsjettåret 1998.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Anne Skonhoft

Disse hadde ordet:
Anne Skonhoft, Claus H. Jebsen, Harald Gammelsæter, Olaf Myklatun, Gunvor Kongsvik, Claus H. Jebsen, Georg Johnson

Endringsforslag:

Fra Claus Jebsen:
8.1 går ut.
8.2 blir 8.1 med følgende tekst:
Tildeling av midler til det enkelte bispedømmeråd foretar Kirkerådet etter faste kriterier som folketall, antall prestegjeld/sokn, kommunikasjonsforhold m.v.

7.3, 2. og 3. ledd går ut. 4. ledd endres

til:
Oversikt over tildeling gjort av bispedømmerådene sendes Kirkerådet til orientering innen 1/12 i tildelingsåret.

9.1 Bispedømmerådernes tildelinger av tilskuddsmidler skal skje på grunn av retningslinjene som er gitt i pkt. 5 og 6.

Forslaget falt med 28 stemmer for.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

1. Kirkemøtet legger til grunn at den nye loven om Opplysningsvesenets Fond bygger på den forutsetning at fondets avkastning går til kirkelige formål.
2. Kirkemøtet 1997 fastsetter følgende retningslinjer for tilskudd til kirkelige formål fra Opplysningsvesenets Fond:

RETNINGSLINJER FOR DISPONERING AV TILSKUDD FRA OPPLYSNINGSVESENETS FOND TIL KIRKELIGE FORMÅL

1. Retningslinjenes bakgrunn og rekkevidde

Opplysningsvesenets Fond er regulert ved Lov av 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets Fond. Etter lovens § 4 forvaltes fondet av Kongen. Etter lovens § 6 skal fondets avkastning i første rekke benyttes til å dekke fondets utgifter, men kan ellers legges til kapitalen og benyttes til kirkelige formål etter nærmere bestemmelser av Kongen. Nedenstående retningslinjer gjelder for disponeringen av den bevilgning fra Opplysningsvesenets Fond som etter departementets bestemmelse, jf. lovens § 6, stilles til rådighet for Kirkemøtet ved Kirkerådet til kirkelige formål.

2. Kirkerådets kontaktmøter med departementet

Kirkerådet skal ha regelmessige kontaktmøter med departementet til drøfting av spørsmålet vedrørende fondets forvaltning.

I kontaktmøtet drøftes bl.a. hvor stor andel av den årlige avkastningen som skal legges til kapitalen som fondsavsetning, og hvor stor andel av den årlige bevilgningen fra fondet til kirkelige formål som skal stilles til disposisjon for Kirkemøtet.

Kirkerådet kan gi synspunkter på den forretningsmessige forvaltning av kapitalen og fremme forslag overfor departementet vedrørende denne forvaltning. Kirkerådet kan også ellers gi synspunkter i alle spørsmål som gjelder forvaltningen av fondets kapital, eiendommer m.v.

3. Fordelingsprinsipper

3.1 Ved tildeling av tilskudd skal det legges særlig vekt på tiltak i menighetene og felleskirkelige tiltak.

3.2 Den del av bevilgningen som stilles til disposisjon for utviklingstiltak i samarbeid med søsterkirkene er et felleskirkelig ansvar. Beregningsgrunnlaget for denne andelen skal være den samlede bevilgning.

3.3. Når bevilgningen nevnt under 3.2 er fratrukket, skal Kirkerådets administrative kostnader knyttet til disponeringen av bevilgningen dekkes av bevilgningen.

Administrasjonsutgiftene må ikke overstige 10%.

3.4 Beregningsgrunnlaget for Kirkemøtets og bispedømmerrådenes andel er den tildelte bevilgning, fratrukket omkostninger nevnt under pkt 3.2 og 3.3 over.

Kirkemøtet ved Kirkerådet bestemmer den faktiske anvendelse av den ene

halvdelen av bevilgningen. Den andre halvdelen tildeles og disponeres av bispedømmerrådene.

3.5 Kirkerådet avgjør i henhold til kriteriene nevnt under 8.2 fordelingen av bevilgningen mellom bispedømmerrådene.

4. Rapportering

4.1 Kirkerådet og bispedømmerrådene skal føre regnskap med midlene og utarbeide en årlig oversikt over hvilke tiltak som er tildelt tilskudd. Foruten regnskapsrapport skal det for hvert tiltak gis en vurdering av tiltaket.

Kirkerådet kan fastsette nærmere retningslinjer for rapportering, herunder om frister.

4.2 Kirkerådet rapporterer årlig til Kirkemøtet og departementet om bruken av midlene.

5. Satsingsområder

5.1 Kirkemøtet tar hvert år stilling til hvilke satsingsområder bevilgningen skal brukes innenfor. Antallet satsingsområder må ikke bli for stort. Hovedsatsingsområder må holdes stabile over noe tid. Av hensyn til tilstrekkelig tid til forberedelse av nye prosjekter treer nye satsingsområder normalt ikke i kraft første år etter at vedtak er fattet.

5.2 Kirkerådet fremmer forslag overfor Kirkemøtet om hvilke satsingsområder som skal prioriteres.

6. Hva det kan ytes tilskudd til

6.1 Det ytes primært tilskudd til tidsbegrensede prosjekter innenfor Kirkemøtets vedtatte satsingsområder. Normalt ytes det ikke støtte utover 3 år til samme tiltak.

6.2 Det kan gis driftsstøtte for en begrenset periode.

6.3 En mindre del av bevilgningen kan benyttes på fritt grunnlag uavhengig av satsingsområder.

7. Søknadsprosedyre m.v

7.1 Søknader om tilskudd kan fremmes av:

- a) Lokale og regionale råd og grupper innen Den norske kirke.
- b) Instanser innen Den norske kirke hvis virkefelt omfatter hele landet eller en større region enn et bispedømme.

7.2 Søknader fra lokale og regionale kirkelige råd og grupper sendes vedkommende bispedømmeråd. Søknadsfrist er 1. oktober.

7.3 Bispedømmerådet setter opp en prioritert oversikt over samtlige søknader med angivelse av søknadsbeløp sammen med en kort beskrivelse av tiltaket, inkludert en evaluering/anbefaling. Prioritering forutsettes å skje dels i lys av de satsingsområder Kirkemøtet har vedtatt og dels ut fra særskilte utfordringer i bispedømmet. Hovedtyngden av bispedømmerådets andel skal tildeles eksterne tiltak.

Søknader fra menighetsråd/fellesråd beholdes i bispedømmeadministrasjonene.

Søknader fra eksterne lag og foreninger samt bispedømmerådets egne prosjekter, vedlegges bispedømmerådets samlede oversikt og sendes Kirkerådet. Bispedømmerådet anfører hvilke av søknadene som faller inn under Kirkemøtets satsingsområder, jf. pkt. 5.1.

Oversikten fra hvert bispedømme sendes Kirkerådet innen 1. november.

7.4 Instanser som har hele landet eller større regioner av landet som virkefelt, sender søknaden direkte til Kirkerådet med søknadsfrist 1. oktober.

7.5 Sekretariatet utarbeider en samlet oversikt over de tiltak som det søkes om tilskudd til. I oversikten inkluderes Kirkerådets egne forslag til prosjekter innenfor de satsingsområder Kirkemøtet har vedtatt.

8. Kirkerådets behandling av søknadene

8.1 Kirkerådet har ansvar for å avgjøre fordelingen av tilskuddsmidlene til de enkelte bispedømmeråd, jf. pkt 3.5.

8.2 Som grunnlag for tildeling av midler til det enkelte bispedømmeråd, foretar Kirkerådet en helhetsvurdering på bakgrunn av søkermassen primært i forhold til satsingsområder samt faste kriterier som folketall, antall prestegjeld /sokn, kommunikasjonsforhold m.v.

9. Bispedømmerådenes tildeling

9.1 Bispedømmerådenes tildeling av tilskuddsmidler skal skje på grunnlag av den prioriterte bispedømmerådene oversendte innen 1. november.

9.2 Bispedømmerådet har anledning til å omdisponere en mindre del av de tildelte midler i forhold til den prioriterte oversikten.

Inntil 10% av bispedømmerådets andel kan nyttes til administrasjonsutgifter.

9.3 Etter søknad til Kirkerådet kan ubenyttede tilskudd overføres fra ett budsjettår til neste med inntil 5% av bispedømmerådets tildelte bevilgning.

10. Kirkerådets disponering av Kirkemøtets andel

Den del av bevilgningen som Kirkemøtet skal bestemme anvendelsen av, fordeles av Kirkerådet. Det kan av denne bevilgningen tildeles midler til anvendelse for forskningsformål/ større kirkelige pilotprosjekter, interne prosjekter relatert til satsingsområder, interne prosjekter og oppgaver av mer generell karakter samt tidsavgrensede prosjekter i regi av landsomfattende råd og organisasjoner.

11. Ikrafttredelse

Retningslinjene er vedtatt av Kirkemøtet 1997 og gjelder fra budsjettåret 1998.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 13/97: URFOLK I DEN VERDENSVIDE KIRKE MED UTGANGSPUNKT I SAMISK KIRKELIV

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter
Dokument 13.1 SAKSORIENTERING

Øvrige dokumenter
Informasjon fra Sør-Hålogaland Bispedømme
Informasjon fra de sentralkirkelige råd

INNSTILLING FRA KOMITE F:

Innledning

FNs internasjonale urbefolkningstiår (1995-2004) utfordrer oss til å sette urbefolkningsspørsmål på dagsordenen. Som kirke er vi kalt til å forkynne troen på at alle mennesker er skapt i Guds bilde og har samme verdi. Videre til å sikre at urfolks kultur blir respektert, og at deres bidrag verdsettes fullt ut i kirke- ne. Denne utfordringen har både Kirkenes Verdensråd og Det Lutherske Verdensforbund ønsket å følge opp i forhold til sine medlemskirker.

Den norske kirke tar imot denne utfordringen. Årets Kirkemøte har valgt å gå inn i dette store saksfeltet om urfolks spirituelle, kulturelle og materielle overlevelse, med utgangspunkt i samisk kirkeliv og de grundige grunnlagsdokumenter som er utarbeidet av Samisk kirkeråd og Sør-Hålogaland bispedømme.

Erkjennelse

Som del av et internasjonalt kirkefelleskap lærer og tror vi:

“Jorden og det som fyller den, verden og det som bor i den, alt hører Herren til” (Salme 24.1).

Verdens urfolk ser sitt eksistensgrunnlag bli truet. De nær femten prosentene av landjordas areal bebodd av urfolk, er i lang tid forvaltet i tråd med naturens tåleevne. Presset mot urfolkene fra en langt mer effektiv og langt mindre bærekraftig næringsvirksomhet betyr en trussel mot livsgrunnlaget for mange urfolk.

Kirkemøtet erkjenner at urfolks verdighet er tett sammenbundet med deres forhold til den jorda hvor deres forfedre har bodd. *Tilhørighet og ærefrykt for et bestemt landområde gjennom uminnelige tider særpreger urfolk.*

Utviklingen av en standardisert global kultur setter sitt preg på alle folkegrupper. Også verdens urfolk er påvirket av dette, men i motsetning til medlemmer tilhørende storsamfunnet, er medlemmer av urbefolkninger ofte blitt tvangsmessig assimilert inn i en kultur de har kjent seg fremmede overfor. Språket - som det mest identitetsbærende kulturelle uttrykket - har på denne måten blitt fratatt både generasjoner og hele grupper.

Den norske jordsalgsloven fra 1902 gav anledning til å selge land i Finmark bare til folk som snakket og skrev norsk. Skolepolitikken bidro gjennom mange årtier til en entydig fornorskningsspolitikk. For samene i Norge har dette ført til en svært vanskelig identitetskonflikt, siden mange er blitt lært opp til å tro at det er mindre verdig å være same. *Eget språk og egen kulturell tradisjon er en vesentlig del av urfolks identitet.*

Som kristne har vi ansvar for å løfte fram fellesskapsverdier i møte med den tiltakende individualisering. Forløsningen i Kristus som alle mennesker kan få del i, gjør oss frie til å gå inn i tjeneste for andre. De fellesskapsverdiene vi opplever truet hos oss, bevares hos urfolkene i større grad. Vi erkjenner at urfolkene er med på å bære videre de kristne fellesskapsverdiene innenfor sine egne religiøse og kulturelle tradisjoner. I Norge kan vi trenge mer av denne lærdommen fra samene og andre kristne søstre og brødre for å gjenoppdage dette aspekt ved det kristne budskap. *Vi har mye å lære av urfolks fellesskap og indre samhold.*

Bekjennelse

På bakgrunn av dette bekjenner Kirkemøtet:

- * Til tross for at kristendommen har vært et gode for det samiske folk og at

den læstadianske vekkelsen har bidratt til å styrke samisk selvfølelse, har Den norske kirke spesielt i dette århundrede latt seg bruke av norske myndigheter i en fornorskingspolitikk som vurderte samisk kultur som mindreverdige. Det er fortsatt for liten politisk vilje til å gi rom for og økonomiske rammer for samisk gudstjenesteliv, særlig når det gjelder det lule-samiske og sør-samiske språkområdet.

- * Den norske kirke har ikke i tilstrekkelig grad vært tilstede hos dem som har opplevd at egen stolthet og verdighet er forsøkt tatt fra dem. Mange samer har opplevd dette, men vi vil her særlig løfte fram lule-samer i Sør-Hålogaland og sør-samer i Sør-Hålogaland, Nidaros og Hamar.

To korte glimt fra to ulike liv kan illustrere hvor vanskelig det kan være å bekjenne seg sin samiske identitet - etter at familie, skoleverk og kirke effektivt har bidratt til at en fjernes fra denne:

En kvinne ville ikke tillate presten å nevne i morens begravelse at hennes mor - og dermed morens etterkommer - var av samisk opphav.

En annen, noe yngre kvinne, har foreldre som ikke har fått anledning til å lære samisk på skolen, men som setter pris på at hun i voksenalder lærer det språket hennes foreldre aldri fikk lære.

- * Den norske kirke har ikke i tilstrekkelig grad vist respekt for å gi samene rom for sin egen kristne tro, spiritualitet og kulturelle egenart, religiøse erfaringer og språk. Fortsatt har vi mye å lære og få tilført fra samisk kultur og kirkeliv, også på det teolo-

giske, kirkemusikalske og liturgiske felt.

Kirkemøtet erkjenner at dette har skapt sår, og at samene ofte har blitt fremmedgjorte i forhold til kirken. Likevel har de ved sin lutherske kristendomsforståelse, spesielt i forhold til troen på Gud som Skaper og Frelser, vist stor tilhørighet til kirken.

Vi trenger nå i forsoningsprosessen at den samiske befolkningen selv forteller hvordan sårene kan leges. Vi erkjenner at vi har behov for en dialog, og at denne først kan bli reell når den tar utgangspunkt i behov uttrykt lokalt. En *forsoning* kan aldri "vedtas", men rammer kan legges slik at denne forsoningen kan finne sted.

Bibelens budskap om rett og rettferdighet forplikter den verdensvide kirke. Undertrykkelsen vi leser om i Bibelen, følges alltid opp av en bekreftelse om at Gud står undertrykkerne imot - på de undertryktes side:

"For jeg kjenner de mange overtreddelser og de tallrike synder dere har gjort, dere som forfølger uskyldige folk, tar imot bestikkelser og driver fattigfolk bort fra retten." (Amos 5, 12)

Samtidig er Bibelen full av forsoningsbudskap - midt i vår opprevne tid. Midt i denne verdens lidelser finner vi håp ved å vende oss til Gud:

"Herrens miskunn er ikke forbi, hans barmhjertighet tar ikke slutt. Den er ny hver morgen, stor er din trofasthet." (Klagesangene 3, 22-23)

Anerkjennelse

Gjennom opprettelse av Samisk kirkeråd, etablert i 1992, har Norge vært et foregangsland med hensyn til å gi urfolk

i kirken større innflytelse over sin egen situasjon innenfor ulike sider ved kristenlivet. De seks årene som har gått etter vedtaket, har vært brukt til også å knytte kontakter med det internasjonale urfolksmiljøet, hovedsaklig gjennom "Urfolkprogrammet" i Kirkenes Verdensråd. Her har blant annet *Mother Earth* og *Spirituality* vært overskrifter på det arbeidet som urfolk verden over bidrar med.

Den jorda vi har fått råderett over, tilhører ifølge GT Gud: *"For landet er mitt, og dere er fremmede og gjester hos meg" (3 Mosebok 25, 23).*

Vi mennesker er satt som forvaltere til beste for fellesskapet og dem som kommer etter oss. De som har størst tilhørighet til det området de bebor, har vanligvis særlige forutsetninger for å sikre en slik forvaltning. Ved å bevare urfolkens innflytelse over ressursbruken i deres tradisjonelle områder bevares også en forsvarlig forvaltning.

Eiendomsrett, og særlig privat eiendomsrett til jorda, er noe som har vært fjernt fra urfolks tenkning. De stiller derfor svakt i møte med virksomheter som søker å hente ut ressurser i områder som har vært forvaltet av urfolk.

Urfolk er blitt fratatt sine ressurser, og har ikke fått tilstrekkelig kompensasjon for det som er frarøvet dem. Et ødelagt naturgrunnlag er skadelig for all overlevelse, men for urfolk er deres materielle overlevelse - gjennom naturgrunnlaget - helt avgjørende for deres kulturelle overlevelse. At naturødeleggelser også vil bety en åndelig krise og fortvilelse, følger naturlig av den sterke tilknytning deres religionsutøvelse har til naturen. Nasjonalstatene har en forpliktelse til å sikre urfolks overlevelse, og legge forholdene til rette for at deres kultur kan sikres og videreutvikles.

Som det første landet ratifiserte Norge i 1990 *ILO-konvensjon 169* (Internatio-

nal Labour Organisation) om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater; den første urfolkskonvensjonen uten et assimilerende siktemål. Norge hadde allerede tatt inn i Grunnlovens § 110a: "Det paaligger Statens Myndigheter at lægge Forholdene til Rette for at den Samiske Folkegruppe kan sikre og utvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv." Også gjennom andre vedtak har Norge forpliktet seg til å fremme samiske interesser.

Samerettsutvalgets innstilling, levert i NOU 1997:4 *Naturgrunnlaget for samisk kultur*, skisserer en modell for samisk medbestemmelse i Finnmark fylke, som har betydning for samisk kultur og samiske næringer. Den beslutningsmodell som foreslås, går i korthet ut på at kontroll over ikke-fornybare ressurser i Finnmark skal legges på fylkesnivå (Finnmark Grunnforvaltning). Kontroll over fornybare ressurser legges på kommunalt eller bygdenivå. En slik ordning sikrer i langt større grad enn tidligere lokal råderett. I forhold til Norges folkerettslige forpliktelser etter ILO-konvensjon 169 og andre ratifiserte dokumenter, har Samerettsutvalget bidratt til at same- ne kan styrke sine rettigheter uten at andre diskrimineres.

I tillegg til at norske myndigheter har ansvar for å følge opp arbeidet for same- r i Norge, venter en lang rekke oppgaver internasjonalt. Arbeidet for å styrke livsbetingelsene for verdens urfolk, er tatt inn i *Agenda 21*, men i de årene som har gått siden Rio-konferansen 1992, har vi blant annet sett at det innenfor WTO-regelverket (World Trade Organization) er blitt anledning til å kjøpe opp rettigheter og ta patent på biologisk og genetisk materiale, såkalt "intellectual property". Dette åpner for betydelig rovdrift på alt biologisk materiale. Urfolk må da kjøpe til en høy pris ressurser de tidligere har hatt naturlig tilgang til. Etableringen av

et såkalt permanent forum i FN, hvor representanter for både urfolk og stater skal sitte, skal også vurdere de store foretakenes virksomheter. Etableringen av denne avgrensede møteplassen må ikke medføre at andre fora for internasjonal urfolksdeltakelse forsvinner.

I kjølvannet av at Samerettsutvalgets innstilling er blitt ferdigstillet, og ulike skoleplaner for styrking av samisk språk og kultur er vedtatt, har vi opplevd at en sterkt uttrykt samehets har kommet til overflaten.

Den smerten og krenkelsen som urfolk har opplevd verden over, har mange felles trekk. Undertrykte har til alle tidert brukt kyriet - ropet til Gud - og bønner for å lindre smerten, og noe av den mest livsnære teologien vi er blitt tilført, er oppstått i slike situasjoner. Denne kontekstualiseringen og utfordringen om solidaritet og kall til omvendelse har kommet til oss fra kristne blant undertrykte befolkningsgrupper i land som Filipinene, Botswana, Sør-Afrika og El Salvador. (*Veien til Damaskus* 1989).

Den norske kirke er fra mange hold utfordret til å arbeide videre med kontekstuell teologi, og dermed å gjøre evangeliet aktuelt og relevant for folk i sin egen kontekst. Rapporten *Gud er løs* (1996) er et eksempel fra norsk kirkevirkelighet på hvordan vår kristendomsforståelse preges av ulike geografiske, sosiale og kulturelle miljøer. Erfaringene fra både kystkultur og samekultur i Nord-Norge var svært nyttige i denne prosessen. Det er et klart ønske at slike prosesser må fortsette.

Anbefalinger

Kirkemøtet vil rette seg mot disse organene med følgende henstillinger:

- * *Regjeringen* må sikre at de konvensjonsforpliktelsene for urfolk som vi har påtatt oss, blir etterlevd. Særlig

viktig her er artikkel 15 i ILO-konvensjon 169, som lyder: "*Vedkommende folks rett til naturressurser i deres landområder skal sikres spesielt. Slike rettigheter omfatter disse folks rett til å delta i bruk, styring og bevaring av disse ressursene.*" En dom avsagt i Høyesterett 24. oktober 1997 i en sak mellom landbruksinteresser og reindriftsinteresser i Røros kan bety at mulighetene for reindrift svekkes betydelig. Selv om saken har flere sider, spør vi om hensynet til samiske rettsoppfatninger og forpliktelsen til å sikre deres rett til naturressurser, er tilstrekkelig tatt hensyn til. Videre må norsk oppfølging av FNs Urbefolkningsstær, samt arbeidet med å sikre et internasjonalt urfolksvern sikres, også økonomisk.

- * *Kirkerådet* må innenfor sitt budsjettmessige ansvar, og i samarbeid med Samisk kirkeråd og de tre nordligste bispedømmerådene, søke nye måter å finansiere ansettelse av fagkonsulenter og språkkonsulenter innenfor samisk kirkeliv. Dette arbeidet må også knyttes til det arbeidet som foregår i statlig, fylkeskommunal og kommunal regi, samt Sametinget. Sentralt i dette arbeidet for å fremme samisk kultur og samfunnsliv er eksisterende sentra som søker å fremme samiske kulturuttrykk. Árran - lulesamisk senter og to sør-samiske sentra i Hattfjellidal (Sijti Jarnge) og i Snåsa (Saemien Sijtje) er relevante i denne sammenhengen.
- * *De tre nordligste bispedømmene* må arbeide for å knytte til seg en språkkonsulent - en til hvert av de tre samiske språkene. Dette er av stor betydning for å styrke alle sider ved det kristne livet i disse områdene. I det videre arbeidet med kirkelige stillinger må dette særlig vektlegges,

men kompetansen på samiske språk og kirkeliv må styrkes uavhengig av dette.

- * *Samisk Kirkeråd* må sammen med Mellomkirkelig Råd og norske bistands- og misjonsorganisasjoner satse sterkere på å formidle urfolks spirituelle erfaringer og religiøse og kulturelle uttrykk til norske menigheter. Kirkens Nødhjelp må arbeide videre med sin urbefolkningsstrategi. I de landene hvor Kirkens Nødhjelp har sin virksomhet må samarbeid med urfolksorganisasjoner prioriteres. I arbeidet med å formidle ulike samiske erfaringer, må det også søkes samarbeid med andre kirkesamfunn i de samiske områdene, samt Norsk Samemisjon
- * *Menigheter* og menighetsansatte i Den norske kirke må forsøke å skape rom for forsoning der det er konflikter i fortid eller samtid. Menighetene også i områder som ikke er samiske forvaltningsområder (Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord) må fortsatt oppmuntres til å bruke samiske elementer i rammene rundt gudstjenesten, og i liturgiske ledd i gudstjenesten. Det må tydelig formidles at dette gjøres for å formidle en arv som i for liten grad er blitt løftet fram i det norske samfunnet. Også Den norske kirke er forpliktet på Samelovens §3-6: "*Enhver har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i forvaltningsområdet.*" Tilbudet om kirkelige tjenester på samisk for samer bosatt i Oslo, må styrkes.
- * *Kirkenes Verdensråd* og *Det Lutherske Verdensforbund* må arbeide videre med å formidle urfolks stemmer inn i internasjonale organisasjoner, særlig

FNs Arbeidsgruppe for urfolk. Arbeidet fram mot Generalforsamlingen til Kirkenes Verdensråd i Harare i 1998 blir fulgt av representanter for urfolk verden over, og det er ønske at slutt-dokumentet må bli preget av urfolkene som er til stede.

- * *De teologiske utdanningsinstitusjoner* har også en rolle i å framheve samisk kristendomsforståelse. Særlig viktig er etableringen av Kirkelig Utdanningsseksjoner i Nord. Mer kjennskap til samiske språk og samisk kristendomsforståelse er vesentlig for at denne utdanningen kan få den plass den fortjener i vår nordligste landsdel. Det forventes en budsjettmessig oppfølging fra Stortinget for å sikre dette arbeidet.
- * *Det Norske Bibelselskap* må fortsatt prioritere utgivelser av bibler, liturgimateriell og annen litteratur på lulesamisk og sør-samisk. Arbeidet med oversettelse av Det gamle testamentet på nordsamisk må tilføres ytterligere ressurser. I forbindelse med utredningen om lovfestet rett til dåpsopplæring, bør det sikres at denne opplæringen kan foregå på morsmålet.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. På grunnlag av myndighetenes forskningspolitikk i perioden 1880-1970, erkjenner Kirkemøtet Kirkens rolle i en politikk som medførte at det ble begått overgrep mot det samiske folk. Kirkemøtet vil bidra til å gjøre godt igjen for den urett som er begått.
2. For å sikre kompetanseutbygging og forskning, med spesiell vekt på samisk kontekstualisering; samt rekruttering til samisk kirkeliv, ber Kirke-

- møtet Kirkerådet fortsatt å arbeide for:
- Sikring gjennom budsjettmessige prioriteringer
- Etablering av tjenlige stipendieordninger
- Adgang for at reell kompetanse innen samisk kirkeliv kan sidestilles med den formelle ved opptak til utdanning

3. I lys av Samisk kirkeråds statutter § 2 a: "*Samisk kirkeråd har som oppgave å stimulere til at samisk kirkeliv blir ivarettatt som en nødvendig og likeverdig del av Den norske kirke*", og § 3 c "*Samisk kirkeråd skal ivareta oppgaver for Kirkemøtet og Kirkerådet som følger av Samelovens språkre-gler*", ber Kirkemøtet Kirke-departementet og de bevilgende myndigheter stille til disposisjon de nødvendige økonomiske ressurser, slik at en opptrappingsplan for stillinger innenfor samisk kirkeliv kan realiseres i løpet av de kommende fire år.
4. Kirkemøtet ber Kirkerådet følge opp Sametingets henvendelse vedrørende forbønn for Sametinget, og gjennom Nemnd for Gudstjenesteliv å arbeide med formulering av forbønn, såvel for Sametinget som for Storting og Regjering.
5. For å følge opp intensjonene - nasjonalt og internasjonalt - i det som er initiert i forbindelse med FN's internasjonale tiår for verdens urbefolkninger (1995-2005), ber Kirkemøtet:
 - De berørte departement å stille til disposisjon de nødvendige økonomiske ressurser.
 - De sentralkirkelige rådene, samt de tre nordligste bispedømmene om å forplikte seg lokalt, nasjonalt og internasjonalt i arbeidet med å trygge urbefolkningers språk,

kultur og landrettigheter for å følge opp Sluttkommunikéet fra LVFs Generalforsamling i 1997.

- De sentralkirkelige rådene og de tre nordligste bispedømmene om å legge til rette for at det i menighetene kan arbeides videre med spørsmålene omkring forsoning - i tråd med hovedtemaet under generalforsamlingen i Konferansen av Europeiske Kirker i 1997.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Nils Valde

Saksordfører: Sigurd Osberg

Rektor ved Den Samiske Folkehøyskole, Lars Johnsen, innledet plenumsbehandlingen med å lese et eget dikt.

Disse hadde for øvrig ordet:

Sigurd Osberg, Lars Erlend Kielland, Magnar Kartveit, Ole Mathis Hetta, Olav Øygard, Olav Holten, Ragnar T. Samuelson, Torleiv Austad, Øysten Larsen, Gunvor Kongsvik, Finn Wagle, Kåre Brekke, Claus H. Jebsen

Endringsforslag:

Fra Olav Øygard - notat til komiteen:

Til punkt 1:

“... i perioden 1880-1970” strykes “ble begått” - endres til “har blitt begått”

Til punkt 5:

Tilføyes tilslutt i strekpunkt 2 (etter 1997): og ILO-konvensjon nr. 169.

Votering:

Saken går tilbake til komiteen.

NY INNSTILLING FRA KOMITE F:

Innledning

Som kirke er vi kalt til å forkynne troen på at alle mennesker er skapt i Guds bilde og har samme verdi. Videre til å sikre at urfolks kultur blir respektert, og at deres bidrag verdsettes fullt ut i kirke- ne. Denne utfordringen har både Kirke- nes Verdensråd og Det Lutherske Ver- densforbund ønsket å følge opp i forhold til sine medlemskirker. Også FNs inter- nasjonale urbefolkningstiår (1995-2004) utfordrer oss til å sette urbefolkings- spørsmål på dagsordenen. Mange urfolk har selv ved sin bevissthet om kulturell egenart bidratt til å synliggjøre utfordrin- gen.

Den norske kirke tar imot denne utfordringen. Årets Kirkemøte har valgt å gå inn i dette store saksfeltet om ur- folks overlevelsesmuligheter, åndelig, kulturelt og materielt, med utgangspunkt i samisk kirkeliv og de grundige grunn- lagsdokumenter som er utarbeidet av Samisk kirkeråd og ved Sør-Hålogaland bispedømmekontor.

Erkjennelse

Som del av et internasjonalt kirkefelles- skap lærer og tror vi:

“Jorden og det som fyller den, verden og de som bor i den, alt hører Herren til” (Salme 24,1).

Verdens urfolk ser sitt eksistensgrunn- lag bli truet. De nær femten prosentene av landjordas areal bebodd av urfolk, er i århundrer blitt forvaltet i tråd med natu- rens tåleevne. Presset mot urfolkene fra en langt mer intensiv og langt mindre bærekraftig næringsvirksomhet betyr nå en trussel mot livsgrunnlaget for mange urfolk.

Den jorden vi har fått råderett over, tilhører Gud, ifølge Det gamle testamen- te:

“Jorden må ikke selges uten rett til innløsning. For landet er mitt, og dere er fremmede og gjester hos meg” (3 Mos 25, 23).

Vi mennesker er satt som forvaltere til beste for fellesskapet og dem som kommer etter oss. De som har størst tilhørighet til det området de bebor, har vanligvis særlige forutsetninger for å sikre en rett forvaltning. Dette har ofte blitt oversett og overhørt. I områder hvor presset mot naturgrunnlaget er vedvarende, er det viktig at befolkningens egne organisasjoner bidrar til en bærekraftig forvaltning. Eiendomsrett, og særlig privat eiendomsrett til jorden, er noe som har vært fjernt fra urfolks tenkning. De stiller derfor svakt i møte med virksomheter som søker å hente ut ressurser i områder som har vært forvaltet av urfolk.

Urfolk som er blitt fratatt sine ressurser har ikke fått tilstrekkelig kompensasjon for det som er frarøvet dem. Et ødelagt naturgrunnlag er skadelig for all overlevelse, men for urfolk er den materielle overlevelsen - gjennom naturgrunnlaget - helt avgjørende for deres kulturelle overlevelse. På grunn av den sterke sammenheng mellom natur og religion vil naturødeleggelse også bety åndelig krise og fortvilelse.

Ærefrykt for jorden og tilhørighet til bestemte landområder har gjennom uminnelige tider preget urfolk, og urfolks verdighet er tett sammenbundet med deres forhold til den jord hvor deres forfedre har bodd.

Utviklingen av en standardisert global kultur setter sitt preg på alle folkegrupper. Også verdens urfolk er påvirket av dette, men i motsetning til medlemmer tilhørende storsamfunnet, er medlemmer av urbefolkninger ofte blitt tvangsmessig assimilert inn i en kultur de har kjent seg fremmede overfor. Språket - som det mest identitetsbærende kulturelle uttryk-

ket - har på denne måten blitt fratatt både generasjoner og hele grupper.

Den norske jordsalgsloven fra 1902 gav anledning til å selge land i Finnmark bare til folk som snakket og skrev norsk. Skolepolitikken bidro gjennom mange årtier til en konsekvent fornorskningpolitikk. For samene i Norge har dette ført til en svært vanskelig identitetskonflikt, siden mange er blitt lært opp til å tro at det er mindre verdig å være same. Bruk av samisk i gudstjenestene har i Indre Finnmark vært av avgjørende betydning. Fra 1880-årene og framover mot 1960 har læstadianismen representert en motkultur til påvirkning utenfra. Under myndighetenes fornorskningsspross, som var sterkest langs kysten, overlevde samisk språk, forestillinger og verdier i den læstadianske forsamlingen og gjennom Samemisjonens innsats i Finnmark.

Eget språk og egen kulturell tradisjon er en grunnleggende del av alle folks identitet. For urfolk i møte med storsamfunnet er det særlig viktig å ta vare på denne identitet.

Som kristne har vi ansvar for å løfte fram fellesskapsverdier i møte med den tiltakende individualisering. Forløsningen i Kristus som alle mennesker kan få del i, gjør oss frie til å gå inn i tjeneste for andre. De fellesskapsverdiene vi opplever truet hos oss, bevares i større grad hos urfolk. Vi vet at urfolk er med på å bære videre de kristne fellesskapsverdiene innenfor sine egne religiøse og kulturelle tradisjoner. I Norge kan vi trenge mer av denne lærdommen fra samene og andre kristne søstre og brødre for å gjenoppdage dette aspekt ved det kristne budskap.

Vi har mye å lære av urfolks fellesskap og indre samhold.

På bakgrunn av dette erkjenner Kirkemøtet:

* Kristendommen har vært et gode for det samiske folk og den læstadianske vekkelsen har bidratt til å styrke samisk selvfølelse. Til tross for dette har Den norske kirke spesielt i dette århundrede latt seg bruke av norske myndigheter i en fornorskningspolitikk som vurderte samisk kultur som mindreverdig. Det er fortsatt for liten politisk vilje til å gi rom for og økonomiske rammer for samisk gudstjenestetiliv, særlig når det gjelder det lulesamiske og sør-samiske språkområdet.

* Den norske kirke har ikke i tilstrekkelig grad vært til stede hos dem som har opplevd at egen stolthet og verdighet er forsøkt tatt fra dem. Mange samer har opplevd dette, men vi vil her særlig løfte fram lule-samer i Sør-Hålogaland og sør-samer i Sør-Hålogaland, Nidaros og Hamar bispedømmer.

To korte glimt fra to ulike liv kan illustrere hvor vanskelig det kan være å vedkjenne seg sin samiske identitet - etter at familie, skoleverk og kirke effektivt har bidratt til at en fjernes fra denne:

- En kvinne ville ikke tillate presten å nevne i morens begravelse at hennes mor - og dermed morens etterkommer - var av samisk opphav.

- En annen, noe yngre kvinne har foreldre som ikke har fått anledning til å lære samisk på skolen, men som setter pris på at hun i voksenalder lærer det språket hennes foreldre aldri fikk lære.

* Den norske kirke har ikke i tilstrekkelig grad vist respekt for samenes kristne tro. De har heller ikke fått tilstrekkelig rom for sin særegne

spiritualitet og kulturelle egenart, religiøse erfaringer og språk. Fortsatt har vi mye å lære og få tilført fra samisk kultur og kirkeliv, også på det teologiske, kirkemusikalske og liturgiske felt.

Kirkemøtet erkjenner at dette har skapt sår, og at samene ofte har blitt fremmedgjort i forhold til kirken. Likevel har de ved sin lutherske kristendomsforståelse, spesielt i forhold til troen på Gud som Skaper og Frelser, vist sterk tilhørighet til kirken.

Vi trenger nå i forsoningsprosessen at den samiske befolkningen selv forteller hvordan sårene kan leges. Vi erkjenner at vi har behov for en dialog, og at denne først kan bli reell når den tar utgangspunkt i behov uttrykt lokalt. En *forsoning* kan aldri "vedtas", men rammer kan legges slik at denne forsoningen kan finne sted.

Bibelens budskap om rett og rettferdighet forplikter den verdensvide kirke. Undertrykkelsen vi leser om i Bibelen, følges alltid opp av en bekreftelse om at Gud står undertrykkerne imot - på de undertryktes side:

"For jeg kjenner de mange overtredelser og de tallrike synder dere har gjort, dere som forfølger uskyldige folk, tar imot bestikkelser, og driver fattigfolk bort fra retten." (Amos 5,12)

Samtidig er Bibelen full av forsoningsbudskap - midt i vår opprevne tid. Midt i denne verdens lidelser finner vi håp ved å vende oss til Gud:

"Derfor, hvis noen er i Kristus, er han en ny skapning. Det gamle er borte, se, det nye er blitt til. Men alt er av Gud, han som ved Kristus forsonte oss med seg selv og gav oss forsoningens tjeneste." (2 Kor 5,17-18)

Anerkjennelse

- * Gjennom opprettelse av Samisk kirkeråd, etablert i 1992, har Norge vært et foregangsland med hensyn til å gi urfolk i kirken større innflytelse over sin egen situasjon innenfor ulike sider ved kristenlivet. De fem årene som har gått etter vedtaket, har vært brukt til også å knytte kontakter med det internasjonale urfolksmiljøet, hovedsaklig gjennom Urfolksprogrammet i Kirkenes Verdensråd. Her har blant annet *Mother Earth* og *Spirituality* vært overskrifter på det arbeidet som urfolk verden over bidrar med.
 - * Som det første landet ratifiserte Norge i 1990 *ILO-konvensjon 169* (International Labour Organization) om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater; den første urfolkskonvensjonen uten et assimilerende siktemål. Norge hadde allerede tatt inn i Grunnlovens § 110 a: "Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for at den Samiske Folkegruppe kan sikre og utvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv." Også gjennom andre vedtak har Norge forpliktet seg til å fremme samiske interesser.
 - * Samerettsutvalgets innstilling, levert i NOU 1997:4 *Naturgrunnlaget for samisk kultur*, skisserer en modell for samisk medbestemmelse i Finnmark fylke, som har betydning for samisk kultur og samiske næringer. Den beslutningsmodell som foreslås, går i korthet ut på at kontroll over ikke-fornybare ressurser i Finnmark skal legges på fylkesnivå (Finnmark Grunnforvaltning). Et mindretall i Samerettsutvalget foreslår en styrket samisk representasjon i forvaltningen av ikke-fornybare ressurser i de kom-
- muner hvor kommunestyret vedtar dette (Samisk Grunnforvaltning). Samerettsutvalget foreslår videre at kontroll over fornybare ressurser legges på kommunalt nivå eller bygdenivå. En slik ordning sikrer i langt større grad enn tidligere lokal forvaltning. I forhold til Norges folkerettslige forpliktelser etter ILO-konvensjon 169 og andre ratifiserte dokumenter, har Samerettsutvalget bidratt til at samene kan styrke sine rettigheter uten at andre diskrimineres.
- * I kjølvannet av at Samerettsutvalgets innstilling er blitt ferdigstillt, og ulike skoleplaner for styrking av samisk språk og kultur er vedtatt, har vi opplevd at en sterkt uttrykt samehets har kommet til overflaten. Det er vanskelig å peke på generelle forklaringer, men vi må holde fast ved at vi som kristne aldri kan være med på å sette skiller mellom folk.
 - * I tillegg til at norske myndigheter har ansvar for å følge opp arbeidet for samer i Norge, venter en lang rekke oppgaver internasjonalt. Arbeidet for å styrke livsbetingelsene for verdens urfolk, er tatt inn i *Agenda 21*, men i de årene som har gått siden Rio-konferansen 1992, har vi blant annet sett at det innenfor WTO-regelverket (World Trade Organization) er blitt anledning til å kjøpe opp rettigheter og ta patent på biologisk og genetisk materiale, såkalt "intellectual property". Dette åpner for betydelig rovdrift på alt biologisk materiale. Urfolk må da kjøpe til en høy pris ressurser de tidligere har hatt naturlig tilgang til. Etableringen av et såkalt permanent forum i FN, hvor representanter for både urfolk og stater skal sitte, skal også vurdere de store foretakenes virksomheter. Etableringen av denne

avgrensede møteplassen må ikke medføre at andre fora for internasjonal urfolksdeltakelse forsvinner.

Den smerten og krenkelsen som urfolk har opplevd verden over, har mange felles trekk. Undertrykte har til alle tider brukt kyriet - ropet til Gud - og bønner for å lindre smerten, og noe av den mest livsnære teologien vi er blitt tilført, er oppstått i slike situasjoner. Denne kontekstualiseringen og utfordringen til solidaritet og kallet til omvendelse har kommet til oss fra kristne blant undertrykte befolkningsgrupper i land som Filippinene, Botswana, Sør-Afrika og El Salvador. (*Veien til Damaskus* 1989).

Den norske kirke er fra mange hold utfordret til å arbeide videre med kontekstuell teologi, og dermed å gjøre evangeliet aktuelt og relevant for folk i sin egen kontekst. Rapporten fra studiearbeidet "*Evangelium og kultur*" er et vitnesbyrd om hvordan vår kristendomsforståelse preges av ulike geografiske, sosiale og kulturelle miljøer. Erfaringene fra både kystkultur og samekultur i Nord-Norge var svært nyttige i denne prosessen. Det er et klart ønske at slike prosesser må fortsette.

Anbefalinger

Kirkemøtet vil henvende seg til disse organene med følgende henstillinger:

- * *Regjeringen* må sikre at de konvensjonsforpliktelsene for urfolk som vi har påtatt oss, blir etterlevd. Særlig viktig her er artikkel 14 i ILO-konvensjon 169, hvor det blant annet heter:
"Når forholdene tilsier det, skal det treffes tiltak for å sikre vedkommende

folks rett til å bruke landområder der de ikke er de eneste som lever, men som de tradisjonelt har hatt tilgang til for sitt livsopphold og sin tradisjonelle virksomhet."

En dom avsagt i Høyesterett 24. oktober 1997 i en sak mellom grunneierinteresser og reindriftsinteresser i Røros-distriktet betyr at mulighetene for reindrift svekkes betydelig. Selv om saken har flere sider, spør vi om hensynet til samisk rettsoppfatning og forpliktelsen til å sikre samenes tradisjonelle virksomhet, er tilstrekkelig tatt hensyn til i den gamle reindriftsloven fra 1978 som Høyesterett måtte legge til grunn. Den nye reindriftsloven fra 1996, som i større grad bygger på ILO-konvensjon 169, representerer et styrket rettsvern for samene. Videre må norsk oppfølging av FNs Urbe-folkningstiår, samt arbeidet med å etablere et internasjonalt urfolksvern sikres, også økonomisk.

- * *Kirkerådet* må innenfor sitt budsjettmessige ansvar, og i samarbeid med Samisk Kirkeråd og de tre nordligste bispedømmerådene, søke nye måter å finansiere ansettelse av fagkonsulenter og språkkonsulenter innenfor samisk kirkeliv. Dette arbeidet må også knyttes til det arbeidet som foregår i statlig, fylkeskommunal og kommunal regi, samt Sametinget. Sentralt i arbeidet for å fremme samisk kultur og samfunnsliv er eksisterende sentra som søker å fremme samiske kulturuttrykk. Dette gjelder Árran - lulesamisk senter i Tysfjord, og to sør-samiske sentre - Sijti Jarngje i Hattfjelldal og Saemien Sijtie i Snåsa.
- * *De tre nordligste bispedømmene* må arbeide for å knytte til seg konsulenter med kompetanse i samisk språk og

kultur - en til hvert av de tre samiske språkene. Dette er av stor betydning for å styrke alle sider ved det kristne livet i disse områdene. Kompetansen i samiske språk og samisk kirkeliv må styrkes generelt. Det må særlig vektlegges å finne faglig kvalifiserte personer som har tillit hos den samiske befolkning.

- * *Samisk kirkeråd* må sammen med Mellomkirkelig Råd og norske bistands- og misjonsorganisasjoner satse sterkere på å formidle urfolks spirituelle erfaringer og religiøse og kulturelle uttrykk til norske menigheter. *Kirkens Nødhjelp* må arbeide videre med sin urbefolkningsstrategi. I de land hvor Kirkens Nødhjelp har sin virksomhet, må samarbeid med urfolksorganisasjoner prioriteres. I arbeidet med å formidle ulike samiske erfaringer, må det også søkes samarbeid med andre kirkesamfunn i de samiske områdene, samt Norges Samemisjon. Samisk kirkeråd må innenfor rammene av Samarbeidsrådet for Kristne Kirker i Barentsregionen (SKKB) styrke samarbeidet med samene på Kola-halvøya.
- * *Menigheter* og menighetsansatte i Den norske kirke må forsøke å skape rom for forsoning der det er konflikter i fortid eller samtid. Menighetene også utenfor forvaltningsområdet for samisk språk (Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord) må fortsatt oppmuntres til å bruke samiske elementer i rammene rundt gudstjenesten, og i liturgiske ledd i gudstjenesten. Det må tydelig formidles at dette gjøres for å formidle en arv som i for liten grad er blitt løftet fram i det norske samfunnet. Også Den norske kirke er forpliktet på Samelovens § 3-6: "Enhver har rett til

individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i forvaltningsområdet." Tilbudet om kirkelige tjenester på samisk for samer bosatt i Oslo og Bergen må styrkes.

- * *Kirkenes Verdensråd, Det Lutherske Verdensforbund og Konferansen av Europeiske Kirker* må arbeide videre med å formidle urfolks stemmer inn i internasjonale organisasjoner, særlig FNs Arbeidsgruppe for urfolk. Arbeidet fram mot generalforsamlingen til Kirkenes Verdensråd i Harare i 1998 blir fulgt av representanter for urfolk verden over, og det er et ønske at sluttdokumentet må bli preget av urfolkene som er til stede.
- Konferansen av Europeiske Kirker (KEK) har nedsatt en Arbeidsgruppe om rasisme og fremmedfrykt, der en norsk representant oppnevnt av Samisk kirkeråd er med. Dette arbeidet bør formidles videre til norsk kirkeliv.
- * *De teologiske utdanningsinstitusjoner* har også en rolle i å framheve samisk kristendomsforståelse. Særlig viktig er etableringen av Kirkelig Utdanningscenter i Nord. Mer kjennskap til samiske språk og samisk kristendomsforståelse er vesentlig for at denne utdanningen kan få den plass den fortjener i vår nordligste landsdel. Det forventes en budsjettmessig oppfølging fra Stortinget for å sikre dette arbeidet.
 - * *Det Norske Bibelselskap* må fortsatt prioritere utgivelser av bibler, liturgimateriell og annen litteratur på lulesamisk og sør-samisk. Arbeidet med oversettelse av Det gamle testamente på nord-samisk må tilføres ytterligere ressurser. I forbindelse med utredningen om lovfestet rett til dåpsopplæring

bør det sikres at denne opplæringen kan foregå på morsmålet.

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Kirkemøtet uttrykker sin glede over det engasjement og den positive selvbevissthet som preger samisk kirkeliv i dag, og ser med forventning fram til i større grad å nyttiggjøre seg de ressurser som dette kan tilføre norsk kirkeliv for øvrig.
2. Kirkemøtet erkjenner at myndighetenes fornorskningsspolitikk og Den norske kirkes rolle i denne sammenheng har medført overgrep mot det samiske folk.

Kirkemøtet vil bidra til at uretten ikke skal fortsette.

Kirkemøtet anbefaler at det arbeides videre med forsoningsgudstjenester.
3. For å sikre kompetanseutbygging og forskning, samt rekruttering til samisk kirkeliv, ber Kirkemøtet Kirkerådet fortsatt å arbeide for:
 - Sikring gjennom budsjettmessige prioriteringer
 - Etablering av tjenlige stipendieordninger
 - Adgang til at reell kompetanse innen samisk kirkeliv kan sidestilles med den formelle ved opptak til utdanning
4. I lys av Samisk kirkeråds statutter § 2 a: "Samisk kirkeråd har som oppgave å stimulere til at samisk kirkeliv blir ivaretatt som en nødvendig og likeverdig del av Den norske kirke", og § 3 c "Samisk kirkeråd skal ivareta oppgaver for Kirkemøtet og Kirkerådet som

følger av Samelovens språkregler", ber Kirkemøtet Kirke departementet og de bevilgende myndigheter stille til disposisjon de nødvendige økonomiske ressurser, slik at en opptrappingsplan for stillinger innenfor samisk kirkeliv kan realiseres i løpet av de kommende fire år.

5. Kirkemøtet ber Kirkerådet følge opp Sametingets henvendelse vedrørende forbønn for Sametinget, og gjennom Nemnd for Gudstjenesteliv å arbeide med formulering av forbønn, såvel for Sametinget som for Storting og Regjering.
6. For å følge opp intensjonene - nasjonalt og internasjonalt - i det som er initiert i forbindelse med FNs internasjonale tiår for verdens urbefolkninger (1995-2004), ber Kirkemøtet:
 - De berørte departement om å stille til disposisjon de nødvendige økonomiske ressurser.
 - De sentralkirkelige råd, samt de tre nordligste bispedømmene, om å fremme arbeidet lokalt, nasjonalt og internasjonalt med å trygge urbefolknings språk, kultur og landrettigheter, og derved følge opp budskapet til medlemskirkene fra LVFs generalforsamling i 1997 og ILO-konvensjon 169.
 - De sentralkirkelige råd og de tre nordligste bispedømmene om å legge til rette for at det i menighetene kan arbeides videre med spørsmål omkring forsoning - i tråd med hovedtemaet under Generalforsamlingen i Konferansen av Europeiske Kirker i 1997.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Nilse Valde

Saksordfører: Sigurd Osberg

Disse hadde ordet:

Sigurd Osberg, Ola Steinholt, Ole Mathis Hetta, Ragnar T. Samuelsen, Knut Selle-vold

Endringsforslag:

Fra Ragnar T. Samuelsen:

Alternativt forslag til formulering av vedtakets pkt. 3

“For å sikre oppbygging av kunnskaper og kompetanse samt rekruttering til samisk kirkeliv, ber Kirkemøtet Kirkerådet fortsatt å arbeide for:

- Budsjettmessige prioriteringer til utdanning og forskning
- Etablering av tjenlige stipendordninger
- Adgang til (som forslaget)”

KIRKEMØTET'S VEDTAK

1. Kirkemøtet uttrykker sin glede over det engasjement og den positive selvbevissthet som preger samisk kirkeliv i dag, og ser med forventning fram til i større grad å nyttiggjøre seg de ressurser som dette kan tilføre norsk kirkeliv forøvrig.
2. Kirkemøtet erkjenner at myndighetenes fornorskningsspolitikk og Den norske kirkes rolle i denne sammenheng har medført overgrep mot det samiske folk. Kirkemøtet vil bidra til at uretten ikke skal fortsette.
3. For å sikre oppbygging av kunnskaper og kompetanse samt rekruttering til

samisk kirkeliv, ber Kirkemøtet Kirkerådet fortsatt å arbeide for:

- Budsjettmessige prioriteringer til utdanning og forskning
 - Etablering av tjenlige stipendordninger
 - Adgang til at reell kompetanse innen samisk kirkeliv kan sidestilles med den formelle ved opptak til utdanning
4. I lys av Samisk kirkeråds statutter § 2 a: “*Samisk kirkeråd har som oppgave å stimulere til at samisk kirkeliv blir ivaretatt som en nødvendig og likeverdig del av Den norske kirke*”, og § 3 c “*Samisk kirkeråd skal ivareta oppgaver for Kirkemøtet og Kirkerådet som følger av Samelovens språkregler*”, ber Kirkemøtet Kirkedepartementet og de bevilgende myndigheter stille til disposisjon de nødvendige økonomiske ressurser, slik at en opptrappingsplan for stillinger innenfor samisk kirkeliv kan realiseres i løpet av de kommende fire år.

5. Kirkemøtet ber Kirkerådet følge opp Sametingets henvendelse vedrørende forbønn for Sametinget, og gjennom Nemnd for Gudstjenesteliv å arbeide med formulering av forbønn, såvel for Sametinget som for Storting og Regjering.
6. For å følge opp intensjonene - nasjonalt og internasjonalt - i det som er initiert i forbindelse med FNs internasjonale tiår for verdens urbefolkninger (1995-2004), ber Kirkemøtet:
 - De berørte departement om å stille til disposisjon de nødvendige økonomiske ressurser
 - De sentralkirkelige råd, samt de tre nordligste bispeddømmene, om å fremme arbeidet lokalt, nasjonalt og inter-

nasjonalt med å trygge urbefolkningers språk, kultur og landrettigheter, og derved følge opp budskapet til medlemskirkene fra LVFs Generalforsamling i 1997 og ILO-konvensjon 169

- De sentralkirkelige råd og de tre nordligste bispedømmene om å legge til rette for at det i menighetene kan arbeides videre med spørsmål omkring forsoning - i tråd med hovedtemaet under generalforsamlingen i Konferansen av Europeiske Kirker i 1997.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 14/97: SPØRSMÅL OM DELING AV AGDER BISPEDØMME

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument:

Dokument 14.1 SAKSORIENTERING
Dokument 14.2 "DELING AV AGDER? INNSTILLING FRA EN ARBEIDSGRUPPE NEDSATT AV KIRKERÅDET I DEN NORSKE KIRKE", KYRKJERÅDET 1997

INNSTILLING FRÅ KOMITE C.

I. Bakgrunn

Spørsmålet om å dele Agder bispedømme har vore fremja og følgd opp ved fleire høve:

- * Agder biskop har teke opp spørsmålet om deling i alle årsmeldingar sidan 1984.

- * Spørsmålet vart også drøfta på bispedømmemøtet i Skien i 1986, men det vart ikkje gjort noko vedtak. Bispedømerådet tok opp saka i møte 22.-23.9.1986 og gjorde slikt vedtak:

ABR gir tanken om deling av Agder bispedømme sin tilslutning. En ser klart fordelene med mindre enheter. ABR forbereder saken til BDM 88.

- * Agder bispedømmemøte handsama saka i 1988, under sak BM 6/88: Deling av Agder bispedømme. Mot 2 røyster vart det gjort slikt vedtak:

Med tanke på de fordeler som er å hente ved deling av Agder bispedømme, vil BDM anbefale at dette blir foretatt så snart som mulig.

Saksframlegget til bispedømmemøtet inneheldt ei rekkje argument for å dele bispedømmet:

- Agder er eit geografisk stort bispedømme. Dei store avstandane gjer det tungrodd og dyrt å administrere samt at det er vanskeleg å halde kontakten med kyrkjelydane og å arrangere samlingar på bispedømmeplan. Bispedømmeadministrasjonen bruker mykje av arbeidstida på å reise.
- Telemark har tradisjonelt hatt sterke band til Austlandet enn til Sørlandet, og framleis er det mest naturleg for Telemark å høyre til Austlandet.
- Agder er det einaste bispedømmet i Noreg med 3 fylke, og samanlikna med bispedømme Møre og Stavanger, har bispedømmet mange prosti, prestegjeld og prestar.
- Likeeins har kyrkjereformene som har kome dei seinare åra, gjeve biskopen og bispedømmeadministrasjonen mange nye og store oppgåver, men ikkje

ressursane som trengst for å løyse desse.

Både auka saksmengde, omfang på aktivitetar og talet på kyrkjelege stillingar set større krav til administrasjonen. Resultatet er at det har vorte vanskeleg å løyse tilsynsoppgåva på ein god nok måte både i høve til kyrkjelydar og tilsette.

- * Framlegget til deling vart sendt vidare til Kyrkjedepartementet, som gjorde det klart i brev av 14.4.1989 at "det for tiden ikke er aktuelt å fremme sak om deling av Agder bispedømme".
- * Sidan vart saka teken opp att på bispedømmemøtet 1994, sak BDMA 5/94. Med 108 mot 69 røyster vart det gjort slikt vedtak:

BDMA 94 anbefaler deling av Agder bispedømme så snart som mulig

Samstundes vart fylgjande tilleggsforslag vedteke med 149 mot 20 røyster: *BDMA 94 anbefaler deling av Agder så snart som mulig. Dersom det ikke er gjort konkrete fremskritt vedrørende deling av Agder bispedømme innen ett år, ber BDMA 94 om en plan for avlastning og effektivisering av bispedømmeadministrasjonen slik at den blir mer tilgjengelig for brukerne.*

- * I innstillinga som Kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen kom med til kyrkjelova våren 1996, heiter det i ein merknad:
Fleirtalet er kjent med at fleirtalet i Agder bispedømmemøte har bede om ei deling av Agder bispedømme. Også dei gjeldande fylkeskommunar har uttala seg positivt om ei slik deling. Fleirtalet vil be departementet og

Kyrkjemøtet utgreie ei slik deling av Agder bispedømme.

På denne bakgrunnen melde Agder bispedømmeråd saka "Deling av Agder bispedømme" som ny sak til Kyrkjemøtet 1996.

- * Kyrkjerådet følgde opp initiativet i møte 9.-10.5.1996, der ein drøfta det vidare arbeidet med Stortinget si handsaming av ny kyrkjelov og gjorde slikt vedtak, sak KR 18/96, 3:

Deling av Agder bispedømme
Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen ber i en merknad om at departementet og Kirkerådet vurderer spørsmålet om en deling av Agder bispedømme. Kirkerådet finner det naturlig å ta opp denne saken, også på bakgrunn av sterke henstillinger fra Agder bispedømmeråd. Uten å ta stilling til realiteten i spørsmålet ber Kirkerådet om at sekretariatet utpeker en arbeidsgruppe som kan gi en grundig utredning av saken og legge fram sine vurderinger for Kirkerådet. Spørsmålet om når saken eventuelt kan legges fram for Kirkemøtet, vil Kirkerådet ta stilling til når utredningen foreligger.

- * På bakgrunn av vedtaket i Kyrkjerådet sette direktøren i Kyrkjerådet ned ei arbeidsgruppe 9.9. 1996 med 5 medlemmer.

IIA. Utgreiinga frå arbeidsgruppa
Arbeidsgruppa vurderte tilhøva i Agder bispedømme ut frå den informasjonen bispedømet og andre instansar har kunna gitt. Ein vurderte også Agder bispedømme i høve til dei andre bispedøma .
Arbeidsgruppa la fram ei fleirtalsinnstilling og ei mindretalsinnstilling.

Utgreiinga er i seg sjølv eit godt grunnlag for å vurdere situasjonen for Agder bispedøme i lys av kyrkja som ein heilskap. Utgreiinga presenterer ein kort historikk over bispedøma i Noreg, deretter kjem ei samanlikning mellom bispedømeinndelinga i Noreg og dei andre nordiske landa. Eit større avsnitt i utgreiinga tek for seg dei oppgåvene eit bispedøme har som kyrkje- og forvaltningsorgan, og vurderer storleik og funksjonsevne ut frå det ein veit om:

- Ansvar, oppgåvene og myndet til biskopen
- Ansvar, oppgåvene og myndet til bispedømmerådet
- Tilhøvet mellom bispedømet og prostiet
- Tilhøvet mellom bispedømet og det lokalkyrkjelege nivået
- Tilhøvet mellom bispedømet og det sentralkyrkjelege nivået
- Bispedømeeininga i høve til samfunnsinndelinga

Arbeidsgruppa har også skaffa seg faktaopplysningar om dei elleve bispedøma i Noreg og sett dei opp i samanliknande tabellar som syner:

- 1) Flateinnhaldet, folketalet og talet på kommunar i kvart bispedøme, kva fylke som høyrer med i bispedømet, og kilometeravstanden frå stiftsbyen og til bispedømegrensene.
- 2) Talet på prosti, prestegjeld, sokn og statlege stillingar i kvart bispedøme, og eit overslag over kor mange andre personar som er tilsette i kyrkjelege stillingar i bispedømet.
- 3) Kor mange stillingsheimlar kvar bispedømeadministrasjon har fått over statsbudsjettet.

Etter kvar tabell legg arbeidsgruppa fram ei samla vurdering av dei tala som er komne fram.

Utgreiinga kjem nærmare inn på dei særlege tilhøva i Agder bispedøme og tek for seg fleire ulike delingsalternativ. Arbeidsgruppa endar opp med at det er aktuelt å vurdere å skilje ut Telemark som eit eige bispedøme. Etter ei slik deling vil Agder bispedøme omfatte Aust- og Vest-Agder.

Arbeidsgruppa drøfta dessutan løysingar som ikkje går på delingsalternativa. Dette ser vi av tilrådinga frå fleirtalet. To av dei alternative løysingane som gruppa presenterer, er å styrkje prostiet som eining, og å gi bispedøme-administrasjonen meir ressursar.

Den siste delen av utgreiinga tek for seg kva ei deling av Agder bispedøme får å seie økonomisk og på andre måtar. Arbeidsgruppa har rekna med at eit nytt bispedøme kjem til å koste mellom 3,5 og 4 mill. kroner meir kvart år, samt etableringskostnader. I tillegg er det spørsmål om ei deling av Agder vil gjere det aktuelt å dele også andre store bispedøme. Det vert også peika på at dersom ein skal stifte eit nytt bispedøme, må ein utvide både Kyrkjerådet og Kyrkjemøtet.

IIB. Tilråding frå arbeidsgruppa

Arbeidsgruppa var samd i den vurderinga som ligg bak ønsket om å dele Agder, og som går på at biskop og råd ikkje har nok ressursar til å løyse dei oppgåvene dei er pålagde. Denne situasjonen har forverra seg etter at den nye kyrkjelova tok til å gjelde, og det er ikkje tvil om at det bør setjast i verk tiltak i høve til Agder bispedøme.

Men arbeidsgruppa var ikkje samd i spørsmålet om deling. Eit *fleirtal* på fire medlemmer kunne etter ei samla vurdering ikkje rå til at Agder bispedøme vert delt, medan *mindretalet* på eit medlem støttar ei slik deling.

III. Høyringsuttalane

Kyrkjerådet sende utgreiinga til høyring i mai 1997. Høyringsinstansane var:

- Alle sokneråda og sokneprestane i Agder bispedøme
- Bispedømeråda
- Biskopane, Arbeidsgivarorganisasjonen for kyrkja og dei kyrkjelege yrkesorganisasjonane

Kyrkjerådet har teke imot til saman 69 høyringsuttalar til utgreiinga "Deling av Agder bispedømme?". Dette vil seie at knapt 30% av høyringsinstansane har uttalt seg. Av desse er det fire instansar som ikkje har teke stilling til delings spørsmålet.

Om lag 25% av dei lokale høyringsinstansane i Agder (sokneråd og sokneprestar) har uttalt seg. Når det gjeld sokneråda, har nesten 30 % gitt høyringsuttale.

Komiteen finn det naudsynt å kommentere denne låge svarprosenten blant dei lokale råda. Ein er samstemt i at tala syner at få sluttar seg til høyringa, men korleis skal ein tolke dei? Er tala låge av di det ikkje betyr noko for dei lokale kyrkjelydane eller av di dei ikkje kjenner nokon tilknytning til bispedømmeadministrasjonen i det heile?

Svar på spørsmålet om å dele Agder bispedøme

Ein god del av høyringsinstansane har berre teke stilling til delingss spørsmålet og svart JA eller NEI på dette. Sjølv om mange andre tek opp fleire aspekt og presenterer eit meir nyansert svar, er det mogleg å rubrisere konklusjonane i JA-svar og NEI-svar på spørsmålet om ein vil gå inn for at Agder vert delt. Fire uttalar konkluderer tydeleg med at ein ikkje har teke stilling til delingss spørsmålet. Det samla resultatet av høyringa ser slik ut:

- * 33 uttalar støttar innstillinga frå fleirtalet i arbeidsgruppa og rår til at Agder bispedøme *ikkje* vert delt.
- * 32 uttalar støttar innstillinga frå mindretallet i arbeidsgruppa og går inn for at Agder bispedøme vert delt.
I resten av oversikta nyttar vi nemninga NEI på dei svara som støttar tilrådinga frå fleirtalet om å ikkje dele Agder bispedøme, og JA på dei svara som støttar tilrådinga frå mindretallet om å dele Agder.
- * Frå dei regionale/sentrale instansane har det kome inn 12 uttalar: 10 NEI og 2 JA.
- * Frå dei lokale instansane har det kome inn 53 uttalar, og resultatet syner: 23 NEI og 30 JA.
Det kan dessutan vere interessant å sjå på høyringsuttalane frå kvart av fylka i Agder bispedøme. Resultata vert då slik:
- * Frå Telemark har det kome 21 svar, 13 NEI og 8 JA
- * Frå Aust-Agder har det kome 15 svar, 6 NEI og 9 JA
- * Frå Vest-Agder har det kome 21 svar, 4 NEI, 13 JA og 4 som lét vere å røyste

Det har ikkje kome fram særleg nye argument under høyringa i høve til dei som er refererte i utgreiinga.

Ein del av dei høyringsuttalane som støttar ei deling, bruker gjerne argument som går på menneskeleg kontakt og oppfølging, og meiner at ekstra ressursar til dei administrative einingane ikkje vil kunne hjelpe på slike behov.

Arbeidsgruppa har lagt fram ei grundig utgreiing om dei viktigaste argumenta mot å dele Agder bispedøme.

Andre aspekt ved høyringsuttalane
Høyringsuttalane frå Agder understrekar, og er prega av at det *må* verte betre kontakt mellom kyrkjelyd og bispedøme-

råd/biskop enn det er i dag. Dette er ikkje avhengig av kva stilling ein tek til delinga. Difor er høyringsuttalane heilt i samsvar med den samla innstillinga frå arbeidsgruppa, der det heiter at *“biskop og råd ikke har tilstrekkelige ressurser i sin stab til å ivareta de oppgaver som tilligger disse organene. ... Disse forhold taler entydig for at det bør iverksettes tiltak i forhold til Agder bispedømme”*.

Framlegget om å styrkje proteseta får stor støtte. Men nokre av dei høyringsinstansane som er positive til delinga, har likevel lita tru på at arbeidsvilkåra i bispedømet vert noko særleg betre sjølv om proteseta får meir pengar og personell.

IV. Komiteens merknader

Det har heile tida vorte hevda at det er eit sterkt lokalt engasjement i Agder bispedøme for delinga. Men komiteen undrar seg over at såpass mange høyringsinstansar frå Agder ikkje har svart, og ikkje ønskjer at bispedømet skal delast. Og kor representative er dei 25% som har svara.

Det vert peika på at høyringsfristen kom på ei lite lagleg tid: 1. august. Juni og juli er som kjent ikkje den beste møtetida.

Fleirtalet av høyringsinstansane i Telemark er negative til delinga. Telemark har dei største avstandane til stiftsbyen Kristiansand og kunne ha vorte skilt ut som eige bispedøme dersom Agder vart delt.

Komiteen har merka seg at høyringsuttalane frå bispedømeråda og biskopane går imot å dele Agder bispedøme. Det kjem fram både i argumentasjonane og konklusjonane. Det er berre høyringsinstansane frå Agder (bispedømeråd og biskop) som går inn for ei slik deling.

Komiteen vil peike på kor viktig det er å tenke heilskap ved å føre inn res-

sursane der dei trengst, når dei trengst, av di heile kyrkja har ansvar for dei enkelte delane, det vere seg kyrkjelydar eller bispedømer.

Komiteen vil saman med arbeidsgruppa vere med på tilrådinga om at det er naudsynt å gå gjennom den måten ein har fordelt stillingsheimlane og driftstilskotet til bispedømeråda på. Formålet med ein slik gjennomgang må vere å styrkje administrasjonen i dei største bispedøma. På same vis som i Agder bør ein dessutan vurdere å bruke nye løyvingar som verkemiddel for å styrkje proteseta i alle bispedøma.

Fleirtalet sine kommentarar

Ut frå det materialet som vert lagt fram i utgreiinga, konkluderer fleirtalet i komiteen med at Agder bispedøme ikkje skil seg så mykje frå dei andre bispedøma i Noreg at det bør delast. Komiteen trur også at den økonomiske sida ved ei deling vert problematisk. Med dei avgrensa økonomiske ressursane ein rår over, vil ein kunne nå lenger med å satse på meir personell og kompetanse ved dei bispedømeadministrasjonane ein allereie har.

Ein trur og det skal la seg gjere å styrkje proteseta. Når det gjeld Agder, tenkjer ein i denne samanhengen særleg på Skien og Arendal, kor der er fylkesadministrasjon.

Fleirtalet meiner at det er faktorar som avstandar og talet på kommunar, prestegjeld og tilsette som kjem til å få størst innverknad på arbeidsmengda til biskopen og bispedømerådet. Når ein vurderer desse under eitt, er ikkje Agder det største bispedømet i Noreg, som dermed treng deling.

Dersom ein skil ut Telemark som eit eige bispedøme, kjem dette til å verte det minste bispedømet. Fleirtalet meiner at ei slik løysing vil opne for diskusjon om fleire nye bispedøme.

Fleirtalet legg vekt på omsynet til kyrkja som eit heile, på behovet for å byggje opp bispedømeadministrasjonar med god nok fagleg tyngd og breidd. I tillegg er det lagt vekt på dei samla økonomiske konsekvensane, medrekna dei ressursane som trengst nettopp for å gi bispedømeadministrasjonane god nok fagleg breidd og tyngd.

Mange høyringsinstansar har ikkje svart. Dessutan har mange høyringsinstansar i Telemark gått mot deling. Fleirtalet meiner dette svekker argumentet for deling.

Etter ei samla vurdering har fleirtalet i komiteen kome til at ein ikkje kan gå inn for å dele Agder bispedøme. Fleirtalet vil heller gjere framlegg om at ein løyser situasjonen for Agder med å styrkje bispedømeadministrasjonen i Kristiansand. Fleirtalet meiner dette ikkje berre er eit ønske, men eit heilt nødvendig alternativ til deling.

Fleirtalet i komiteen peiker på at dei nye tenesteordningane for prostane bør bety ei reell avlastning for biskopen. Det kan vere nyttig å ta i bruk særlege verkemiddel for dei prostia som er størst og tyngst, som ligg lengst unna stiftsbyen og som har fylkesadministrasjonar.

Mindretalet sine kommentarar

KM har fått ei eineståande oppmoding frå Kyrkje-, utdanning- og forskningskomiteen, ei oppmoding om å vurdere deling av Agder bispedøme.

Mindretalet meiner at det er betre med mindre og meir oversiktlege bispedøme enn store.

Agder er for stort til å få utført dei oppgåvene som er pålagt biskop/ bispedømmeråd, og avstanden mellom sokneråd og bispedømeråd er for stor.

Deling av bispedømet endrar arbeids-situasjonen radikalt, medan ei tilføring av midlar til eksisterande bispedømekon-

tor ikkje løyser det grunnleggjande problemet.

Ei styrking av prostetenesta er rett når det gjeld dei administrative oppgåvene, men det vil ikkje løyse biskopen sitt tilsynsansvar. I fylgje tenesteordning for biskopar kan ikkje det tilsyn som er tillagt biskopen delast.

Mindretalet er ikkje samd i at den økonomiske sida ved deling av Agder bispedøme er problemfylt.

Det er ein føresetnad at det blir tilført "friske pengar" - noko som ein kan forvente ut frå det oppdraget som har kome frå Kyrkje-, utdannings- og forskningskomiteen.

Agder er det einaste av bispedøma som omfattar tre fylke. Det er ikkje naturlege band mellom Telemark og Vest-Agder.

Bispedøme som fylgjer fylkesgrenser kan i større grad ha eit positivt samarbeid med fylkeskommunen, m.a. gå inn for felles kulturtiltak.

Mindretalet går inn for at Agder bispedøme vert delt slik at Aust- og Vest-Agder vert eit bispedøme og Telemark skilt ut som eit eige bispedøme.

Mindretalet vil leggje stor vekt på det engasjementet Agder har synt for å få til ei deling.

Delinga vart drøfta allereie på bispedømemøtet (BDM) i 1986. BDM 1988 vedtok å gå inn for deling så fort som råd var og det var solid fleirtal for delinga då BDM tok opp att saka i 1994.

Mindretalet meiner at spørsmålet om å dele store bispedøme må vurderast ut frå kva som er ei strategisk viktig utvikling i kyrkja vår. I denne samanhengen saknar mindretalet ei vurdering av deling som eit verkemiddel for å løyse dei aukande oppgåvene som bispedøma har fått.

Mindretalet er forundra over argumentet som skyv Agder til side av di det ikkje er det største bispedømet. Skal eit større bispedøme som *ikkje* ønsker de-

ling hindre at Agder vert delt dersom det er ønskeleg og strategisk viktig?

Mindretalet meiner at spørsmålet om å skaffe fagleg kompetanse ved eit nytt bispedømekontor ikkje kan nyttast som argument mot deling.

FLEIRTALET I KOMITEEN SITT FRAMLEGG TIL VEDTAK:

1. Ut frå høyringsmaterialet og etter ei samla vurdering kan ikkje Kyrkjemøtet gå inn for å dele Agder bispedøme.
2. Kyrkjemøtet ber om at bispedømeadministrasjonen i Agder får meir ressursar.
3. Kyrkjemøtet meiner at det er nødvendig å vurdere stillingsheimlar og driftstilskot til bispedømeråda med sikte på å styrke administrasjonen i dei største bispedøma. Kyrkjemøtet meiner og at proteseta i alle bispedøma må få tilført meir ressursar.

MINDRETALET SITT FRAMLEGG TIL VEDTAK:

- 1 Kyrkjemøtet tilrår ei deling av Agder bispedøme.
2. Kyrkjemøtet meiner det er eit stort behov for å gå gjennom fordelinga av stillingsheimlar og driftstilskot til bispedømeråda generelt med tanke på ei styrking av administrasjonen i dei store bispedøma. Proteseta bør og tilførast meir ressursar.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Hans Arne Akerø
Saksordførar: Olav Øygard

Desse hadde ordet:

Olav Øygard, Sigrid Haukvik, Jens Damsgaard, Halvor Bergan, Sigurd Vengen, Tore Kopperud, Odd Bondevik, Berit Helgøy Kloster, Olav Holten, Ole Gunnar Sæbø, Olaf N. Myklatun, Karl Johan Tveiten.

Innlegg til voteringa:

Ole Gunnar Sæbø, Astrid Grude Eikseth, Harald Gammelsæter, Sigurd Vengen, Astrid Grude Eikseth, Nils-Tore Andersen

Endringsframlegg:

Frå Sigurd Vengen:

1. Likt framlegget (fleirtalet sitt)
2. Kyrkjemøtet ber om at bispedømeadministrasjonen i Agder og dei andre store bispedøma får meir ressursar i samsvar med storleiken på bispedøma fra og med 1999.
3. Kyrkjemøtet ber om at proteseta i alle bispedøma må få tilført meir ressursar.

Framlegget vart innarbeidd i komiteen sitt framlegg.

Frå Tore Kopperud:

Nytt punkt 4:

Kirkemøtet finner at det bør vurderes en form for assisterende bispetjeneste i Agder, og eventuelt i andre av de større bispedømmene.

Votering:

Tore Kopperud sitt framlegg fekk 20 stemmar og falt.

Mindretalet sitt framlegg til vedtak fekk 27 stemmar og falt.

KYRKJEMØTET SITT VEDTAK

1. Ut frå høyringsmaterialet og etter ei samla vurdering kan ikkje Kyrkjemøtet gå inn for å dele Agder bispedøme.

Vedteke med 56 stemmar.

2. Kyrkjemøtet ber om at bispedømeadministrasjonen i Agder får meir ressursar frå og med 1999.

Vedteke med 79 stemmar.

3. Kyrkjemøtet ber om at bispedømeadministrasjonen i dei andre store bispedøma får meir ressursar, i samsvar med storleiken på bispedøma, frå og med 1999.

Vedteke med 79 stemmar.

4. Kyrkjemøtet ber om at prosteseta i alle bispedøma må få tilført meir ressursar.

Vedteke med 80 stemmar.

*

Sak KM 15/97: FELLESEKTLÆRINGA OM RETTFERDIGGERINGSLÆRA

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

Dokument 15.1 SAKSUTGREIING
Dokument 15.2 BREV FRÅ DET
LUTHERSKE VERDSFORBUNDET
26.2.1997 (Norsk omsetjing)

Dokument 15.3 BREV FRÅ THE
LUTHERAN WORLD FEDERATION
26.2.1997 (Engelsk tekst)

Dokument 15.4 "FELLESEKTLÆRING
OM RETTFERDIGGERINGSLÆ-
REN"

INNSTILLING FRÅ KOMITE A:

Saksorientering:

Gjennom grundige og omfattande læresamtalar mellom katolikkar og lutheranarar dei siste tiåra har det kome fram at det eksisterer ei vidtgående semje om korleis eit menneske vert frelst. Sidan reformasjonstida har strid om dette vore hovudgrunnen til splittinga mellom kyrkjene våre. *Det lutherske Verdsforbundet (LVF)* og *Det pavelege rådet for fremje av einskap mellom kristne* har på dette grunnlaget utforma dokumentet "*Joint Declaration on the Doctrine of Justification. 1997*" ("*Felleserklæring om rettferdiggeringslæringa*" (1997), heretter: "*Felleserklæringa*"). På bakgrunn av ein gjennomgang av dei bibelske skriftene og ei felles formulering av grunnsanningar om rettferdiggeringa, vert det konkludert med at dei historiske lærefordømingane ikkje lenger treff det kyrkjene står for i denne saka. I eit brev frå LVF av 26. februar 1997 vert medlemskyrkjene bedne om å vurdere innhaldet i "*Felleserklæringa*" og om dei er samde i denne konklusjonen. Dette er det Kyrkjemøtet no skal ta stilling til.

Det lutherske vedkjenningskriftet *Confessio Augustana (CA)* vart lagt fram i 1530 for å syne at det som vart gjort og lært i gudstenesta i dei lutherske kyrkjelydane samsvarte med Skrifta og kyrkja si tru gjennom tidene. Der vart læra om rettferdiggeringa formulert. Gud frelser syndarar for Kristi skuld av nåde åleine, motteken gjennom trua åleine. Dette kan seiast på fleire måtar. I

Luthers vesle katekisme er det t.d. ikkje direkte tale om å verte rettferdiggjort, sjølv om saka vert tydeleg nok uttrykt. I den vidare diskusjonen vart det frå luthersk hald hevda at det er denne læra "kyrkja står og fell med".

Tridentinerkonsilet (1545-63) fordømte og ekskluderte frå kyrkjefellesskapen dei som stod for det dei oppfatta som luthersk lære m.a. på dette punktet. Innan lutherdomen samla ein seg etter ein del strid i 1577 om *Konkordieformelen*. Der vart m.a. *Tridentinerkonsilet* sine formuleringar om rettferdiggjeringsslæra forkasta og fordømde.

Saman med dei oldkyrkjelege vedkjenningane vart berre *CA* og *Luthers velse kateksime* læregrunnlag for kyrkja i Danmark og Noreg. I desse er det ikkje formulert direkte lærefordømingar retta mot ei definert romersk-katolsk lære om rettferdiggjeringa. I andre land og fyrstedøme vart alle dei lutherske vedkjenningsskriftene, samla i *Konkordieboka*, rekna som læregrunnlag. Striden om rettferdiggjeringsslæra har vore ein hovudgrunn til at katolsk lære og katolske kristne har vorte avviste, også i vår kyrkje.

Etter *Det andre Vatikankonsilet* (1962-65) har det vore eit omfattande dialogarbeid mellom katolske og lutherske teologar om sentrale spørsmål om tru og kyrkjeordning. Dette har lagt grunnlag for å forstå kvarandre betre og for ei merkbar tilnærming mellom kyrkjene. Også norske teologar har delteke i det internasjonale arbeidet, og vi har hatt ei eiga norsk katolsk-luthersk samtalegruppe som har laga rapportar om nattverden, embetet og rettferdiggjeringsslæra.

"*Felleserklæringa*" har vorte utforma i to versjonar som har vore sende til vurdering i kyrkjene (i 1995 og 1997). I Den norske kyrkja har Mellomkyrkjeleg Råd hatt ansvar for prosessen. Dei teologiske fakulteta har vorte spurde

begge gonger korleis dei vurderer dokumentet og spørsmåla frå LVF til det. Det er kome fram ulike vurderingar av dei to versjonane og korleis Den norske kyrkja skal stille seg til spørsmåla frå LVF. Det er nokså brei oppslutning mellom fagteologane om at det er lukkast å gje ei god presisering av viktige grunnleggjande sanningar om rettferdiggjeringsslæra i den siste versjonen av "*Felleserklæringa*". På det grunnlaget har Teologisk Nemnd og Mellomkyrkjeleg Råd gjeve si tilslutning til henne. Bispemøtet var sentralt med i utforminga av Den norske kyrkja sitt foreløpige svar til LVF i 1996, og har tilrådd at "*Felleserklæringa*" av 1997 vert lagt fram for Kyrkjemøtet. Bispemøtet har gjeve si tilslutning til innhaldet i henne (sak 12/97 og 17/97).

KOMITEEN SINE MERKNADER:

På denne bakgrunn vil komite A leggje vekt på følgjande:

1. Vi vil uttrykkje stor glede over innhaldet i "*Felleserklæringa*", som vi finn oppbyggjeleg. Her kjem dei heilt sentrale sanningane i vår kristne tru om korleis eit menneske vert frelst klårt til uttrykk:

"Alene gjennom Kristus blir vi rettferdiggjort, når vi mottar denne frelsen i tro. Denne tro er selv en Guds gave ved Den Hellige Ånd, som virker gjennom Ord og sakrament i de helliges samfunn, og samtidig leder de troende til den fornyelse av deres liv som Gud fullfører i det evige liv." (§ 16)

Dette svarar til innhaldet i *Confessio Augustana*, artikkel 4:

"Likeeins lærer dei at menneska ikkje kan verta rettferdiggjorde andsynes Gud ved eigne krefter, fortenerer eller gjerningar, men dei vert rettferdig-

gjorde utan vederlag for Kristi skuld ved trua, når dei trur at dei vert tekne til nåde og at syndene vert forlatne for Kristi skuld, han som med sin død har gjort fyllest for syndene våre. Denne trua tilreknar Gud som rettferd for seg, Rom. 3 og 4."

Dette er grunnlaget for forkynninga i kyrkja vår, vår bruk av sakramenta og vår felles bøn og takk. Gudstenesta der Ord og sakrament er i rett bruk, er rettferdiggingeringa i funksjon.

Det er særleg gledeleg at "*Felleserklæringa*" viser at vi deler denne trua med Den romersk-katolske kyrkja. Med tanke på dei store spenningar, skiljer, og endå til lærefordømingar som har prega forholdet mellom lutherske og katolske kristne gjennom dei siste hundreåra, er dette eit viktig dokument. Usemje om læra om rettferdiggingeringa har vorte sett på som den viktigaste grunnen til at fellesskapet mellom oss har vore brote. Ikkje minst i vårt land har det såleis vore stor skepsis til romersk-katolsk tru og liv, ofte ut frå eit inntrykk av at katolikkar trur at menneska vert frelste ved eit samvirke av tru og gode gjeringar.

2. "*Felleserklæringa*" er eit oppløftande resultat av økumenisk arbeid. Komiteen vil framheve at felles arbeid med Skrifta har lagt grunnlag for ei felles og meir nyansert forståing av rikdommen i vår tru på frelsa i Kristus. Hovudsaka i erklæringa er det vi står saman om. For mange er det oppsiktsvekkjande kor sentrale og klare mange av fellesmarkeringane er. Gjennom læresamtalane som dokumentet byggjer på, har det kome fram at det som kunne vere uttrykt noko einsidig på begge sider i reformasjonstida, ikkje nødvendigvis utelukkar kvarandre. Vår kyrkje sin læretra-

disjon har slik vorte utdjupa med supplerande perspektiv. I "*Felleserklæringa*" kjem det t.d. godt fram at Gud tilreknar oss Kristi rettferd, og dessutan nyskaper og fornyar oss i rettferdiggingeringa. Ofte har det i vår læretradisjon vorte lagt for einsidig vekt på det fyrste. I "*Felleserklæringa*" vert det understreka at rettferdiggingeringa er den treeinige Guds verk åleine. Slik kviler rettferdiggingeringslæra på og uttrykkjer forståinga av kven Gud er. "*Faderen sendte sin Sønn til verden for å frelse syndere. [...] Kristus selv er vår rettferdighet, som vi får del i gjennom Den Hellige Ånd.*" (§ 15)

3. Det er nyttig og viktig at "*Felleserklæringa*" også viser at ein del sider ved forståinga av rettferdiggingeringa framleis blir tolka noko ulikt i lys av dei to kyrkjene sine læretradisjonar. På denne måten kjem det fram at vi ikkje ser likt på alt. Det gjeld t.d. korleis den rettferdiggjorde framleis er både syndar og rettferdig (§§ 29-30). Dei skilnader som står att, rokkar ikkje ved eit samla inntrykk av at vi står saman om grunnleggjande sanningar om korleis eit menneske vert frelst. I den norske omsetjinga er det diverre noko misvisande gjeve inntrykk av at vi er samde om alle "*de grunnleggjande sannheter*" (§§ 13, 14 og 40). Det svarar ikkje til den tyske originalteksten, som berre talar om "*grunnleggjande sanningar*". Komiteen byggjer si vurdering på denne.
4. Framleis står det att ei rekkje spørsmål med ulik vekt som treng ytterlegare klargjering, slik "*Felleserklæringa*" gjer merksam på (§ 43). Det gjeld m.a. tilhøvet mellom Guds Ord og kyrkja si lære, læra om kyrkja, autoriteten i kyrkja, kyrkja sin einskap,

embetet og sakramenta, og tilhøvet mellom rettferdiggjering og sosiale-tikk. Komiteen vonar at arbeidet med desse spørsmåla vil halde fram og føre til ei felles forståing.

5. Når dette dokumentet er godteke av begge partar, er det lagt eit viktig grunnlag for å forstå forholdet mellom kyrkjene våre i eit nytt økumenisk perspektiv. Denne vidtgåande semja om rettferdiggjeringa har stor rekkevidde. Med dette vert det teke eit avgjerande steg. Det er viktig at det vert arbeidd vidare med konsekvensane av denne semja for fellesskap mellom kyrkjene våre, særleg med tanke på at vi ein gong skal kunne samlast ved Herrens bord.

6. "Felleserklæringa" gjev viktig kunnskap for kyrkjelydane om forholdet mellom katolikkar og lutheranarar. Gjennom kyrkja i Noreg sine 1000-årsmarkeringar har mange fått eit sterkt inntrykk av at vi har mykje saman. Dette vert stadfesta og utdjupa i "Felleserklæringa". Difor er det viktig at dokumentet vert gjort godt kjent, og at det vert presentert på ein god og forståeleg måte, t.d. gjennom brev til kyrkjelydane frå biskopane, og at det vert utarbeidd eit studieopplegg.

FRAMLEGG TIL VEDTAK:

Komite A viser til Bispemøtet si tilråding (sak 12/97 og 17/97) og vil på grunnlag av vår vurdering be Kyrkjemøtet gjere slikt vedtak:

1. Kyrkjemøtet vurderer "Felleserklæring om rettferdiggjørelseslæren" (1997) som eit viktig og oppløftande økumenisk resultat, ei frukt av felles bibelstudium og læresamtalar.

2. Kyrkjemøtet er svært glad for å kunne slå fast at "Felleserklæringa" vitnar om så stor semje mellom lutheranarar og katolikkar om rettferdiggjeringsslæra, at vi saman kan seie: "Vi bekjenner i fellesskap at syndere blir rettferdiggjort ved tro på Guds frelsesgjering i Kristus" (§ 25). Dei skilnadane som står att, rokkar ikkje ved denne vurderinga.

3. "Felleserklæringa" har stor rekkevidde for tilhøvet mellom lutherske og katolske kristne, og er eit viktig steg vidare i arbeidet for eit meir forpliktande fellesskap mellom kyrkjene våre.

4. Kyrkjemøtet sluttar seg til ei felles luthersk erklæring om at det er tilstrekkeleg semje til å slå fast: Fordømingar av romersk-katolsk lære om rettferdiggjeringa i lutherske vedkjenningsskrifter treff ikkje den aktuelle romersk-katolske læreposisjonen, slik han er framstilt i "Felleserklæringa". I denne samanhengen er det rett å peike på at vi i vår kyrkje ofte har uttrykt haldningar som svarar til desse fordømingane. På grunnlag av "Felleserklæringa" må det arbeidast for at slike haldningar ikkje lenger får prege vårt tilhøve til brør og systre i Den romersk-katolske kyrkja.

5. Kyrkjemøtet si tilslutning til "Felleserklæringa" inneber ikkje noka endring i Den norske kyrkja sitt læregrunnlag og endrar ikkje vårt tilhøve til Den romersk-katolske kyrkja med tanke på vår kyrkjeordning.

6. Ut frå Den norske kyrkja si vedkjenning er det avgjerande for einskap i kyrkja at vi står saman om grunnleggjande sanningar om rettferdiggjeringa. Det er difor viktig at konsekvens-

ane av denne semja vert utgreidd og teke alvorleg i det vidare økumeniske arbeidet. "Felleserklæringa" inneber ei stadfesting av det økumenisk perspektivet som ligg i vår eigen læretadisjon, og gjev grunnlag for ei ny tilnærming til Den romersk-katolske kyrkja.

7. Kyrkjemøtet bed Mellomkyrkjeleg Råd gjere innhaldet i "Felleserklæringa" kjent for kyrkjelydane.
8. Kyrkjemøtet bed Mellomkyrkjeleg Råd å gjere *Det lutherske Verdsforbundet* kjent med Kyrkjemøtet sitt vedtak og premissane for det.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Nils Valde
Saksordførar: Sigurd Vengen

Desse hadde ordet:
Sigurd Vengen, Tore Kopperud, Odd Bondevik, Ola Hunsager, Torleiv Austad, Trond Skard Dokka, Sigurd Osberg, Ragnar T. Samuelsen, Finn Wagle.

Endringsframlegg:
Fra Ragnar Samuelsen:
Notat som oversendes komiteen.

Votering:

Saka går attende til komiteen.

NY INNSTILLING FRÅ KOMITE A:

Saksorientering:
Gjennom grundige og omfattande læresamtalar mellom katolikkar og lutheranarar dei siste tiåra har det kome fram at det eksisterer ei vidtgående semje om korleis eit menneske vert frelst. Sidan

reformasjonstida har strid om dette vore hovudgrunnen til splittinga mellom kyrkjene våre. *Det lutherske Verdsforbundet (LVF)* og *Det pavelege rådet for fremje av einskap mellom kristne (PCP-CU)* har på dette grunnlaget utforma dokumentet "*Joint Declaration on the Doctrine of Justification. 1997*" ("*Felleserklæring om rettferdiggjøringslæren*") (1997), heretter: "*Felleserklæringa*"). På bakgrunn av ein gjennomgang av dei bibelske skriftene og ei felles formulering av grunnsanningar om rettferdiggjeringa, vert det konkludert med at dei historiske lærefordømingane ikkje lenger treff det kyrkjene står for i denne saka. I eit brev frå LVF av 26. februar 1997 vert medlemskyrkjene bedne om å vurdere innhaldet i "*Felleserklæringa*" og om dei er samde i denne konklusjonen. Dette er det Kyrkjemøtet no skal ta stilling til.

Det lutherske vedkjenningskriftet *Confessio Augustana (CA)* vart lagt fram i 1530 for å syne at det som vart gjort og lært i gudstenesta i dei lutherske kyrkjelydane, samsvarer med Skrifta og kyrkja si tru gjennom tidene. Der vart læra om rettferdiggjeringa formulert. Gud frelser syndarar for Kristi skuld av nåde åleine, motteken gjennom trua åleine. Dette kan seiast på fleire måtar. I Luthers vesle katekisme er det t.d. ikkje direkte tale om å verte rettferdiggjort, sjølv om saka vert tydeleg nok uttrykt. I den vidare diskusjonen vart det frå luthersk hald hevda at det er denne læra "*kyrkja står og fell med*".

Tridentinerkonsilet (1545-63) fordømte og ekskluderte frå kyrkjefelleskapen dei som stod for det dei oppfatta som luthersk lære m.a. på dette punktet. Innan lutherdomen samla ein seg, etter ein del strid, i 1577 om *Konkordieformelen*. Der vart m.a. *Tridentinerkonsilet* sine formuleringar om rettferdiggjeringens lære forkasta og fordømde.

Saman med dei oldkyrkjelege vedkjenningane vart berre CA og *Luthers vesle katekisme* læregrunnlag for kyrkja i Danmark og Noreg. I desse er det ikkje formulert direkte lærefordømingar retta mot ei definert romersk-katolsk lære om rettferdiggjeringa. I andre land og fyrstedøme vart alle dei lutherske vedkjenningsskriftene, samla i *Konkordieboka*, rekna som læregrunnlag. Striden om rettferdiggjeringsslæra har vore ein hovudgrunn til at katolsk lære og katolske kristne har vorte avviste, også i vår kyrkje.

Etter *Det andre Vatikankonsilet* (1962-65) har det vore eit omfattande dialogarbeid mellom katolske og lutherske teologar om sentrale spørsmål om tru og kyrkjeordning. Dette har lagt grunnlag for å forstå kvarandre betre og for ei merkbar tilnærming mellom kyrkjene. Også norske teologar har delteke i det internasjonale arbeidet, og vi har hatt ei eiga norsk katolsk-luthersk samtalegruppe som har laga rapportar om nattverden, embetet og rettferdiggjeringsslæra.

“*Felleserklæringa*” har vorte utforma i to versjonar som har vore sende til vurdering i kyrkjene (i 1995 og 1997). I Den norske kyrkja har Mellomkyrkjeleg Råd hatt ansvar for prosessen. Dei teologiske fakulteta har vorte spurde begge gonger korleis dei vurderer dokumentet og spørsmåla frå LVF til det. Det er kome fram ulike vurderingar av dei to versjonane og korleis Den norske kyrkja skal stille seg til spørsmåla frå LVF. Det er nokså brei oppslutning mellom fagteologane om at det er lukkast å gje ei god presisering av viktige grunnleggjande sanningar om rettferdiggjeringsslæra i den siste versjonen av “*Felleserklæringa*”. På det grunnlaget har Teologisk Nemnd og Mellomkyrkjeleg Råd gjeve si tilslutning til henne. Bispemøtet var sentralt med i utforminga av Den norske kyrkja sitt foreløpige svar til LVF i 1996, og har

tilrådd at “*Felleserklæringa*” av 1997 vert lagt fram for Kyrkjemøtet. Bispemøtet har gjeve si tilslutning til innhaldet i henne (sak 12/97 og 17/97).

KOMITEEN SINE MERKNADER:

På denne bakgrunn vil komite A leggje vekt på følgjande:

1. Vi vil uttrykkje stor glede over innhaldet i “*Felleserklæringa*”, som vi finn oppbyggjeleg. Her kjem dei heilt sentrale sanningane i vår kristne tru om korleis eit menneske vert frelst klårt til uttrykk:

“Alene gjennom Kristus blir vi rettferdiggjort, når vi mottar denne frelsen i tro. Denne tro er selv en Guds gave ved Den Hellige Ånd, som virker gjennom Ord og sakrament i de helliges samfunn, og samtidig leder de troende til den fornyelse av deres liv som Gud fullfører i det evige liv.” (§ 16)

Det som her vert sagt om rettferdiggjeringa, svarar til innhaldet i *Confessio Augustana*, artikkel 4:

“Likeeins lærer dei at menneska ikkje kan verta rettferdiggjorde andsynes Gud ved eigne krefter, fortenerer eller gjerningar, men dei vert rettferdiggjorde utan vederlag for Kristi skuld ved trua, når dei trur at dei vert tekne til nåde og at syndene vert forlatne for Kristi skuld, han som med sin død har gjort fyllest for syndene våre. Denne trua tilreknar Gud som rettferd for seg, Rom 3 og 4.”

Dette er grunnlaget for forkynninga i kyrkja vår, vår bruk av sakramenta og vår felles bøn og takk. Gudstenesta,

der Ord og sakrament er i rett bruk, er rettferdiggjeringa i funksjon.

Det er særleg gledeleg at "*Felleserklæringa*" viser at vi deler denne trua med Den romersk-katolske kyrkja. Med tanke på dei store spenningar, skiljer, og endå til lærefordømingar som har prega forholdet mellom lutherske og katolske kristne gjennom dei siste hundreåra, er dette eit viktig dokument. Usemje om læra om rettferdiggjeringa har vorte sett på som den viktigaste grunnen til at fellesskapet mellom oss har vore brote. Ikkje minst i vårt land har det såleis vore stor skepsis til romersk-katolsk tru og liv, ofte ut frå eit inntrykk av at katolikkar trur at menneska vert frelste ved eit samvirke av tru og gode gjeringar.

2. "*Felleserklæringa*" er eit oppløftande resultat av økumenisk arbeid. Komiteen vil framheve at felles arbeid med Skrifta har lagt grunnlag for ei felles og meir nyansert forståing av rikdommen i vår tru på frelsa i Kristus.

Hovudsaka i erklæringa er det vi står saman om. Ei særleg vekt har dei avsnitta i kapittel 4 der den felles tru og forståing av rettferdiggjeringa kjem til uttrykk, jf. §§ 19, 22, 25, 28, 31, 34 og 37. Heile dokumentet må lesast i lys av dette. For mange er det oppsiktsvekkjande kor sentrale og klare mange av desse fellesmarkeringane er. Gjennom læresamtalane som dokumentet byggjer på, har det kome fram at synspunkt som kunne vere uttrykt noko einsidig på begge sider i reformasjonstida, ikkje nødvendigvis utelukkar kvarandre. Vår kyrkje sin læretradisjon har slik vorte utdjupa med supplerande perspektiv. I "*Felleserklæringa*" kjem det t.d. fram at

Gud tilreknar oss Kristi rettferd, og dessutan nyskaper og fornyar oss i rettferdiggjeringa. Ofte har det i vår læretradisjon vorte lagt for einsidig vekt på det fyrste. I "*Felleserklæringa*" vert det understreka at rettferdiggjeringa er den treeinige Guds verk åleine. Slik kviler rettferdiggjeringens læra på, og uttrykkjer forståinga av, kven Gud er. "*Faderen sendte sin Sønn til verden for å frelse syndere. [...] Kristus selv er vår rettferdighet, som vi får del i gjennom Den Hellige Ånd.*" (§ 15)

3. Det er nyttig og viktig at "*Felleserklæringa*" også viser at ein del sider ved forståinga av rettferdiggjeringa framleis blir tolka noko ulikt i lys av dei to kyrkjene sine læretradisjonar. På denne måten kjem det fram at vi ikkje ser likt på alt. Det gjeld t.d. korleis den rettferdiggjorde framleis er både syndar og rettferdig (§§ 29-30). Dei skilnader som står att, rokkar ikkje ved eit samla inntrykk av at vi står saman om grunnleggjande sanningar om korleis eit menneske vert frelst. I den norske omsetjinga er det diverre noko misvisande gjeve inntrykk av at vi er samde om alle "*de grunnleggjande sannheter*" (§§ 13, 14 og 40). Det svarar ikkje til den tyske originalteksten, som berre talar om "*grunnleggjande sanningar*". Komiteen byggjer si vurdering på denne.

Eit medlem av komiteen vil i tillegg særskilt seie:

Når "*Felleserklæringa*" talar om "*en felles forståelse av rettferdiggjørelsen*" (§ 14), må det likevel seiast at det i tillegg til dei ulike spørsmåla som er nemnde i § 43, og som det er nødvendig å arbeide vidare med, også er nødvendig å sjå nærare på spørsmål

knytta til syndsforståing og menneskesyn, og messeoffer, avlat og skjærseid. "*Felleserklæringa*" representerer eit godt utgangspunkt for slike samtalar i framtida.

4. Framleis står det att ei rekkje spørsmål med ulik vekt som treng ytterlegare klargjering, slik "*Felleserklæringa*" gjer merksam på (§ 43), og som alle på ulik vis må sjåast i samanheng med rettferdiggjeringsslæra. Det gjeld m.a. tilhøvet mellom Guds Ord og kyrkja si lære, læra om kyrkja, autoriteten i kyrkja, kyrkja sin einskap, embetet og sakramenta, og tilhøvet mellom rettferdiggjering og sosiale-tikk. Komiteen vonar at arbeidet med desse spørsmåla vil halde fram og føre til ei felles forståing.
5. Når dette dokumentet er godteke av begge partar, er det lagt eit viktig grunnlag for å forstå forholdet mellom kyrkjene våre i eit nytt økumenisk perspektiv. Denne vidtgåande semja om rettferdiggjeringa har stor rekkevidde. Med dette vert det teke eit avgjerande steg. Det er viktig at det vert arbeidd vidare med konsekvensane av denne semja for fellesskap mellom kyrkjene våre, særleg med tanke på at vi ein gong skal kunne samlast ved Herrens bord.
6. "*Felleserklæringa*" gjev viktig kunnskap for kyrkjelydane om forholdet mellom katolikkar og lutheranarar. Gjennom kyrkja i Noreg sine 1000-årsmarkeringar har mange fått eit sterkt inntrykk av at vi har mykje saman. Dette vert stadfesta og utdju-pa i "*Felleserklæringa*". Difor er det viktig at dokumentet vert gjort godt kjent, og at det vert presentert på ein god og forståeleg måte, t.d. gjennom brev til kyrkjelydane frå biskopane,

og at det vert utarbeidd eit studieopp-
legg.

FRAMLEGG TIL VEDTAK:

Komite A viser til Bispemøtet si tilråding (sak 12/97 og 17/97) og vil på grunnlag av vår vurdering be Kyrkjemøtet gjere slikt vedtak:

1. Kyrkjemøtet vurderer "*Felleserklæring om rettferdiggjørelseslæren*" (1997) som eit viktig og oppløftande økumenisk resultat, ei frukt av felles bibelstudium og læresamtalar.
2. Kyrkjemøtet er svært glad for å kunne slå fast at "*Felleserklæringa*" vitnar om så stor semje mellom lutheranarar og katolikkar om rettferdiggjeringsslæra at vi saman kan seie: "*Vi bekjenner i fellesskap at syndere blir rettferdiggjort ved tro på Guds frelsesgjerning i Kristus*" (§ 25). Dei skilnadane som står att, rokkar ikkje ved denne vurderinga.
3. "*Felleserklæringa*" har stor rekkevidde for tilhøvet mellom lutherske og katolske kristne. Dei nemnde skilnadane syner at vi framleis ikkje er samde om alt, og at det difor må arbeidast vidare både med teologiske spørsmål og kyrkjeleg praksis. "*Felleserklæringa*" er likevel i seg sjølv eit viktig steg mot eit meir forpliktande fellesskap mellom kyrkjene våre, og gjev von om vidare framgang i arbeidet.
4. Kyrkjemøtet sluttar seg til ei felles luthersk erklæring om at det er tilstrekkeleg semje til å slå fast: Fordømingar av romersk-katolsk lære om rettferdiggjeringa i lutherske vedkjenningsskrift treff ikkje den aktuelle romersk-katolske læreposisjonen, slik

han er framstilt i "Felleserklæringa". I denne samanhengen er det rett å peike på at vi i vår kyrkje ofte har uttrykt haldningar som svarar til desse fordømingane. På grunnlag av "Felleserklæringa" må det arbeidast for at slike haldningar ikkje lenger får prege vårt tilhøve til brør og systre i Den romersk-katolske kyrkja.

5. Kyrkjemøtet si tilslutning til "Felleserklæringa" inneber ikkje noka endring i Den norske kyrkja sitt læregrunnlag og endrar ikkje vårt tilhøve til Den romersk-katolske kyrkja med tanke på vår kyrkjeordning.
6. Ut frå Den norske kyrkja si vedkjenning er det avgjerande for einskapen i kyrkja at vi står saman om grunnleggjande sanningar om rettferdiggjeringa. Det er difor viktig at konsekvensane av denne semja vert utgreidd og teke alvorleg i det vidare økumeniske arbeidet. "Felleserklæringa" inneber ei stadfesting av det økumeniske perspektivet som ligg i vår eigen læretradisjon, og gjev grunnlag for ei ny tilnærming til Den romersk-katolske kyrkja.
7. Kyrkjemøtet bed Mellomkyrkjeleg Råd gjere innhaldet i "Felleserklæringa" kjent for kyrkjelydane.
8. Kyrkjemøtet bed Mellomkyrkjeleg Råd å gjere *Det Lutherske Verdsforbundet* kjent med Kyrkjemøtet sitt vedtak og premissane for det.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Nils Valde
Saksordførar: Sigurd Vengen

Desse hadde ordet:
Sigurd Vengen.

Protokolltilførsel
frå Ragnar T. Samuelson:

"Under tvil om "det er tilstrekkelig semje" (pkt. 4) og under tilslutning til særuttalelsen fra ett medlem av komiteen under komiteens merknader pkt. 3, finner også undertegnede delegat å kunne stemme for komiteens framlegg til vedtak."

KYRKJEMØTET SITT VEDTAK

Komite A viser til Bispemøtet si tilråding (sak12/97 og 17/97) og vil på grunnlag av vår vurdering be Kyrkjemøtet gjere slikt vedtak:

1. Kyrkjemøtet vurderer "Felleserklæring om rettferdiggjørslæren" (1997) som eit viktig og oppløftande økumenisk resultat, ei frukt av felles bibelstudium og læresamtalar.
2. Kyrkjemøtet er svært glad for å kunne slå fast at "Felleserklæringa" vitnar om så stor semje mellom lutheranarar og katolikkar om rettferdiggjeringsslæra at vi saman kan seie: "Vi bekjenner i fellesskap at syndere blir rettferdiggjort ved tro på Guds frelsesgjerning i Kristus" (§ 25). Dei skilnadane som står att, rokkar ikkje ved denne vurderinga.
3. "Felleserklæringa" har stor rekkevidde for tilhøvet mellom lutherske og katolske kristne. Dei nemnde skilnadane syner at vi framleis ikkje er samde om alt, og at det difor må arbeidast vidare både med teologiske spørsmål og kyrkjeleg praksis. "Felleserklæringa" er likevel i seg sjølv eit viktig steg mot eit meir forpliktande fellesskap mellom kyrkjene våre, og gjev von om vidare framgang i arbeidet.

4. Kyrkjemøtet sluttar seg til ei felles luthersk erklæring om at det er tilstrekkeleg semje til å slå fast: Fordømingar av romersk-katolsk lære om rettferdiggjeringa i lutherske vedkjenningsskrift treff ikkje den aktuelle romersk-katolske læreposisjonen, slik han er framstilt i "Felleserklæringa". I denne samanhengen er det rett å peike på at vi i vår kyrkje ofte har uttrykt haldningar som svarar til desse fordømingane. På grunnlag av "Felleserklæringa" må det arbeidast for at slike haldningar ikkje lenger får prege vårt tilhøve til brør og systre i Den romersk-katolske kyrkja.
5. Kyrkjemøtet si tilslutning til "Felleserklæringa" inneber ikkje noka endring i Den norske kyrkja sitt læregrunnlag og endrar ikkje vårt tilhøve til Den romersk-katolske kyrkja med tanke på vår kyrkjeordning.
6. Ut frå Den norske kyrkja si vedkjenning er det avgjerande for einskapen i kyrkja at vi står saman om grunnleggjande sanningar om rettferdiggjeringa. Det er difor viktig at konskevensane av denne semja vert utgreidd og teke alvorleg i det vidare økumeniske arbeidet. "Felleserklæringa" inneber ei stadfesting av det økumeniske perspektivet som ligg i vår eigen læretradisjon, og gjev grunnlag for ei ny tilnærming til Den romersk-katolske kyrkja.
7. Kyrkjemøtet bed Mellomkyrkjeleg Råd gjere innhaldet i "Felleserklæringa" kjent for kyrkjelydane.
8. Kyrkjemøtet bed Mellomkyrkjeleg Råd å gjere *Det Lutherske Verdsforbundet* kjent med Kyrkjemøtet sitt vedtak og premissane for det.

Vedtaket var samrøystes.

Sak KM 16/97: ORDNING FOR DØVEMENIGHETER OG DØVEPREST- TJENESTEN

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 16.1 SAKSORIENTERING

Dokument 16.2 ORDNING FOR DØVEMENIGHETER OG DØVEPREST-TJENESTEN - BREV TIL HØRINGSINSTANSENE

Dokument 16.3 FORSLAG TIL NY ORDNING FOR DØVEMENIGHETER OG DØVEPRESTTJENESTEN - HØRINGSNOTAT FRA DEPARTEMENTET AV 8.7.1997

Dokument 16.4 HØRINGSUTTALELSE FRA KIRKERÅDET AV 18.-19.9.1997

Dokument 16.5 ORDNING FOR DØVEMENIGHETER OG DØVEPREST-TJENESTEN - BREV TIL KIRKEMØTET MED JUSTERT FORSLAG MED KOMMENTARER FRA DEPARTEMENTET AV 5.11.1997

INNSTILLING FRA KOMITE E:

Saksorientering

Kirkeloven sier i kapittel 1, § 2, at "Særskilt ordning for døvemenigheter og andre kategorialmenigheter fastsettes av Kongen". Kirkerådet har uttalt seg både i 1993 og 1994 til et "forslag til organisering av døvemenighetene og den kirke-

lige betjening av døve" som Departementets rådgivende komite for den geistlige betjening av døve sendte ut på høring.

Kirkedepartementet sendte 8. juli 1997 et utkast til ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten på høring til følgende instanser: Hovedpresten for Norges døve, andre døvekirkelige tilsatte, døvemenighetene, biskopene, bispedømmerådene, Kirkerådet, Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon, Den norske kirkes kateketforening, Den norske kirkes presteforening, Det norske Dia-konforbund og Norsk Kommuneforbund.

Departementets utkast bygger i hovedsak på forslag til "forskrifter for døves menigheter i Den norske kirke og kirkelig betjening av døve", oversendt Departementet fra Rådgivende komite for den geistlige betjening av døve i brev av 29. november 1995.

Så godt som samtlige instanser har avgitt uttalelse.

Kirkerådet behandlet saken på sitt møte 18.-19.9.1997 og ber i sin uttalelse, i likhet med tidligere uttalelser fra Kirkerådet i denne saken, at det endelige utkastet til ordning forelegges Kirkemøtet 1997 i henhold til kirkeloven § 24, tredje ledd, bokstav a.

Departementet har på bakgrunn av høringen foretatt enkelte justeringer av det opprinnelige utkast til regelverk og oversendt det justerte forslaget til Kirkemøtet i brev av 5.11.1997.

I dette brevet er hovedsynspunktene fra høringen referert under de enkelte paragrafene og kommentert fra departementet.

Departementet har ikke tatt inn bestemmelser i utkastet som regulerer statens tilskudd til døvemenighetene. En rekke av høringsinstansene har reist spørsmålstegn ved dette, og ønsket at regelverket skulle utformes slik at staten forpliktet seg selv til et høyere nivå på

tilskuddene enn det som de årvisse budsjetter til nå har gitt grunnlag for. Bare slik kan man sikre en tilfredsstillende kirkelig betjening av døve.

Når det gjelder tilskudd til døvemenighetene for 1998, viser departementet til Regjeringens reviderte budsjettforslag. Etter de rammer som Stortinget der er anbefalt å fastsette, finner departementet ikke på det nåværende tidspunkt grunnlag for å innta i regelverket bestemmelser vedrørende statlig tilskudd til døvemenighetene.

Komiteen inviterte representanter for Døvekirken til å gi en kort muntlig orientering om Døvekirkenes situasjon. Komiteen benyttet også anledningen til å stille noen spørsmål til departementet for å utdype enkelte punkter i de ovennevnte saksdokumenter.

Komiteens merknader:

1. Generelle merknader

Komiteen ønsker innledningsvis å understreke døvemenighetenes store betydning. Den døvekirkelige menighet er ofte det eneste relevante kristne tilbud for døve. Dessverre fører en uklar struktur til en økonomisk uholdbar situasjon som tærer på kreftene til de involverte. Det krever store ressurser å lære seg tegnspråk og det er derfor svært viktig at ressursene kan brukes på menighetsbyggende tiltak og ikke til å sikre økonomien. Tegnspråk er døves hovedspråk og er ressurskrevende i forhold til menighetsbyggende arbeid. Staten må ta det økonomiske ansvar og gi døve et tilbud som er likeverdig med det som hørende har.

Komiteen hilser med glede at det nå vil komme et samlet regelverk for den kirkelige betjening av døve. Vi håper at dette vil kunne styrke døvemenighetenes viktige arbeid i vårt land.

2. Tilpasning til kirkeloven

Hovedintensjonen med ordningen må etter komiteens mening være å avklare døvemenighetenes status som selvstendige menigheter/kategorialmenigheter i henhold til kirkeloven. Ordningen må sikre døvemenighetene tydelige og tilfredsstillende rammevilkår, også økonomisk.

Etter komiteens oppfatning vil dette best kunne skje ved at det nye regelverk i hovedsak må innebære en normalisering i forhold til menighetsråd/fellesråd ut fra kirkeloven med de unntak som er nødvendig ut fra den særskilte stilling døvemenighetene har.

- Dette innebærer at menighetsråd og fellesråd i Døvekirken bør være juridiske personer.
- Menighetsrådet i det enkelte døvedistrikt bør gis status ut fra KL §§ 2, 5, 8 og 9.
- Døvekirkenes fellesråd bør kunne opptre på vegne av døvedistriktene ut fra § 14.

3. Økonomi

Det økonomiske fundament for døvemenighetene må innebære at det er staten som utreder midlene som ellers ligger til kommunen etter Kirkelovens § 15. Dette innebærer etter komiteens oppfatning også midler til bygging, drift og vedlikehold av kirker, selv om disse nå er eiet av stiftelser. Dette innebærer også utgifter i forbindelse med nødvendige stillinger. Komiteen understreker at det er nødvendig med daglig leder både for menighetsrådene og for døvekirkenes fellesråd.

4. Organisering

En modell etter kirkeloven innebærer en normalisering også i forhold mellom

geistlig betjening og virksomhet i regi av menighetsråd og fellesråd:

- Modellen innebærer at det finnes ett døvekirkelig fellesråd for hele landet og ett menighetsråd pr. døvedistrikt. Menighetsrådet kan opprette menighetsutvalg i mindre enheter innenfor et døvedistrikt.
- Døvekirkenes fellesråd vil i denne modellen ha arbeidsgiveransvar for de som ikke er statlig tilsatt, tilsvarende kirkelig fellesråds oppgaver etter KL § 14. Døveprosten blir medlem av Døvekirkenes fellesråd som for øvrig består av 1 medlem fra hvert menighetsråd.
- Døvekirkenes fellesmøte vil bli et organ som i tillegg til representanter for menighetsrådene har representanter valgt av og blant prestene og lek kirkelig tilsatt valgt blant de leke tilsatte.

5. Rådsstruktur

Komiteen anser det som naturlig og nødvendig at Kirkerådet utreder nærmere relasjonene mellom Kirkemøtet og Døvekirkenes Fellesmøte, bl.a. gjensidig representasjon i hverandres organer. Her kan det tas utgangspunkt i modellene som er brukt, f.eks. i forhold til Sjømannsmisjonen/Norsk kirke i utlandet.

En slik utredning vil også kunne inneholde retningslinjer for hvilke rettigheter som kan delegeres til Døvekirkenes Fellesmøte, f.eks. når det gjelder vedtak vedrørende liturgi.

6. Merknader til de enkelte paragrafene

Komiteen har merknader til følgende paragrafer:

§ 2

Komiteen mener, i likhet med Kirkerådet og de fleste døvekirkelige instanser, at døvekirkelige organer, dvs. Døvekirkenes Fellesråd, bør ivareta arbeidsgiveransvar for alle andre stillinger enn prester.

Komiteen vil igjen understreke behovet for daglig leder i hvert av menighetsrådene og i Døvekirkenes Fellesråd. Døveprestenes utstrakte reisevirksomhet gjør dette særlig påkrevet. Komiteen kjenner ikke til at det foreligger en bemanningsplan, men mener det vil være et tjenlig redskap for å klargjøre behovet for ulike typer stillinger og omfanget av disse i forhold til de tjenester og oppgaver som må ivaretas.

§ 3

Komiteen forutsetter at tilsynet også gjelder godkjenning av liturgisk utstyr.

§ 4

Komiteen slutter seg til denne paragrafen og tror at det på denne måten best kan sikres nødvendig døvefaglig kompetanse. Komiteen vil likevel fremheve behovet for ordninger som sikrer at ansatte i døvemenighetene får ta del i noe av det lokale kirkelige tilbud og kollegafelleskap.

§ 5

Komiteen ber om at alternativer til stiftelsesformen utredes. Komiteen mener at selvstendig stiftelse som driftsform kan brukes inntil annen driftsform er vedtatt.

§ 9

Komiteen mener at Døvekirkenes Fellesråds oppgaver bør ta utgangspunkt i kirkelig fellesråds ansvarsområder etter KL § 14. Døvekirkenes fellesråd bør ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av menighetsrådene i

de enkelte døvedistriktene og utarbeide overordnede mål og planer for døvemenighetenes virksomhet, fremme samarbeid mellom de enkelte døvemenighetene og ivareta døvemenighetenes interesser i forhold til andre instanser, bl.a. staten. Som nevnt tidligere mener komiteen at det er staten som utreder midlene som ellers ligger til kommunen etter Kirkelovens § 15. Døvekirkenes Fellesråd vil på denne måten ha en viktig samordningsfunksjon i forhold til fordeling av statlige tilskudd til de enkelte døves menighetsråd.

Når det gjelder kirkebygg viser komiteen til kommentar til § 5.

Arbeidsgivermyndighet kan, der det er hensiktsmessig, fra et slikt organ videredeles til det enkelte menighetsråd.

Der Døvekirkelig Fellesråd, i samråd med det aktuelle menighetsråd, finner det tjenlig å opprette et menighetsutvalg, jf. § 9, tredje ledd, kan utvalget få delegert myndighet, og bør møte i menighetsråd med representant minst en gang pr. år, jf. § 10.

FORSLAG TIL VEDTAK:

I. Kirkemøtet vil særlig understreke:

1. Ordningen for døvemenigheter og døvepresttjenesten tilpasses kirkeloven så langt det er mulig.
2. Det økonomiske fundament må sikres ved at staten utreder midlene som ellers ligger til kommunene etter KL § 15.
3. Menighetsrådene og fellesrådet må sikres daglig leder.
4. Kirkemøtet ber Kirkerådet utrede nærmere relasjoner mellom Kirkemøtet og Døvekirkenes Fellesmøte.

II. Kirkemøtet slutter seg for øvrig til komiteens merknader til det forelagte forslag til ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Karl Johan Tveiten

Disse hadde ordet:
Karl Johan Tveiten, Ole D. Hagesæther,
Andreas Aarflot, Berit Pihl Johansen.

**KIRKEMØTET'S
VEDTAK**

I. Kirkemøtet vil særlig understreke:

1. Ordningen for døvemenigheter og døvepresttjenesten tilpasses kirkeloven så langt det er mulig.
2. Det økonomiske fundament må sikres ved at staten utreder midlene som ellers ligger til kommunene etter KL § 15.
3. Menighetsrådene og fellesrådet må sikres daglig leder.
4. Kirkemøtet ber Kirkerådet utrede nærmere relasjoner mellom Kirkemøtet og Døvekirkenes Fellesmøte.

II. Kirkemøtet slutter seg for øvrig til komiteens merknader til det forelagte forslag til ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten.

*

Vedtaket var enstemmig

V. Deltakere på Kirkemøtet 1997

MEDLEMMER:

Akerø, Hans Arne	- Oslo	Kopperud, Tore	- Kirkerådet
Almås, Kjartan	- Tunsberg	Kringstad, Brita	- Møre
Andersen, Nils-Tore	- Borg	Køhn, Rosemarie	- Hamar
Bergan, Halvor	- Agder	Larsen, Øystein I.	- Sør-Hålogal.
Bondevik, Odd	- Møre	Lindebø, Ole Øystein	- Sør-Hålogal.
Borkamo, Tone	- Tunsberg	Lindemann, Harald	- Agder
Brekke, Kåre Johs.	- Sør-Hålogal.	Madsen, Elise Haaugland	- Tunsberg
Damsgaard, Jens	- Agder	Moe, Jorun	- Sør-Hålogal.
Danielsen, Kari	- Tunsberg	Moen, Egil	- Nidaros
Eggan, Mette	- Nidaros	Molde, Jostein	- Bjørgvin
Eikseth, Astrid Grude	- Nidaros	Myklatun, Olaf N.	- Stavanger
Eliassen, Ivar Jarle	- Nord-Hålogal.	Natvig, Bent	- Oslo
Elsbak, Målfrid	- Sør-Hålogal.	Neergård, Ole Harald	- Nidaros
Eriksen, Frode	- Borg	Osberg, Sigurd	- Tunsberg
Ersland, Ola	- Bjørgvin	Riise, Bjørg Solgaard	- Borg
Evensen, Bjørg	- Tunsberg	Saltvik, Solveig Fjøsne	- Hamar
Evenshaug, Oddbjørn	- Kirkerådet	Samuelsen, Ragnar T.	- Nord-Hålogal.
Finseth, Johannes	- Møre	Sellevoid, Knut	- Kirkerådet
Foseide, Birger	- Møre	Sivertsen, Unny Nome	- Sør-Hålogal.
Frantzen, Kjellaug Rossavik	- Stavanger	Skavoll, Kari E. Østensen	- Hamar
Frøyland, Gunvor Leknes	- Stavanger	Skonhoft, Anne	- Hamar
Gammelsæter, Harald	- Bjørgvin	Skrede, Per Øyvind	- Stavanger
Grue, Eiliv	- Borg	Solberg, Tom	- Tunsberg
Grønlien, Magne	- Borg	Stave, Gunnar	- Møre
Hagesæther, Ole D.	- Bjørgvin	Steinholt, Ola M.	- Nord-Hålogal.
Halvorsen, Eli	- Borg	Strand, Otto	- Nord-Hålogal.
Haukvik, Sigrid	- Agder	Sæbø, Ole Gunnar	- Agder
Hellemo, Ragnhild	- Nord-Hålogal.	Tellsgård, Ingrid Raustøl	- Oslo
Hetta, Ole Mathis	- Samisk k.råd	Thingelstad, Hans	- Hamar
Holten, Olav	- Sør-Hålogal.	Torset, Olaug Vedvik	- Agder
Horsfjord, Vidar	- Oslo	Tveiten, Karl Johan	- Agder
Hunsager, Ola	- Stavanger	Valde, Nils	- Møre
Høydal, Per Frick	- Stavanger	Vengen, Sigurd	- Bjørgvin
Håbrekke, Jarle	- Nidaros	Wagle, Finn	- Nidaros
Iversen, Klaus	- Bjørgvin	Ødegård, Kristen	- Oslo
Jebsen, Claus H.	- Bjørgvin	Øygard, Olav	- Nord-Hålogal.
Johansen, Berit Pihl	- Oslo	Aarflot, Andreas	- Oslo
Johnson, Georg E.	- Hamar	Aarum, Irene	- Borg
Jonsson, Terje	- Møre	Aas, Ann-Mari	- Nidaros
Kielland, Lars Erlend	- Hamar		
Kloster, Berit Helgøy	- Stavanger		
Kongsvik, Gunvor	- Nord-Hålogal.		

FAKULTETENE:

Austad, Torleiv	- Det teologiske Menighetsfakultet
Dokka, Trond Skard	- Det teologiske fakultet
Kartveit, Magnar	- Misjonshøgskolen

SEKRETARIA TET:

Bentzen, Dina Q.
 Brevik, Synnøve
 Fylling, Hilde
 Fæhn, Kristin
 Haugen, Hans Morten
 Helland, Finn
 Hessellund, Estrid
 Haavik, Aage
 Lie, Jostein
 Lodberg, Johs.
 Nesje, Astrid
 Nyberg, Sylvia
 Nyborg, Berit
 Ottersen, Roald-Einar
 Pettersen, Erling J.
 Røsæg, Gerd Karin
 Schorre, Hans Jürgen
 Sevaldson, Kari
 Skogheim, Hanne W.
 Stange, Dag
 Stendal, Synnøve Hinnaland
 Storrusten, Pål
 Strømmen, Cecilie Jørgensen
 Tanggaard, Per
 Thorp, Tone
 Tobiassen, Øyvind
 Tveit, Olav Fykse
 Tysnes, Knut Inge
 Utne, Stig
 Westermoen, Gunnar

GJESTER VED ÅPNINGEN:

Edith Aller	Seminarlektor, Det mellemkirkelige Råd, København
Knut Alve	Generalsekretær, Kirkens Familievern
Knut Andresen	Domprost, Trondheim
Øystein Bjørdal	Daglig leder, Liturgisk Senter

Roald Eriksen	Konst.fylkesmann, Sør-Trøndelag
Morten Fleischer	Leder, Den norske kirkes presteforening
Magne Gamlemshaug	Generalsekretær, Norges Samemisjon
Øystein Glosli	Generalsekretær, Kirkens SOS i Norge
Frank Grimstad	Direktør, Kirkens Arbeidsgiverorganisasj.
Per-Otto Gullaksen	Underdirektør, Kirkedepartementet
Olav Dag Hauge	Feltprosten, Oslo Mil./Akershus
Øyvind Helliesen	Tilsynsman, Metodistkyrkan i Norden och Baltikum
Stein Erik Horjen	Generalsekretær, Norges Kristelige Studentforbund
Morten Huse	Forsker, Stiftelsen Kirkeforskning
Jens-Petter Johnsen	Generalsekretær, Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag
Hannu Juntunen	Bispemøtets sekretær, teol.dr., Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland
Anne Hilde Laland	Leder, Norsk Kvinnelig Teologforening
Torbjørn Lied	Generalsekretær, Den norske Santalmisjon
Jon Lilletun	Statsråd, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Arne Lyngstad	Stortingsrepresentant, Kirke-, utdannings- og forskningskomite
Lars Inge Magerøy	Instituttstyrer, Institutt for Kristen Oppseding

Kjell Arne Medhaug	Forbundsleder, Det Norske Diakonforbund	Nils Riedl	Leder, Åpen Kirkegruppe
Trygve Natvig	Forbundssekretær, Norsk Kommuneforbund	Ingar Samset	Kirkeverge, Kirkelig fellestråd i Trondheim
Dag Nygård	Generalsekretær, Norges Frikirkeråd	Ingrid Smalås	Organist, Norsk Kantor- og Organistforbund
Kjell Bertel Nyland	Generalsekretær, Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet	Atle Sommerfeldt	Generalsekretær, Kirkens Nødhjelp
Svein Ingve Nødland	Administrasjonssjef, Det Norske Misjonsselskap	Øivind Stærk	Formann, Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet
Torbjørn Olsen	Sogneadministrator ved St. Olav kirke i Trondheim	Billy Taranger	Leder, Norges kristne råd
		Arve Varden	Leder, Norgs Kirkevergelag
		Jan Olav Veum	Den Norske Tibetmisjon

VI. Kirkemøtet's faste komiteer

KOMITE A:

Leder: Ola M. Steinholt

Danielsen, Kari
 Damsgaard, Jens
 Eggan, Mette
 Finseth, Johannes
 Hunsager, Ola
 Iversen, Klaus
 Kartveit, Magnar
 Kielland, Lars Erlend
 Kopperud, Tore
 Sellevold, Knut
 Sivertsen, Unny Nome
 Steinholt, Ola M.
 Thingelstad, Hans
 Vengen, Sigurd
 Aarflot, Andreas
 Aarum, Irene

KOMITE B:

Leder: Berit Pihl Johansen

Austad, Torleiv
 Elsbak, Målfrid
 Evensen, Bjørg
 Grønlien, Magne
 Håbrekke, Jarle
 Jebsen, Claus H.
 Johansen, Berit Pihl
 Køhn, Rosemarie
 Myklatun, Olaf N.
 Samuelson, Ragnar T.
 Stave, Gunnar
 Sæbø, Ole Gunnar
 Tellsgård, Ingrid Raustøl

KOMITE C:

Leder: Nils-Tore Andersen

Almås, Kjartan
Andersen, Nils-Tore
Bondevik, Odd
Ersland, Ola
Haukvik, Sigrid
Hetta, Ole Mathis
Jonsson, Terje
Kloster, Berit Helgøy
Larsen, Øystein I.
Lindemann, Harald
Natvig, Bent
Skavoll, Kari E. Østensen
Øygard, Olav
Aas, Ann-Mari

KOMITE D:

Leder: Otto Strand

Bergan, Halvor
Borkamo, Tone
Eriksen, Frode
Evenshaug, Oddbjørn
Frantzen, Kjellaug Rossavik
Frøyland, Gunvor Leknes
Holten, Olav
Moen, Egil
Molde, Jostein
Neergård, Ole Harald
Skonhoft, Anne
Strand, Otto
Valde, Nils
Ødegaard, Kristen

KOMITE E:

Leder: Elise Haugland Madsen

Akerø, Hans Arne
Brekke, Kåre Johs.
Foseide, Birger
Hagesæther, Ole D.
Halvorsen, Eli
Hellemo, Ragnhild
Madsen, Elise Haugland
Moe, Jorun
Riise, Bjørg Solgaard
Saltvik, Solveig Fjøsne
Skrede, Per Øyvind
Tveiten, Karl Johan
Wagle, Finn

KOMITE F:

Leder: Harald Gammelsæter

Dokka, Trond Skard
Eikseth, Astrid Grude
Eliassen, Ivar Jarle
Gammelsæter, Harald
Grue, Eiliv
Horsfjord, Vidar
Høydal, Per Frick
Johnson, Georg E.
Kongsvik, Gunvor
Kringstad, Brita
Lindebø, Ole Øystein
Osberg, Sigurd
Solberg, Tom
Torset, Olaug Vedvik

VII. Hovedforedragsdebatten og generaldebatten

HOVEDFOREDRAGSDEBATTEN

Debatten knyttet til hovedforedragene "Urfolk i den verdensvide kirke med utgangspunkt i samisk kirkeliv" ved Ole Henrik Magga og "Refleksjoner over begrepet "Urfolk i kirken", med fokus på samisk kirkeliv" ved Ole Mathis Hetta, ble avviklet umiddelbart etter foredragene mandag 10. november kl. 09:00.

Følgende hadde ordet:

Kåre Johs. Brekke, Olav Holten, Oddbjørn Evenshaug, Hans Arne Akerø, Olav Øygard, Øystein Larsen, Finn Wagle, Astrid Grude Eikseth, Olaf N. Myklatun, Ola M. Steinholt

GENERALDEBATTEN

Generaldebatten fant sted i forlengelsen av Kirkemøtets åpningsmøte søndag 9. november.

Debatten tok utgangspunkt i talen til Kirkerådets formann og hilsenen fra statsråd Jon Lilletun.

Følgende hadde ordet:

Trond Skard Dokka, Astrid Grude Eikseth, Magnar Kartveit, Tore Kopperud, Ola Steinholt, Gunvor Leknes Frøyland, Kari Danielsen, Ola Hunsager, Finn Wagle, Georg Johnsen, Bent Natvig, Berit Helgøy Kloster, Vidar Horsfjord, Olaug Vedvik Torset, Halvor Bergan, Ragnar T. Samuelsen, Torleiv Austad, Gunvor Kongsvik, Claus H. Jebsen, Per Øyvind Skrede, Kåre Brekke.

Av de 21 talere tok 8 opp spørsmål knyttet til de homofiles plass i kirken. Andre temaer som ble berørt var bl.a. rekruttering til kirkelig tjeneste, Bispemøtets betenkning om veien til prestatjeneste, dåpsopplæringen og det nye kristendomsfaget, storbyproblematikken og utnevning av proster og biskoper.

VIII. Øvrige programinnslag

MORGENSAMLINGENE

Hver morgen under Kirkemøtet var det samling i Nidaros domkirke.

- Mandag 10. november i Vestskipet/
korsalteret
Morgenbønn: "Forsonin-
gens klippe"
Liturg: Bierna Bientie
Tekstleser: Ole Mathis Hetta
Organist: Knut Sellevold/
Frode Fjeldheim
- Tirsdag 11. november i
Johanneskapellet
Morgenbønn: "Forsoning - i ånd
og sannhet"
Skriftemål
Liturg: Ola Hunsager
Tekstleser: Berit Helgøy
Kloster
Organist: Ivar Jarle Eliassen
- Onsdag 12. november i Kvinnenenes
Minnekapell
Morgenbønn: "Forsoning
som frigjør"
Liturg: Hilde Fylling
Tekstleser: Astrid Grude
Eikseth
Organist: Jostein Molde
- Torsdag 13. november i Erkebisper-
gårdens kapell
Morgenbønn: "Forsoningens "
Herre"
Liturg: Ole Gunnar Sæbø
Tekstleser: Unny Nome
Sivertsen

Under morgenbønnen mandag til torsdag
deltok "White Paper Singers".

GUDSTJENESTENE

- Fredag 14. november
kl. 0815 Vestskipet
Forenklet høymesse
(Opptak for NRK-
Fjernsynet til 3. søndag i advent)
Liturg: Studentprest Siv
Limstrand
Predikant: Biskop Ola M.
Steinholt
Tekstleser: Kari Østensen
Skavoll
Kor: Medlemmer av
Nidaros Domkor
v/Domkantor
Svein Rustad
Orgel: Domorganist Per
Fridtjov Bonsaksen
Utdrag fra Händels "Messias" -
Solist: Pål Rullestad
- Fredag 14. november
kl. 17:00 Vestskipet
Avslutningsguds-
tjeneste m/nattverd
(Opptak for NRK-fjernsynet til
søndag 16. november)
Liturg: Rådgiver Åge
Haavik
Biskop Finn Wagle
Predikant: Biskop Finn Wagle
Tekstleser: Førstekonsulent
Tone Thorp
Forbønnsledere: Oddvar Andersen
Estrid Hessellund
Organist: Domkantor Svein
Rustad
Nidarosdomens guttekor v/Bjørn
Moe

KONSERT

- Onsdag 12. november kl. 21:00
Nidaros domkirke
Marianne Thorsen, fiolin, og domorganist Per Fridtjof Bonsaksen, orgel og cembalo, fremførte verker av bl.a. Bach, Brahms, Händel og Schubert.

HILSNINGSTELEGRAM KONGEN

Fra Kirkemøtet mandag 10. november ble det sendt et hilsningstelegram til Hans Majestet Kongen:

Kyrkjemøtet 1997 samla i Trondheim sender Dykkar Majestet si helsing og ynskjer Guds signing og kraft.

Kirkemøtet mottok dette telegram som svar fra Kongen:

Med min inderlige takk for den vennlige hilsen sender jeg Kirkemøtet 1997 mine beste ønsker, Harald R.

IX Taler, foredrag og hilsener

**TALE KIRKERÅDETS
FORMANN, ODDBJØRN
EVENSHAUG
KIRKEMØTET I
TRONDHEIM,
9. NOVEMBER 1997**

Statsråd,
kjære gjester og delegater!

Folkekirken

At Den norske kirke er en folkekirke står sentralt i det meste som sies og skrives om vår kirke i dag. Ordet folkekirke er så sentralt at det endog er kommet inn i den nye kirkelovens formålsparagraf, der Den norske kirke blir omtalt som "den evangelisk-lutherske folkekirke i Norge".

Mange verdsetter at kirken vil leve nær folket og folkets interesser, der kirken kan ha en viktig folkepedagogisk og samfunnsintegrerende funksjon, samtidig som den representerer tradisjon og kontinuitet i samfunnet. Verdien av en kirkeform der medlemsskapet er preget av åpenhet - basert på barnedåpen - blir også vektlagt, idet mange kjenner det befriende at den teologiske og åndelige vekten blir lagt på troens og kirkens objektive side.

For grunnlovsfedrene på Eidsvoll var folk og kirke ett. Men forutsetningene fra 1814 er vesentlig endret. Derfor bør folkekirken debatteres også hos oss, slik det skjer i mange andre europeiske land, der man spør om det som er blitt kalt "den konstantinske parentes", er under avvikling. Gis det fortsatt et grunnlag for

å satse på folkekirken? Går det an å føre videre en folkekirke i en sekularisert stat?

Folkekirken som siktepunkt

Her hos oss tror vi det, i hvert fall **ønsker** vi det. Det har vært en viktig forutsetning for hele reformprosessen at kirken fortsatt skulle være en folkekirke. Men så må vi spørre: Hva er forutsetningen for at dette skal kunne skje? Og hvilke utfordringer står kirken overfor som folkekirke? I vår diskusjon om dette er det etter min oppfatning viktig å holde fast ved det folkekirkensyn som har ligget til grunn for den kirkelige reformbevegelsen de siste tiårene, og som kommer til uttrykk i sentrale kirkelige utredninger.

- Sentralt her er for det første at folkekirkensynet formuleres ut fra hva som er **siktepunktet** og **målet** for folkekirken. For eksempel heter det i innstillingen fra Det frivillige kirkeråds utredningskommisjon av 1969 (Støylen-kommisjonen): "Folkekirketanken er ikke uttrykk for en faktisk identitet mellom folk og kirke, men et uttrykk for det siktepunkt at hele folket skal omfattes med evangeliets og sakramentenes tilbud." - I sin bok "La kirken være kirke" har Andreas Aarflot uttrykt dette slik: "Kirken er folkekirke ikke etter sitt vesen, men etter sin intensjon". - Andre viktige premisser er
- for det andre at kirken framtrer i denne verden "både som et Åndens samfunn i Kristus av dem som tror på evangeliets ord og løfte, og som et organisert trossamfunn med sine sosiale strukturer",

- for det tredje at ledelsen av kirken må utgå fra den kristne menighet og derfor prinsipielt ligge hos kirken selv, ikke hos noen myndighet utenfor den, og
- for det fjerde at Den norske kirke i kraft av sin nådemiddelforvaltning framtrer som en sann Jesu Kristi kirke.

Dette er premisser det er viktig å fastholde, slik at vi ikke faller for en folkekirkeideologi der kirken nærmest blir forstått som den religiøse dimensjon ved samfunnet, der dåpens omvendelses- og trosmotiv blir mer eller mindre glemt, og der begrepet **åpen folkekirke** blir så sterkt betont at kirken ikke framtrer som et egenartet samfunn i verden og bekjennelsen ikke rommer noen forpliktende norm.

Folkekirke og trosfellesskap

Enkelte har postulert et motsetningsforhold mellom folkekirke på den ene side og **trofellesskap** på den andre, idet man ser understrekingen av den personlige bekjennelse og trosfellesskapet som kirkelig terskelbygging. Det er ingen tvil om at trosfellesskapet kan fungere slik at det isolerer seg fra verden omkring og hindrer at søkende mennesker våger seg inn i kirken. Men dette er en **utfordring** til kirken, og løsningen ligger ikke i å nedskrive bekjennelseskirken i betydningen en kirke av personer som bekjenner. Det ville snarere bety en katastrofe for folkekirken, fordi trosfellesskapet er en avgjørende **forutsetning** og **referanse** for folkekirkeligheten.

Dette er en viktig konklusjon i KIFO-forskeren Harald Hegstads studie av nettopp forholdet mellom folkekirke og trosfellesskap. Hegstads undersøkelse viser at enten det dreier seg om den tradisjonelle folkekirkemenighet i Trøn-

delag, eller det gjelder en menighet preget av vekkelseskristendom på Sør-Vestlandet, eller det gjelder en typisk arbeidskirkemenighet på Østlandet, så er situasjonen den samme: Det som blir kalt folkekirkelighetens forhold til en mer aktiv og "personlig" kristendomsform kan nok variere fra lokalsamfunn til lokalsamfunn. Men i alle de tre menighetstypene er det **trofellesskapets aktivitet og innsats** som gjør det mulig å holde folkekirken i gang. Hegstads studie tyder på at det bredere lag av folkekirkens medlemmer oppfatter trosfellesskapet slik at dette både **manifesterer** og **representerer** det større folkekirkelige fellesskapet som de selv utgjør. Mye tyder på at mange av dem som er seg noenlunde bevisst at de tilhører folkekirken, men som har valgt å plassere seg litt på avstand fra det som gjerne blir kalt den aktive menighetskjernen, er glad for at det finnes noen som er aktive, som driver søndagsskoler, kristent ungdomsarbeide og går noenlunde regelmessig til gudstjeneste, i det hele tatt - at det er noen som bekjenner troen og representerer noe mer enn det de selv står for, og slik manifesterer den tro som de også gjerne ønsker å betrakte som sin.

Menighetsrådsvalget

Dette er et viktig poeng også når vi diskuterer **menighetsrådsvalgene**. Som Hegstad uttrykker det i konklusjonen i sin bok: "En forståelse av trosfellesskapet som manifestasjon av det folkekirkelige fellesskap må (imidtild også) bety at trosfellesskapet har en grunnleggende betydning for konstitueringen av kirkens institusjonelle side."

Vi er opptatt av den lave valgdeltagelsen ved menighetsrådsvalgene. I forbindelse med behandlingen av den nye kirkeloven rettet politikerne oppmerk-

somheten mot dette faktum. Under vår behandling av reglene for menighetsrådsvalg under fjorårets kirkemøte diskuterte vi også her dette spørsmålet, og det ble pekt på flere mulige tiltak for å øke valgdeltagelsen. Vi har vært klare for flere tiltak, men skuffende nok har vi ikke har fått økonomiske midler til å realisere dem. Kirkerådet utarbeidet f eks et beskjedent informasjonsopplegg til 2 mill. kroner. Men til tross for at Stortinget i likhet med Kirkemøtet anga økt oppslutning som et viktig mål for årets valg, fikk vi intet gehør i Stortingsflertallet for de nødvendige midler.

Nå er nye menighetsråd valgt. Over 20.000 kirkemedlemmer stilte til valg. De mer enn 9.000 som ble valgt, og som har påtatt seg oppgaven som rådsmedlemmer i lokalmenighetene i de fire neste årene, fortjener vår honnør og takk for at de har vært villige til å gå inn i en oppgave som krever mye arbeide og store forsakelser. Samtidig sender vi vår takk og honnør til alle dem som nå går ut av menighetsrådet etter mange års menighetsbyggende innsats.

Medlemsregisteret for Den norske kirke

For første gang ble det kirkelige valgmanntallet i år skrevet ut på bakgrunn av et eget medlemsregister for kirken. Etableringen av medlemsregisteret har vært omstridt, ikke minst gjelder dette valg av metode. Vi forstår at mange har følt seg behandlet på en dårlig måte. Samtidig må det understrekes at det å stå feilaktig oppført i det foreløpige medlemsregisteret ikke er det samme som å være medlem av Den norske kirke. Det er kun dåp som kvalifiserer til medlemskap i kirken. Det er også viktig å være klar over at Den norske kirke ikke har noe å tjene på at noen er feilaktig oppført

i medlemsregisteret. Vi ønsker og trenger et riktig register, ikke et stort register.

Utfordringen er å videreføre det arbeidet som er påbegynt. Medlemsregisteret må fremdeles karakteriseres som midlertidig. Det er helt nødvendig at vi nå får midler til å ferdigstille arbeidet, og at vi får etablert driftsrutiner for registeret slik at det snarest mulig kan være operativt. Vi må få gjennomført en informasjonskampanje til alle registrerte medlemmer for å få rettet opp de feil som fremdeles finnes, og deretter drive registeret på en forsvarlig måte, som et viktig hjelpemiddel i menighetsarbeidet og som grunnlag for menighetsrådsvalgene.

Valgdeltagelse og gudstjenestedeltagelse

Vi må fortsette vårt arbeide for økt valgdeltagelse. Men samtidig må vi spørre om oppslutningen om menighetsrådsvalget kun er et spørsmål om å legge forholdene til rette for at folk skal kunne få anledning til å stemme. Kanskje er det langt flere enn vi tror som rett og slett er seg meget bevisst at de ikke ønsker å stemme - og at de ikke ville gjøre det uansett. Mange ser ut til å befinne seg vel ved dette, og tenker slik at dette tar den aktive menighetskjernen seg av - så å si på mine vegne. Samtidig som vi fortsetter arbeidet for økt valgdeltagelse bør vi kanskje også minne hverandre om at den lave valgdeltagelsen egentlig avspeiler et større problem, og som mest av alt burde være i fokus når vi diskuterer folkekirken, nemlig folkets **mangel på deltagelse** i det vi alle hevder er sentrum i vår virksomhet - **gudstjenesten**. Det burde være atskillig mer anføkende for vår kirke at det er så få som samles til gudstjeneste enn at det er så få som deltar i de kirkelige valgene. Her er naturligvis en sammenheng, men vi skal

merke oss at sammenhengen først og fremst går fra gudstjenestedeltagelse til valgdeltagelse - og ikke omvendt.

Utfordringer til folkekirken

Den store utfordringen for kirken som folkekirke er å arbeide intenst og utholdende for at den tilhørighet folket tross alt føler til kirken, kommer til uttrykk i deltagelse. Det kjennetegner vår folkekirkesituasjon at folket i stor grad slutter opp om de kirkelige handlinger. Ikke minst gjelder dette barnedåpen. Utfordringen består i å trekke linjer inn mot gudstjenesten - fra de kirkelige handlinger til høymessen, fra døpefonten til nattverden. For kirken er ifølge vår bekjennelse de helliges forsamling. Kirken er et folk som **samles**, og som sammen bekjenner troen på Jesus Kristus som Herre og Frelser.

I vår kirkelige strategi for å realisere visjonen om aktiv deltagelse har vi satset rett når vi i de senere årene har fokusert på dåpsopplæringen - og da en dåpsopplæring som nettopp har hjelp til å leve i menighetens fellesskap som sin primære målsetting. Dåpsopplæringssatsingen kan ikke bare være en prioritert sak for dette tiåret. Dåpsopplæringen vil alltid måtte være en helt sentral oppgave i folkekirken. Det er mange ganger blitt sagt at folkekirken umulig kan forbli en folkekirke hvis den ikke makter å realisere den opplæring som dåpen bygger på og forutsetter.

En del mennesker opplever kirken som lukket og ekskluderende. Dette er en opplevelse vi skal ta på alvor. Det har lenge vært populært å skyldes på vekselbevegelsenes sterke vektlegging på "innenfor" og "utenfor". At det skarpe skillet kan ha gjort veien vanskelig for mennesker som har trengt tid til å få være underveis, tror jeg alle vil erkjenne.

Samtidig fører vi neppe mennesker fram til deltagelse og bekjennelse ved å slutte å snakke om troen som en personlig sak. Men kirken skal ta folks tro på alvor - om den er stor eller liten, svak eller sterk - og gi den rom og verdighet.

Målet må være at så mange som mulig av folkekirkens medlemmer skal bli hjulpet til med større mot å vedkjenne seg sin kirketilhørighet gjennom positiv deltagelse. Men dette forutsetter - som den finske erkebiskopen, John Vikström, har påpekt: en skjerping av kirkens profil som trossamfunn, en sterkere understreking av kirkens subjekt karakter - større bevissthet om medlemsskapet og en bedre realisering av kirkens fellesskaps karakter.

Folkekirke - bekjennelseskirke

Kirken kan ha funksjoner som samfunnsintegrerende element, som bærer av kulturell tradisjon, som religionsvesen, som gren av sosialstatens velferdstiltak osv. Det er i og for seg ikke noe galt i noe av dette. Men kirken er framfor alt kalt til å bekjenne troen på Jesus Kristus, og føre videre til nye generasjoner det profetiske og apostoliske vitnesbyrd i Den Hellige Skrift, slik vår kirke har formulert det i sine bekjennelsesskrifter. I den alminnelige debatt både i og utenfor kirken blir denne forpliktelsen ofte oversett. Derfor er folkekirken ikke folkets kirke i den forstand at det er folkemeningen som er høyeste autoritet i kirken. Bare så lenge kirken er seg bevisst hva den tror - og på hvem den tror, kan den gjøre sin egentlige gjerning i folket og for folket.

Homofilisaken

Spørsmålet om det er folkemeningen som skal danne grunnlaget for kirkens liv, veiledning og ordninger, aktualiseres i homofilisaksen. Når vi strides i dette spørsmålet, og Bispemøtet er delt, kan det enda en gang være grunn til å understreke at ingen i Bispekollegiet har gitt uttrykk for at Bibelens ord kan settes til side i denne saken.

Da Kirkemøtet i 1995 behandlet prinsippsspørsmålet i homofilisaken, sluttet Kirkemøtet seg til Bispemøtets flertallskonklusjon, og uttalte at "det ikke er gitt tilstrekkelig overbevisende teologiske grunner for at Den norske kirke kan endre sin nåværende praksis med hensyn til tilsetning av personer som lever i homofilt samliv". Kirkemøtet tok ikke nærmere standpunkt til hvilke stillinger, oppgaver og verv dette prinsippvedtaket skulle gjelde, verken om det bare skulle gjelde vigslede stillinger i kirken - slik enkelte har påstått i debatten forut for Kirkemøtet - eller i hvilken grad det også skulle gjelde andre stillinger i kirken. Kirkerådet ble bedt om å komme tilbake i år med forslag på dette punktet. Forslaget ligger på Kirkemøtets bord - sammen med Kirkerådets innstilling i spørsmålet om de arbeidsrettslige sider som saken reiser.

Når det gjelder den **samtale- og refleksjonsprosess** som Kirkemøtet ba om at det ble lagt til rette for, er det vanskelig å gi noe eksakt bilde av hvilket omfang denne har fått rundt omkring i menighetene. Det vi vet er bl a at det samtaleopplegget som Kirkerådet fikk utarbeidet, har gått ut i ca. 4.000 eksemplarer. Bispedømmerådene har invitert representanter for "Åpen Kirkegruppe" til dialog, og jeg vil også nevne at bispedømmerådslederne, kontorsjefene ved bispedømmekontorene og ledelsen i Kirkerådet i samlet møte har samtalt med

representanter for "Åpen Kirkegruppe". Hovedinntrykket har vært at det er mulig å føre den åpne dialogen som et samlet bispekollegium i 1995 formante oss alle til.

Den nye regjeringens kirkepolitikk

Vi har merket oss at den nye regjeringen klart har signalisert at den vil ikke vil blande seg inn i kirkens behandling verken av dette spørsmålet eller andre spørsmål som angår kirken som trossamfunn. I et kort, men innholdsrikt avsnitt i regjeringserklæringen slås det fast at Den norske kirke er et **trossamfunn**, som skal ha frihet til å være en bekjennende, misjonerende og diakonalt arbeidende kirke. Vi konstaterer også at det er regjeringens politikk at kirken må få **ressurser** til å realisere de oppgaver Stortinget har vedtatt gjennom den nye kirkeloven. Og endelig noterer vi oss at den nye regjeringen har gjort Kirkemøtets politikk til sin når den erklærer at **dåpsopplæringen skal lovfestes**.

Alt dette er gledelige signaler, som gir oss berettiget grunn til å ha forventninger til den nye regjeringen når det gjelder å ta på alvor det ansvar staten vitterlig har når det gjelder Den norske kirke. Fra kirkens side ønsker vi at regjeringen fører en langsiktig og forutsigbar kirkepolitikk - med helhet og tydelige prioriteringer i kirkebudsjetten, slik at kirken i fremtiden kan slippe å bli offer for politisk hestehandel i Stortinget.

At regjeringen understreker at den vil respektere Den norske kirkes frihet som et trossamfunn, er som sagt gledelig. Til denne friheten hører etter min mening også at kirken selv utnevner sine proster og biskoper. Det er naturligvis verken min rett eller min oppgave å diktere regjeringen. Jeg tillater meg likevel i all vennskapelighet å antyde at det ikke

burde være noen dårlig målsetting for en kirkestatsråd i Norge i slutten av 1990-årene at han - når den tid kommer - forlater statsrådsstolen med mindre kirkemakt i denne stolen enn da han satte seg i den!

Stat-kirke-forholdet

Når det gjelder stat-kirke-forholdet, har Kirkerådet fulgt opp punktet i Mål- og strategidokumentet om at det tradisjonelle forholdet mellom kirke og stat må gjøres til gjenstand for kritisk vurdering i lys av utviklingen i et stadig mer pluralistisk samfunn. Kirkerådet har vedtatt å gå inn for en ny utredning om forholdet mellom stat og kirke. Vi har primært ønsket en offentlig utredning, men har fulgt Bispemøtets anmodning om at arbeidet i første omgang skjer som en kirkelig utredning. Kirkerådet har vedtatt mandat for et slikt utredningsarbeide, og vi tar sikte på å oppnevne et utvalg i vårt første møte på nyåret.

I forbindelse med denne saken er det nødvendig å avverge misforståelser som stadig gjentas: For det første har man ikke, slik enkelte åpenbart synes å tro, med dette initiativet sagt at Den norske kirke nødvendigvis skal opphøre å være statskirke i en eller annen form. Det spørsmålet står åpent. I mandatet heter det at utvalget skal utrede forskjellige mulige modeller for ordningen av forholdet mellom stat og kirke.

I lys av at vi - så sent som i dag - på nytt opplever at det fra visse politiske hold trues med maktens bruk for å tvinge kirken i kne i spørsmål der kirken går på tvers av den dominerende politiske ideologi, ja, da må vi svare så klart vi bare kan at det for kirken er noe som er viktigere enn å være statskirke - og det er å være tro mot sitt eget grunnlag som er gitt oss i Den Hellige Skrift.

Til spørsmålet om folkekirke kan vi for det andre slå fast at om kirken skulle bli skilt fra staten, betyr ikke det nødvendigvis at kirken opphører å være folkekirke. Kirkerådet har i mandatet for det utvalget som skal nedsettes, sagt at i vurderingen av de ulike modeller skal en legge særlig vekt på spørsmålet om hvordan disse kan tenkes å innvirke på opprettholdelsen av en folkekirke.

Det er for så vidt ikke overraskende at heller ikke den nye regjeringen har signalisert noe initiativ i stat-kirke-spørsmålet. Vi venter imidlertid at Kirkerådets arbeid med saken vil bli møtt med forståelse av regjeringen.

Regjeringens tilleggsproposisjon til statsbudsjettet

Når det gjelder regjeringens tilleggsproposisjon til statsbudsjettet, er det med glede jeg konstaterer at det foreslås midler til en ny stilling i Kirkerådet og ved hvert bispedømmekontor. Dette vil avhjelpe det akutte behovet etter vi har fått mange nye oppgaver som følge av den nye kirkeloven. Vi er også glad for påplussingen til det kirkelige arbeidet lokalt, men vil fortsatt arbeide for å få hevet bevilgningsnivået betydelig for sikre en profesjonell standard i samsvar med vanlig lokal forvaltning. Også når det gjelder samisk kirkeliv, er det behov for økte midler for å sikre Samisk kirkeråd muligheter til å utføre sine viktige oppgaver.

Ny etisk tilnærming til politiske problemer

Vi noterer med interesse regjeringens ønske om å skape en bred verdimessig og samfunnsetisk mobilisering for å snu nedbrytende utviklingstrekk, som ikke

minst kommer til uttrykk i den verdimesige og moralske forvitringen vi alle kan konstatere i vårt samfunn. Når det gjelder den verdikommisjonen som regjeringen vil nedsette, anser vi Den norske kirke som en meget naturlig samtalepartner og bidragsyter, og Kirkerådet vil med glede bistå.

Det er på høy tid at vi får en ny etisk tilnærming til problemene i vårt samfunn. Dansen rundt gullkalven kan ikke fortsette. Som presidenten for World Conference on Religion and Peace, Edy Korthals Altez, påpekte på det europeiske kirkemøtet i Graz i Østerrike i sommer, ser det ikke ut til at de herskende politiske ideer er i stand til å møte de nærmeste årenes utfordringer i våre vestlige land. Når økonomien blir selve verdigrunnet, mangler samfunnet etisk bærekraft til å kunne løse sine grunnleggende problemer. Fortsatt er tenkningen i våre vestlige land dominert av "tre hellige kuer": For det første ideen om menneskets ubegrensede materielle behov, for det andre den politiske forutsetning at permanent økonomisk vekst er bra, og for det tredje troen på det frie markedets velsignelser.

Troens folk må engasjere seg i de motkrefter som stiller spørsmål ved disse politiske dogmene. Kirkene må se sin rolle i de endringene som må komme. Uten en åndelig oppvåkning blir det ikke noe bærekraftig samfunn. Dagens sosiale krise i Vesten henger nøye sammen med en åndelig krise. Hensynet til det hellige kommer dårlig ut når økonomisk profitt får første prioritet. Respekten for livets mysterium forsvinner. Tapet av forestillingen om det hinsidige skaper identitetskrise - en indre tomhet som aldri vil kunne fylles ved økonomisk vekst. Det nye livet kan bare bli født gjennom at hjerter og sinn vender seg mot Gud.

Kirken har en profetisk gjerning i dette å rope folket og dets ledere til bot

og omvendelse, og til selv leve dette ut. Kirken skal tale retten og rettferdighets sak. I en tid da individualismen er satt i høysetet og folket er splittet i egoisme og gruppeinteresser, må kirken kalle til kollektiv etisk ansvarlighet - ut fra den tro at vi er skapt til fellesskap. Det er gledelig at mennesker i dag - på tvers av religiøse og livssynsmessige grenser - er i ferd med å enes om at vi trenger en etisk gjenreisning. Som kristen kirke - og kanskje spesielt som folkekirke - har vi et kall til å bidra til en samlende etisk visjon i folket.

Sultkatastrofe truer i Etiopia

Dette er desto viktigere når vi ser utover grensene for vårt eget styrtrike velstandshjørne av verden og møter de harde realitetene for menneskene i mange andre land. I fjor var det de umenneskelige lidelsene i Rwanda og Zaire som utfordret oss da Kirkemøtet var samlet. I år truer på nytt en alvorlig sultkatastrofe millioner i Etiopia på grunn av feilslåtte avlinger. Vi ønsker å følge opp kirkens internasjonale diakonale ansvar ved å styrke bevisstheten om dette i norske menigheter gjennom iverksettelsen av plan for diakoni. I år understreker vi at vi har redskapene for å utøve kirkens internasjonale diakonale ansvar ved at Kirkemøtet for første gang vil oppnevne sin representant i Kirkens Nødhjelps representantskap.

Urfolk i den verdensvide kirke - samisk kirkeliv

Kirkens ansvar for å tale retten og rettferdighetens sak aktualiseres også i den viktige saken på Kirkemøtets dagsorden som har fått navnet "Urfolk i den verdensvide kirke med utgangspunkt i

samisk kirkeliv". HM Kong Harald viste oss på nytt en god vei da han under Sametingets åpning i høst beklaget den urett den norske stat tidligere har påført det samiske folk gjennom en hard fornorskningsspolitikk, samtidig som han understreket vårt felles ansvar for å legge forholdene til rette for at det samiske folk skal kunne bygge et sterkt og levedyktig samfunn.

Kirken har vært en deltager i den fornorskningsspolitikken som vår Konge her har beklaget på statens vegne. Samisk Kirkeråd minner oss om at for kirken er det nå nødvendig at fortidens overgrep overfor det samiske folk blir erkjent - som grunnlag for forsoning. Og så er det vårt ansvar å arbeide positivt for evangeliets sak i det samiske folk, og for alle urbefolknings rettigheter. Kirkemøtet inviteres til å gå inn i denne prosessen.

Det kristne ungdomsarbeidet

Ikke minst tror jeg det er viktig at kirken makter å komme i dialog med samisk ungdom - bl a med tanke på større rekruttering av unge samer til kirkelige stillinger. Men spørsmålet om de unges situasjon i kirken gjelder ikke bare i de samiske områdene, men generelt i vår kirke.

Innsatsen på ungdomssektoren har flere ganger vært tema på Kirkemøtet, ikke minst i forbindelse med "Ung i kirken"-utredningene. Selv om det ikke er vanskelig å finne lyspunkter i ungdomsarbeidet, er det liten tvil om at det generelle bildet er ganske dystert. Ærlige analyser av tenåringsarbeidet viser skremmende lave tall, og utviklingen når det gjelder antallet konfirmanter har vist en kraftig nedgang de seneste årene. Samtidig gir det faktum at kirken gjennom konfirmantundervisningen har

kontakt med 75% av hele årskullet 14-åringer store muligheter. Det er derfor en meget viktig sak dette Kirkemøtet har på dagsorden når det skal behandle den nye planen for hvordan kirken skal drive sitt konfirmantarbeide.

Vi er imidlertid i en alvorlig situasjon når det kontinuerlige ungdomsarbeidet, befinner seg i noe som langt på vei kan kalles en krise. Dette ser vi tydelig i to av kirkens største ungdomsorganisasjoner: Norges KFUK/M har i løpet av de siste 20 årene halvert sin stab, og Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag har over de siste 10 årene måttet redusere antall ansatte med en tredel. Dette skaper en ond sirkel, og resultatet er at knapt på noe felt står Den norske kirke i dag så svakt som i ungdomsarbeidet.

Hvis vår kirke skal realisere sine overordnede mål slik disse er formulert i vårt mål- og strategidokument, er et levende kristent ungdomsarbeide helt nødvendig. Her er nettopp de frivillige kristne ungdomsorganisasjonene kjerne-troppene, noe Kirkemøtet har erkjent gjennom sitt vedtak fra 1993 da man anbefalte at ungdomsarbeidet i menighetene knyttes til organisasjoner der dette er naturlig. Det dreier seg om kirkens framtid, men like mye dens nåtid. Vi må spørre: Hvor er kirkens kontaktflate bredest i dag? Hvor har kirken muligheter for å nå lenger ut enn til den krets som går i kirke og bedehus? Ett av svarene er konfirmantarbeidet. Et annet er det kristne skolelagsarbeidet, der mulighetene er til stede for å nå nær 100% av tenåringene i den viktigste utviklingsperiode i deres liv.

Det er naturlig at ungdomsorganisasjonene er opptatt av hvordan de kan sikres økonomiske ressurser. De to tidligere nevnte ungdomsorganisasjonene er ikke en del av noen voksenorganisasjon med den støtte dette kunne ha betydd for ungdomsarbeidet. De unge medlemmene

er i en livssituasjon da de ikke er i stand til alene å bære organisasjonens arbeide økonomisk. Her må kirken og menighetene kjenne et særlig ansvar, ikke minst når det gjelder å være rause med å innvilge ofringer til ungdomsorganisasjonene i kirken. Det har lenge vært et krav fra ungdomsorganisasjonene at det må kunne bevilges midler fra Særfond II til å støtte den ordinære driften i disse organisasjonene, begrunnet i deres særegne situasjon. I forbindelse med behandlingen av retningslinjene for disponering av tilskudd fra Opplysningsvesenets Fond til kirkelige formål får dette Kirkemøtet anledning til å ta standpunkt til dette spørsmålet.

Ungdomskrisen i kirken er også en voksenkrise. Det har med voksne menneskers prioritering å gjøre. Det har med hvordan vi som kirkens ledere prioriterer personell og penger. Det handler om at voksne mennesker prioriterer sin økonomi og ikke minst sin tid til å være baktopper i ungdomsarbeidet. Arbeidet skal være for, av og med ungdommene selv. Men de trenger støtte fra det mer ressurssterke voksensamfunnet. Det handler også om at prester og predikanter i sin forkynnelse tør å utfordre til tjeneste, til å formidle ikke mindre enn et kall fra Gud til å tjene ungdomsgenerasjonen.

Frivillig medarbeiderskap i kirken

I denne sammenheng kan vi ha lett for å fokusere noe ensidig på flere kirkelige stillinger. Dette er nødvendig - fordi bemanningssituasjonen i vår kirke er alt for dårlig kvantitativt sett. Samtidig må vi i vår kamp for flere kirkelige stillinger ikke tape av syne den bibelske tanke at alle kristne har ansvar for evangeliet og er kalt til tjeneste i menigheten, hver på sin måte. Jeg har tidligere fra denne talerstolen båret fram visjonen om å

bringe lekfolket i kirken i bevegelse for evangeliet. Kirkerådet har fulgt opp Mål- og strategidokumentets punkt om å engasjere og utruste lekfolk til aktivt engasjement i menighetens liv bl a ved å ta initiativ til utviklingsprogrammet "Frivillig medarbeiderskap i menigheten". Samtaler i menighetene og en kartlegging av situasjonen viser bl a at savnet av ledere, ikke minst i barne- og ungdomsarbeidet er stort, at det er behov for omsorg, veiledning og oppfølging av de frivillige medarbeiderne, og at mange er redd for å forplikte seg.

Når mange ikke vil binde seg, er det trolig fordi man av erfaring vet at det betyr at man blir slukt av stadig nye oppgaver som man ikke har oversikt over når en svarer ja. Det går da også igjen at et nøkkelpunkt i rekrutteringen er at man er i stand til å **avgrense oppgaven** og ansvaret både i omfang og tid. En organisasjon som har lyktes godt nettopp med en slik strategi, er Kirkens SOS. Her legges man stor vekt på å definere den oppgaven man kaller frivillige til - samtidig som man satser mye på å følge opp medarbeiderne med kursing og veiledning.

Samarbeid med de frivillige kristelige organisasjonene

Kirkerådet har tatt initiativ og gjennomført samtaler med ungdomsorganisasjonene med tanke på å opprette fora for kontakt mellom de offisielle kirkelige strukturer og dem som står midt i det daglige barne- og ungdomsarbeidet i vår kirke. Det er stor enighet om at det i respekt for hverandres egenart og særlige oppgaver i kirken vil være mulig å drøfte mål og strategier for virksomheten og en eventuell samordning av disse. Men vi er også opptatt av at vi må gjøre alt vi kan for å unngå en byråkratisering som kan

ta ressurser fra det sårbare grasrotarbeidet som det her dreier seg om.

Spørsmålet er reist om den samarbeidsmodell som er utviklet med misjonsorganisasjonene gjennom Samarbeidsråd for Menighet og Misjon (SMM) sentralt og regionalt, kunne danne en basismodell for et samarbeide også med indremisjonsorganisasjonene og barne- og ungdomsorganisasjonene i kirken. De åndelige idealer, den lekmannstradisjon, glød og iver som disse frivillige organisasjonene har stått for, er umistelige i kirken. Samarbeidsvisjonen er ikke motivert ut fra noe ønske om å utviske skillet mellom den lovfestede kirkestrukturen og den frivillighetsstrukturen som organisasjonene representerer. Jeg er overbevist om at denne dobbeltmodellen både er tjenlig og fruktbar med tanke på å ivareta kirkens oppdrag i verden. Dette har med bevegelsen nedenfra å gjøre. Ulike strukturer bidrar til at flere får selvstendig ansvar, det gir rom for et bredere folkelig engasjement og vi får en desentralisering av makt i kirken. En slik dobbeltmodell gir rom for mangfoldet både når det gjelder teologisk profil og praktiske arbeidsmåter.

Men skal en slik modell fungere godt, forutsetter det at strukturene er villig til å samarbeide og koordinere virksomheten. Vi må bestrebe oss på å unngå unødig dobbeltarbeide og ikke komme i skade for å motarbeide hverandre, men i stedet samarbeide om en målrettet og strategisk satsing. Å realisere et slikt samarbeide er en utfordring til alle som har ansvar i de ulike strukturene i vår kirke.

Felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren

I den 4-årsperioden som denne forsamlingen har utgjort Kirkemøtet i Den norske kirke, har det skjedd flere histo-

riske gjennombrudd i det økumeniske arbeidet. I 1994 godkjente Kirkemøtet Porvoo-avtalen, året etter ble avtalen "Nådens fellesskap" med Metodistkirken godkjent, en avtale som for øvrig ble feiret på en rik og verdig måte i Fredrikstad domkirke og Sarpsborg metodistkirke 26. januar i år.

I år får Kirkemøtet seg forelagt et nytt viktig økumenisk dokument, "Felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren". Dokumentet er resultatet av flere års samtaler mellom Vatikanets råd for fremme av kristen enhet og Det Lutherske Verdensforbund. Dette er et samvittighetsfullt forsøk på å formulere så presist som mulig en enighet om den grunnleggende meningen med og sannheten om vår rettferdiggjørelse i Kristus. På bakgrunn av den enighet som erklæringen vitner om, blir nå alle medlemskirkene i LVF spurt om de deler den oppfatning at reformasjonstidens lærefordømmelser på dette punktet ikke lenger treffer den katolske kirke slik den framtrer i Felleserklæringen. Kirkemøtet inviteres til å besvare dette spørsmålet.

Den økumeniske gudstjenesten under Kirkedagene

Under sommerens Kirkedager her i Trondheim ble vi igjen minnet om at kirkene i Norge er med på å høste frukter av mange års møysommelig økumenisk arbeid gjennom den historiske økumeniske gudstjenesten som ble feiret på Vestfrontplassen. For alle som var til stede var vel dette høydepunktet under festdagene i Trondheim i slutten av juli. På luthersk hold gledet vi oss ikke minst over kardinal Cassidys evangeliske forkynnelse, som ble til stor oppmunt-ring og inspirasjon for oss alle.

Levende håp

Vi trenger stadig å bli minnet om at vi er kalt til å leve evangeliet. Vi er kalt til et liv i etterfølgelse og til å forkynne det kristne håp. Den kristne tro har gjennom århundrene gitt basis og håp til det å være menneske. Håpsdimensjonen i den kristne tro peker ut over en lukket, mekanisk menneskeoppfatning og virkelighetsoppfatning. Bibelens store fortelling handler om kamp mot livsødeleggende krefter, den handler om perspektiv og retning for fremtiden, den handler om et levende håp, som har fått ansikt i Jesus Kristus.

Kyrkjestatsråd Jon Lilletun: HELSING TIL KYRKJEMØTET 1997

Gode Kyrkjemøte:

Takk for gode velkomstord og takk for invitasjonen.

Det er ei stor glede for meg som kyrkjestatsråd å få kome med ei helsing til åpninga av dette Kyrkjemøtet. Sidan det fyrste Kyrkjemøtet i 1984 har dette organet fått ein posisjon og tyngde som fortjener stor respekt. Som fersk kyrkjestatsråd er eg derfor audmjuk i møte med denne forsamlinga.

Nå i mitt manus hadde eg tenkt å gå inn på Regjeringa sitt avsnitt om kyrkjepolitikken. Det er allerede godt sitert av Kyrkjerådet sin leiar, så derfor kjem eg ikkje til å gjere det. Men eg vil nevne at det var ein ting han ikkje tok med om den nye regjeringa si ekumeniske bidrag: Heretter blir det ett departement som

skal ivareta all kyrkjeleg verksemd i Norge, både Den norske kyrkje, som fortsatt blir liggande i Kyrkjeavdelinga. Der blir det aleine Den norske kyrkja, av konstitusjonelle årsaker. Men i ein annan avdeling, Administrasjonsavdelingen, kjem alle andre kyrkjesamfunn i Norge til å verte plasserte. Eg meiner det óg er ein milepel i det kristne Norge at me kan få samla det i eitt departement og ikkje behandle frikyrkjesamfunnene som det skulle vera ein slags risiko med å plassere dei i Justidepartementet.

1997 har vore eit viktig år for Den norske kyrkja. Dette er det fyrste året at den nye kyrkjeloven er gjort gjeldande. Ei slik lovreform har krevd mykje av både arbeid, krefter og tålmod frå frivillige og tilsette i Den norske kyrkja. Sjøl om det er mange ting som må gå seg til, er det likevel mitt klare inntrykk at det er grunn til å vere nøgd med innføringa av denne reforma. Eg trur lovane har lagt et godt grunnlag for kyrkja si verksemd i tida framover. Dei nye lovane skapar ikkje i seg sjøl vekst og framgang for kyrkja. Fornyinga må vekse ut av kyrkja sjøl, men det er vært ønske at Stortinget og Regjeringa også i tida framover kan med-virke til å gje kyrkja gode rammevilkår for si verksemd, og eg har registrert kva Kyrkjerådet si leiar sa i sin tale og skal ta det til etterretning.

Når eg omtaler kyrkjelovene, så vil eg gje ros til hovedarkitekten i den kyrkjelege reform-bevegelse i Norge. Det er klart at den kraft som biskop *Andreas Aarflot* har lagt i dette arbeidet, er ein av hovedårsakene til at grunnlaget blei så godt som det blei, og om eg sjøl skal seie det, eit rimelig godt håndverk i Stortinget førte det heilt til slutt.

Så lite granne om kyrkjebudsjettet, sjøl om det er nevnt allikevel. Ikkje uventa er det økonomiske grunnlaget for fellestrådet som kanskje har skapt mest frustrasjon. Eg er glad for at Stortinget i

fjor valde å styrke økonomien i fellesrådet med å løyve 100 mill. for 1997. Dei klare meldingane vi har fått på kor viktig denne løyvinga har vore, er også bakgrunnen for at den sitjande regjering har gjort framlegg om å justere opp den forrige regjeringa sitt budsjettforslag på 80 mill., slik at løyvinga kan vidareføres i 1998 på same nivå som i år.

Like eins har eg fått ganske mange meldingar ute frå bispedøma om det store nye arbeidsområdet som det ikkje fylgje stillinga med til, og difor er eg glad for at det nå er foreslått ein stilling i kvart bispedøme som kan ta seg av dette her arbeidet. Eg er óg glad for at me har fått oppvurdert ein del: Den norske Sjømannsmisjon med 3 mill. ekstra, det burde vært noke meir, det får kome seinare, og eg er glad me har fått begynt i forhold til tilskotet til døvekyrkjelydane. Der vil me og gå inn i forskriftsarbeidet med stor iver.

Mange av dokker som sitt her, og som me høyrde i innleiinga til Evenshaug, ville ha ønskt større bevilgninga til kyrkjelege formål, men eg ber og om ein viss forståing av den korte tida og den vanskelege budsjettsituasjonen som me faktisk er inne i. Det vert óg en ganske stor oppgåve å få igjennom i Stortinget og fram til arbeidssituasjonen lokalt.

Så litt om Kautokeino-saka. Som dei vil vera kjent med frå media, har Kyrkje-departementet i brev som vart sendt på fredag, tatt avgjerande steg i Kautokeino-saka. Børre Knudsen og seks prestar som medverka ved den såkalte bispeviglinga i Kautokeino kyrkje har fått vite at den framferd dei har utvist, inneber at dei føresetninga lova krev for å kunne frata dei retten til å utføre presteneste i Den norske kyrkje, er til stades. Vidare er sokneprestane i Kautokeino og Gamvik opplyst om at departementet meiner det er grunnlag for å reise avskjedssak mot dei. Vi har varsla prest-

ane om at ei fortsatt framferd frå deira side i retning av å tilkjenne Børre Knudsen biskoppeleg myndighet, vil føre med seg at departementet treffer vedtak om tap av presteretta, resp. går til avskjedssak. Vedtak om dette vil imidlertid berre verta trefte dersom vedkommande biskop tilrår det og ber om det. Men no skal det lite til. Som eksempel på kva som ikkje vil bli akseptert, kan eg nevne praktisk tilrettelegging for eller aktiv medvirkning ved offentlig gudsteneste og visitasliknande besøksreise der Børre Knudsen blir framstilt som biskop.

Det er viktig for meg å streka under at dette ikkje fører med seg at det skal setjes grense som hindrar den frie forkyninga av evangeliet. Den norske kyrkja har og må óg ha rom for provokasjon, protest og profettrøyste. Men også innafor dei forholdsvis vide rammene som Den norske kyrkja sett, finns det grense for kor mykje ein kan ta seg sjøl tilrette. Eg meiner denne grense klart er broten av Børre Knudsen og dei andre medvirkande prestane.

Eg vil ikkje leggje skjul på at dette har vore ein vanskeleg sak, men no er foten sett ned. Eg håper allikevel at dei ser den utstrekta handa, og eg har ei bøn til dei at dei tek imot denne handa og finn andre måta å få fram bodskapen sin på. Dei skal ha full rett til å kritisere kyrkestatsråd, biskop, andre kyrkjelege tilsette og den teologiske debatten i kyrkja. Ingen skal hindre dei i det, men ikkje med å ta seg til rette i forhold til å splitte menigheta og i forhold til å tilkjenne seg myndighet som ikkje dei har etter den norsk kyrkjeordning. Det går an å etablere frikyrkje, og det er lekmannsorganisasjonar der det går an å verke på ein slik måte. Det var nok om det.

Tusenårsjubileet i 1995 bidro på en flott måte til å markere at kyrkja si vedkjenning og dei kristne verdiane har prega Norge på ein skjellsetjande måte.

Enkeltmenneske og folk har blitt forma i møte med historia om Jesus frå Nasaret. Etter eit slikt jubileum er det god tid til å rette blikket framover. Sjå fram mot eit nytt årtusenskifte og sjå kva for utfordringar og moglegheiter kyrkja har for å formidle budskapet til nye generasjonar. I denne samanhengen vil jeg gje ros til arbeidet som Kyrkjemøtet har gjort. Dei har ikkje blitt freista til å la pessimisma for framtida og mismot vera kyrkje si sterkaste røyst. Dei har derimot medverka til at visjonar og langsiktige strategier har fått vekse fram og slått rot i kyrkja sitt arbeid. Slik har dei vore ei viktig fødselshjelpar og eit støttekorps for mykje av det beste i Den norske kyrkja. Her vil eg særleg trekke fram Kyrkjemøtet sitt arbeid med dåpsopplæring, undervisning og annen oppfølging av dei som er blitt døpte i kyrkja. Det har alltid vore ein viktig del av kyrkja si oppgåve.

På 80-og 90-talet har imidlertid samanhengen mellom dåp og opplæring blitt fokusert på ein særleg måte i Den norske kyrkja. Mange ulike personar og miljøer i kyrkja har medvirka til denne fornyinga av kyrkja si tenkning om dåpsopplæring, men etter mi meining er det god grunn til å streke under Kyrkjemøtet si rolle i dette arbeidet ved å la Plan for dåpsopplæring bli vedtatt i 1991. Gjennom denne Planen fekk arbeidet med dåpsopplæring eit løft og ei forplikting som eg trur var avgjerande.

Det er oppløftande å sjå at Den norske kyrkja ønsker å møte årtusenskiftet med satsing på dåpsopplæring. Berre slik kan det leggjast grunnlag for ein vedkjennande kyrkje, også for det neste årtusen. Regjeringa ønske gjennom å lovfeste retten til dåpsopplæring å bidra til at kyrkja si dåpsopplæring skal få den sentrale plass i kyrkjelyden som Planen legg opp til. Derfor har satsinga på dåpsopplæring blitt omtale i Regjeringa si tiltredelseserklæring. Eg kan ikkje her

og no seie noko om innhaldet i statens bidrag på dette området. Her står vi overfor eit utgreiingsarbeid som Stortinget tidlegare har bede om, men som no kjem til å bli aktivisert, som krev avklaring av juridiske og økonomiske forhold og forhold som gjeld dei tilsette i Den norske kyrkja. Dette er også eit område der vi sjølsagt vil arbeide nært saman med kyrkja sine egne organ. Så tidleg i prosessen er eg derfor forsiktig med å vera for konkret i forhold til Regjeringa si satsing på dåpsopplæring, men eg kan lova at dette er eit område me skal kome sterkt tilbake til.

I dei siste dagene har dokker óg kanskje sett i media at eg har fenge eit brev fra Arbeiderpartiet si fraksjon i Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen v/ Grete Knudsen, som og er komiteleiar, men som i den anledning sende brevet på Arbeiderpartiets fraksjons vegne, der hun ber meg ta opp spørsmålet om tilsetjingsforholda i kyrkja og eventuelt eit styringsignal fra Stortinget si side. Eg skal sitere svaret som eg har gitt Grete Knudsen på det brevet. "Jeg viser til brev av 6.11.97 der du stiller spørsmål om innholdet i min hilsingstale ved åpningen av Kirkemøtet 9.11.97. Jeg er i likhet med Arbeiderpartiets medlemmer i Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomite opptatt av at Den norske kirke skal være en åpen og inkluderende folkekirke. Det skal den være med basis i sitt trosgrunnlag. Den brede politiske enighet om det overordnede mål fremkom ved behandlingen av meldingen om stat og kirke og ved behandlingen av de nye kirkelover."

Det har på dette grunnlag også vært bred politisk enighet om å utøve den statlige del av kirkestyret med respekt for Den norske kirkes egenart som trosamfunn og legge til rette for en betydelig delegering av myndighet til kirkelige organer på alle nivåer. Etter min oppfat-

ning vil det ikke være i samsvar med disse prinsipper som kirkestatsråd å gripe inn i Kirkemøtets behandling av en sak som til dels oppfattes som teologiske og læremessige spørsmål og dels ligger innenfor de områder de kirkelige organer gjør vedtak i medhold av den myndighet de er gitt i lov av Stortinget. Jeg finner etter dette ikke grunnlag for å gå inn i en vurdering om den situasjonsbeskrivelse som kommer til uttrykk i fraksjonens henvendelse er i samsvar med de faktiske forhold.

Eg forventer sjølsagt at kyrkja forvalter sitt ansvar i forhold til lovene, etter dei formuleringer som lovene er givne, men ut frå det står denne regjeringa fast på det me har sagt om kyrkja sitt arbeid-gjeveransvar og kyrkja sin integritet som trussamfunn.

Oddbjørn Evenshaug hadde óg i sin utmerkete tale det me prøve å reise i forhold til ein verdidebatt i samfunnet. Det er gledeleg på den måten som heile samfunnslivet, media, dei andre politiske partiane, enkeltpersonar både i forskningsmiljø og i andre miljø har reagert på denne utfordringa.

Ein ting, å nedsette ein kommisjon, ein verdikommisjon, skal kome med ein rapport; men ennå viktigare er debatten rundt kommisjonens arbeid. Derfor er det heilt nødvendig at kyrkja er med på den debatten. Og her håper eg at kyrkja tek sjansen på å stille mange spørsmål uten nødvendigvis å kome med svarane med ein gang. Statsministeren har lovt Kristin Halvorsen fra SV å kome til Stortinget med en generell runde rundt mandatet og korleis me har tenkt å arbeide. Og vi har sagt fra vår del, fra Regjeringa si side i utarbeiding av dette, at her treng med å stille mange konkrete og rette spørsmål. Me treng å dra heile det norske mangfaldet inn: Kyrkje- og livssynsorganisasjona, nye trusretninga som er komne, høgskule og vitenskaple-

ge miljø og dei gamle rørslene, lek-mannsrørslene osv. inn i dette arbeidet. Men det kommer til å kreve noe av oss alle sammen, for alle har vi nemlig svaret, men så synes vi det er greit å få ei utgreiing, sånn at me kan få bekrefte svarane våre.

Eg håper at alle vi i denne saka tør å stille litt nakent og litt åpent, at vi tør å risikere, så trur eg at det her kan bli ein grunnleggjande fornyelse av det norske samfunn inn imot eit nytt årtusen. Eg trur dette her er noe av det viktigste som kan skje, og eg håper det kan bli på tvers av alle skillelinjer som finns i vårt samfunn, at me tør å debattere dette. Det vil ikkje bli berre harmoni, men harmoni kan heller ikkje bringe oss framover. Det er óg nødt til noen ganger å knake, hvis ein faktisk skal få bryte nytt land og det kan kome til å knake for noen hver av oss i forhold til tilvante oppfatninger, korsleis grunnen til situasjonen er som den er. Me har for-vitring og me ønsker å skape noe nytt. Ønsker på ein måte å gå inn i eit nytt årtusen med nye visjonar og som - dokker veit - når ein skal prøve å strekke seg etter visjonar, så må det vere så ein gjer eit skikkeleg hopp. Ein kan ikkje hoppe over eit juv i to korte byks, da må ein faktisk tørre å ta heile spranget. Det må me og gjera når me går inn i denne oppgåva her.

I dag har me vore i Nidarosdomen og me har fått høyre om pilegrimen, me har sett katedralen. Tor Johnson seier: Lengsla bygde katedralar. Den lengsla ligg i kvart enkeltmenneske. Lengsla etter å bygge ein katedral til Guds ære som ein har gjort i Nidaros, men og lengsla etter å kunne bygge seg sjøl og sine nærmeste til å bli ein katedral for tanken og for ånda. Det er den utfordringa som dokker som Kyrkjemøte står i, og det er den utfordringa me står i som samfunn.

Eg har merka meg at fleire Kyrkjemøte-representantar har sagt til meg at i dette forum, der det er rom for usemje, samtidig er stor vilje til å lyde på kvarandre og her er et godt kristent fellesskap. Hvis det er felles oppleving som dokker har, så har dokker greid å skape eit godt grunnlag for handsaminga av alle dei sakane som dokker skal gjennom dei neste dagane. Eg veit det blir mange tunge tak. Eg veit det blir vanskeleg, men samtidig er det faktisk da slik det er berre gjennom debatt og dialog ein kan kome vidare til viktige resultat.

Eg ønsker Kyrkjemøtet lykke til med forhandlingane og takker for oppmerksomheten.

HOVEDFOREDAG MANDAG 10. NOVEMBER 1997:

«Urfolks rettigheter sett i lys av Samerettsutvalgets innstillinger»

Av Ole Henrik Magga

Innledning

Først av alt ønsker jeg å rette en takk til alle dem innenfor Den norske kirke som har støttet både det generelle arbeidet med samiske saker i dette land og med arbeidet innen kirken selv i ganske mange år nå. Jeg var tilstede på Kirkemøtet i 1991 da Samisk Kirkeråd ble opprettet og har som president for Sametinget kunnet glede meg over utviklingen dette rådet har stått for og er symbol for -

nemlig innflytelse og synliggjøring av de samiske interessene innenfor Kirka og dermed også i resten av samfunnet. Kirka selv har innledet en dialog med det samiske samfunnet på en måte som aldri tidligere, mens deler av det kristne organisasjonslivet ellers synes fremdeles å ha et meget problemfylt forhold til den nye utvikling i det samiske samfunnet.

Idag er det 145 år og to dager siden hendelsene i min hjembygd Guovdageaidnu fant sted, som Kirka hadde et ansvar for både i samtiden og og har et ansvar for i ettertiden. Kirka har i forholdet til urfolkene i verden så og si alltid stått sammen med makta og representert det antatt overlegne i kultur og samfunnsform. Vi skulle først oppdras (dvs. fornorskes) og deretter kristnes. I kampen om ladnet har sverdet og korset bokstavelig talt gått hånd i hånd. I mellomkrigstiden sto Kirka med biskop Berggrav i spissen sammen med forsvarret, skoleverket, den sivile administrasjon, rasebiologer, presse, etterretningen og kapitalen i samordningen av undertrykkingen av samene og kvenene i Norge. Biskopene i Hålogaland virket sammen med skoledirektørene, militære toppfolk og amtmennene til at kursen ble den samme gjennom hele mellomkrigstiden og inn i etterkrigstiden. Misjonsbevegelsen møtte den samiske bevegelse med mistenksomhet og motarbeidet den åpent.

Alle svake og utsatte grupper og enkeltmennesker har særdeles gode grunner til å stille store forventninger til Kirken og alle som utgir seg for å være kristne. I den kristne misjoneringen har bare den katolske kirke (særlig Jesuittene) klart å stå for en sk. inkulturasjon dvs. en integrasjon av misjonsmarkens kultur i evangelisasjonsprosessen. Denne linjen har gamle røtter i katolsk tradisjon tilbake til pave Gregor I i år 601. Når

conquistadorene begynte å erobre Amerika, utstedte pave Paul II bullen Sublimus Deus der det het bl. a.: "Indianerne er i sannhet mennesker og... skal på ingen måte fratras sin frihet eller eiendom...om det motsatte skulle skje, skal det ikke kunne ha gyldighet"(Samene-urbefolkning og minoritet. Trond Thuen(red.), Tromsø-Oslo-Bergen 1980, s. 23).

I vår tid står Kirken fritt på en helt annen måte enn tidligere i forholdet til de politiske makter. Samene er i dag et kristent folk. På den politiske siden er det spørsmål om Kirkas rolle og stillingtagen som institusjon i urfolkenes politiske streben for innflytelse over egen livssituasjon - en kamp som i virkeligheten er en overlevesekamp fra dag til dag og hvor motstanden er mektigere enn noensinne.

Temaet for dette foredraget har jeg valgt å tolke noe vidt og ikke gå inn i detaljene i Samerettsutvalgets forslag.

Om kultur

Kultur er et gode. Som Verdenskommissjonen for kultur og utvikling under Perez de Cuéllars ledelse uttrykte det kan kampen om kultur langt på veg ses i lys av kampen om andre goder lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Kampen om godene styres i dag mer enn noensinne av maktforholdene i verden. Nasjonalstater, institusjoner, lover, regler, normer og ikke minst markedet avgjør denne kampen fra dag til dag.

Selv om vi her i landet har fått grunnlovparagraf, Sameting og Samisk kirkeråd må vi huske på at vi aldri kan bli ferdige med kampen om mennskeverd og kultur. Til tross for de utmerkede tiltak, går det bare en veg med samisk språk og kultur og andre urfolks språk og kultur - tilbake. Hva er så årsaken? En del av forklaringen må være at de kref-

ter som er satt i sving i fornorskningstiden, er så sterke og massive at det ikke nytter med prinsipper og små tiltak. I en verden som er liberalistisk, vinner den sterkeste. Det gjelder også i kampen om kultur. Styrken representeres både av fysisk styrke i form av militærmakt, retten til å lage regler, etablerte institusjoner, holdninger og pengestyrke. Musikksmak og klessmak er i dag ikke først og fremst avhengig av kvalitet, men av hvem som har penger nok til å kjøpe seg inn på markedet. Maktforholdene styrer forståelsen og respekten for kulturelle uttrykk. Det ser vi av at nordmenn måtte lære seg japanske vaner for å kunne gjøre forretninger med japanere. Mer grelt blir det når norske politiske og økonomiske interesser helt ser bort fra kinesiske brudd på menneskerettighetene og Kinas 46-årige okkupasjon av Tibet og Øst-Turkestan i sin iver etter handelskontakter med Kina. Helt elementære rettigheter til egen kultur og politisk selvbestemmelse for de okkuperte ofres raskt for sjansen til økonomisk gevinst. Det ville være naivt å se bort fra at det er penger, makt og politikk som avgjør folkenes og kulturenes fremtid.

Urfolkenes situasjon

De fleste statsadannelser med urfolk innenfor sine grenser har vært mislykket med tanke på om begrepet "likeverdighet" kan brukes om forholdet stat-urfolk. Det gjelder også de nordiske land, som har vært de siste til overhodet å anerkjenne eksistensen av urfolk innen sine grenser. Mange land har faktisk allerede ganske solide ordninger (avtaler, lovverk) for sine urfolk.

Situasjonen for urfolk rundt i verden varierer meget. Mens urfolk som samer, nordamerikanske indianere og maorier, som har sine tradisjonelle områder

innenfor moderne vestlige stater, i dag kan føre sin kamp gjennom politisk arbeid -noen endog gjennom forhandlinger - er det urfolk som hver dag sloss mot statsmaktens geværer og våpenbruk for å overleve. Når hverdagen består i mord, tortur og voldtekt er papiret med internasjonale lover og konvensjoner lite verdt. Fravær av krig kan likevel bety et liv i materiell og sosial nød. Urfolks kamp for egen kultur og eksistens må derfor føres på mange nivåer.

Kirka og misjonsselskap gjør en enorm innsats på det humanitære området, også for urfolk. Mange misjonærer har opp gjennom tidene også erkjent at folket på deres misjonsmarker har lidd grusomt under kolonisering og utnyttning av ressurser. Denne erfaring må omsettes i noe ennå mer enn nødhjelp. Det er behov for arbeid for å utvikle og endre nasjonale og internasjonale rettsregler som konvensjoner og erklæringer. Og det må opprettes organer og organisasjoner innen FN og i det internasjonale samfunn for å fremme urfolkenes interesser og deltagelse i slike organer og organisasjoner. Noen stikkord her er urfolksdeklarasjonen i FN-systemet, fast forum i FN, ratifisering av ILO-konvensjonen av flere land, oppfyllelse av Rio-erklæringen om urfolk og bevaring av biologisk mangfold.

Mange stater har problemer med å anerkjenne urfolk som "folk". I ILO-konvensjonen har man uttrykkelig måttet reservere seg mot at urfolk er som andre "folk" uten at man egentlig kan begrunne hvorfor. Begreper som "folk", "selvbestemmelse" og "territorium" er svært vanskelige for mange stater å godta. Er "folk" bare de som har en hær? Og som internasjonalt er anerkjent for å kunne bruke vold? I Norge er vi samer anerkjent som en "folkegruppe" i lovens forstand, men Samerettsutvalget slo fast at samene har alle kjennetegn

som som karakteriserer et "folk".

Retten til kulturell selvbestemmelse er ikke et argument for separatisme. Dette er viktig å fremheve overfor dem som er på vakt mot sprengkraften i kultur og kampen for kultur. Begrepet "selvbestemmelse" var riktignok i utgangspunktet en rett som i de fleste tilfeller førte til nye statsdannelser i avkoloniseringsperioden. I dag kan kulturell selvbestemmelse for folkene forstås på en mer utviklet måte. I FN-miljøer holder man på å utvikle selvbestemmelsesdoktrinen i en mer fruktbar retning: Retten til selvbestemmelse har en intern side ved staten, nemlig slik at staten skal garantere at alle folk innen dens grenser fritt skal få arbeide for sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Dette kan forhåpentligvis bidra til at debatten om kulturelle rettigheter for minoriteter kan komme videre i mer avslappede former. Nettopp det kan behøves - også her til lands.

Prinsippgramme for samisk kultur Norge

Langsomt har vi utviklet et prinsippielt fundament for samisk kultur i Norge. I 1971 ble det samiske kulturpolitiske programmet utformet med utgangspunkt i at samene er ett folk. Siden har det vært gjort flere utredninger både på nordisk plan og i de enkelte land og prinsipper er nedfelt i bl. a. Grunnloven, Sameloven og Stedsnavnloven. Samisk kultur har i dag en prinsippielt fundament å stå på.

I Norge har høyesterettsjusitiarius vært den som klarest har uttalt seg om de prinsipielle sider. I sin tale til Sameetinget 27. februar 1996 sa han bl. a.:

"Samerettens hoveoppgave er å skape et så sterkt rettsvern for samisk kultur at den kan leve videre her i Norden. Vi vet at det gjelder være eller ikke være for en

hel kultur - med alt hva den har samlet i seg av et folks liv gjennom århundrer og av folks visjoner for fremtiden. Mot dette blekner de fleste andre saker i vårt lands kulturpolitikk." (Carsten Smith: "Fra Samerettsutvalget til Sametinget" Foredrag i Sametinget 27.2.1996)

Disse prinsippene har Regjering og Storting gjentagne ganger understreket både i Ot. prp. 33 (1986-87), St. m. nr. 52 (1992-93) og nå senest i St. m. 41 (1996-97). Prinsippet om at Norge er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, er etterhvert slått ettertrykkelig fast - også av Kongen personlig.

Kulturvern og kulturbevaring omfatter mer enn de ideelle kulturytringer. Og her er vi ved sakens kjerne i rettighetsdebatten. Retten til ressursene i eget område er helt vesentlig. Idéen om kulturens materielle basis er sterkt utviklet i Norge. Ved den ovenfor nevnte anledning la høyesterettsjustitiarius fram sine 13 teser om statens rettsplikt overfor same- ne, hvorav nr 9 har denne ordlyd "Om det materielle kulturgrunnlag. Statens plikt gjelder ikke bare vern av de ideelle kulturytringer, som undervisning, litteratur og kunst, men også det materielle kulturgrunnlag, slik at samene får de nødvendige økonomiske og fysiske vilkår for å kunne sikre og utvikle sin kultur."

I Norge har vi hatt i gang et arbeid og en debatt siden 1980 om nettopp dette. For at landets sentralmyndigheter overhodet skulle komme igjennom Alta-saken, måtte man gi løfter og det ble lagt føringer i arbeidet med samiske saker. Men alt det holder på å bli glemt. Og Staten har i ettertid opptrådt på en direkte svikefull måte, særlig siden 1985. Regjering og Storting har ved flere anledninger forsøkt å omgå hva man lovet og i noen tilfelle rett og slett brutt løftene. Den 17.2.1981 lovet f. eks. Regjeringen dette:

I samsvar med ønske fra sameorganisasjonene er Regjeringen innstilt på at Utvalget for umatrikulert grunn i Finnmark skal bygge sin innstilling på Samerettsutvalgets arbeid.

I 1993 ble jorda i Finnmark likevel overført til Statskog. I 1985 ble det opprettet en Utmarkskommisjon for Nordland og Troms i strid med forutsetningene for opprettelsen av Samerettsutvalget. Sedvaneundersøkelsene, som skulle være dokumentasjonen for den faktiske bruken, er trenert av Justisdepartementet. Likeledes en ny oppnevning av Samerettsutvalget. Og politikere har ved årets valg demonstrert en nærmest nedlatende holdning til hele spørsmålet. Vi er ikke bare glemt, men gjenstand for åpne angrep. Det er takken for forsøk på å oppnå et godt samarbeid med statens mydingheter. Om og om igjen ser vi at den samiske part både åpenlyst og i det stille blir overkjørt av statens maktapparat i direkte strid med Grunnlovsparagraf 110A og ILO-konvensjon nr. 169 - og i strid med elementær anstendighet! Sørsamisk reindrift holder på å bli kvalt at alle rettsaker - som de ser ut til å tape en for en.

Samerettsutvalgets innstillinger

Nå foreligger det omsider en utredning om jorda i Finnmark og en om folkerett, NOU 1997:4 og NOU 1997:5 Som gunneier foreslås Finnmark grunnforvaltning og Samisk grunnforvaltning. Den siste skal være frivillig for kommunene. Begge skal være sammensatt med representasjon fra Sametinget og Finnmark fylkesting. Striden står om hvorvidt det overhodet skal være en Samisk grunnforvaltning med Sametinget i flertall og hvorvidt Sametinget skal ha lik representasjon med fylket i antall i Finnmark grunnforvaltning. Utmarksfor-

valtningen foreslås delegert til kommunene som kan delegerer noe av den videre til bygdene. Østamenes rettigheter foreslås styrket særskilt. I laksefisket foreslås noen mindre endringer. Som vern mot betydelige naturinngrep i samiske bruksområder i hele landet, foreslås at Sametinget får tidsavgrenset nektingsrett på 6 år, som dog når som helst kan settes tilside av Stortinget.

Sametignet har ikke tatt endelig stilling til forslagene. Vi har høringsfrist til midten av 1999.

Den sedvanemessige bruken er ikke undersøkt grundig. Der står vi i samme situasjon som i 1980. Først nå kommer denne forskningen i gang, om alt lykkes. Forslagene er ikke særdeles avanserte f. eks. i forhold til hva som har skjedd f. sk. i Canada (jf. Nunavut). Staten har ikke villet forhandle med samene slik mange andre stater har gjort med sine urfolk. Derfor er det flertallets rett som igjen kan bli slått fast som "rett".

Et av de vanskelige punkter er hvordan Norge skal forholde seg til artikkel 14 i Konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater som lyder:

"Vedkommende folks rett til å eie og besitte de landområder der de tradisjonelt lever, skal anerkjennes."

Før utredningen var offentliggjort, skyndte mange politikere seg, fra SV via formannen i Finnmark Arbeiderparti til Fremskrittspartiet, å avvise Samerettsutvalgets forslag og ILO-konvensjonens bestemmelser.

Problemet i Norge overfor samene er ikke at det ikke finns generelle lovregler på mange områder og løfter. Problemet er at lovregler, løfter og endog stortingsvedtak ikke oppfylles i praksis. Problemet er at det finns altfor få mennesker i den politiske ledelse i Regjering og de andre partiene som har mot til å stå ved løfter og prinsipper. I

forvaltningen mangler kunnskap og vilje. Vi har dessverre heller ikke fått en markert reaksjon fra kirkelig hold. f. eks. i retning av at "Dere ba jo om at samene skulle vente til dette er utredet på vanlig NOU-måte. Da kan dere vel ikke avvise forslagene uten å ha lest NOUen!" Eller: "Norge må holde sine internasjonale forpliktelser!"

Vårt håp i rettighetssaken er at Kirken vil støtte prinsippene i ILO-konvensjonen. Ellers vil vi ikke ha noe fundament å stå på. Her er det makta som rå - med alle midler. Om internasjonal folkerett skulle garantere oss rettigheter er det dermed ikke sagt at det ikke går an å finne fram til fornuftige løsninger. Fornuften er ikke ensidig fordelt bare til Oslo. Skulle det kunne tenkes at samene faktisk skulle tenke seg å gi ennå mer til fellesskapet istedenfor å bare bli fratatt? Og at det i lengden ville være en bedre løsning for alle?

Avslutning

Til anbefalingen fra Kirkerådet til dette møtet er å si at det bør være fullstending uproblematisk å slutte seg til forslaget slik det foreligger. Problemet ligger vel heller i at det i mange deler mangler en konkretisering av innholdet.

Jeg hilser spesielt punktet om at Kirka skal forplikte seg til å arbeide lokalt, nasjonalt og internasjonalt med å trygge urfolkenes kulturelle og materielle rettigheter.

Tida etter 1880 til 1970-årene har nok vært en særlig mørk tid, men Kirkens arbeid med samiske saker har hatt sine mørke stunder før denne tid også. Erkjennelsen av urett burde vel kanskje omfatte tida før 1880 også hvis man overhodet skulle sette noen tidsgrænse bakover.

Jeg er svært fornøyd med initiativ til rekruttering, kompetanseoppbygging og forskning. Vi er svært glad for opprettelten av et praktisk-kirkelig kompetansesenter i Tromsø, men er skuffet over at det ikke kreves mer enn at det er "en fordel med kjennskap til landsdelen og samisk kirkeliv" ved utlysning av stillinger. Jeg er klar over at det ikke er lett å få tak i mennesker med kvalifikasjoner, men da bør man begynne selve oppbyggingen utfra det slik at man ikke ender opp med noe annet enn det man har argumentert for og som Stortinget har bevilget midler til.

Når samisk kontekstualisering nevnes, bør et nødvendig skritt i riktig retning være at Samisk kirkeråd kommer nærmere en samisk kontekst - mao. flyttes fra Oslo. I en konsolideringsfase var det fordelaktig at Rådets administrasjon var sammen med Kirkerådet, men det kan ikke bli en permanent løsning.

Penger er så avgjort lettere å skaffe tross alt enn rettigheter, men de er dessverre nødvendig. Kampen for rettigheter og styrking av språk og kultur krever økonomiske midler. Oversettelser, bokutgivelser og generell styrking av samisk meningshetsliv er høyst påkrevet. Det er helt riktig av Kirkemøtet å minne de verdslige myndigheter om dette. Men jeg må innrømme at jeg ble oppriktig lei meg når jeg hørte at de midlene Stortinget har bevilget til Samisk kirkeråd de siste årene, ikke har kommet dette rådets arbeid til gode på den måten Stortinget hadde tenkt seg. Uansett hva som har skjedd i Kirkerådet og i Samisk kirkeråd, så burde det ikke ha skjedd og fått et slikt resultat. Jeg forutsetter at de rette instanser retter opp det som har skjedd og sikrer seg i mot at det ikke gjentar seg.

Jeg er inderlig glad for initiativene fra Kirka og jeg tolker det dit hen at det alltid skal gis rom for samisk kultur og

språk innenfor Kirkas organisasjon. La det ikke bare bli som et soningsoffer, men som en naturlig, reell og likeverdig del av Kirkas virksomhet.

HOVEDFOREDAG MANDAG 10. NOVEMBER 1997:

«Samene - urfolk i kirken»

Av Ole Mathis Hetta

Jeg vil gjerne ta dere med på en reise: en reise i tid, en reise i geografi, en reise i kultur som jeg håper vil gi innsikt og innlevelse. Jeg har disponert mitt foredrag under tre overskrifter: Samene som et kristent folk, som et naturfolk og som et «skamfullt» folk.

Samene som et kristent folk

I juni 1995, dvs. for knapt to og et halvt år siden, feiret vi på Moster 1000 års minnet om at kristendommen ble brakt til Norge av Olav Trygvasson. Fire år etter landgangen på Moster reiste Olav helt opp til Andøya, og jeg vil tro at det var starten på kristningen av dagens Nord-Norge.

Omkring 1110 bygde kong Øystein en kirke i Vågan i Lofoten og på Trondenes nær Harstad. Dette var på den tiden sentrale samiske bosetningsområder. Selv om det ikke foreligger beretninger som klart forteller at dette også var starten på kristningen av samene, er det vanskelig å tenke seg at budskapet om Kvitte-Krist ikke ble formidlet til den samiske befolkningen som bebodde områdene. Ca. 1250 bygde kong Håkon

Håkonson en kirke på Tromsøya. Dette var «juxta paganos», nær hedningene som det heter i pavens brev av februar 1308. Det heter seg i sagaen at kongen kristnet hele det sokn som lå til kirken i Tromsø. I «Historia Norwegiæ» fra 1200-tallet står det at hele det norske Finnmark var kristnet. Allerede i middelalderen var det drevet misjonsvirksomhet «også mellom «Fjell-lapperne». De ulike kildeskrifter skildrer forholdene noe forskjellig, og så sent som i 1718 skrev lærer Isaac Olsen at «det har icke været Kircker for vores Lapper til denne Tid». I det sørsamiske området (Snåsa) ble det i 1641 utnevnt en «reisende lappeprest».

Også fra svensk-finsk side ble det sendt misjonærer til samene etter initiativ fra kongen. Så tidlig som i det 11. århundret sendte biskopen av Bremen en misjonær som hette Adelverd (den eldre) som forkynte evangeliet for samene. Det er nevnt eksplisitt at noen samer i 1345 ble døpt ved Torneå kirke av en annen misjonær Stenfi (Stefanus).

De russiske samene ble kristnet på 1500 tallet, og munken Trifon bygget bl.a. kapellet i Neiden.

I middelalderen praktiserte trolig samene sin tradisjonelle religion side om side med kristendommen, og de to religionene hadde noe ulik betydning i ulike deler av liv, yrke og arbeid, samkvem med øvrighet m.v. Da noen prester omkring 1680 i lule-samisk område oppdaget at samene ofret til sine seider, hadde bevart noen av sine gamle riter, brukte runebommen/«trolltrommen» og at noaidiene (sjamanene) hadde stor innflytelse, ble ganske barske misjonsmetoder tatt i bruk. Det ble ikke bare med trusler om straff, men juling, slag og innsamling av runebommene fant sted. Over hele Europa var det jo på den tid dødsstraff for hekseri.

Ved utnevnelsen i Misjonskollegiet i København i 1716 til «vicarius» dvs.

leder for misjonsarbeid blant samene, startet Thomas von Westen sin misjonsvirksomhet. Med hans arbeid fikk kristningen av samene ny fart. Det skyldes bl.a. at han så behovet for å forkynne evangeliet på samisk og brukte samiske lærere og forkynnere. Han var i så måte langt forut for sin tid. Senere har mange misjonærer erkjent at morsmålet er hjertespråket i alle kulturer. Han er med rette kalt «samenes apostel». Selv om en kan kritisere ham for enkelte av hans misjonsmetoder og for at han ødela en del kulturskatter, så står det likevel fast at han kjempet en hard kamp blant annet mot biskopen i Trondheim Peder Krogh som var eksponent for en fornorskningslinje og ikke ville vite av at samisk språk skulle nyttes i kirken.

I alle fall har samene de siste 200 år vært et kristent folk og tilhørt den norske kirke slik den til ulike tider har vært, men sannsynligvis har kristningen av samene foregått siden vikingtiden som for den øvrige befolkningen i Norge.

Norsk Finnemission ble stiftet i 1888 i Tromsø og er forløperen til dagens Norges Samemisjon (NSM) med hovedkontor i Trondheim. Samemisjonen har sendt ut predikanter og forkynnere, drevet skoler og diakonalt arbeid, utgitt Bibelen på samisk i 1895 og ellers gitt ut annen kristen litteratur på samisk. NSM har i helt opp til 1960 årene tatt et klart standpunkt mot myndighetenes aktive fornorskningspolitikk. Men organisasjonens rolle i dag er langt mer uklar. I 1970 årene var Samemisjonen til dels svært negativ til den samiske nasjonalistbevegelsen anført av Norske Samers Riksforbund, som blant annet førte til opprettelsen av Sametinget. Svært mange samer er i dag kritiske ytre misjonspreget som Samemisjonen har i sitt arbeid, samtidig som særlig den eldre generasjonen setter pris på Samemisjonens forkynnerarbeid.

Samisk kristenliv og samisk kirkeliv over hele Nordkalotten, (unntatt i sørsamiske områder) er preget av Læstadiansk kristendomsform. Den kjennetegnes av sterk vektlegging på syndserkjennelse, syndsbekjennelse og gjenfødelse. Den er også karakterisert av klart uttalt Luther-tilhørighet, lesning fra Luthers postill og Læstadius' postill på samlingene, og pietistisk livsførsel som legger sterk vekt på ytre faktorer. Forholdet til kirken er ambivalent.

Læstadianismen er Nordkalottens svar på Haugianismen i det sørlige Norge. Bevegelsen er svært konservativ og er i dag splittet opp i et stort antall retninger og menigheter som i mange henseender fradømmer hverandre kristennavnet. Vekkelsen betydde enormt mye både åndelig og sosialt i det samiske samfunnet fra 1850-årene og framover. På samlingene forekommer «Lihkahus» = «Rørelse», et slags ekstatisk fenomen, dog i meget ordnete former. Under «rørelsen» synges det salmer og sanger, en ber for hverandre om tilgivelse for misgjeringer og synd, og en tilsier hverandre syndenes forlatelse.

Presten Stockfleth beskriver i sine skildringer av samenes religiøse liv fra 1840 årene, altså før den Læstadianske vekkelsen, rørelse som et fenomen, og presten Hjort skrev i 1760 årene om «roperne» som religiøst fenomen i Kautokeino. Det betyr sannsynligvis at dette er et samisk religiøst fenomen som kanskje er en arv fra førkristen samisk religion, men som er gitt en ny betydning ved kristningen.

Samene som folk er kristne og søker til kirke og forsamlingshus svært regelmessig. De to store samiske kirkelige høytider har vært Marja-beaivi, dvs. Marias budskapsdag og påsken. Ofte ble barnedåp eller hjemmedåpstadfestelse og brylluper lagt til disse høytider og konfirmasjon ble også avviklet omkring

påsketiden. Det var ganske nødvendig og praktisk å konsentrere slike hendelser til en tid på året da mange møttes på kirkestedet til marked, fest og kirkegang. Mellom disse kirkehøytidene var det svært vanlig at omreisende predikanter bl.a. fra Samemisjonen reiste rundt til ulike samiske grender og holdt husmøter. I mange samiske grender fantes det også personer som holdt «lesning» regelmessig. På disse husmøtene hvor både store og små var samlet, ble det lest fra postillen eller tekstdelene i Salmeboken, og det ble sunget salmer. Hjemmedåp er fortsatt svært vanlig i samiske familier dersom de bor noe avsides og det tar sin tid før de kan komme til kirke. Det har bl.a. sammenheng med at noen av Læstadianer-retningene lærer at et barn går fortapt dersom det dør før det er døpt.

Størstedelen av den samiske befolkningen hører til Den norske kirke, og andre kirkesamfunn har relativt liten tilslutning. Kirkesøkningen varierer ganske mye, men spesielt de samiske menigheter i Indre Finnmark har stor kirkesøkning. Andre steder som f.eks. i lulesamisk område møtes mange i den Læstadianske forsamling, men langt færre i kirken. Likevel er det slik at de læstadianske kristne slutter opp om kirken som den som forvalter sakramentene. De kan dog være svært kritiske til kirkens forkynnelse og spesielt dens sosialetiske engasjement,- og dels også kritiske til misjonsarbeid. Læstadianerne har ikke hatt særlig syn for misjonsvirksomhet.

Det samiske samfunnet er i dag like sterkt påvirket av den generelle sekulariseringen og materialismen som resten av landet.

Samene som et naturfolk

Vi vet relativt lite om samisk førkristen religion, og ulike kilder beskriver forholdet

dene temmelig ulikt. Ingen av kildene angir fra hvilket tidsrom beretningene om guddommene stammer fra, og det synes klart at de som har nedtegnet opplysningene ikke har forstått at det har vært forskjeller i de mytologiske forestillingene mellom de ulike samiske befolkningsgruppene. Det er også grunn til å tro at de ulike folk på Nordkalotten har påvirket hverandres gudsforestillinger også i førkristen tid. Jeg vil nevne visse særtrekk ved mytologien.

Det synes å ha vært en tredelt religiøs sfære. En sfære for guddommer, en sfære for gudsdyrkelse og ofringer dvs. kultus i naturen og en hjemlig religiøs sfære knyttet til teltet, familien, siidaen og hvor bl.a. noaidien var en del. Det var både kvinnelige og mannlige guddommer og både menn og kvinner hadde særskilte oppgaver i gudsdyrkelsen.

Den øverste guddommen var Radden-Áhcci (= den rådende far) som bodde over himmelen eller aller øverst i stjernehimmelen. Han regjerte med uinnskrenket makt over himmel og jord, over alle andre guder og alt som fantes på jorden, også mennesket. Ved siden av Radden-Áhcci høyt over himlene var Radden-giehtta (= den rådende hånd), sønn av Radden-Áhcci. Denne utførte alt som Radden-Áhcci bestemte.

De himmelske guddommene var Beavi (= solen), Beavi-Niedda (= solens datter), hun som sørget for vår, vekst og avling og Áilekes eller Áilekes olmat (= de hellige menn).

Av guddommene under himmelen, de som en kunne komme i kontakt med fra jorden, de som var i luften og omgav menneskene var Maddar-Addja (= stamfaderen) og Maddar-Ahkku (= stammoderen) de ypperste. Deres tre døtre var også tre kvinnelige guddommer som skulle beskytte og «gi liv» til menneskene spesielt i tilslutning til forplantning og barnefødsel. Sarahkka - fruktbarhetsgu-

dinnen - var den fremste av disse tre kvinnelige guddommene. De andre var Juksahkka og Uksahkka. Også Horagalles (= Tor) var en av de jordiske gudene.

Tilbedelsen av de ulike guddommer fant ofte sted ute i naturen. Man kjenner til gamle offersteder, og det er grunn til å tro at det var en viss rangering av viktigheten av disse, dvs «hvor hellige» var. Samene ofret til seider som kunne være stein eller bergformasjoner, spesielle trær og som sannsynligvis representerte guddommen synlig. Slike fantes på ulike steder gjerne langs fangstruter og senere flytteveier. På de mest hellige steder var kun visse personer som kunne forestå kultusen, som noaidien, andre steder kunne det være andre betrodde menn og kvinner.

Også teltet hadde og har fremdeles en organisering hvor boassu, som er den innerste delen av teltet hvor maten bl.a. oppbevares nærmest er et hellig område. Det var gjennom denne delen at Sarahkka kunne komme inn i teltet. Her hadde kun husfruen adgang og tilgang.

Lite forskning har vært gjort med det for øyet, men det er grunn til å tro, at som for andre naturfolk var religionsutøvelsen også et ledd i å bevare harmonien, likevekten mellom mennesket og naturen. Beskatningen av ressursene skulle bare gjøres i den utstrekning det var nødvendig for å overleve, og gjennom religionsutøvelsen ble det etablert regler, satt grenser og sanksjoner som skulle opprettholde likevekten. Her var naturvern og miljøvern integrert som en naturlig del av meningen med livet og som del av Gudstroen og forvaltningen av skaperverket. Sekulariseringen og gudløsheten har senere legitimert rovdrift på naturens ressurser. Utbyggingen av naturressurser og tilgrisingen av naturen gjennom utslipp og forsøpling er like mye et brudd på Guds skaperordning om den utføres av nasjonalstater, multi-

nasjonale selskaper eller enkeltmennesker.

Det greske ordet for mennesket, «Homo» synes å ha etymologisk slektskap med «Humus» dvs. jord. Det nordsamiske ordet for menneske er «Olmos» eller «Olmaj» for mann. Etymologisk synes dette å være beslektet med «Albmi» som er himmel. I sørsamisk er den etymologiske sammenhengen enda mer spenstig. «Elmie» betyr himmel, universet eller kosmos. Ordet for mennesket er en forminskelsesform av ordet himmel, altså «Almetje», dvs mennesket som mikrokosmos. Det er velkjent at de ord vi bruker, preger oss. En kan jo lure på om de samiske ordene for mennesket som noe himmelbeslektet har hatt betydning. Samenes liv i nærhet til og avhengighet av omgivelsene, med land og vann, med vekster og dyr, med fisker og fugler, med sol og måne, med hav og fjord, med snø og is, med vidde og fjell, med elv og vatn, med stjerne og nordlys, med naturen som Guds gave til forvaltning har preget oss. Dessverre har vi tapt mye av dette, det er moderniseringens svøpe, men er det overlevelsens nødvendighet for i dag? Vårt folk har brukt det, kjempet med det og de siste tiårene misbrukt den, men hvem rår over våre landområder? Hvem skal i fremtiden bestemme hvordan Sápmi (Sameland) skal forvaltes?

Samene som et «skamfullt folk»

Etter et vedtak i 1848 i Stortinget hvor regjeringen blir bedt om å «bibringe de Lapper, især de i Søndistricterne boende, Undervisning i det norske Sprog», startet et fornorskingsarbeid mot samene. Dette har i perioder vært ganske systematisk. Spesielt etter at Tromsø stiftsdireksjon i 1862 gikk ut med at lærerne må ha for øye at «det norske sprog efter hånden bliver Undervisningsproget».

«Fornorskningens Magna Carta» ble gitt i 1879 og var en instruks som forbød at samisk og finsk kunne brukes i skolen. Denne ble kunngjort og iverksatt i 1898, dvs. for 99 år siden.

I Jordsalgsreglementet fra 1902 heter det at ingen kan kjøpe/eie jord i Norge dersom vedkommende ikke kan norsk.

Dette var viktige lover, forskrifter og instruksjoner som formaliserte assimileringspolitikken fra statens side og som medførte at alt som hadde tilknytning til det samiske, som språk, næringer, leve-sett og kultur fikk et mindreverdigstempel fra storsamfunnets side. Det bidro til at folk ikke lenger ville være samer, de ville ikke snakke samisk, de ville ikke lære sine barn samisk, de ville ikke gå i samiske klær, de ville ikke ta vare på samiske næringsveier, de ville ikke ta vare på samiske skikker og samisk naturforståelse og de ville ikke vedkjenne seg sitt samiske slektskap. Folk begynte å skamme seg over sin samiske bakgrunn, sin kultur og sitt språk. I ulike samiske bygder langs fjorder, i daler og på vidda førte dette til svært forskjellige resultater avhengig av hvor sterkt presset til å bli norsk var.

Det er dette vi nå i store deler av Nord-Norge høster fruktene av. Det som tilsynelatende ser ut som, - og som i media fremstilles som motsetninger mellom samer og nordmenn, er vel så ofte i virkeligheten motsetninger mellom de samene som vedkjenner seg og står opp for sin samiske identitet og ønsker innflytelse over sin fremtid som samer, og de samer som fortsatt bærer på et skammens åk som er et resultat av fornorskingspresset, og som ikke tør se sin egen fortid i øynene. Denne siste kategorien er seg dessverre ikke bevisst denne konstellasjonen.

Jeg vil nå fortelle noen livskjebner som illustrerer skamfullheten, men la meg for ordens skyld understreke at det

overalt i det samiske samfunn finnes mennesker som ikke bærer på skam, men med stol het vedstår seg sin etniske bakgrunn:

Gamle Inga på 82 år som bor i en sørsamisk bygd fortalte meg med tårene i øynene og litt skjelvende røst at hun gledet seg over de endringene som nå skjedde i hennes hjembygd: «Det er så fint å høre at barna skal lære samisk på skolen, vi fikk jo ikke lov å snakke det. Vi kunne det jo hjemmefra, men det vemodige nå er at foreldrene ikke kan snakke det slik at barna lærer det som førstespråk.»

Ved en samtale presten hadde med de etterlatte før en begravelse i en kirke i Sør-Hålogaland i 1995 falt ordene omtrent slik fra datteren til den avdøde gamle samekvinnen: «For alt du sier under begravelsen, prest, så må du for alt i verden ikke gi til kjenne at min mor var same. Det ville være en så forferdelig skam for hele familien, min moster og mine søsken hvis det ble alminnelig kjent.»

Før Sametingsvalget i 1993, for 4 år siden, meldte en mann i 45 års alderen seg inn i samemanntallet. Han fylte kriteriene og ville gjerne stemme ved Sametingsvalget. Han hadde regnet med at familien ikke ville like det, men ble storlig overrasket over hvor sterkt hans nærmeste tok avstand fra dette. Han fortalte meg at han følte seg som utstøtt av sine søsken. Brødrene ville ikke snakke med ham på flere uker, og søstrene ba han ikke i familieselskap. Mora gråt sårt. Hun var selv same, men hadde siden ungdommen benektet dette. Hun kunne ikke norsk da hun skulle startet som tjenestejente i et hus og ble sterkt mobbet. Hun forsøkte å glemme det vonde og ville ikke at hennes barn skulle oppleve det samme, men fortiden har en tendens til å innhente oss.

Jeg skrev i 1962 en stil om borgerrettskampen i USA mens jeg gikk på real-skolen i Hurdal. Som avslutning på stilen skrev jeg at Norge og nordmenn burde sope for egen dør og innrømme rettigheter for samene og ikke bare rope så høylytt om rasediskrimineringen i andre land. Min meget flinke norsklærer skrev i marginen at hun ikke skjønnte hva jeg mente med det. Hun visste jo ikke at jeg 2 måneder tidligere var blitt nektet rom på Jarnvågshotellet i Kiruna fordi min far og mor hadde samekofte på seg da de spurte, og hun visste heller ikke at jeg og mange andre samebarn ofte var blitt ropt etter i Bossekop i Alta: «Dra til helvete din fjellfinn».

I en søskenflokk på 6 med fire jenter og 2 gutter og foreldre som hele sitt liv har vært bevisst sine samiske røtter og snakket samisk til sine barn, har fem av dem engasjert seg i samepolitisk arbeid i ulike fora og på ulike måter. Den eldste i søskenflokken som i likhet med flere av sine søsken flyttet til Oslo-området for 30-40 år siden, for å søke utdanning og arbeid, forneker sin samiske identitet. Hun vil ikke erkjenne at hun er same, kanskje liker ikke hennes norske mann det, hvem vet? Det er vanskelig for søsknene å forstå sin søsters holdning, og med sorg og vedmod lar de være å snakke om samiske forhold for å bevare familiebåndene. Det koster å tie stille om det som hjertet er fylt av. Hun snakker ikke samisk med sine søsken enda de andre snakker samisk seg imellom, men hennes egne barn har begynt å interessere seg for sine samiske røtter. I sin fars begravelse holdt hun en tale på norsk selvfølgelig, og hun snakker norsk til sin gamle mor som helt klart ville forstå henne lettere om hun hadde snakket morsmålet.

Når vil hun bli innhentet av sin fortid?

Etter julegudstjenesten i en av kirkene i Tysfjord menighet i 1996 hvor det ble sunget en julesalme på samisk, juleevangeliet ble lest på samisk og Fadervår ble bedt på samisk, kom en av de som var i kirken og fortalte presten forarget hvordan han hadde spolert hele julekvelden for han med «den samisken i kirka» og hvis det fortsatte slik skulle i alle fall ikke han komme til kirken mer. I den samme bygda ble det fra den læstadianske forsamling for 2 år siden sendt ut en advarsel mot å la seg innskrive i sameinntallet. Det ble sagt at de som skrev seg inn måtte regne med å gå fortapt på dommens dag.

Det fjerde bud lyder: Du skal hedre din far og din mor, så du får leve lenge i landet Herren din Gud gir deg.

Hvordan skal jeg kunne hedre noe og noen som jeg skammer meg ved? Min far og mor og mine forfedre og deres kultur er stemplet som noe som må bort, noe som bør utslettes. Dette burde jeg skjems av. - Ser du nøden, smerten og urimeligheten? Slik har det vært opptil 1970-årene, og slik er det fremdeles i 1990-årene på noen steder og for enkelte mennesker.

Kan vi få til en forsoning?

Forsoning innebærer erkjennelse av urett, vilje til nyorientering, oppbrudd fra gamle spor og våge å rekke hånden frem for sammen å finne nye ord og ny handling.

En ung samekvinne skrev slik da jeg spurte om hennes bidrag til dette foredraget:

«Jeg er ung. Jeg er fremtiden og jeg er nåtiden. Min generasjon lider fordi vi ikke vet hva vi har tapt. Vi bare vet at vi har tapt mye. Ahkku- min bestemor har vært taus lenge. Tiden fra skolebenken vil hun helst ikke snakke om. De første årene der, uten å skjønne hva hennes norske lærer sa, har satt spor. Skammen

over ikke å «henge med» ble en varig følgesvenn. Det samiske hadde liten eller ingen verdi, lærte hun. Salmesangen var påbudt. Norske salmer. Norske ord. Den norske, sanne Gud. Jeg var ikke der da det skjedde, men tausheten taler sitt eget, smertefulle språk, selv i dag. Jeg vil bli befridd fra skammen og fordømmene. Jeg vil riste av den manglende stoltheten som så mange i min generasjon og i foreldre- og besteforeldregenerasjonen fortsatt lider under. Jeg vil reise meg helt opp, vinke til solen, og takke min Skaper for livet. Du som roper ut det glade budskap, til deg vil jeg si: Se meg, se min mor og min far, min bestemor, les furene i ansiktene, lytt til tausheten, men også til håpet. Lytt! Finn så ordene on han som knuste dødens lenker og åpnet frihetens vei for sin skapning.

Jeg tror Kong Harald hadde sine ord i behold under åpningen av Sametinget i år.

Takk!

PREKEN VED ÅPNINGSGUDSTJENESTEN SØNDAG 9. NOVEMBER

Ved biskop Andreas Aarflot

«Vi lever i tro, uten å se»

2. Kor. 4, 16 – 5, 10

Det er et mål og en vei og en vandring for våre liv. Hvis vi ikke kjenner målet, går vi oss vill. Hvis vi ikke finner veien, vandrer vi forgjeves. Hvis vi ikke begir oss på vandring, går vi til grunne.

Herrens apostel taler til oss gjennom denne teksten og viser oss at livets mål er å finne vår plass hos Gud. Han maler for oss bildet av livet som en pilegrimsvandring. Det jordiske telt beskrives i motsetning til den himmelske bolig. Det ene forteller om vandring, det andre om hvile. Det jordiske telt er bildet på det flyktige, det som rulles sammen og settes opp for hver ny dagsmarsj. Guds bolig er stedet for permanent bosetting. Det er et hus som består, et sted for uoppsigelig leiekontrakt.

For Paulus står det klart at bare den som har målet hos Gud i tankene, kan orke å komme igjennom de trengsler og hindringer som er på veien. Han vil sette mot i Korinterne, og få dem til å løfte hodet. Tre ganger sier han at vi ikke skal miste motet. "De trengsler vi nå må bære, er lette", sier han. Det kommer bedre tider. For Gud har ikke glemt sine venner. Han har forberedt et hvilested for sitt folk. Det er dette Johannes Johnson skriver om i en av sine salmer:

"Og dog mitt hjerte forferdes ei,
min sjel er freidig og rolig,
i liv og i død jeg vet min vei,
med begge er jeg fortrolig;
for Kristus, Guds Sønn, har lovet meg
i Faderens hus en bolig.

Selv foran han gikk å berede sted,
Et hus ikke gjort med hender,
En evig bolig med liv og fred,
Med rom for alle Guds venner.
Der skal vi ham se etter stridens år
Om tro vi vårt løp fullender."
(NoS 830, v. 2 og 3)

Når målet er klart blir også veien tydeligere. Det er en merkelig tankeføring i det avsnittet vi leste fra 2. Korintrebrev. Paulus lar blikket flakke fra det jordiske til det himmelske, fra det ytre til det indre, fra det som er nedenfor til det som er ovenfra. Det er den kristnes liv som borger av to riker som opptar ham. Hva vil det si å være en arving til himmelen og samtidig en arving til jorden? Hva vil det si å bære jord og himmel i samme sinn? Hva vil det si å leve i legemet, og samtidig i Ånden, og ha den Hellige Ånd som pant på det evige liv?

Paulus taler dels om å være hjemme i kroppen og dels om å være hjemme hos Herren. Er det bare legemets liv som er virkelig, gripbart, bundet til tid og sted? Eller er det en annen virkelighet, flettet inn i våre liv, noe som er både i oss og utenfor oss?

Livet har to dimensjoner. Det er noe vi ser, og noe vi bare kan tro. Og det synlige er det sviktende, det upålitelige, det som forgår. Men det usynlige er evig. Derfor er kristenlivet en vandring i tro, uten å se. "Vi lever i tro, uten å se", står det. "Vi vandrer i tro, ikke i beskuelse", stod det i bibeloversettelsen av 1930. Det er dette som er kristenlivets kår i verden. Det kommer ikke an på det vi kan se, men på hva vi tror. La oss ta noen eksempler:

Vi ser en Bibel, med mange bøker, av ulik verdi, historisk og litterært. Men vi tror at det er Guds ord til vår tid, som til tidligere generasjoner.

Vi ser en kirke, med innbyrdes strid og skrøpeligheter, men vi tror at kirken

er de helliges samfunn, Guds folk, Jesu Kristi kirke.

Vi ser en håndfull vann, øst ut over barnets hode, men vi tror at dåpens vann er en livets kilde som rommer frelsens gave.

Vi ser et lite stykke brød og noen dråper vin, som ikke holder standard næringsverdi eller kvalitet, men vi tror at nattverden er Jesu dyre legeme og blod, gitt i døden for våre synder.

Vi ser et Kirkemøte som samles i spenning og frykt for vanskelige diskusjoner, men vi tror at vi er et åndens fellesskap kalt sammen for å finne Guds vilje og vei for vår kirke og vårt folk.

Men mest av alt ser vi vår egen ufullkommenhet, vår svikt og våre tvil, vår selvopptatthet og vårt maktbegjær, kort sagt, vi ser våre synder. Men når vi ser på alt dette med troens øye, da oppdager vi at troens øye har en blind flekk, et korsmerket arr, en sektor hvor det synlige tar slutt, og det usynlige blir virkelig. Dette hører jeg Paulus tale om når han sier: "vi lever i tro, uten å se" – Vi vandrer i tro, ikke i beskuelse. For Jesus tilgir oss vår synd, når vi ber han om det. Og den synd som er tilgitt, er ikke synlig lenger.

Det skal øvelse og erfaring til å møte det synlige og skremmende med et blindt øye. Vi er oppfostret i en kultur som vil ha "syn for sagn", som det heter. Det kontrollerbare er virkeligheten. Det synlige, det som kan bevises er sant. Alt annet er innbildning. Så strever vi på livsvandringen med å sortere alt vi ser, i oss og omkring oss. Vi bygger opp våre forsvarsverker og setter vår lit til det vi vet og kan.

Men mennesket går seg vill i tingenes verden. Jo mer vi forankrer livet i det vi kan ta på og føle eller oppleve, desto lenger vekk kommer vi fra troens enkle vei. Vi kommer en dag til det synliges grense, der vi er blindet av det vi har sett

og har fylt våre sanser med -. Da erfarer vi at det synlige tar slutt. Det er ikke det vi ser som fører oss til Gud, men det vi tror.

Det usynlige er evig, sier Paulus. Vi kan åpne oss for den åndelige virkelighet som er flettet inn i våre liv. Vi kan koble inn troens øye, som blender av for den materielle verden og kaster blikket inn i Guds verden. Slik kan vi bli de rene av hjertet, som skal se Gud. Der får vi ikke syn for sagn, "men sagn for syn". Det som er berettet, budskapet, troens ord er virkelig, og det ord teller mer enn det øyet kan se. Det lys som stråler imot oss gir visshet om frelsens gave. Vi ser at veien ligger åpen for oss. Og veien er Jesus Kristus.

Vi lytter igjen til Paulus, når han skildrer vandringen: "For vi lever i tro, uten å se. Men vi er ved godt mot, og helst vil vi være borte fra kroppen og hjemme hos Herren. Derfor setter vi vår ære i å være ham til glede, enten vi er hjemme eller borte. For vi skal alle fram for Kristi domstol, forat hver og en skal få igjen for det han har gjort i sitt liv, i legemet, enten godt eller ondt."

Dette viser oss at kroppens liv og åndens liv ikke kan splittes fra hverandre. Vi lever med våre legemer og med vår ånd helt og fullt i verden. Og vår tro løser oss ikke fra de plikter vi har som Guds skapninger overfor naturen og menneskene. Det synlige tar nok slutt, men enn så lenge skal den kristne leve i verden og bruke verden og styre verden til Guds ære og menneskers gavn. Vi setter vår ære i å være ham til glede, som Paulus sier. For vi skal alle en dag avlegge regnskap for våre liv. Og leve til glede for Gud er det store mål for våre liv.

Hele dette spennende avsnittet i andre Korinterbrev folder seg ut av Paulus sterke tro på at de troende har del i Jesu oppstandelse. Det er oppstandelsen fra de døde som gir opptakten til det han

skriver i vår tekst om troen og håpet.
"For vi vet at han som oppreiste Herren
Jesus, skal oppreise oss sammen med
ham og føre oss fram til seg sammen
med dere" (4,14). Oppreisningen med
Kristus og møtet for hans domstol om-
kranser dette tekstavsnittet. Det er den
kristnes store trøst at det er Jesus som er
både frelser og dommer. Det er Frelseren
fra korset som sitter på dommersetet. Det
er han som åpner for det himmelske syn
når vi har fullført vandringen i tro, uten å
se. For da skal vi se, betrakte, skue – den
nye himmel og den nye jord. Vi skal se
Kongen i hans glans, og høre ham kalle
sine troende inn til den nye dag.

Det bor en lengsel i mitt hjerte etter å
få se og høre Herren denne dagen. En
lengsel etter å se at det jeg trodde blir
synlig virkelighet. Et håp om å få gå inn
til den nye dag. Og jeg har lært et dikt av
Ragnvald Vaage som setter ord på denne
lengselen.

Eg var på ferd
Kom til ei fatig kone,
Og skifte seng med son i huset,
Då det var trangt om plass
Og søtt kom svevnen etter dagens
kjas.

Eg vakna tidleg ved at døra riksa,
Og inn kom kona, stilt, på lettføtt lag
Ho la si hand som signand' på mi
panne,
Og kviskra: Son, stå opp, no er det
dag.

Eg smilte litt, då vardest ho sitt
misstak,
Fekk sonen vak, og gjekk med brydde
drag
Men aldri gløymer eg den hand på
panna,
Og orda: Son, stå opp, no er det dag!

Eg drøymer titt, eg orm som aldri
kjende
Ei moderhand på panna, heit og mo
Eg drøymer at når eingong eg skal
vakne
Or siste svevn, då vil eg vakna so:

Slå augo opp og kjenne mjuke hender
Lik strok av sol om mine kalde drag
Og høyre ord fra milde moderlippor
Som kviskrar: Son, stå opp, no er det
dag.

PREKEN VED AVSLUT- NINGSGUDSTJENESTEN FREDAG 14. NOVEMBER

Ved biskop Finn Wagle

Herre,
høyr oss medan nåden varer,
så du oss i miskunn sparer:
lat oss sjå din herlegdom. Amen

Prekentekest: Luk 17,20-30

De siste ord under årets kirkemøte i
Trondheim er ord om dommen.

Kanskje lengter vi etter helt andre ord
etter vår en intens og krevende møteuke?
Dag etter dag har vi forsøkt å legge vårt
øre inntil sakene, for å lytte oss fram til
hva alt egentlig handler om.

Hvem kjenner seg ikke sliten og matt
etter alle debattene?

Hvem reiser ikke herfra med et snev
av hjertets uro?

Hvem kunne ikke nå ved oppbruddet
tenke seg andre ord enn ord om dom-
men?

Men ordene Jesus møter oss med,
handler altså nettopp om dette:

Ord om å være beredt, så vi kan møte ham når han kommer - for å holde dom.

Ord om at liv kan gå tapt.

Ord om livsalvor og evighetshåp.

Ord om kriseberedskap:

«Som det gikk til i Noahs dager, slik skal det gå når Menneskesønnen kommer. De spiste og drakk, giftet seg og ble giftet bort, like til den dag da Noah gikk inn i arken.

Så kom flommen og gjorde ende på dem alle.»

Hva slags bilde har vi av Jesus?

Han er noe annet enn terapeuten som forstår oss så vel når vi står der med alle våre livskriser. Han er noe mer enn den som går ved vår side og bærer oss gjennom alt det som er vondt og vanskelig. Han er noe mer enn den som setter mennesker fri til å leve et forsonet liv.

Jesus er dommeren. Han er livets høvding som en gang skal komme igjen og fornye hele Guds skaperverk. En dag skal Guds gode skaperdrømmer møte den jord som slektens ondskap har lagt øde. Da er det dommens dag. Derfor: Se framover, helt fram, og vær beredt!

Kriseberedskap:

Å se framover, helt fram, det er den kriseberedskap Jesus oppfordrer oss til. Vår tid tenker annerledes om kriser og kriseberedskap. Vi narres til å tro at kriser egentlig er et fremmedelement i våre liv. Som om vi ikke lever i syndens og dødens verden. Som om liv og livskriser ikke uløselig hører sammen.

Visst er vi mye opptatt av kriseberedskap. Men det er først og fremst en beredskap som handler om å hjelpe mennesker når katastrofen først har skjedd. Et helt beredskapsapparat bygges opp som hjelp og støtte, når katastrofen brått og ubarmhjertig snur opp ned på alt i livet. Den katastrofen ingen egentlig hadde regnet med. En slik beredskap er viktig - så langt den kan rekke.

Men den svarer ikke på det grunnleggende spørsmål:

Hvor skal vi hente livsmot fra til å se framover - der krisen alltid venter som en truende mulighet?

Ved Røros koppergruver fantes det fra gammelt av en egen institusjon som var opptatt av kriseberedskap, ut fra datidens tanker om livet. Institusjonen var personifisert i gruveverkets korholder. Vi finner han i virksomhet ved gruva på Rørosvidda allerede på 1700-tallet. Korholderens oppgave var å be for arbeiderne, om morgenen før når de dro ned i gruva, og så ved dagens avslutning, når de kom opp igjen, etter dagens slit og strev og farer.

Det er betagende å lese disse bønnene. Det er lange bøtter. Sier jeg det må ha tatt mellom fem og ti minutter å be den daglige morgenbønnen, overdriver jeg ikke. Det er bøtter som setter vår tids tanker om kriseberedskap i et tankevekkende perspektiv. I disse bønnene ble det tenkt helt realistisk om det farefulle liv som ventet en gruvearbeider nede i de mørke og kalde gruvegangene under Rørosvidda. Et av bønnetemaene handlet om krisen som alltid truet i gruvegangene. Derfor ble det bedt om at gruvegangen ikke måtte rase sammen over de stakkars arbeiderne, mens de holdt på med sitt farefulle arbeid. Slik ber den som vet at krisen eksisterer som en alltid nærværende mulighet i ens egen hverdag.

Og så fortsetter bønneren:

- Men om gruvegangen raser sammen mens vi holder på, gi oss da nåde i vår siste stund til å huske at også Jesus ble lagt i en klippegrav. Og la oss liksom ham nå fram til livets oppstandelse!

Det er umulig ikke å bli grepet av en slik morgenbønn. Her gjennomlyses det faktiske, krisetruede liv av troen på Jesus. Her finnes ingen forsøk på å glatte over, som om livet ikke er en alvorlig sak.

Gruvearbeiderne på Rørosvidda må ha vært mennesker som våget å se selve livet åpent i øynene, fordi troen på Jesus var en tro nettopp for deres stadig krisetruede liv.

Også den krise som handler om at gruvegangen kan komme til å rase sammen.

Også den siste krise, når Jesus står der som dommeren og livets høvding.

Jesus - dommeren.

Han er den som skal komme igjen ved tidenes ende. Hva har Jesus dommeren med våre liv å gjøre - i dag? Han er den som kommer og er oss nær, her og nå.

Han kommer ikke fra fortiden, som en røst fra gravene. Han kommer fra framtiden og inn i vår tid. Jesus kommer oss i møte som frelser, Herre og dommer - i dag.

Ordet om syndenes forlatelse er ingen selvsagt kirkelig vennlighet. Det er Jesus som kommer og holder dom over våre liv i dag, med våre kriser og våre nederlag.

Derfor vet vi at han som en gang skal stå der som dommer ved tidenes ende, han kjenner vi allerede. Alltid har han kommet fra framtiden for å holde dom over våre liv - i sin nåde.

Alltid har han reist oss opp.

Skulle det ikke også være det som skjedde, den siste store dagen?

Å la dagene som kommer gjennomlyses av ham som kommer, det er krisebereidskap i møte med den virkelighet hvor krisen alltid truer.

Herre, la ditt rike komme!
Din er makten! Din er æren!
Din er dommen! Din er nåden!
Halleluja! Alt er fullendt!
Vi skal se deg som du er!

